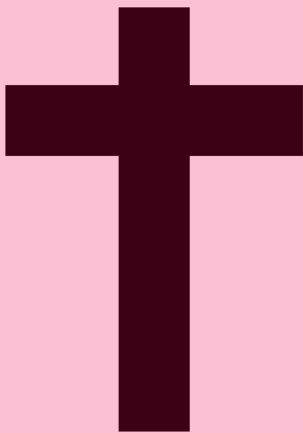

Alla la Kitabu Seniman

Portions of the Holy Bible in the Sankaran Maninka language
of Guinea

Alla la Kitabu Seniman
Portions of the Holy Bible in the Sankaran Maninka language
of Guinea
Des portions de la Sainte Bible dans la langue Sankaran
Maninka de Guinée

copyright © 2015 Pioneer Bible Translators

Language: Sankaran Maninka

Translation by: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
bb49d365-c43a-57d0-a386-570745648030

Contents

A Damira	1
Luka	65
Kalatikailu	114
Yakuba	122

A Damira A Damira

Kitabu Nin ye a Nan Fɔ Kuma Damira

Kitabu ɲen ye Tariku le ri mɛn farini Nabi Musa la, ni a di fɔ a ma A Damira. Suran biloolu le ye a kɔndɔ. Suran biloolu wo di se a la talanan sidijama naanin.

Ka damira suran fɔlɔna, ka ta se sura tan ni kelen ma wo ye dunuɲa dan ɲa le ri. Alla ka dunuɲa dan. Adama ni Hawa wo kera a la danni fen na ban de ri. A ka alu dan ka alu jamari waati taminnin kɔrɔ alu ka Alla la tɔn tɲan. Ka damira wo waati ma, adamadenilu ka tɔɔya damira. Kebi wo waati adamaden na ko bɛɛ kera a juuman de. Adamadenilu la kojuu danna taminda, alu ka hake sɔrɔn Alla la. Alla ka a lateɛ ko a ri dunuɲa tɲan sancɔ ba la. Miriya wo bɔni Alla sɛniman de rɔ. Julumun bɔyani Alla ye ka a dan natamin. Kɔni Alla la kininkinin kosɔn a ma sɔn adamaden bɛɛ halaki la. Wo rɔ, a ka Nabi Nuhan a ni sobo su bɛɛ ladon kulunba kɔndɔ ka alu kisi halaki ma.

Ka bɔ suran tan ni fila ma ka se suran muwan ni loolu ma, tariku le ri mɛn farani Nabi Ibrahima la. Alla ka Nabi Ibrahima suwandi ka a kɛ mɔɔ ri mɛn di se adamaden bɛɛ madonnala. A ka baraka don a la ko rɔ, a ri kɛ jama siyaman benba ri. A ka lahidi ta a ye. A ka Kanaan jamana lahidi Isirayɛli ni a bɔnsɔn le ye. Kɔni lahidi wo ti se mafala fo Ibrahima wa dence sɔrɔn waati mɛn na. Ibrahima muso Saran wa yen ko a ti se den sɔrɔnna tuma mɛn na, a ka a la jɔnmuso Hajara di a la cɛ ma. Wo ka Isumayila sɔrɔn Ibrahima ye. Kɔni Alla ma sɔn Isumayila ye kɛ a cɛtala ri. A ka Isiyaka di Ibrahima ni Saran ma ala mɔɔbaya waati le rɔ. A ka lahidi kelen wo ta Isiyaka ye, a ka mɛn ta Ibrahima ye.

Ka bɔ suran muwan ni wɔrɔn ka se suran bisawa ni wɔrɔn, wo tariku le ri farani Nabi Isiyaka ni Nabi Yakuba la. Rebeka ka filani sɔrɔn Isiyaka ye. Alla sɔnda Yakuba, mɛn sɔrɔnda to la, wo ri a kɔrɔcɛ Esawu cɛta a bolo. Esawu ka wo lan mɛn kɛ, a loo tɛrɛ ye a la ka a doocɛ Yakuba faa. Wo fanan ka a bori a kɔrɔ ka wa a barincɛ wara, a na kɔrɔcɛ kɔnɔn. A tora ye, a ka Leya ni Rasayɛli furu. Alu ka dence mɔɔ tan ni fila sɔrɔn a ye. Dence mɔɔ tan ni fila woilu kera kabila tan ni fila le benba ri mɛn bɔni Isirayɛlika rɔ.

Ka bɔ suran bisawa a ni wɔrɔɔfila ma ka se suran biloolu ma, wo ye Nabi Yusufu la tariku le ri. Yakuba dence Yusufu tɛrɛ ma di a kɔrɔcɛilu ye. Ka ben Alla la kibaro mɛn la Yusufu ɲa ma a tɛrɛ ye kekɔrɔ alu la mansa ri. Wo bolo ma alu ka a majiira janya rɔ Misirrankailu ma. Kɔni Alla sɔnda Yusufu la ko ma ko a ye kɛ Misiran ɲemɔɔba ri. Alla ka a yiraka a ye ko a ri dunuɲa bɛɛ kisi kɔnkɔba ma, kɔnkɔ mɛn dontɔ. San wɔrɔnwula tamin kɔrɔ, kɔnkɔba a ri dunuɲa bɛɛ mira. Kɔnkɔ ti don na Misiran kelen pe le rɔ, ka a ben Yusufu la ko ma. Ni Yakuba ka a denceilu lawa Misiran balo ɲinin diya, woilu ri Yusufu yen jamana wo kɔndɔ. Yusufu ka a la mɔɔilu lana Misiran ka alu kisi kɔnkɔba ma.

An di hankili sɔrɔn kitabu ɲin ma. Alla ya a jɛrɛ yirakala tariku ɲin de rɔ. Alla la fanka ka bon fen bɛɛ ri. A ye a fɛ adamadenilu ye latelenbaya kɛ. Julumun bɔyani Alla ye ka a dan natamin. Alla ye julumun tiilu kiti la alu la julumun de la. Kɔni a ti sɔn ka adamadenilu halaki. Adamaden duman a ye. A ye a fɛ ka alu demɛm ka alu tubi ka alu kisi, ka a ben a la kaninteya ma. Sila ɲin yirakani Alla la kitabu fɔlɔ le rɔ.

Alla ye an demen an ye wo beε lon. An di se kela a dunjoon bere ri ja men ma. Allama wo kera. Amina.

Alla ka dunya dan ja men ma

¹ Fɔɔfɔɔ, Alla ka sankolo dan ka duukolo dan, ² kɔni duu rajani tere te waati wo rɔ. Fen fen tere sa a kan. Ji dunba le tere a yɔrɔ beε rɔ, a ni dibi. Alla la Ni tere ye taa ni seyi kela ji kunna san ma. ³ Alla ka a fɔ ko: «Kene ye bɔ!» Kene bɔra. ⁴ Alla ka a yen ko kene ka ji. A ka kene ni dibi fara i jooon na. ⁵ A ka kene kili ko tele, ka dibi kili ko su. Nba, su kora ka kene bɔ. Wo kera lon fɔɔ ri.

⁶ Alla kumara ikɔ ko: «Dan ye ke jilu tema, ka alu fara i jooon na.» ⁷ Wo kera. Ji men tere san ma, a ni men tere duu ma, a ka woilu fara i jooon na, ka kenegbe ladan alu tema. Alla ka a fɔ ja men ma, a kera ten. ⁸ A ka kenegbe kili ko san. Nba, su kora ka kene bɔ. Wo kera lon filana ri.

⁹ Alla kumara ikɔ ko: «Ji men ye san kɔrɔ, wo beε ye laden yɔrɔ kelen dɔ, kosa gbelemala ri bɔ gbε ma.» A ka a fɔ ja men ma, a kera ten. ¹⁰ A ka gbelemala wo kili ko duu, ka ji ladenni kili ko kooji. Alla ka a yen ko wo ka ji.

¹¹ Nba, a ka a fɔ ko: «Binilu ni sumanilu ye feren duu kan ka alu kiseilu labɔ ka ke si ri. Jiri denta su beε fanan ye bɔ, men ye kise ni kolo kela alu den dɔ.» Alla ka a fɔ ja men ma, a kera ten. ¹² Duu ka bin su beε labɔ, men ye kise kela. Jiri denta su beε fanan bɔra, men ye kise ni kolo kela alu den dɔ. Alla ka a yen ko wo ka ji. ¹³ Nba, su kora ka kene bɔ. Wo kera lon sawana ri.

¹⁴ Alla kumara ikɔ ko: «Kenebɔlan ye bɔ san dɔ, ka tele ni su fara i jooon na. Woilu ye sali lonilu yiraka, a ni lon damira ni san damira. ¹⁵ Woilu ye ke san dɔ, ka kene labɔ duu kan.» Alla ka a fɔ ja men ma, a kera ten. ¹⁶ Alla ka kenebɔlan belebele fila raben, tele ni karo. Woilu rɔ bonba ba, tele konin, Alla ka wo lasii lon kun na. Men dooman, karo kɔnin, a ka wo lasii su kun na. A ka loloilu fanan dan. ¹⁷ A ka kenebɔlan woilu ke san dɔ, kosa alu ri kene labɔ duu kan. ¹⁸ A ka alu lasii tele ni su kun na, ka kene ni dibi fara i jooon na. Alla ka a yen ko wo ka ji. ¹⁹ Nba, su kora ka kene bɔ. Wo kera lon naaninna ri.

²⁰ Alla kumara ikɔ ko: «Nimafen ye ke ji rɔ ka siyaya kosebe. Kɔnɔilu ye alu gban san ni duu te.» ²¹ A ka ji rɔ nimafen belebelebailu dan, a ni ji rɔ nimafen tɔ beε. Fen woilu beε kera ji rɔ ka siyaya, a beε ni a su. A ka kɔnɔ su beε fanan dan. Alla ka a yen ko wo ka ji. ²² A kumara ka baraka don alu rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai ye jiri ka siyaya kooji fan beε rɔ.» A ka a fɔ kɔnɔilu ye ko: «Ai ye jiri ka siyaya duukolo kan.» ²³ Nba, su kora ka kene bɔ. Wo kera lon looluna ri.

²⁴ Alla kumara ikɔ ko: «Nimafen su beε ye ke duu kan, so kɔndɔ kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo, ni nimafen misen men ye taamala duu ma, a beε ni a su!» A ka a fɔ ja men ma, a kera ten. ²⁵ Waa rɔ sobo ni so kɔndɔ kolofen ni nimafen misen men ye taamala duu ma, a ka woilu su beε dan. Alla ka a yen ko wo ka ji.

²⁶ Wo kɔ, Alla ka a fɔ ko: «An di adamaden dan ka a ke an munya ri, ka a su sudunya an jooon na. Alu ri alu sii duu beε kun na, ka alu sii jεε kun na, a ni kɔnɔilu ni kolofenilu ni nimafen misen men ye taamala duu ma.» ²⁷ Nba, Alla ka adamaden dan ka a ke a jere munya le ri. Wo rɔ, a ka ce dan, ka muso fanan dan. A ka adamaden dan ten de. ²⁸ Alla kumara ka baraka don alu rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai ye jiri ka jensen duu fan beε rɔ, ka ai la fanka sii duu kan. Ai ye ai sii jεε ni kɔnɔilu ni nimafen tɔilu beε kun na.»

²⁹ A ka a fɔ alu ye ko: «Duu suman su su, n da wo beε di ai ma. Ka a la wo kan, jiri denta fen fen ye duu kan, n da wo fanan beε di ai ma, men ye kise ni

kolo kela alu denilu rɔ. Wo bɛɛ ri kɛ ai balo ri. ³⁰ So kɔndɔ kolofenilu ni waa rɔ soboilu ni kɔnɔilu ni nimafen misɛn mɛn ye taamala duu ma, nimafen bɛɛ kɔnin, n da bin ni fira bɛɛ di woilu ma ka kɛ alu balo ri.» Nba, a ka a fɔ ɲa mɛn ma, a kɛra ten. ³¹ Alla ka dalifen mɛn dan, a ka a yen ko wo ka ɲi bakɛ. Nba, su kora ka kɛnɛ bɔ. Wo kɛra lon wɔɔrɔna ri.

2

¹ Nba, sankolo ni duukolo ni ie kɔndɔfen bɛɛ danda ɲa mɛn ma, wo le wo ri. ² Tele wɔrɔnwulana sera ka a tɛrɛn Alla ra ban baarala. A ka a la baara bɛɛ ban tele wɔɔrɔ wo le kɔrɔ. Tele wɔrɔnwulana lon, a ka ɲɔɲɔn wo lon. ³ Alla ka tele wɔrɔnwulana bonya ka a bɔ lon toilu ma, ka a masɔrɔn a ma baara si kɛ wo lon.

Alla ka cɛ dan ɲa mɛn ma

⁴ Nba, Alla ka sankolo ni duukolo dan ɲa mɛn ma, wo le ye ɲin di. Allabatata Alla ka sankolo ni duukolo dan tuma mɛn na, ⁵ bin ni jiri tun tɛ duukolo kan fɔlɔ, baa Allabatata Alla tun ma sancɪ lana duu kan fɔlɔ. Mɔɔ si tun tɛ ye fɔlɔ ka duu sɛnɛ fanan. ⁶ Ji le tɛrɛ bɔla duu kɔrɔ ka duu yɔrɔ bɛɛ sɔ.

⁷ Allabatata Alla ka duu buuri ta ka adamaden dabɛn wo la. A ka ɲɛnɛmaya fɔɲɔ fɛ adamaden nunwo rɔ. Wo rɔ, adamaden wo kɛra nima ri.

Edeni jamana nakɔ ɲuma

⁸ Nba, Allabatata Alla ka nakɔ labɔ Edeni jamana rɔ, mɛn ye telebɔ fan fɛ. A tun ka adamaden mɛn dan, a ka wo bila nakɔ wo kɔndɔ. ⁹ Allabatata Alla ka jiri su bɛɛ laferɛn yɔrɔ wo rɔ, jiri mɛnilu ka ɲi kosɛbɛ. Alu den duman. A ka jiri su fila gbɛrɛ laferɛn nakɔ tɛma. Kelen tɛrɛ ɲɛnɛmaya jiri ri. A tɔ kelen tɛrɛ mɔɔ lalɔnnɪɲala kɔɲuma ni kojuu faranfasi la.

¹⁰ Ba do tɛrɛ bɔni Edeni jamana rɔ ka latamin nakɔ wo rɔ, mɛn ye a yɔrɔ bɛɛ sɔla ji la. A bɔ mɛn kɛni nakɔ wo rɔ, a farara ka kɛ ba bolo naanin di. ¹¹ Ba fɔlɔ tɔɔ ko Pison. Wo ye woyenna ka Habila jamana laminin. Sanin ye bɔla jamana wo rɔ. ¹² Sanin wo ye sanin jɛrɛwolo le ri. Jiri kasila latikɔlɔnnaman fanan ye ye. Kaba do fanan ye bɔla ye, mɛn tɔɔ ko onikisi. ¹³ Ba filana tɔɔ ko Kiyɔn. Wo le ye woyenna ka Kusi bɔnsɔn na jamana bɛɛ laminin. ¹⁴ Ba sawana tɔɔ ko Tikire. Wo le ye woyenna ka wa Asiri so telebɔ fan fɛ. Ba naaninna tɔɔ ko Efirati.

¹⁵ Nba, Allabatata Alla ka adamaden bila Edeni nakɔ ɲuma rɔ, ko a ye a sɛnɛ ka a janto a rɔ. ¹⁶ Allabatata Alla ka a fɔ a yɛ ko, «Jiriden damunta fen fen ye yan, i ye wo bɛɛ damun. ¹⁷ Kɔni, jiri mɛn ye mɔɔ lalɔnnɪɲala kɔɲuma ni kojuu faranfasi la, i kana wo den damun de! Ni i ka a damun lon mɛn na, i ri faa.»

Allabatata Alla ka muso dan ɲa mɛn ma

¹⁸ Wo kɔ, Allabatata Alla ka a fɔ ko, «Ka cɛ to a kelen na, wo ma ɲi. N di a demɛnba rabɛn, mɛn di bɛn a ma.»

¹⁹ Wo rɔ, Allabatata Alla ka sobo su bɛɛ ni kɔndɔ su bɛɛ dan duu buuri la, ka alu bɛɛ lana cɛ ma, kosa a ri alu kelen kelenna bɛɛ tɔɔ la. A ka tɔɔ mɛnilu fɔ, woilu kɛra alu tɔɔilu ri. ²⁰ Cɛ ka tɔɔ la so kɔndɔ kolofen ni kɔnɔilu, ni waa rɔ soboilu bɛɛ la. Kɔni a demɛnba ma sɔrɔn woilu rɔ, mɛn benni a ma kɔnin.

²¹ Wo rɔ Allabatata Alla ka sunoo ba don cɛ ɲa rɔ. A sunoora. Ka a to sunoo rɔ, Allabatata Alla ka barasa kolo kelen ta cɛ fari rɔ, ka sobo bila wo nɔ rɔ ka a da tuun wo la. ²² Allabatata Alla ka barasa kolo wo ta ka muso rabɛn, ka na muso di cɛ ma. ²³ Cɛ kan ko: «A koloilu bɔni n koloilu le rɔ. A fari bɔni n fari le rɔ. N di a tɔɔ la ko muso, ka a masɔrɔn a bɔni cɛ le rɔ.»

²⁴ Wo le kosɔn, cɛ ri mataa a fa ni a na la, ka to a muso fɛ. A fila ri kɛ mɔɔ kelen di.

²⁵ Nba, wo tuma cɛ ni a muso fila bɛɛ fari makolon de tɛrɛ, kɔni fari makolontɔya maleya tun tɛ alu la.

3

Cɛ ni muso ka Alla la tɔn tɔjan

¹ Nba, Allabatata Alla ka waa rɔ sobo mɛnilu dan, duuma sa le kiwoyani tɛrɛ wo tɔ bɛɛ ri. Lon do rɔ, sa ka a fɔ muso yɛ ko: «Tɔja le, Alla ka a fɔ ko, «Ai kana nakɔ juma jiriden si damun?» ² Muso ka a jabi: «A sɔnni an ye nakɔ juma jiriden damun. ³ Kɔni jiri mɛn ye nakɔ juma tɛma, Alla ka a fɔ an ye ko, «Ai kana wo le den damun. Ai kana ai maa a la. Ni ai ka ai maa a la, ai ri faa.» ⁴ Sa ka a fɔ muso yɛ ko: «Tɔja tɛ wo rɔ. Ai tɛ faa fɛwu! ⁵ Alla ka lɔn ko ai wa jiriden wo damun lon mɛn na, ai ri kɛ hankilimailu ri. Ai ri kɛ iko Alla, ka kɔjuma ni kojuu faranfaasi lɔn.»

⁶ Muso ka a yen ko jiriden wo ka jɪ, a duman kosɛbɛ. A ka a yen fanan ko jiriden wo ri mɔɔ kɛ hankilima ri. Wo rɔ, muso ka do kadi ka a damun, ka do di a cɛ ma, mɛn lɔni a tɔrɔfɛ. Wo ka a ta ka a damun. ⁷ Alu banni a damunna, alu ka hankili sɔrɔn ka alu jɛrɛ yen ja gberɛ ma. Alu ka a yen ko alu fari makolon de. Alu ka toro firailu kara iɔrɔn na ka alu kɛ feriyabɔ ri ka alu jɛrɛ sutura.

⁸ Nba, wura fɛ, Allabatata Alla tɛrɛ ye a mataamala nakɔ juma rɔ, fɔrɔ ri tɛɛ dooni dooni waati mɛn na. Cɛ ni a muso ka a natɔla kan mɛn ka ibori a kɔrɔ ka wa alu dokon Alla ma jirilɔ tɛma. ⁹ Allabatata Alla ka a kan nabɔ cɛ ma ko: «I ye mi?» ¹⁰ Cɛ ka a jabi: «N ka i natɔla kan mɛn nakɔ juma rɔ tuma mɛn na, n silanda, baa n fari makolon de. Wo le kosɔn, n ka n dokon.» ¹¹ Allabatata Alla kan ko: «Yon de ka a fɔ i yɛ ko i fari makolon de? N ka tɔn sii jiri mɛn na, i ra wo le den damun wa?» ¹² Cɛ kan ko: «I ka muso mɛn di n ma, wo le ka jiriden wo di n ma. N ka a damun.» ¹³ Allabatata Alla ka a fɔ muso yɛ ko: «I ka nfen kɛ jɪn di?» Muso kan ko: «Sa le ka n manɛn ka n loo a damunna.»

Allabatata Alla ka bɔnɔ la mɔɔilu kan

¹⁴ Allabatata Alla ka a fɔ sa yɛ ko: «I ra wo kɛ. Wo le kosɔn, n di tɔrɔya la i kan ka tamin kolofen ni waa rɔ sobo bɛɛ kan. Sisen i ri i sɔmɔn i kɔnɔ kan, ka buuri damun i la dunɔparatɛɛ bɛɛ rɔ. ¹⁵ N di juuya bila i ni muso tɛ, ka a bila i bɔnsɔn ni a bɔnsɔn tɛ. A ri i kun gbasi. I fanan di a sen tintiri gbasi.»

¹⁶ Allabatata Alla ka a fɔ muso yɛ ko: «N di do la i la tin tɔrɔya kan. I ri i la kɔnɔmaya bɛɛ kɛ dun ba rɔ. A loo ri kɛ i la, ka sii i cɛ kun na, kɔni i ri to a fanka kɔrɔ.»

¹⁷ Allabatata Alla ka a fɔ Adama yɛ ko: «I ra i muso kan lamɛn ka jiriden damun, n ka tɔn sii mɛn na ko i kana a damun. Wo rɔ, n di duu tɔjan ile kosɔn. Duu tɛ sɔn ka i balo di i ma fo i wa baara siyaman kɛ. A ri kɛ wo ja i la dunɔparatɛɛ bɛɛ rɔ. ¹⁸ Tiriwonin ni bin juu ri fɛrɛn duukolo kan kɔni i balo ri kɛ sɛnɛsumanilu ri. ¹⁹ I tɛ balo sɔrɔn ni i ma wasi. A ri kɛ wo ja haan i wa i kɔseyi duu rɔ, i danni duu mɛn dɔ kɔnin. I kɔseyitɔ buuri wo le rɔ, baa i bɔni buuri le rɔ.»

²⁰ Nba, Adama ka a muso tɔɔ la ko Hawa, baa ale le kɛra mɔɔ bɛɛ na ri. ²¹ Allabatata Alla ka gbolo doilu ladan ka woilu kɛ durukibailu ri ka alu bila Adama ni a muso kan na. ²² Allabatata Alla kan ko: «Awa, cɛ ra kɛ iko an do le, ka kɔjuma ni kojuu lɔn. A kana a bolo rasɔmɔn ma jɛnɛmaya jiri ma ka a den kadi ka a damun. Ni a ka a damun a ri to jɛnɛma rɔ habadan.» ²³ Wo rɔ,

Allabatala Alla ka alu labo Edeni nako juma ro, ko alu ye wa duu sene, Alla ka alu dan duu men do. ²⁴ Nba, Allabatala Alla ka Adama ni Hawa gben ja wo le ma. A ka melekailu labo nako juma donda la telebo fan fe. A ka fanmuru fanan bila ye, ta ye menenna men na. Fanmuru tama wo ye mininmininna tuma beε. A ka woilu bila le ye, kosa moε si kana tamin ka wa jenenmaya jiri ma.

4

Kabila ni Abila

¹ Nba, nbenba Adama ni a muso nma Hawa denda. Nma Hawa ka konɔ ta ka Kabila sɔrɔn. A kan ko: «Allabatala da n demen ka dence sɔrɔn.» ² Wo ko, a ka konɔ ta iko tuun ka Kabila dooce Abila sɔrɔn. Abila kera kolofengbenbenna ri. Kabila kera senekela ri.

³ Lon do ro, Kabila ka a la senesuman doilu ta ka na a la so ka na woilu di Allabatala ma. ⁴ Abila fanan ka a la saa doilu di Allabatala ma. Saa woilu tere alu na den fo le ri. Abila ka alu kannateε ka Allabatala so alu ken do. Abila ni a la saraka diyara Allabatala ye. ⁵ Koni Kabila ni a la saraka ma diya Allabatala ye. Kabila monera wo ro kojuuya, ka a ja wulen kosebe!

⁶ Allabatala ka a fo Kabila ye ko: «Nfenna i ye monela foo ka i ja wulen ten? ⁷ Ni i ka kopuma ke, n di n ban i ro wa? Ni i ma kopuma ke, kojuu a ri ke ikomin wara, men ye i makonla i la bon da la. A loo ri ke a la, ka sii i kun na, koni i kana son a ro le, fo i ye se a la le.»

⁸ Nba, Kabila ka a fo a dooce Abila ye ko: «An ye wa waa ro.» Alu sera ye tuma men na Kabila bera a dooce kan ka a faa.

⁹ Allabatala ka a fo Kabila ye ko: «I dooce Abila ye mi?» Kabila kan ko: «N ma a diya lon. Nde le a konogbenba ri wa?» ¹⁰ Allabatala kan ko: «I ka nfen ke jin? I dooce jeli botola kule kan bora duu ma ka se n ma yan, ko ka a ta sara i la. ¹¹ Sisen, n di toroya la i kan. I wa fen fen sene, a te son butun, baa i ra i dooce jeli le bo ka ke duu wo kan. ¹² I wa duu sene, i te suman foyi sɔrɔn a ro. I ri ke moε ri, sii yoro kelen te men bolo.» ¹³ Kabila ka a fo Allabatala ye ko: «I ra n jahadi men la n kan, wo ka bon ka tamin. N ti se wo koro. ¹⁴ A ragbe! I ra n gben ka bo duu kan bi. Fo n ye wa n dokon ka n bo i jakoro, ka ke moε ri, sii yoro kelen te men bolo. Men wa n sɔrɔn wo ri n faa.» ¹⁵ Allabatala ka a fo Kabila ye ko: «Ni moε moε ka Kabila faa, n di i jeli sara wo la sija wɔrɔnwula.» Allabatala ka a toomasere la Kabila kan, sa moε men wa a yen, wo kana a faa.

¹⁶ Wo ro, Kabila bora Allabatala jakoro ka wa i sii Nodi jamana ro, men ye Edeni jamana telebo fan fe.

Kabila bɔnsɔn

¹⁷ Nba, Kabila ni a muso denda. A muso ka konɔ ta ka dence sɔrɔn. A ka wo too la ko Enoki. Wo sɔrɔn ko, Kabila ka so do sii ka wo too la a dence Enoki la. ¹⁸ Enoki ka Iradi sɔrɔn. Iradi ka Metujayeli sɔrɔn. Metujayeli ka Metusayeli sɔrɔn. Metusayeli ka Lemeki sɔrɔn.

¹⁹ Lemeki ka muso fila ta. Kelen too ko Ada. A to kelen too ko Tisila. ²⁰ Ada ka dence sɔrɔn ka wo too la ko Jabali. Moε menilu ye alu siila faaninbonilu la ka alu la kolofenilu konogben, Jabali kera wo beε benba ri. ²¹ Jabali dooce le Jubali ri. Wo le kera korafola ni fulefola beε benba ri. ²² Tisila fanan ka dence sɔrɔn ka wo too la ko Tubali Kabila. Wo kera numun di. A tere ye sula ni nefin nadanna. Tubali Kabila doomuso too ko Nama.

²³ Lon do ro, Lemeki ka a fo a musoilu ye ko: «Ada ni Tisila, ai ye n kan namen. Ai, Lemeki musoilu, ai ye ai tolo malɔ n na kuma la.

Ce men ka n madimin, n da wo faa.

Kanberen men sera n ma, n da wo faa.

²⁴ A fara ko ni mɔɔ men ka Kabila faa, a julu ri sara wo tii la sija wɔrɔnwula. Kɔni Lemeki la julu ri sara foo sija biwɔrɔnwula ni sija wɔrɔnwula.»

Seti ni Enosi

²⁵ Nba, Adama ni a muso dɛnda. A muso ka kɔnɔ ta ka dence sɔrɔn ikɔ tuun. A ka wo tɔɔ la ko Seti, baa a kan ko: «Alla ra dence gbɛɛ di n ma Abila nɔ rɔ, Kabila ka men faa kɔnin.»

²⁶ Nba, Seti fanan ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Enosi. Mɔɔilu ka Allabatala tara damira Enosi tele le rɔ, ko a ye alu dɛmen.

5

Adama bɔnsɔn

¹ Adama bɔnsɔn tɔɔ le sɛbeni jin di.

Alla ka mɔɔ dan lon men na, a ka a dan ka a ke a jɛɛ munɔɔna le ri. ² A ka alu dan ka alu ke ce ni muso ri. A banni alu danna, a kumara ka baraka don alu rɔ ka alu tɔɔ la ko mɔɔ.

³ Adama sɔrɔn ka san kemɛ ni san bisawa bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn, men kɛra a la munɔɔna ri. Adama ni a dence tɛɛ su kelen de ri. A ka a tɔɔ la ko Seti. ⁴ Seti sɔrɔn kɔrɔ, Adama ka san kemɛ seyin de ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. ⁵ A si san bɛɛ ladenni kɛra san kemɛ kɔnɔndɔ ni san bisawa le ri. Wo dafanin, a sara.

⁶ Seti si ka san kemɛ ni san loolu bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Enosi. ⁷ Enosi sɔrɔn kɔrɔ, Seti ka san kemɛ seyin ni san wɔrɔnwula le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. ⁸ Seti si san bɛɛ ladenni kɛra san kemɛ kɔnɔndɔ ni san tan ni fila le ri. Wo dafanin, a sara.

⁹ Enosi si ka san bikɔnɔndɔ bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Kenan. ¹⁰ Kenan sɔrɔn kɔrɔ, Enosi ka san kemɛ seyin ni san tan ni loolu le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. ¹¹ Enosi si san bɛɛ ladenni kɛra san kemɛ kɔnɔndɔ ni san loolu le ri. Wo dafanin, a sara.

¹² Kenan si ka san biwɔrɔnwula bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Malalɛli. ¹³ Malalɛli sɔrɔn kɔrɔ, Kenan ka san kemɛ seyin ni san binaanin de ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. ¹⁴ Kenan si san bɛɛ ladenni kɛra san kemɛ kɔnɔndɔ ni san tan de ri. Wo dafanin, a sara.

¹⁵ Malalɛli si ka san biwɔrɔn ni san loolu bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Yɛɛdi. ¹⁶ Yɛɛdi sɔrɔn kɔrɔ, Malalɛli ka san kemɛ seyin ni san bisawa le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. ¹⁷ Malalɛli si san bɛɛ ladenni kɛra san kemɛ seyin ni san bikɔnɔndɔ ni san loolu le ri. Wo dafanin, a sara.

¹⁸ Yɛɛdi si ka san kemɛ ni san biwɔrɔn ni san fila bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Enɔki. ¹⁹ Enɔki sɔrɔn kɔrɔ, Yɛɛdi ka san kemɛ seyin de ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. ²⁰ Yɛɛdi si san bɛɛ ladenni kɛra san kemɛ kɔnɔndɔ ni san biwɔrɔn ni san fila le ri. Wo dafanin, a sara.

²¹ Enɔki si ka san biwɔrɔn ni san loolu bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Metusalemu. ²² Metusalemu sɔrɔn kɔrɔ, Enɔki ka san kemɛ sawa le ke Alla la den dɔ, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. ²³ Enɔki si san bɛɛ ladenni kɛra san kemɛ sawa ni san biwɔrɔn ni san loolu le ri. ²⁴ Enɔki mɛnda Alla la den dɔ. A tunura ka a masɔrɔn Alla ka a ta ka wa a ri.

²⁵ Metusalemu si ka san kemɛ ni san biseyin ni san wɔrɔnwula bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Lemeki. ²⁶ Lemeki sɔrɔn kɔrɔ, Metusalemu ka san kemɛ wɔrɔnwula ni san biseyin ni san fila le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. ²⁷ Metusalemu si bɛɛ ladenni kɛra san kemɛ kɔnɔndɔ ni san biwɔrɔn ni san kɔnɔndɔ le ri. Wo dafanin, a sara.

²⁸ Lemeki si ka san keme ni san biseyin ni san fila bo tuma men na, a ka dence saron. ²⁹ A ka wo too la ko Nuhan. A ka a fo ko: «Allabatala ka duu tjan ka an bila baara gbelen do. Koni ce jin de keto an masabarila baara gbelen jusukasi koson.» ³⁰ Nuhan saron koro, Lemeki ka san keme loolu ni san bikonndo ni san loolu le ke, ka dence ni denmusoilu saron. ³¹ Lemeki si bee ladenni kera san keme waronwula ni san biwaronwula ni san waronwula le ri. Wo dafanin, a sara.

³² Nuhan ka san keme loolu saron tuma men na, a ka Semu ni Kamu ni Jafeti saron.

6

Alla ka adamadenilu halaki alu la kojuu koson

¹ Nba, mooilu tere ye siyaya la duukolo kan tuma men na, alu ka denmusoilu saron. ² Wo keni, Alla denceilu ka alu ja bo denmuso woiu ro ka a yen ko woiu keni kosebe. Menilu diyara alu ye, alu ka woiu ta ka alu ke alu musoilu ri. ³ Wo le ro, Allabatala kan ko: «N ka n na ni don mooilu ro, koni n te son a ye men alu ro foo habadan, baa alu te foyi ri fo fari banku, fen banta konin. Alu si san bee ladenni te tamin san keme ni san muwan kan.»

⁴ Alla denceilu sera mooilu denmusoilu ma tuma men na, woiu ka koni ta ka deni saron. Den woiu kera mooilu jan belebele ri, menilu too ko Nefilimu. Kebi waati taminni, woiu kera ce fadiyani ri. Alu tooilu bora kosebe.

⁵ Allabatala ka a yen ko adamadenilu konorajuuya ra wara dunja ro. A ka a yen ko fen si to adamadenilu jusu ro fo miriyajuu tuma bee. ⁶ Allabatala nimisara adamadenilu dan ko ro duukolo kan. A sewani tun te. ⁷ A kan ko: «N da mo menilu dan, n di woiu halaki ka alu bo duukolo kan. Adamadenilu wo, kolofenilu wo, waa ro soboilu wo, konoilu wo, ni nimafen misen menilu ye taamala duu ma, n di wo bee halaki ka a masaron n da nimisa alu dan ko ro.» ⁸ Koni Nuhan diyara Allabatala ye.

⁹ Nuhan bonsan de jin di. Nuhan de tere mo telenni ri. A kelen de ma kojuu ke a la waati ro. A menda Alla la den do. ¹⁰ A ka dence sawa saron, Semu ni Kamu ni Jafeti.

¹¹ Wo tuma, juuya warani fan bee Alla jakoro duukolo kan. Mooilu karagbeleman tere i joon na fan bee ro. ¹² Alla ka a yen ko duukolo ra tjan juuya la. Mo bee kewali ra juuya foo ka a dan natamin. ¹³ Wo ro, Alla ka a fo Nuhan ye ko: «N da a latee ko mooilu bee ri halaki n bolo, baa karagbeleya ra jensen alu bolo foo ka duukolo fa. N keto alu bee ni duukolo halakila i joon fe le. ¹⁴ Wa jiri juma jinin ka kulunba raben i jere ye. I ye a kondoratala ka a ke bonkondoilu ri, ka ban ka a kondola ni a kakanna bee mamun tulubo fasani la. ¹⁵ I ye a rabenna ja men ma, wo le ye jin di. I ye a janyan ke nonkon ja keme sawa ri, ka a kondor ke nonkon ja biloolu ri, ka a lo ke nonkon ja bisawa ri. ¹⁶ I ye fono don yoro bo a san fe, ka wo lo ke nonkon ja kelen di. I ye donda bo kulunba fan kelen fe, ka kulunba ke ikomin sankaso, ka a ke duuma bon ni tema bon ni san ma bon di. ¹⁷ N jere keto ji dunba lanala duu kan. Fen fen ye a nilakilila san koro, wo bee ri halaki. Fen bee ri faa duu kan. ¹⁸ Koni n di teriya ta i ye ka i kisi. I ri don kulunba kondor, i ni i denceilu, a ni i muso ni i denceilu musoilu. ¹⁹ I ye nimafen su bee fila fila ladon i fe kulunba kondor, ceman ni musoman, sa woiu ri to nimaya ro. ²⁰ Konoilu wo, kolofenilu wo, waa ro soboilu wo, ni nimafen misen menilu ye taamala duu ma, a su bee fila fila ri na i ma sa alu ri to nimaya ro. ²¹ I ye damunun fen su bee do ta ka a

lamara i fe kulunba kondɔ. Wo ri ke balo ri ile ni woilu ye.» ²² Nba, Alla ka Nuhan jamari ko ko la, Nuhan ka wo bee ke iko a fora a ye ja men ma.

7

Nuhan donda kulunba kondɔ

¹ Nba, Allabatata ka a fo Nuhan ye ko: «I ye don kulunba kondɔ, i ni i la denbaya. N da a yen ko i kelen pe le telenni n jakɔɔ adamaden bee tema. ² I ye sobo seniman su bee ta i fe, a ceman wɔɔɔnwula ni a musoman wɔɔɔnwula. Sobo men seniman te, i ye wo su bee fanan ta, ceman kelen ni musoman kelen. ³ I ye kondɔ su bee fanan ta, ceman wɔɔɔnwula ni musoman wɔɔɔnwula, sa alu siya kana tunu duukolo kan. ⁴ A ra to tele wɔɔɔnwula ma. Wo wa dafa, n di sancu lana duukolo kan. Sancu wo ri tele binaanin ni su binaanin ke nali la. Wo ri ke sababu ri. Fen menilu danni n bolo, wo bee ri halaki ka bo duu kan.» ⁵ Allabatata ka Nuhan jamari ko ko la, a ka wo bee ke.

⁶ Nba, ka a teren Nuhan sɔɔɔɔn da san kemε wɔɔɔɔn bo, ji dunba nara duukolo kan. ⁷ Nuhan ni a denceilu ni a muso ni a denceilu musoilu, alu bee donda kulunba kondɔ kosa alu ri kisi ji dunba ma. ⁸ Wo lon, sobo menilu seniman a ni menilu seniman te, a ni kondɔlu ni nimafen misen menilu ye taamala duu ma, ⁹ wo bee fila fila nara Nuhan ma, a ceman ni a musoman. Alu bee donda kulunba kondɔ, iko Alla ka Nuhan jamari ja men ma. ¹⁰ A tele wɔɔɔnwulana, sancu nara duukolo kan.

¹¹ Nuhan sɔɔɔɔn san kemε wɔɔɔɔna, wo karo filana tele tan ni wɔɔɔnwulana, ji bondon men ye duu kɔɔɔ, wo tera ka ji bon duu kan. Sankolo ji bondon fanan da lakara. ¹² Wo rɔ, sancu ba nara duu kan. A ka tele binaanin ni su binaanin ke, a ma te. ¹³ Sancu nara lon men, wo lon kelen Nuhan ni a denceilu donda kulunba kondɔ. A denceilu le tere Semu ni Kamu ni jafeti ri. Nuhan muso donda alu fe, a ni a denceilu muso sawa. ¹⁴ Nimafen su bee donda kulunba kondɔ alu fe. Waa rɔ soboilu wo, kolofenilu wo, nimafen misen menilu ye taamala duu ma, a ni kondɔlu wo, kawa ye fen fen na, woilu su bee donda. ¹⁵ Nba, fen fen ye a nilakilila, wo bee fila fila donda kulunba kondɔ Nuhan fe. ¹⁶ Nimafen su bee donda, ceman ni musoman, ikomin Alla ka jamarili ke ja men ma. Alu bee donda tuma men na, Allabatata ka kulunba da tuun Nuhan ma.

¹⁷ Nba, sancu ka tele binaanin ke, a ye nala duukolo kan. Ji siyayara ka ke ji dunba ri, ka kulunba kɔɔɔta ka bo duu ma. ¹⁸ Ji yelera ka siyaya kosebe. Kulunba funda ji kan ka wa. ¹⁹ Ji tora yelera kojuuya foo ka koyinke bee latunun fan bee san kɔɔɔ. ²⁰ Ji yelera koyinke woilu kun na ka se fo nonkon ja tan ni loolu, ka koyinke latunun fewu! ²¹ Nimafen bee faara duukolo kan. Kondɔlu wo, kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo, nimafen misenilu wo, menilu ye taamala duu ma, mɔɔilu wo, alu bee faara. ²² Fen fen ye duukolo kan, ni a ye a nilakilila, wo bee faara. ²³ Allabatata ka duukolo nimafen bee halaki wo ja le ma. Mɔɔilu wo, soboilu wo, kondɔlu wo, ni nimafen misen menilu ye taamala duu ma, alu bee halakira ka bo duukolo kan. A tora Nuhan dɔɔɔn de ma, a ni menilu tere a kun kulunba kondɔ. ²⁴ Ji ka tele kemε ni biloolu ke duukolo kan, a ma majji.

8

Alla ka sancu ba lala

¹ Kɔni Alla hankili tora Nuhan do, a ni waa rɔ soboilu ni so kondɔ kolofenilu, menilu tere a kun kulunba kondɔ. Wo rɔ, Alla ka fɔɔɔ lawuli ka a te duu kan

ka ji majii. ² Duukolo ji bondon da tuunda, a ni sankolo ji bondon. Sanci tɛɛra. ³ Ji tora majiila dooni dooni duukolo kan. Tele kɛmɛ ni tele biloolu taminda tuma mɛn na, ji madooyara. ⁴ A karo wɔrɔnwulana tele tan ni wɔrɔnwulana, kulunba nara i sii Arara jamana koyinke do kan. ⁵ Ji tora madooyala foo ka se karo tanna ma. Wo karo tele fɔlɔ, koyinkeilu kunilu bɔra.

⁶ Tele binaanin taminda tuma mɛn na, Nuhan ka fɔɔ don da laka, a tun ka mɛn bɔ kulunba la. ⁷ A ka japasila do bila. Wo bɔra ka taa ni seyi kɛ haan ji jara duukolo kan tuma mɛn na. ⁸ Wo kɔ, a ka kanba do bila ka a kɔrɔsi ni ji ra dooya duukolo kan. ⁹ Kanba wo bɔ mɛn kɛni, a ma sii yɔrɔ sɔrɔn. A ka a kɔseyi ka na Nuhan ma kulunba kɔndɔ, baa ji tɛɛ ye duukolo yɔrɔ bɛɛ kan fɔlɔ. Nuhan ka a bolo labɔ ka kanba mira ka a ladon a fɛ kulunba kɔndɔ. ¹⁰ Nuhan ka a to tele wɔrɔnwula ye tamin iko tuun, ka ban ka kanba bila iko. ¹¹ Wura fɛ, kanba ka a kɔseyi Nuhan ma. Olibiye fira kɛnde ye a da la. Nuhan ka a lɔn wo le rɔ ko ji ra fɔlɔ madooyala duukolo kan kɔsɛbɛ. ¹² A ka a to tele wɔrɔnwula ye tamin iko, ka ban ka kanba bila. Kanba wa mɛn kɛni, a ma a kɔseyi Nuhan ma wo kɔ. ¹³ Nuhan sɔrɔn san kɛmɛ wɔrɔɔ ni kelen, wo karo fɔlɔ tele fɔlɔ, ji tun tɛ duukolo kan butun. Nuhan ka kulunba kunnafen waranka ka a yen ko duu ra fɔlɔ jala. ¹⁴ A karo filana tele muwan ni wɔrɔnwulana sera ka a tɛɛn duu ra ja fewu!

Nuhan bɔra kulunba kɔndɔ

¹⁵ Nba, Alla kumara Nuhan fɛ ko: ¹⁶ «I ye bɔ kulunba kɔndɔ sisen, i ni i muso ni i denceilu ni alu musoilu. ¹⁷ I ye nimafen bɛɛ labɔ. Kɔnɔilu wo, waa rɔ soboilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, ni nimafen misɛn mɛnilu ye taamala duu ma, i ye alu bɛɛ labɔ, sa alu ri jiri ka siyaya duukolo fan bɛɛ rɔ.»

¹⁸ Wo rɔ, Nuhan bɔra kulunba kɔndɔ, a ni a denceilu ni a muso ni a denceilu musoilu. ¹⁹ Nimafen bɛɛ bɔra. Waa rɔ soboilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, kɔnɔilu wo, ni nimafen misɛn mɛnilu ye taamala duu ma, bɛɛ ni a la siya bɔra kulunba kɔndɔ.

²⁰ Nuhan ka Alla saraka bɔ diya do lɔ ka Allabatata bato kanma. A ka sobo seniman ni kɔnɔ seniman su bɛɛ do ta ka Allabatata sɔ alu rɔ. A ka alu janin Alla saraka bɔ diya wo kan, ka alu kɛ buuri ri. ²¹ Saraka wo suma diyara Allabatata yɛ. Allabatata ka a lateɛ ko: «N tɛ duu danka adamaden kɔsɔn butun. N ka a lɔn ko ka bɔ alu denmisɛnya waati ma foo ka na se alu la mɔɔya laban ma, alu miriya bɛnni kojuu le ma. Hali wo, n tɛ sɔn ka nimafen bɛɛ halaki butun, iko n ka a kɛ ja mɛn ma fɔlɔ. ²² Ka bɔ bi ma ka wa haan dunuɔa laban, si foyi tuma ni suman ka tuma, nɛnɛ tuma ni tara tuma, sanma ni telema, su ni tele, wo si tɛ ban.»

9

Alla ni Nuhan na teriya

¹ Alla kumara ka baraka don Nuhan ni a denceilu rɔ. A ka a fɔ alu ye ko: «Ai ye jiri ka siyaya duukolo fan bɛɛ rɔ ka a fa. ² Nimafen bɛɛ ri silan ai ye kɔsɛbɛ. Waa rɔ soboilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, kɔnɔilu wo, jɛɛilu wo, ni nimafen misɛn mɛnilu ye taamala duu ma, wo bɛɛ ri silan ai ye. Alu bɛɛ ri kɛ ai la fanka kɔrɔ. ³ Nimafen bɛɛ ri kɛ balo ri ai ye. N ka suman di ai ma ja mɛn ma, n ye nimafenilu fanan dila ai ma ja kelen wo le ma. ⁴ Kɔni ai kana sobo ni a jeli damun muumɛ! Baa a nimaya ye a jeli le rɔ. ⁵ Ni sobo do ka mɔɔ jeli labɔ ka a faa, sobo wo ka kan ka faa. Ni mɔɔ do ka a mɔɔjɔɔn faa, wo fanan di faa. ⁶ Nde Alla ka mɔɔ dan ka a kɛ n jɛɛ munuɔa le ri. Wo rɔ, mɔɔ mɔɔ wa a

mɔɔɔɔn jeli labɔ ka a faa, mɔɔ ri wo fanan jeli labɔ ka a faa. ⁷ Nba, ai kɔnin, ai ye jiri ka siyaya. Ai ye sereya ka siyaya duukolo fan bɛɛ rɔ ka a fa.»

⁸ Alla ka a fɔ Nuhan ni a denceilu ye ko: ⁹ «Sisen teriya ri tɔ nde ni aile tɛma, a ni ai bɔnsɔn mɛn ye nala ai kɔ ¹⁰ a ni duukolo nimafen, mɛn bɛɛ tɛtɛ ai kun, fen fen bɔra ai fɛ kulunba kɔndɔ, kɔnoilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo. ¹¹ Teriya jɛn ye tala n ni duukolo nimafen bɛɛ tɛma. Ji dunba tɛ nimafen bɛɛ halaki butun. Ji dunba tɛ ke butun ka duukolo bɛɛ tɛjan.»

¹² Alla ka a fɔ ikɔ ko: «N ye teriya mɛn tala ai ye a ni ai bɔnsɔn bɛɛ ni nimafen bɛɛ fo habadan, wo tɔomasere le jɛn di. ¹³ N di nincinankan labɔ san fɛ bandafin kɔrɔ. Nincinankan wo le n na teriya tɔomasere le ri, n ye teriya mɛn tala dunɔɔna bɛɛ ye. ¹⁴ Tuma tuma, ni n ka bandafin nadɛn duukolo kun na, ni nincinankan fanan bɔra, ¹⁵ wo rɔ, n di n hankili bila n na teriya rɔ, n ka mɛn ta ai ni nimafen su bɛɛ ye. N tɛ ji siyaya ka a ke ji dunba ri butun ka nimafen bɛɛ halaki. ¹⁶ Nincinankan wa bɔ bandafin kɔrɔ, n di wo yen ka n hankili bila n na teriya banbali rɔ, n ka mɛn ta duukolo nimafen su bɛɛ ye.»

¹⁷ Alla ka a fɔ Nuhan ye ko: «N da teriya mɛn ta duukolo nimafen bɛɛ ye, wo tɔomasere le wo ri.»

Nuhan dence sawa la ko

¹⁸⁻¹⁹ Nba, Nuhan dence mɛnilu bɔra a fɛ kulunba kɔndɔ, woilu le tɛtɛ Sɛmu ni Kamu ni Jafɛti ri. Nuhan dence sawa le woilu ri. Woilu le bɔnsɔn jɛnsɛnda ka se duukolo fan bɛɛ rɔ. Wo rɔ, Kanaan fa le tɛtɛ Kamu ri. ²⁰ Nba, Nuhan ka sɛnɛ damira. Ale le fɔlɔ ka rɛsɛn fɛ sɛnɛ. ²¹ Lon do rɔ, Nuhan ka rɛsɛnji do min ka a ja laminin. A fari makolon lani tɛtɛ a la faaninbon kɔndɔ. ²² Kanaan fa Kamu ka a fa Nuhan fari makolon yen, ka wa wo fɔ a badenma fila ye lu ma. ²³ Sɛmu ni Jafɛti ka durukiba ta ka a la alu kamannakun kan ka don alu kɔnkɔma alu fa la faaninbon na ka alu fa sutura. Alu ma sɔn alu ja yen na alu fa kan, kosa alu kana a fari makolon yen fewu.

²⁴ Nba, rɛsɛnji ka Nuhan bila tumana mɛn na, a dence doomani Kamu ka ko mɛn ke a la, wo fɔra a ye. ²⁵ Wo rɔ, Nuhan kan ko:
«Alla ma tɔɔya lara Kamu dence Kanaan kan.
Ka a ke a kɔrɔcɛilu la jɔntajɔn di,
Alla ma wo kɛra.»

²⁶ Nuhan kan ko:
«N di Allabatala tando,
Sɛmu Maari Alla kɔnin.
Alla ma Kanaan ke Sɛmu la jɔn di,
Alla ma wo kɛra.»

²⁷ Alla ma Jafɛti bonyara,
Ka a bɔnsɔn sii Sɛmu bɔnsɔn fɛ,
Alla ma wo kɛra.
Alla ma Kanaan ke alu la jɔn di,
Alla ma wo kɛra.»

²⁸ Nba, ji dunba tamin kɔ, Nuhan ka san kɛmɛ sawa ni san biloolu le ke. ²⁹ A si bɛɛ ladenni kɛra san kɛmɛ kɔnɔndɔ ni san biloolu le ri. Wo bɛɛ taminni, a sara.

10

Nuhan denceilu la bɔnsɔn

¹ Ji dunba tamin kɔ, Nuhan denceilu Sɛmu ni Kamu ni Jafɛti ka denceilu sɔrɔn. Alu bɔnsɔn le jɛn di.

² Jafeti denceilu le ten: Komeri, Makoki, Madayi, Jaban, Tubali, Meseki a ni Tirasi. ³ Komeri denceilu le Asikenasi, ni Rifati ni Tokarima ri. ⁴ Jaban denceilu le ten: Elisiya, Tarisisi, Kitimu a ni Dodanimu. ⁵ Jaban bɔnsɔn jensenda ka wa i sii kooji da la, a bɛɛ ni a la duu, a bɛɛ ni a la kumakan, a bɛɛ ni a mɔɔilu, a bɛɛ ni a la jamana.

⁶ Kamu denceilu le ten: Kusi, Misiran, Puti a ni Kanaan. ⁷ Kusi denceilu le ten: Saba, Habila, Sabita, Rayema a ni Sabiteka. Rayema denceilu le Seba ni Dedan di. ⁸ Kusi dence do le Namurudu ri. Wo le fɔlɔ kɛra fankatii ri duukolo kan. ⁹ A kɛra donso fadimanba ri Allabatalla jamana. Wo rɔ a ye fɔla doilu ma ko: «A keni donso fadimanba le ri, Allabatalla jɔkɔɔ iko Namurudu tɛɛ ja mɛn ma.» ¹⁰ Namurudu kɛra faama ri. A fɔlɔma le ka a sii Babeli ni Eteki ni Akadi soilu kun na. So sawa wo bɛɛ tɛɛ Sineyari jamana le rɔ. ¹¹ A bɔra jamana wo rɔ ka wa Asiri jamana rɔ. A ka Ninibe ni Rehobotiri ni Kalasi ¹² ni Reseni soilu sii ka alu lɔ. Reseni ye Ninibe ni Kalasi so fila le tɛ. So ba le wo ri.

¹³ Misiran kɛra mɛnilu benba ri, woilu le ten: Ludi bɔnsɔn, Anamu bɔnsɔn, Lehabi bɔnsɔn, Nafitu bɔnsɔn, ¹⁴ Paturusi bɔnsɔn, Kafitori bɔnsɔn a ni Kasiluhi bɔnsɔn. Filisitulu bɔra Kasiluhi bɔnsɔn le rɔ.

¹⁵ Kanaan dence fɔlɔ le tɛɛ Sidɔn di, ka Hɛti tuun wo la. ¹⁶⁻¹⁸ Mɔɔ mɛnilu fanan bɔra Kanaan dɔ, woilu le ten: Jebusikailu, Amɛrikailu, Kirikasikailu, Hifikailu, Arikiilu, Sinikailu, Arifadikailu, Semarikailu a ni Hamarikailu.

Kanaan bɔnsɔn jensenda. ¹⁹ Alu la jamana ye damirala Sidɔn de ka wa Kerari fan fɛ, ka wa se foo Kasa. A ye wala Sɔdɔmu ni Komɔri ni Adima ni Seboyimu fan fɛ, ka wa se foo Lesa. ²⁰ Kamu bɔnsɔn de woilu ri, a bɛɛ ni a la mɔɔilu, a bɛɛ ni a kumakan, a bɛɛ ni a la duu, a bɛɛ ni a la jamana.

²¹ Jafeti kɔɔɔɔ Semu fanan ka denceilu sɔɔn. Semu wo le kɛra Hebɛri bɔnsɔn bɛɛ benba ri. ²² Semu denceilu le ten: Elamu, Asuri, Aripasadi, Ludi a ni Aramu. ²³ Aramu denceilu le ten: Usi, Huli, Ketari a ni Masi. ²⁴ Aripasadi wo ka Selasi sɔɔn. Selasi ka Hebɛri sɔɔn. ²⁵ Hebɛri ka dence fila sɔɔn. Kelen tɔɔ ko Peleji ka a masɔɔn duukolo ratalara a tele le rɔ. A dooɔɔ tɔɔ ko Jokitan. ²⁶⁻²⁹ Jokitan denceilu le ten: Alimodadi, Selɛfu, Hasamaweti, Jeraki, Hadoramu, Usali, Dikila, Obali, Abimayeli, Seba, Ofiri, Habila a ni Jobabu. Nba, woilu bɛɛ tɛɛ Jokitan denceilu le ri. ³⁰ Duu mɛn ye Mesa ni Safari tɛ, alu ta le tɛɛ wo bɛɛ ri. Yɔɔ wo ye koyinkeilu kɔɔ telebɔ fan fɛ. ³¹ Nba woilu bɛɛ kɛra Semu deni le ri, a bɛɛ ni a la mɔɔilu, a bɛɛ ni a la kumakan, a bɛɛ ni a la duu, a bɛɛ ni a la jamana.

³² Nba, Nuhan denceilu bɔnsɔn de woilu ri, a bɛɛ ni a bɔnsɔn, a bɛɛ ni a jamana. Mɔɔ woilu le jensenda ka kɛ jamana siyaman di duukolo kan ji dunba kɔ.

11

Babeli sankaso jan na ko

¹ Dunuɔna mɔɔilu bɛɛ tɛɛ ye kan kelen de mɛnna. Alu bɛɛ tɛɛ ye i jɔɔn famunna. ² Alu bɔra telebɔ fan dɔ, ka wa gbekannan ba do tɛɛn Sineyari jamana rɔ. Alu ka i sii dinkira wo rɔ. ³ Lon do rɔ, alu ka a fɔ i jɔɔn ye ko: «An ye birikilu gbasi ka alu janin kɔɔɔɔ.» Alu ma kabakurun ta fo biriki. Alu ma boro fanan ta, fo tulubɔ fasani. ⁴ Alu kan ko: «An ye so lɔ an jɛɛ ye, ka sankaso jan lɔ a kɔndɔ. Wo lɔ ye se haan sankolo ma, sa an di tɔɔ sɔɔn. Ni an ma wo kɛ, an di jɛnsɛn duukolo fan bɛɛ fɛ.»

⁵ Allabatalla jiira ka so ni sankaso jan dagbɛ, adamadenilu ka mɛn lɔ. ⁶ A kan ko: «A ragbɛ. Alu bɛɛ ye siya kelen de ri, alu bɛɛ ye kan kelen de mɛnna.

Alu ye baara men kan jin, alu la baara fɔlɔ le wo ri. A tɛ mɛn bakɛ, alu wa alu miri fen fen ma, alu ri se wo kɛla. ⁷ An ye jii ka alu kan basan, sa alu kana se i jɔn kan mɛnna butun.»

⁸ Wo rɔ, Allabatata ka alu farafara ka alu bɔ dinkira wo rɔ, ka alu jɛnsɛn duukolo fan bɛɛ rɔ. Alu la so lɔ ko ra dan wo rɔ. ⁹ Wo le kosɔn, dinkira wo tɔɔ lara ko Babɛli, baa Allabatata ka dunɔja mɔɔilu bɛɛ kumakan basan ye le, ka ban ka alu jɛnsɛn duukolo fan bɛɛ rɔ.

Sɛmu bɔnsɔn

¹⁰ Nba, Sɛmu bɔnsɔn de jin di.

Sɛmu sɔrɔn ka san kɛmɛ bɔ tuma mɛn na, a ka Aripasadi sɔrɔn. Wo kɛra san fila ji dunba kɔ. ¹¹ Aripasadi sɔrɔn kɔrɔ, Sɛmu ka san kɛmɛ loolu le kɛ, ka dɛncɛ ni denmusoilu sɔrɔn.

¹² Aripasadi sɔrɔn ka san bisawa ni san loolu bɔ tuma mɛn na, a ka Selasi sɔrɔn. ¹³ Selasi sɔrɔn kɔrɔ, Aripasadi ka san kɛmɛ naanin ni san sawa le kɛ, ka dɛncɛ ni denmusoilu sɔrɔn.

¹⁴ Selasi sɔrɔn ka san bisawa bɔ tuma mɛn na, a ka Hebɛri sɔrɔn. ¹⁵ Hebɛri sɔrɔn kɔrɔ, Selasi ka san kɛmɛ naanin ni san sawa le kɛ, ka dɛncɛ ni denmusoilu sɔrɔn.

¹⁶ Hebɛri sɔrɔn ka san bisawa ni san naanin bɔ tuma mɛn na, a ka Peleji sɔrɔn. ¹⁷ Peleji sɔrɔn kɔrɔ, Hebɛri ka san kɛmɛ naanin ni san bisawa le kɛ, ka dɛncɛ ni denmusoilu sɔrɔn.

¹⁸ Peleji sɔrɔn ka san bisawa bɔ tuma mɛn na, a ka Eruhu sɔrɔn. ¹⁹ Eruhu sɔrɔn kɔrɔ, Peleji ka san kɛmɛ fila ni san kɔnɔndɔ le kɛ, ka dɛncɛ ni denmusoilu sɔrɔn.

²⁰ Eruhu sɔrɔn ka san bisawa ni san fila bɔ tuma mɛn na, a ka Seruki sɔrɔn. ²¹ Seruki sɔrɔn kɔrɔ, Eruhu ka san kɛmɛ fila ni san wɔrɔnwula le kɛ, ka dɛncɛ ni denmusoilu sɔrɔn.

²² Seruki sɔrɔn ka san bisawa bɔ tuma mɛn na, a ka Nakɔri sɔrɔn. ²³ Nakɔri sɔrɔn kɔrɔ, Seruki ka san kɛmɛ fila le kɛ, ka dɛncɛ ni denmusoilu sɔrɔn.

²⁴ Nakɔri sɔrɔn ka san muwan ni san kɔnɔndɔ bɔ tuma mɛn na, a ka Teraki sɔrɔn. ²⁵ Teraki sɔrɔn kɔrɔ, Nakɔri ka san kɛmɛ ni san tan ni kɔnɔndɔ le kɛ, ka dɛncɛ ni denmusoilu sɔrɔn.

²⁶ Teraki sɔrɔn ka san biwɔrɔnwula bɔ tuma mɛn na, a ka Iburama ni Nakɔri ni Haran sɔrɔn.

²⁷ Teraki bɔnsɔn de jin di. A ka Iburama ni Nakɔri ni Haran sɔrɔn. Haran ka Luti sɔrɔn. ²⁸ Haran sara ka a fa kɛndɛ to. A la saya kɛra a sɔrɔn jamana le rɔ, Kalide jamana kɔnin. A sara Uri so le kɔndɔ. ²⁹ Iburama ni Nakɔri ka furu kɛ. Iburama muso tɔɔ le tɛɛ ko Sarayi. Nakɔri ka Haran denmuso do furu, mɛn tɔɔ ko Milika. Haran denmuso do fanan tɔɔ ko Sisika. ³⁰ Sarayi tɛɛ dɛnsɔrɔnbali le ri. Den tun tɛ a bolo.

³¹ Nba, Teraki ka a dɛncɛ Iburama ni a mamarencɛ Luti ta ka wa Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. Luti ye Haran den de ri. Teraki ka a biranmusoni Sarayi fanan ta, mɛn ye Iburama muso ri. Alu bɛɛ bɔra Uri so la ka Kanaan bɔnsɔn na jamana sila mira. Uri wo ye Kalide jamana le rɔ. Kɔni alu se mɛn kɛni Haran, alu ka i sii ye. ³² Teraki si bɛɛ ladɛnni kɛra san kɛmɛ fila ni san loolu le ri. A sara Haran ye.

12

Alla kumara Iburama ye

¹ Nba, Allabatata kumara Iburama ye ko: «Iburama, i ye bɔ i la jamana rɔ, ka bɔ i badenmailu tema, ka bɔ i fa la lu ma. I ye wa jamana do rɔ, n kɛtɔ mɛn

yirakala i la. ² N di i bɔnsɔn kɛ jamana ba ri ye. N di baraka don i rɔ, ka i tɔɔ bonya. Mɔɔilu ri baraka sɔrɔn i la sababu rɔ. ³ Mɔɔ mɛn ba duwa i yɛ ka i miri kɔɔɔɔ, n di jɔmɔɔɔ kɛ wo tii ye. Mɔɔ mɛn ba i danka, n di tɔrɔɔɔ la wo kan. I ri kɛ sababu ri, siyailu bɛɛ ri baraka sɔrɔn n bolo.»

⁴ Iburama wulira ka wa ikomin Allabatata ka a fɔ a yɛ ja mɛn ma. Luti taara a fɛ. Iburama bɔra Haran ka wa, ka a tɛrɛn a sɔrɔn da san biwɔrɔnwula ni san loolu bɔ. ⁵ Iburama ka a muso Sarayi ta a ni a kɔrɔcɛ dence Luti a ni a jɔnilu a ni a bolofen bɛɛ. A tun ka fen fen sɔrɔn Haran, a ka wo bɛɛ ta. Alu bɔra wo ja le ma ka wa Kanaan jamana rɔ.

Iburama ni a la mɔɔilu seni ye, ⁶ alu ka jamana rateɛ ka wa Sikɛmu, More la jiriju ba lɔni dinkira mɛn dɔ. Wo tuma, Kanaan bɔnsɔn tɛrɛ jamana wo rɔ ye fɔlɔfɔlɔ.

⁷ Awa Allabatata ka a jɛrɛ yiraka Iburama la, ka a fɔ a yɛ ko: «N di duu jɔn bɛɛ di i bɔnsɔn ma.» Wo le rɔ, Iburama ka saraka bɔ diya lɔ Allabatata bato kanma, Allabatata mɛn ka a jɛrɛ yiraka a la.

⁸ Iburama bɔra ye ka wa koyinkɛilu fan fɛ, mɛnilu ye Beteli so telebɔ fan fɛ. A ka a la faaninbon lɔ ye, ka Beteli to a telebe fan fɛ, ka Ayi to a telebɔ fan. A ka saraka bɔ diya lɔ Allabatata bato kanma ye ka a tara. ⁹ Iburama bɔra ye ka jamana wo rataama ka wa Nɛkɛbi mara.

¹⁰ Nba, wo tuma kɔnkɔ ba ra don jamana kɔndɔ. Wo juuyara kɔsɛbɛ. Wo rɔ, Iburama wara Misiran jamana rɔ ka mɛn ye. ¹¹ Alu dontɔla Misiran, Iburama ka a fɔ a muso Sarayi ye ko: «N ka a lɔn ko i kɛɔni ba le. ¹² Ni Misirankailu ka i yen, alu ri a lɔn ko n muso le i ri. Wo rɔ, alu ri n faa ka i kɛndɛ to. ¹³ I jaandi, alu n sera ye, i ye a fɔ ko n doomuso le i ri, sa alu ri n damira kɔɔɔɔɔ ka n to i la ko kɔsɔn.»

¹⁴ Iburama ni a muso sera Misiran tuma mɛn na, Misirankailu ka a yen ko Sarayi kɛɔni kɔsɛbɛ. ¹⁵ Misiran mansa Ferawuna* la mɔɔbailu ka Sarayi yen tuma mɛn na, alu wara a mankutun fɔ Ferawuna yɛ. A ka wo mɛn ka mɔɔilu lɔ Sarayi tala ka na a ri a wara. ¹⁶ A ka Iburama mira kɔɔɔɔɔ Sarayi la ko kɔsɔn, ka kolofen su bɛɛ di Iburama ma: saailu wo, bailu wo, nisilu wo, jɔɔɔmɛilu wo, falilu wo, a ni jɔnilu.

¹⁷ Kɔni Allabatata ka yankaro juuulu bila Ferawuna ni a la bonkɔndɔmɔɔilu la Iburama muso Sarayi la ko kɔsɔn. ¹⁸ Wo rɔ, Ferawuna ka Iburama kili ka a fɔ a yɛ ko: «I ra nfen kɛ n na ten? Nfenna i ma a fɔ n yɛ ko i muso le? ¹⁹ Nfenna i ka a fɔ ko i doomuso le? Wo le ka a kɛ, nde ka a ta ko n ye a kɛla n muso ri. Hen, i muso le jɔn de. A mira, i ye wa a ri!»

²⁰ Ferawuna ka a fɔ a la mɔɔilu yɛ ko alu ye Iburama ni a muso labɔ Misiran, a ni alu bolofenilu bɛɛ.

13

Luti ni Iburama farara

¹ Iburama ni a muso bɔra Misiran ka wa Nɛkɛbi. A wara a bolofenilu bɛɛ ri. Luti wara a fɛ. ² Iburama tun da kɛ fentii ba ri. Kolofen ni wodigbɛ ni sanin tɛrɛ a bolo a ja ma. ³ A bɔra Nɛkɛbi ka wa Beteli. A tun ka a la faaninbon lɔ dinkira mɛn dɔ kɔrɔman, a sera ye. Dinkira wo tɛrɛ Beteli ni Ayi soilu tɛ le, ⁴ Iburama tun ka Alla saraka bɔ diya lɔ dinkira mɛn dɔ. A se mɛn kɛni ye, a ka Allabatata matara.

* 12:15 Misirankailu alu a fɔla alu la mansa ma le ko Ferawuna.

⁵ Kolofenilu ni mɔɔilu tun ka siya Luti fanan bolo, men tere ye taamala Iburama fe. ⁶ Wo le koson, dinkira wo dooyara alu fila bolo, baa alu bolofenilu ka siya kosebe. Alu fila tun ti se tola dinkira kelen do. ⁷ Lon do ro, kefe wulira Iburama la kolofen konmadenilu ni Luti la kolofen konmadenilu te. Wo tuma, Kanaan bonson ni Feresikailu fanan siini jamana wo ro ye.

⁸ Wo ro, Iburama ka a fo Luti ye ko: «An kana son kefe ye wuli ile ni nde te ma, wala ile la kolofen konmadenilu ni nde la kolofen konmadenilu te ma. An ye badenma le ri. ⁹ I ye jamana mafene. Nin befe te dinkira le ri wa? An ye fara. Ni bolomaran yan fan fe la le duman i ye, i ye wo ta. Nde ri to bolokinin yan fan fe. Ni bolokinin yan fan fe la le duman i ye, i ye wo ta. Nde ri to bolomaran yan fan fe.»

¹⁰ Luti ka a ja lo ka Juriden ba lefe befe ragbe. A ka a yen ko ji ko nooman dinkira wo ro, ikomin a nooman Allabatata la nako juma ro ja men ma, wala ikomin Misiran ye ja men ma ji ko ro. A tere wo ja haan Sowari so. Dinkira wo ka ni tere folo. Tuma wo, Allabatata tun ma Sodomu ni Komari soilu halaki folo. ¹¹ Nba, Luti ka wo yen ka Juriden ba lefe befe janatonbon ka a ke a ta ri. Wo ro, a bora Iburama fe ka wa telebo fan fe. Badenma fila wo farara wo ja le ma. ¹² Iburama ka i sii Kanaan bonson na jamana ro. Luti wara i sii ba lefe soilu fan fe, ka a la faaninbonilu lo Sodomu so donda la. ¹³ Sodomukailu tun ka juu kosebe, ka kojuu siyaman ke, ka Allabatata hake ta.

¹⁴ Luti ni Iburama farani ko ro, Allabatata ka a fo Iburama ye ko: «Iburama, i ja lo. Ka bo i lo dinkira ye i ja lawa tele kankan bolo maran fan fe, a ni tele kankan bolo kinin fan fe, telebo fan fe a ni telebe fan fe. ¹⁵ I ja ye jamana men befe la jin, n di wo befe di i ni i bonson ma, ka a ke ai ta ri kadawu! ¹⁶ N di i bonson siyaya ka alu ke ikomin dununja kije. Ni mɔɔ ri se dununja kije jatela, i bonson fanan di se jatela. ¹⁷ I wuli ka jamana rataama, ka a janyan ni a bonya ragbe, baa n ye a befe dila ile le ma.»

¹⁸ Iburama ka a la faaninbonilu bo, ka wa i sii Mamere la jirijuilu korɔ. Dinkira wo ye Heburon so da la. A ka saraka bo diya wase raben Allabatata ye.

14

Luti mirara

¹ Wo tuma, Amurafeli ye Sineyari jamana mansaya la. Ariyoki ye Elasari jamana mansaya la. Kedorilamari ye Elamu jamana mansaya la. Tidali ye Koyimu jamana mansaya la. ² Mansa naanin woilu ka alu laden ka wa mansa Bera kefe, a ni mansa Birisa ni mansa Sineyabu ni mansa Semebere ni mansa men siini Bela so kun na. Bela too fanan ko Sowari. Bera siini tere Sodomu so kun na. Birisa siini tere Komari so kun na. Sineyabu siini tere Adima so kun na. Semebere siini tere Seboyimu so kun na. ³ Mansa loolu woilu wara i laden Sidimu kenegbe ro, Dalaba Koojilama ye dinkira men do bi. ⁴ Alu tun da san tan ni fila ke, alu ye mansa Kedorilamari la fanka korɔ. A san tan ni sawana, alu muruntari a ma. ⁵ A san tan ni naanin, Kedorilamari ni a fe mansailu wulira ka na, ka mansa menilu kefe; Refayikailu menilu siini Asiteroti Karinayimu so la, Sisikailu menilu siini Hamu so la, Emukailu menilu siini Sawe Kiriyaumu so la, ka ye mɔɔilu kefe ka alu se woilu la. ⁶ Alu wara Horilu kefe woilu bara, koyinkema dinkira do ro, Seyiri la jamana ro, ka se woilu la. Alu ka alu gben haan Heliparan, so men ye wula kondɔ. ⁷ Wo ko, Kedorilamari ni a dafajooilu ka ie koseyi ka na Enimisipa, men too ko Kadasi. Mɔɔ menilu tere ye Amaleki bonson na jamana ro, alu ka woilu kefe ye, ka se

woilu la ka ai la jamana bee ta. Alu sera Amorikailu fanan na, menilu siini tere Asaron Tamari so la.

⁸ Wo ro, Sodomu mansa bora, a ni Komari mansa ni Adima mansa ni Seboyimu mansa ni Bela mansa. Bela wo too fanan ko Sowari. Mansa woilu bora ka wa kele diya Sidimu kenegbe ro. ⁹ Alu wara ka Elamu mansa Kedorilameri kele, a ni Koyimu mansa Tidali ni Sineyari mansa Amurafeli ni Elasari mansa Ariyoki. Mansa loolu woilu ka mansa naanin kele. ¹⁰ Nba, Sodomu mansa ni Komari mansa ni alu la moilu ka i bori alu juuilu ye. Alu siyaman borimantɔ bera tulubɔ fasani denkailu ro, baa wo ka siya tere Sidimu kenegbe ro. Menilu ma be denka ro, woilu ka i bori foo tindilu kan.

¹¹ Wo ro, Kedorilameri ni a la moilu wara ka Sodomu ni Komari nanfulu bee ta, a ni alu la damunun fenilu bee. Alu ka wo bee ta ka wa a ri. ¹² Alu ka Iburama badenma Luti fanan mira ka wa a ri, a ni a bolofen bee, baa ale fanan siini tere Sodomu so le kondɔ.

Iburama ka Luti kisi

¹³ Mɔɔ do borimantɔ nara ka wo bee jafɔ Iburama ye, a ye fɔla men ma ko Heburu ce. Wo tuma, Iburama siini tere Mamere la jirijuilu torofe. Mamere wo tere Amorika mɔɔ do le ri. A badenmailu le Esikoli ni Aneri ri. Wo bee tere Iburama denkuruilu le ri. ¹⁴ Iburama badenma mira ko fora a ye tuma men na, a ka a la moilu kili, menilu kusan kelela. Ce farinman mɔɔ keme sawa ni mɔɔ tan ni seyin men bee saronni Iburama wara woilu bora, ka mansailu kosaran foo Daan so la. ¹⁵ Su ro, Iburama ka a la moilu ratala ka be mansailu kan. Iburama ka alu kele ka se alu la, ka alu gben haan Hobo. So wo ye Damasi so tele kankan bolo maran fan fela. ¹⁶ Mansailu tere ra nanfulu men bee ta, Iburama ka wo bee mira alu la ka na a ri. A nara a badenma Luti fanan di, a ni Luti bolofenilu bee ni muso menilu mirani tere wo ni mɔɔ toilu bee.

Melikisedeki ka Iburama kunben

¹⁷ Nba, Iburama ka mansa Kedorilameri ni a mansa jɔɔnilu kele ka se alu la, ka ban ka i koseyi. A koseyito, Sodomu mansa wara a kunben Sawe kenegbe ro, moilu ye a fɔla men ma ko mansa la kenegbe.

¹⁸ Salemu so mansa Melikisedeki nara Iburama kunben ka so buru ni resenji a ro. Alla Korotaniba sarakalasele le wo ri. ¹⁹ A duwara Iburama ye ko: «Alla ye jumaya ke Iburama ye, Alla Korotaniba, men ka san dan ka duu dan. ²⁰ An ye Alla Korotaniba tando, men ka i juuilu di i ma.» Iburama ka menilu saron kele ro, a ka wo bee ja bo ka a di Melikisedeki ma.

²¹ Sodomu mansa ka a fo Iburama ye ko: «N na moilu laseyi n ma. Koni i ka nanfulu men mira, i ye wo ta.» ²² Iburama ka a jabi: «N da n bolo korota ka n kali Allabatala la, Alla Korotaniba, men ka san dan ka duu dan. ²³ N da n kali wo la ko n te i bolofen si tala, hali jisikari, wala sanbara julu. N te a foyi ta, sa i kana a fo ko ile le ka Iburama ke nanfulutii ri. ²⁴ N te foyi tala fo n na moilu ka men ke alu balo ri. Koni menilu wara n kafe, Aneri wo, Esikoli wo, Mamere wo, fen menilu saronɔda kele ro woilu ri alu nin bo wo ro.»

15

Alla ni Iburama la teriya

¹ Wo waati taminni ko ro, Iburama ka Allabatala kumakan men kibaro misaliya ro. A kan ko: «Iburama i kana silan. N di i lantanka fen bee ma ka i sara kosebe.» ² Iburama ka a jabi: «N Tii Allabatala, den te n bolo. I ri nfen de di n ma wo ro? Damasika men too ko Eliyeseri, wo le keto n na bon cetala

ri.» ³ Iburama kan ko: «I ma den si di n ma. Wo rɔ, n na jɔn, mɛn ye n wara yan, wo le ketɔ n cetala ri.»

⁴ Iburama ka Allabatata kumakan mɛn jabili rɔ ko: «Wo kuma tɛ. Cɛ wo tɛ kɛla i cetala ri, fo i jɛrɛ den, i ketɔ mɛn sɔrɔnna. Wo le ketɔ i cetala.»

⁵ Allabatata ka Iburama labɔ kɛnɛma ka a fɔ a yɛ ko: «Iburama, i ja lɔ san dɔ, ka lolo bɛɛ jate, ni i ri se wo dan lɔnna.» Allabatata kan ko: «Loloilu siyaman ja mɛn ma, i bɔnsɔn di siyaya wo ja.»

⁶ Iburahima lara Allabatata la kuma la, wo rɔ Allabatata ka a jate mɔɔ telenni ri.

⁷ Allabatata ka a fɔ a yɛ ko: «Nde le Allabatata ri, mɛn ka lɔ i jɔrɔ ka i labɔ Uri so kondɔ Kalide jamana rɔ. N ka i lana yan de, ka jamana jin di i ma ka a kɛ i ta ri.» ⁸ Kɔni Iburama ka a jabi: «N tii Allabatata, n di se a lɔnna di ko jamana jin di kɛ n ta ri?» ⁹ Allabatata kan ko: «Nisi muso kelen mira ka na a di n ma, a ni ba muso kelen ni saaji kelen. Wo bɛɛ ye kɛ san sawa sawa ri. I ye kanba kelen fanan mira, a ni sokɔndɔkanbanin kelen.»

¹⁰ Iburama nara woilu bɛɛ di a ma, ka alu faa ka kolofenilu sensen a tɛma fila ri, kɔni a ma kɔnɔilu sensen. A ka kunkurun woilu bilabila ka alu jaben i jɔɔn na. ¹¹ Duwailu jiira soboilu ma tuma mɛn na, Iburama ka alu gben.

¹² Nba, tele be tumana, sunɔɔ ba donda Iburama ja rɔ. Ka a tɛrɛn a ye sunɔɔ rɔ, silan juu ni dibi ba sera a ma. ¹³ Allabatata ka a fɔ a yɛ ko: «Iburama, i ye a lɔn ko i bɔnsɔn di kɛ lɔndanilu ri jamana gbɛrɛ rɔ. Alu ri kɛ jɔnɔlu ri, ka tɔrɔ kojuuya haan san kɛmɛ naanin wa dafa. ¹⁴ Kɔni jamana mɛn ketɔ alu bilala jɔnya rɔ, n di kititɛɛ jamana wo kan. Kiti wa kɛ, i bɔnsɔn di bɔ jamana wo rɔ nanfulu siyaman di. ¹⁵ Ile kɔnin di i la kɔrɔya diya bɔ, ka sa hɛrɛ rɔ. Alu ri i suu don. ¹⁶ I denilu bɔnsɔn naaninna ri alu kɔseyi yan, baa yan mɔɔilu, ni woilu ye Amɔrikailu le ri, alu la kojuu ma dan natamin fɔlɔ ka se alu gben ma.»

¹⁷ Nba, tele bera ka dibi don tuma mɛn na, sinkɔn sisima ni kala mɛlen taminda sobo kunkurunilu tɛma. ¹⁸ Wo lon jɛrɛ rɔ, teriya donda Allabatata ni Iburama tɛma. A ka a fɔ a yɛ ko: «N di duu jin di i bɔnsɔn ma, ka bɔ Misiran ba ma, ka wa haan ba belebele ba ma, mɛn ye Efirati ba ri kɔnin. ¹⁹ Dinkira wo ye Kenikailu bolo, a ni Kenisikailu ni Kadimonikailu ²⁰ ni Hɛtikailu ni Feresikailu ni Refayikailu ²¹ ni Amɔrikailu ni Kanaan bɔnsɔn ni Kirikasikakailu ni Jebusikailu.»

16

Isumayila sɔrɔn ko

¹ Iburama muso Sarayi tun ma den sɔrɔn a yɛ. Wo tuma, Misiranka sunkurun do tɛrɛ Sarayi bolo jɔnya la, mɛn tɔɔ ko Hajara. ² Lon do rɔ, Sarayi ka a fɔ Iburama yɛ ko: «N cɛ, Allabatata ma sɔn n ye den sɔrɔn. I ye wa i la n na jɔn sunkurun Hajara fɛ. Ni Alla sɔnda, a ri den sɔrɔn n ye.»

Iburama sɔnda Sarayi la kuma ma. ³ Wo rɔ, a muso Sarayi ka a la jɔn Misiranka sunkurun di a ma ka a kɛ a muso ri, wo ka a tɛrɛn Iburama ra san tan kɛ Kanaan jamana rɔ. ⁴ Iburama wara a la Hajara fɛ. Hajara ka kɔnɔ ta. Hajara ka a yen tuma mɛn na ko a kɔnɔ ma le, a ma a tii Sarayi jii foyi le ri, fo ka a dooya. ⁵ Wo rɔ, Sarayi ka a fɔ Iburama yɛ ko: «Ko mɛn ye kɛla n na, wo bɔni ile le rɔ. N ka n na jɔn di i ma ka a kɛ i muso ri. Kani a ka a yen tuma mɛn na ko a kɔnɔ ma le, a ma n jii foyi le ri. Allabatata, a ye wo kititɛɛ nde ni ile tɛma!»

⁶ Iburama ka Sarayi jabi: «Ale le wo ri. I la jɔn ye i la fanka le kɔrɔ. Mɛn wa i diya, i ye wo ke a la.» Wo rɔ, Sarayi ka Hajara tɔrɔ kojuuya, foo Hajara ka i bori a kɔrɔ ka wa.

⁷ Allabatala la mɛleka ka Hajara yen kɔ do rɔ wula kɔndɔ. Kɔ wo ye Suri sila dafɛ. ⁸ Mɛleka ka a fɔ a ye ko: «Ile, Hajara, Sarayi la jɔnmuso, i bɔni mi? I watɔ mi?» Hajara ka a jabi: «N borini n tii Sarayi le kɔrɔ.» ⁹ Allabatala la mɛleka ka a fɔ a ye ko: «I kɔseyi i tii wara, ka wa i fanmajii a ye ka a kan mira.»

¹⁰ Mɛleka kan ko: «N di i bɔnsɔn siyaya a ja ma, foo mɔɔ tɛ wo jate lɔn muume!» ¹¹ Habadan Mansala la mɛleka ka a fɔ a ye iko tuun ko: «I ja lɔ. I kɔnɔ ma le, i ri dence sɔrɔn. I ye wo tɔɔ la ko Isumayila, baa Allabatala da i la jusukasi kan namɛn. ¹² Den wo ri ke iko waa rɔ sofali, mɛn bilani a jɛɛ ma. A ti se a la yala a badenna tɛma. A ni a badenmailu tɛ bɛn.»

¹³ Hajara kan ko: «Allabatala ja yen n na», wo rɔ a ka tɔɔ do la ko: «Alla mɛn kɔrɔtanin ja yen n na.»

¹⁴ Wo le rɔ, kɔkun mɛn ye Kadɛsi so ni Bɛɛdi so tɛ, mɔɔilu ye wo kilila ko Lasayi Rɔyi.

¹⁵ Wo taminni kɔ, Hajara ka dence sɔrɔn Iburama ye. Iburama ka den tɔɔ la ko Isumayila. ¹⁶ Hajara ka Isumayila sɔrɔn tuma mɛn na, Iburama sɔrɔn tun da san biseyin ni san wɔrɔɔ bɔ.

17

Alla ni Iburama la teriya tɔmmasere

¹ Iburama sɔrɔn ka san bikɔnɔndɔ ni san kɔnɔndɔ bɔ tuma mɛn na, Allabatala ka a jɛɛ yiraka a la ka a fɔ a ye ko: «Nde le Alla Sebɛɛtii ri. I ye n na sila taama ka ke mɔɔ telenni ba ri. ² Wo wa ke, n di an na teriya mafa i ye ka i bɔnsɔn siyaya kɔsɛɛ.»

³ Iburama ka wo mɛn ka a jakɔrɔ bɛn duu ma. Alla kumara a ye ko: ⁴ «An ye teriya mɛn tala, wo le ye jɔn di. Jamana siyaman di bɔ i rɔ. ⁵ A tɛ fɔ i ma butun ko Iburama. I kilitɔ le sisen ko Iburahima, baa n di i ke jamana siyaman benba ri. ⁶ N di i jiri kɔsɛɛ. I bɔnsɔn di siyaya ka ke jamanailu ri. Mansailu ri bɔ i bɔnsɔn dɔ. ⁷ An na teriya wo ri tɔ an tɛma a ni i bɔnsɔnilu fanan, mɛnilu bɛɛ nato i kɔ. Teriya wo tɛ banna habadan. N di ke i Maari Alla ri, a ni i bɔnsɔn ta. ⁸ I ye lɔndanya la jamana mɛn dɔ bi, n di jamana wo di ile ni i bɔnsɔn bɛɛ ma. Kanaan jamana wo ri ke ile ni i bɔnsɔn ta ri habadan. N di ke i bɔnsɔn na Maari Alla ri.»

⁹⁻¹⁰ Alla ka a fɔ Iburahima ye ko: «I ni i bɔnsɔn bɛɛ ye an na teriya sila taama ka n kan mira. Ai ka kan ka diyagboya ko mɛn ke, wo le ye jɔn di. Ai cɛ kelen kelenna bɛɛ ye faaninta ke. ¹¹ Ai wa faaninta ke, wo ri ke an na teriya tɔmmasere ri nde ni aile tɛma. ¹² Ka bɔ bi ma haan ka wa, denceilu bɛɛ ye faaninta ke alu sɔrɔn tele seyin ma. Hali jɔnilu. Jɔn fen fen wa sɔrɔn i wara, i ye a faaninta ke wo ja le ma. I wa jɔn fen fen san wodi la siya gbɛɛilu ma, wo fanan ye faaninta ke ja kelen wo ma. ¹³ Ni a sɔrɔnda i wara, ni i ka a san i la wodigɛ la, a bɛɛ ye faaninta ke. Wo le rɔ, n na teriya tɔmmasere ri ke ai fari ma, ka a yiraka ko teriya wo ri mɛn kadawu. ¹⁴ Ni cɛ mɛn ma faaninta ke ka wo nɔ ke a fari ma, wo ye fara a badenmailu la, baa n kan mɛn diyagboya le, a ma wo ke. Wo rɔ, a ra n na teriya sila bila.»

¹⁵ Nba, Alla ka a fɔ Iburahima ye ko: «I kana a fɔ i muso ma butun ko Sarayi. A tɔɔ le sisen ko Saran. ¹⁶ N di baraka don a rɔ. N di a ke, a ri dence sɔrɔn i ye. N di baraka don Saran na kɔ rɔ ka a ke siyailu ma ri. Mansailu ri bɔ a bɔnsɔn dɔ.»

¹⁷ Iburahima ka a jakɔɔɔ bɛn duu ma. Kɔni a ka Alla la kuma mɛn a yɛlɛra ka a fɔ a jɛrɛ kɔndɔ ko: «Cɛ mɛn sɔrɔn da san kɛmɛ bɔ, wo kɛtɔ den sɔrɔnna di? Saran fanan da san bikɔnɔndɔ sɔrɔn. Wo ri se moyila den na wa?» ¹⁸ A ka Alla madiya ko: «I jaandi. I ye baraka don Isumayila la ko rɔ, ka i janto a rɔ.»

¹⁹ Alla ka a jabi: «Wo kuma tɛ, kɔni i muso Saran di dence sɔrɔn i yɛ. I ri a tɔɔ la ko Isiyaka. Teriya ri don n ni Isiyaka tema, a ni a bɔnsɔn menilu natɔ a kɔ. Teriya wo ri mɛn kadawu. ²⁰ Mɛn lɔni Isumayila la ko ma, i ka mɛn dali n fɛ, n di wo kɛ. N di baraka don a la ko rɔ ka den siyaman di a ma, ka a bɔnsɔn siyaya kɔsɛbɛ. A ri faama tan ni fila sɔrɔn. N di jamana ba do bɔ a rɔ. ²¹ Kɔni n na teriya ri tɔ n ni Saran dence Isiyaka le tema, mɛn Saran di sɔrɔn i ye jɛn tuma sandɔ.» ²² Alla banda kumala Iburahima yɛ tumana mɛn na, a bɔra Iburahima fɛ.

²³ Wo lon kelen dɔ, Iburahima ka Isumayi la faaninta kɛ, ka a la jɔn bɛɛ fanan faaninta kɛ, menilu sɔrɔnni a wara a ni menilu sanni a bolo. Cɛman kelen kelenna mɛn bɛɛ tɛrɛ a wara, Iburahima ka wo bɛɛ faaninta kɛ ikomin Alla ka a fɔ a yɛ ja mɛn ma. ²⁴ Iburahima jɛrɛ ka faaninta kɛ ka a tɛrɛn a sɔrɔn da san bikɔnɔndɔ ni san kɔnɔndɔ bɔ. ²⁵ A dence Isumayila ka faaninta kɛ ka a tɛrɛn a sɔrɔn da san tan ni sawa bɔ. ²⁶ Wo lon kelen dɔ, Iburahima ni a dence Isumayila fila bɛɛ ka faaninta kɛ, ²⁷ a ni cɛman menilu bɛɛ tɛrɛ Iburahima wara. Jɔn menilu sɔrɔnni a wara, a ni menilu sanni a bolo siya gbɛrɛilu ma, woilu bɛɛ ka faaninta kɛ a fɛ.

18

Isiyaka sɔrɔn ko

¹ Lon do rɔ, Allabatata ka a jɛrɛ yiraka Iburahima la Mamere la jirijuilu kɔrɔ. Wo ka Iburahima siini tɛrɛ a la faaninbon da la tele kunna rɔ. ² Iburahima ka a ja lɔ ka cɛ sawa lɔni yɛn. Alu tun ma jan a la. A ka alu yɛn tuma mɛn na, a borimantɔ bɔra a la faaninbon da la ka wa alu labɛn, ka a majii bakɛ ka alu fo. ³ A ka a fɔ alu yɛ ko: «N tiilu, ai jaandi, ai kana tamin n wara ten. ⁴ Ko ji yɛ na ka ai sen mako, ka ban ka ai jɔjɔn lulen na. ⁵ N yɛ wa damunun fen jiiinin a ye damunun ke. Baa, ai ra na ai la baraden wara. Ai ti se bɔla yan wo ja a ma damunun ke. A wa banda damununna a ri sila mira ka wa.» Alu ka Iburahima jabi: «Ale le wo ri, wo tɛ baasi ri.»

⁶ Iburahima borimantɔ donda a la faaninbon na ka a fɔ Saran yɛ ko: «I kaliya ka fareni muu juma sumanifen ja sawa suman, ka a gbasi ka a kɛ buru ri.» ⁷ Iburahima ka a bori ka wa nisi warɛ rɔ, ka nisiden tɔlɔni do mira, mɛn sobo duman. A ka wo don a la jɔn do bolo. Jɔn wo ka a kaliya ka nisiden kannatɛɛ ka a sobo tibi. ⁸ Iburahima ka nɔnɔ sunɔni ni nɔnɔ kɛndɛ ta, ka nisiden sobo tibini la woilu kan ka wa wo bɛɛ sii lɔndan sawa kɔrɔ. Alu tɛrɛ ye damununna tuma mɛn na, Iburahima ka a lɔ alu dafɛ jiri kɔrɔ.

⁹ Alu ka Iburahima mapininka ko: «I muso Saran yɛ mi?» A kan ko: «A ye faaninbon na.»

¹⁰ Kelen kan ko: «N di na bɔ i fɛ jɛn tuma sandɔ. Wo ri a tɛrɛn i muso Saran da dence sɔrɔn.»

Saran siini tɛrɛ lɔndance wo kɔfɛ faaninbon da la, ka a tolo malɔ a la. ¹¹ Wo tuma, Iburahima ni Saran da kɔrɔ kɔsɛbɛ. Den sɔrɔn waati ra tamin Saran kan. ¹² Saran ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, a yɛlɛra a jɛrɛ ma, ka a fɔ ko: «Nde kɔrɔni ba le. N cɛ fanan da cɛmɔɔya kɔsɛbɛ. N di se den sɔrɔnna wo rɔ, ka sewa wo rɔ wa?»

13 Wo rɔ, Allabatata ka a fɔ Iburahima ye ko: «Nfenna Saran ye yelela ka sika a den sɔrɔn ko rɔ a kɔrɔya waati? 14 Allabatata se kaɲala fen su juman de kɛla? Nin tuma sandɔ, n di na bɔ i fɛ yan. Wo ri a tɛren i la muso Saran da dence sɔrɔn.»

15 Saran silanda ka wuya fɔ ko: «Nde ma yele de!» Kɔni Allabatata kan ko: «I yelela le jɔ!»

Iburahima ka Alla tara Sɔdɔmukailu ye

16 Nba, lɔndan woilu wuli mɛn kɛni ka wa, Iburahima wara alu bilasila. Alu sera tindi do kan ka alu ja lɔ Sɔdɔmu so fan fɛ lala. 17 Allabatata ka a fɔ a jɛrɛ ma ko: «N kɛtɔ mɛn kɛla, n di wo dokon Iburahima ma wa? 18 Baa a ri kɛ jamatii ba ri, fanka ye mɛn na. Iburahima ri kɛ sababu ri, siya bɛɛ ri baraka sɔrɔn n bolo. 19 N da a jɛnematomɔn, kosa a ri a denilu ni a bɔnsɔn bɛɛ jamari ko alu ye n na sila taama telenbaya rɔ. Ni alu ka wo kɛ, n di n na teriya mafa, n ka mɛn ta Iburahima ye.»

20 Nba, Allabatata ka a fɔ Iburahima ye ko: «Sɔdɔmukailu ni Kɔmɔrikailu jalakili kan da siyaya. Alu la ko haramunnin a ra wara kosebɛ. 21 Wo rɔ, n watɔ alu ragbɛla, sa n di a lɔn ni alu ra kojuu kɛ ikomin a fɔra n ja na ja mɛn ma.»

22 Cɛ woilu bɔra Iburahima tɔrɔfɛ ka wa Sɔdɔmu fan fɛ. Kɔni Iburahima lɔni tora Allabatata ja kɔrɔ. 23 A ka a madon a la ka a fɔ a ye ko: «Allabatata, i ri jahadi la mɔɔ telenilu ni mɔɔ telenbalilu bɛɛ jɔɔn kan wa? 24 Ni i ka mɔɔ telenni biloolu tɛren so kɔndɔ ye, i ri jahadi la so kɔndɔ mɔɔilu bɛɛ kan wa? I ti se so kɔndɔ mɔɔilu tola ye mɔɔ telenni biloolu woilu la ko kosɔn wa? 25 Ka mɔɔ telenilu faa mɔɔ telenbalilu fɛ, i tɛ ko su wo kɛla fewu. I tɛ sɔnna ka mɔɔ telenni ni mɔɔ telenbalilu jate kelen di ka jahadi la alu bɛɛ kan. I tɛ ko su wo kɛla fewu! Ile le dunuɲa bɛɛ kititeela ri, mɛn ye kojuu ni korjuma faranfaasila.»

26 Allabatata ka Iburahima jabi: «Ni n ka mɔɔ telenni biloolu tɛren Sɔdɔmu, n di so kɔndɔ mɔɔ bɛɛ to ye mɔɔ juma biloolu woilu la ko kosɔn.»

27 Iburahima ka a fɔ a ye iko tuun ko: «Maari, i ye dijɛ. N tɛ foyi ri fo banku, kɔni n ye n dajala ka kuma i ye. 28 Ni i ka a tɛren mɔɔ telenni tɛ mɔɔ biloolu bɔ don? Ni mɔɔ loolu dɔrɔn ka mɔɔ biloolu jan, i ri jahadi la so bɛɛ kan mɔɔ loolu woilu la ko kosɔn wa?» Allabatata ka a jabi: «Ni n ka mɔɔ telenni binaanin ni loolu tɛren so kɔndɔ, n tɛ jahidi la so kan.» 29 Iburahima kumara a ye iko ko: «Ni mɔɔ telenni ma tamin mɔɔ binaanin kan don?» Allabatata kan ko: «Mɔɔ binaanin woilu la ko kosɔn, n tɛ jahadi la so kan.» 30 Iburahima kan ko: «Maari, i jaandi, i kana diminya n ma, kɔni n ye kumala iko. Ni i ka mɔɔ telenni bisawa dɔrɔn tɛren so kɔndɔ don?» Allabatata kan ko: «Ni n ka mɔɔ telenni bisawa tɛren ye, n tɛ jahadi la so kan.» 31 Iburahima kan ko: «Maari, ye n dijɛ. N ye n dajala ka kuma i ye iko. Ni i ka a tɛren ko mɔɔ telenni tɛ tamin mɔɔ muwan kan don?» Allabatata ka a jabi: «N tɛ jahadi la so kan mɔɔ muwan woilu la ko kosɔn.» 32 Iburahima kan ko: «Maari, i kana diminya n ma. N na kuma dan de jɛn di. Ni mɔɔ telenni muume kɛra mɔɔ tan di don?» Allabatata kan ko: «N tɛ jahadi la so kan mɔɔ tan woilu la ko kosɔn.»

33 Allabatata banni kumala Iburahima fɛ, a wara. Iburahima ka i kɔseyi ka wa a wara.

19

Sɔdɔmu ni Kɔmɔri soilu Jahadi ja

1 Nba, meleka fila wo sera Sɔdɔmu wura fɛ. Luti tɛrɛ siini so donda la. A ka alu yen tuma mɛn na, a wulira ka wa alu labɛn ka majii bakɛ ka alu tuwa. 2 A kan ko: «N tiilu, ai jaandi, ai ye dijɛ ka na jiya n wara. Ai ye ai sen mako ka sii

yan. Sɔɔma jona, n di sila di ai ma, sa ai ri wa ai la taama rɔ.» Melekailu ka Luti jabi: «Ɛn. An di sii kenema yan.» ³ Kɔni Luti kumara alu ye ka a magbeleya, foo alu sɔnda ka wa jiya a wara. A la mɔɔilu ka buru fununbali ni damunun ba raben. Luti ka wo bɛɛ sii a la lɔndanilu kɔrɔ. Alu ka damunun kɛ.

⁴ Ka a tɛren alu ma i la fɔlɔ, Sɔdamukailu bɔra fan bɛɛ rɔ ka na bon naminin. Kamarenilu wo, mɔɔbakɔrɔilu wo, alu bɛɛ nara. ⁵ Alu ka alu kan nabɔ Luti ma ko: «Ɛ men nani i wara yan su jin dɔ, alu ye mi? I ye alu lana an ma. An ye a fɛ ka an la alu fɛ.»

⁶ Luti bɔra bon na, ka bon da tuun lɔndanilu ma. ⁷ A ka fɔ: «N badenmailu. Ai jaandi, ai kana kojuu jin kɛ. ⁸ N denmuso fila ye yan, wo si ma ɛ lɔn fɔlɔ. N di woilu lana ai ma ka alu di ai ma. Fen fen wa diya ai ye, ai ye wo kɛ alu la. Kɔni ai kana foyi kɛ ɛ jinilu la, baa alu nani lɔndanya le la n wara.»

⁹ So kɔndɔ mɔɔilu ka a fɔ i jɔɔn ye ko: «Ɛ jin tɛ foyi le ri fɔ lɔndan, kɔni sisen a ye a fɛ ka kɛ an na kuntii ri.» Alu ka a fɔ Luti ye ko: «I bɔ sila la an tema. Ni i ma i bɔ an yɔrɔ, an di men kɛ i la, wo ri juuya i la lɔndanilu ta ri.» Alu ka Luti tuntun fanka la ka sudunya bon na sa alu ri da kadi ka don. ¹⁰ Kɔni ɛ fila woilu ka da laka ka alu boloilu labɔ ka Luti mira. Alu ka a ladon bon na ka da sɔɔ tuma mɛn na, ¹¹ alu ka mɔɔilu bɛɛ ja fuyenya bon da kɔrɔ. Fen fen tɛɛ don ko rɔ bon na, woilu bɛɛ ja fuyenyara, kanberen wo, mɔɔbakɔrɔ wo, woilu bɛɛ. Wo rɔ, alu ka bon da jinin ka kaja.

¹² Ɛ fila wo ka a fɔ Luti ye ko: «I la mɔɔ doilu ye so kɔndɔ yan wa? I ye a bɛɛ labɔ so kɔndɔ. I biran wo, i dencɛilu wo, i denmusoilu wo, i la mɔɔ bɛɛ labɔ, ¹³ baa an ketɔ so jin bɛɛ halakila le. Alu jalakili kan da siyaya Allabatata jana. Wo rɔ, ale le ka an lɔ alu halakila.»

¹⁴ Nba, Luti bɔra ka wa kuma a biranilu ye, mɛnilu ka a denmusoilu mamira. A ka a fɔ alu ye ko: «Ai ye wuli. An ye an bori ka bɔ so kɔndɔ. Allabatata ketɔ so halakila le!» Kɔni, Luti biranilu ka a kuma jate yelemako le ri.

¹⁵ Sɔɔma da la, meleka woilu ka a fɔ Luti ye ka a magbeleya a ye ko: «I kaliya! I ye i muso ni i demuso fila ta ka wa. Ni wo tɛ, ai ri halaki so jahadi rɔ.» ¹⁶ Kɔni, Luti ka a la sumaya. Wo rɔ, alu ka a mira a bolo ma, a ni a muso ni a denmuso fila ka wa alu ri so kɔkan. Allabatata kinikinira alu ma wo ja le ma. ¹⁷ Alu bɔ mɛn kɛni so kɔndɔ, meleka kelen ka a fɔ alu ye ko: «Ai ye ai bori ka wa ka ai jɛɛ kisi. Ai kana ai kɔfɛnɛ. Ai kana ai lɔ kɛngbɛ yɔrɔ si rɔ. Ai ye i bori ka wa koyinkɛ kan, sa ai kana halaki.»

¹⁸ Luti ka fɔ: «Ɛɛ, n tii. I jaandi. ¹⁹ I ra ban ka n kisi, kɔni n ti se n borila foo koyinkɛ kan. Sani n ye se ye, n di jahadi sɔrɔn. ²⁰ I ja lɔ. I ma so wo yen, mɛn ma jan yan na. So wo ka doo. N di se wo sɔrɔnna. N tii, i jaandi. N ye n bori ka wa so misɛn wo la, sa n di kisi.»

²¹ Meleka kan ko: «Ale le wo ri. N da dijɛ wo ma. I kan so mɛn ma wo ri, n tɛ jahadi la wo kan. ²² Kɔni ai ye i kaliya ka wa don ye. Ni ai ma se ye, n ti se foyi kɛla.» So mɛn Luti ka a fɔ a ma ko a dooman, so wo tɔɔ lara ko Sowari.

²³ Luti donda Sowari so kɔndɔ ka a tɛren tele ra yeɛ. ²⁴ Wo tuma, Allabatata ka ta tinbiriki lama lajii Sɔdamu ni Kɔmɔri kan ikomin sancɛ kise. Allabatata jɛɛ le ka wo lajii ka bɔ sankolo rɔ. ²⁵ Wo rɔ, Allabatata ka so woilu bɛɛ janin, a ni kɛngbɛ bɛɛ. Mɔɔilu bɛɛ halakira, a ni jiri ni bin bɛɛ. ²⁶ Alu watɔla, Luti muso ka kɔfɛnɛ dinkira mɛn dɔ, a yelemanda ka kɛ kɔɔ kaba ri.

²⁷ Wo sɔma da la jona, Iburahima wara kuma diya wo rɔ, a ni Allabatata tun kumara i jɔɔn fɛ dinkira mɛn kɔnin. ²⁸ A ka a ja lɔ ka Sɔdamu ni Kɔmɔri soilu ragbɛ, a ni kɛngbɛ bɛɛ. A ka sisi wulitɔla yen. Sisi bɔra ikomin ta wa jiri mira furu kɔndɔ.

²⁹ Nba, Alla ka kenegbe so bee halaki tuma men na, a ka a miri Iburahima ma ka Luti kisi ta la halakili ma. Ta wo ka so bee halaki, Luti siini tere dinkira men do.

Luti ni a denmuso fila la ko

³⁰ Luti ma son ka to Sowari ka a masaron a silanni. Wo ro, a ka a denmuso fila ta ka wa alu ri koyinke kan. Alu ka alu sii falan na ye. ³¹ Lon do ro a denmuso koromamoo ka a fo a doomuso ye ko: «An fa ra koroya. Ce fanan te yan, men di an furu, ikomin a ye kela dunuja fan bee ro ja men ma. ³² An ye dol di an fa ma. A wa a min ka a ja laminin, an di an la a fe, sa an di den saron, sa an fa bonsan kana tunun dunuja ma.» ³³ Alu ka dol di alu fa ma su wo ro. A ka a min foo ka a ja laminin. A denmuso koromamoo wara a la a fe. Luti ma a la tumana lon. A ma a wuli tumana fanan lon.

³⁴ Wo sooma da la, Luti denmuso koromamoo ka a fo a doomuso ye ko: «Su ro, n ka n la n fa fe. Su ba ko, an ye dol di a ma ikoo. A wa a min ka a ja laminin, ile ri wa i la a fe, sa an fa bonsan kana tunun dunuja ma.» ³⁵ Alu ka dol di alu fa ma su wo ro ikoo. A ka a min foo ka a ja laminin. A denmuso doomamoo wara a la a fe. Luti ma a la tumana lon. A ma a wuli tumana fanan lon.

³⁶ Nba, Luti denmuso fila bee ka kon ta Luti fe ja wo le ma. ³⁷ A denmuso koromamoo ka dence saron ka a too la ko Mowabu. Mowabu bonsan men ye ye bi, wo benba le wo ri. ³⁸ A doomuso fanan ka dence saron, ka a too la ko Benami. Amoni bonsan men ye ye bi, wo benba le wo ri.

20

Ko men taminda Iburahima ni Abimeleki tema

¹ Nba, Iburahima bora Mamere ka wa Nkebi, ka taa i sii Kadesi a ni Suri so fila tema. Ka a teren a ye Kerari, ² Iburahima ka a fo ye mooilu ye Saran na ko ro ko: «N doomuso le.» Wo le ro, Kerari mansa Abimeleki ka a la mooilu lo Saran mirala kosa a ri a ke a la muso ri. ³ Koni su do ro, Alla ka a jere yiraka Abimeleki la sibo ro, ka a fo a ye ko: «Abimeleki i ja lo. A te men i ri faa de, baa i no muso men mirala jin di, a furunin de.»

⁴ Wo ka a teren, Abimeleki tun ma a la Saran fe dol. Wo ro, a ka Alla jabi: «Faama, i ri se n na jamana halakila hali an ma kojuu ke wa? ⁵ A ce le ma a fo n ye ko a doomuso le jin di wa? Muso fanan ma a fo ko ale koroe le wa? N konin ka ko jin ke jusu gbeya le la. N ma kojuu ke.»

⁶ Alla ka Abimeleki jabi sibo kelen wo ro ko: «N ka a lon ko i ka ko jin ke jusu gbeya le ro. Wo le ro, nde le ka a ke, i ma i la a fe dol ka ko haramunnin ke. ⁷ Nba, ce wo muso laseyi a ma. N na nabijuma de a ri. A ri madiyali ke i ye sa i kana faa. Ni i ma a muso laseyi a ma, i ye la a la ko i ri faa fewu, i ni i la moo bee!»

⁸ Sooma da la jona, Abimeleki ka a la mooilu kili ka ko wo bee jafu alu ye. Alu ka wo men ka silan kojuuya. ⁹ Abimeleki ka Iburahima kili ka a fo a ye ko: «Ce, i ka nfen ke an na jin de ten? N na kojuu su juman kela i la fo i ra kojuu jin jooon nase nde ni n na jamana mooilu ma? I ra men kela n na jin, moo ma kan ka wo ke i moojooon na habadan! ¹⁰ I ka ko jin ke nfenna?»

¹¹ Iburahima ka a jabi: «N tere ye n mirila le ko n te moo saron jamana jin do, men silanni Alla ye. N ko yan mooilu ri n faa n na muso koson. Wo le ro, n ka a fo i ye ko n doomuso le. ¹² Wo bee ni a ta, n doomuso bere bere le a ri. An bee ye fa kelen de la, koni an te na kelen na. N ka a furu ka a ke n muso ri. ¹³ Alla ka n nabon fa wara tuma men na n ka wa taama ro, n ka a fo Saran

ye ko: «I ka kan ka jumaya men ke n ye wo ro, wo le ye jin di. An wa wa yoro yoro, i ye a fo ye moolu ye ko «N koroe le a ri.»»

¹⁴ Abimeleki ka Ibrahima muso Saran naseyi a ma, ka saailu ni bailu ni nisiilu la a kan, a ni jonilu. ¹⁵ A ka a fo Ibrahima ye ko: «N na jamana ragbe. A yoro men wa diya i ye, i ye wa i sii ye.»

¹⁶ A ka a fo Saran ye ko: «A ragbe! N da wodigbe waa kelen di i koroe ma ka a yiraka ai wara maa be la ko i ma kojuu ke. Maa be ri a lon ko i ra jo saron.»

¹⁷ Ibrahima ka Alla tara Abimeleki ye. Wo ro, Alla ka Abimeleki lakendeya, a ni a la muso ni a la jonmuso be, wo le ro ai ri se den saron iko tuun ¹⁸ baa Allabatala tun da densaronbaliya jankaro le bila Abimeleki muso be la Ibrahima muso Saran mira koson.

21

Isiyaka saron ko

¹ Allabatala hinara Saran na ikomin a tun ka a fo ja men ma. A ka lahidi men ta a ye folo, a ka wo mafa. ² Wo ro, Ibrahima la cemobaya waati ro, Saran ka kon ta ka dence saron a ye, waati men foni Alla bolo koromanna.

³ Saran ka dence men saron, Ibrahima ka wo to la ko Isiyaka*. ⁴ Isiyaka saron tele seyin, Ibrahima ka a faaninta ke, ikomin Alla ka a jamari a ye ja men ma folo. ⁵ Isiyaka saron da ka a teren Ibrahima saron da san keme bo.

⁶ Saran kan ko: «Ee! Alla ra n nasewa foo n da jalen ka ye le bake. Ko jin ba fo maa men ye, wo fanan di sewa ka ye le n fe.» ⁷ Saran kumara iko ko: «Yon tun di a fo Ibrahima ye ko Saran di sin di den ma wa? Koni n da dence saron a ye, ka a teren a ra cemoya kosebe.»

Hajara ni a den gbenda

⁸ Nba, den bonyara. Ie ka a da bo sin na lon men do, Ibrahima ka tolon ba ke. ⁹ Misiranka muso Hajara ka dence men saron Ibrahima ye, wo tere ye Isiyaka mayelela. Saran ka wo yen ¹⁰ ka a fo Ibrahima ye ko: «I ye jonmuso wo ni a dence gben. N dence Isiyaka le saron di ke i cetala ri. A dence te ke i cetala ri fewu!»

¹¹ Saran na kuma wo gbara Ibrahima la kosebe, ka a masaron Isumayila fanan ye a den de ri. ¹² Koni Alla ka a fo a ye ko: «Ibrahima, wo kana gba i la i dence ni i la jonmuso la ko. Saran ba fen fen jinin i fe, i ye wo ke a ye, baa n ka bonsan men lahidi ta i ye, bonsan wo boto Isiyaka le ro. ¹³ Koni n di i la jonmuso dence bonsan fanan siyaya ka a ke jamatii ri ka a masaron a bora ile le ro.»

¹⁴ Wo duu sa gbena, Ibrahima ka buru ta ka a di Hajara ma, ka ji ke jikfen gbololama kondoo ka wo fanan di a ma. A ka a den di a ma ko alu ye wa. Hajara bora Ibrahima wara wo ro ka wa a mataama wula kondoo, Beri Seba so kakan.

¹⁵ Alu ka alu mataama wula kondoo haan ji banda jikfen kondoo. Ji banda tuma men na, Hajara ka a den to jirin do lulen na. ¹⁶ A ka a mabo a den na ko bije somondiya ko kelen jatela ka a sii, baa a ka a miri ko a te a fe ka a den faatola yen. A ka a sii ye ka kasi kojuuya. ¹⁷ Koni Alla ka den kasi kan men. Wo ro, Alla la meleka ka a kan nabo Hajara ma ka bo sankolo ro. A kan ko: «Hajara, nfen keni? I kana silan. Alla ra i den kasi kan men. ¹⁸ I wuli ka wa den bolo mira. N di a bonsan siyaya ka a ke jamana ba ri.»

¹⁹ Alla ka Hajara ja laka. A ka kolon do yen. A wara jikfen nafa ji ro ka na a di den ma. Den ka ji min. ²⁰ Alla tora den fe. A kunbayara, ka a sii wula

* **21:3** Isiyaka koroe ye le ko a ye ye le la

køndɔ ka a kɛ biɲɛfilila ri. ²¹ A siini tɛɛ Paran wula køndɔ. A na ka Misiranka muso do furu ka wo di a ma.

Ibrahim ni Abimeleki la teriya

²² Nba, lon do rɔ Abimeleki ka a la keɛden kuntii Pikɔli ta ka wa Ibrahim wara. A ka a fɔ Ibrahim ye ko: «Alla ye i fɛ i la ko beɛ rɔ. ²³ Wo rɔ, n ye a fɛ i ye i kali Alla la yan bi, ko nde ni n denilu, a ni n mamarenilu, ko i tɛ an si janfa. I ye lɔndan de ri n na jamana rɔ yan. N ka jumaya mɛn kɛ i ye wo rɔ, n da wo kɛ. Wo ɲa kelen ma, i ka kan ka jumaya wo kɛ n ye, i ye wo kɛ. I ye an na jamana mɛn dɔ bi, i ka kan ka jumaya mɛn kɛ wo la mɔɔilu ye, i ye wo fanan kɛ.» ²⁴ Ibrahim kan ko: «Ale le wo ri, n da n kali wo la.» ²⁵ Kɔni Ibrahim ka Abimeleki jalaki kɔlɔn do la ko rɔ, baa Abimeleki la jɔnilu tun da wo mira fanka la. ²⁶ Abimeleki ka Ibrahim jabi: «N ma a lɔn n na jɔn mɛn ka kɔlɔn mira. Ile ma foyi fɔ n ye. N ma a lɔn fo bi.»

²⁷ Ibrahim ka a la saa doilu bɔ, a ni a la bailu a ni a la nisilu bɔ ka a di Abimeleki ma, alu la teriya rɔ. ²⁸ Ibrahim ka saadeni musoman wɔrɔnwula gbɛɛ fanan bɔ a la saa kuru rɔ. ²⁹ Abimeleki ka a maɲininka ko: «I ka saadeni musoman wɔrɔnwula ɲin bɔ nfenna ko rɔ?» ³⁰ Ibrahim kan ko: «Saadeni wɔrɔnwula ɲin mira. Alu ye kɛ an sere ri ka a yiraka ko nde le ka kɔlɔn ɲin sen.» ³¹ Wo le rɔ, alu ka dinkira wo tɔɔ la ko Bɛri Seba†, baa Ibrahim ni Abimeleki ka alu kali alu ɲɔɔn ye dinkira wo le rɔ.

³² Alu ka alu kali alu ɲɔɔn ye tuma mɛn na, Abimeleki ni a la keɛden kuntii Pikɔli ka alu kɔseyi alu wara Filisiti jamana rɔ.

³³ Ibrahim ka tamarisi ju turu Bɛri Seba ka Allabatata bato, Maari mɛn tɛ banna kɔnin.

³⁴ Ibrahim mɛnda Filisiti jamana wo rɔ ka waati jan kɛ ye.

22

Alla ka Ibrahim kɔrɔbɔ a dence la ko rɔ

¹ Nba, waati wo taminni kɔ rɔ, Alla ka Ibrahim kɔrɔbɔ. A ka a kili ko: «Ibrahim.» Ibrahim kan ko: «Naamun.» ² Alla kan ko: «I ye Isiyaka ta, i dence kelen pe, mɛn duman i ye. I ye wa a ri Morija mara rɔ. N di koyinke do yiraka i la ye. I ye wa koyinke wo kan ka Isiyaka kɛ saraka ri ka n sɔ a la ye. I ye a faa ka a janin ka a kɛ buuri ri.»

³ Wo Duusa gbɛni, Ibrahim wulira jona ka lɔɔ tɛɛ Alla sɔlifɛn janin kanma ka a la fali rabɛn. A ka a la jɔnce fila kili, a ni a dence Isiyaka. Alu beɛ ka sila mira ka wa. Alla ka dinkira mɛn ko fɔ a ye, alu wara ye. ⁴ Alu ka tele sawa kɛ taaman na. Ibrahim ka a ɲa lɔ wula jan na ka dinkira wo yen. ⁵ Ibrahim ka a fɔ a la jɔnilu ye ko: «N ni n dence watɔ koyike wo kan ka Alla bato. Ai ye an makɔnɔ fali dafɛ yan. An natɔ.»

⁶ Ibrahim ka Alla sɔlifɛn janin lɔɔ sii a dence Isiyaka kun ma, ka a la muru ta, a ni takise. Alu fila wara alu ɲɔɔn fɛ. ⁷ Isiyaka ka a fɔ a fa ye ko: «N fa.» Ibrahim kan ko: «Naamun.» Isiyaka kan ko: «Takise ye an bolo, lɔɔ fanan ye an bolo. Saadennin ye mi, an ye mɛn kela saraka ri ka a di Alla ma?»

⁸ Ibrahim ka a jabi: «N den, Alla ri an mako ɲa ka saadenin ko ɲanabɔ.» Alu fila tora wa la i ɲɔɔn fɛ.

⁹ Dinkira mɛn ko fɔni a ye Alla bolo, alu sera ye. Ibrahim ka saraka bɔ diya lɔ ka lɔɔ la wo kan. Wo kɛni, a ka a dence Isiyaka sidi ka a lala saraka bɔ diya kan lɔɔ kun na. ¹⁰ A ka a la muru ta ko a ye a dence kannatɛɛla.

† 21:31 Bɛri Seba kɔrɔ ye le ko Teriya Kɔlɔn

¹¹ Kɔni Allabatala la meleka tora sankolo rɔ ka a kan nabɔ Iburahima ma ko: «Iburahima, Iburahima!» Iburahima kan ko: «Naamun.» ¹² Meleka kan ko: «I kana i bolo lase i den ma de! I kana foyi ke a la. N da a lon sisen ko i silanni Alla ye, a masɔɔn i ma i ban ka i dence kelen pe di Alla ma.»

¹³ Iburahima ka a ja lo ka saaji do yen. A mirani a kere ma tunin do rɔ. Iburahima wara saaji wo mira ka a ke saraka ri Allabatala sɔ kanma a dence nɔ rɔ. A ka a faa ka a janin ka a ke buuri ri. ¹⁴ Iburahima ka dinkira wo tɔɔ la ko: «Allabatala di mɔɔ mako ja.» Wo le rɔ, mɔɔilu ye a fɔla bi ko: «Allabatala di mɔɔ mako ja a la koyinke kan.»

¹⁵ Allabatala la meleka tora sankolo rɔ ka Iburahima kili a sija filana rɔ, ¹⁶ ka a fɔ a ye ko: «Allabatala kan ko: «I ma i ban i dence kelen pe faala ka a ke saraka ri ka a di n ma. Ikomini ra wo ke, n da n kali n jere tɔɔ la, ko ¹⁷ i ri baraka. N di i bɔnsɔn siyaya iko lolo ye sankolo rɔ ja men ma, wala kooji da la kije siyaman ye ja men dɔ. I bɔnsɔn di se alu juuilu la, foo ka woilu la soilu mira alu la. ¹⁸ Wo ri ke sababu ri, siya be ri baraka sɔɔn n bolo i bɔnsɔn fe, baa i ra n kan mira ka a ke.»»

¹⁹ Nba, Iburahima ni a dence ka alu koseyi ka wa a la jonilu teren ye. Alu be ke ka sila mira ka wa Beri Seba. Iburahima ka a sii ye le ka men.

²⁰ Waati wo taminni, a fora Iburahima ye ko a badenma ce Nakori muso Milika fanan da denceilu sɔɔn. ²¹ A dence fɔlɔma tɔɔ ko Usi. A dence filana tɔɔ ko Busi. A dence sawana tɔɔ ko Kemuheli. Kemuheli wo ye Aramu fa le ri. ²² Milika dence naaninna tɔɔ ko Kesedi, ka Haso tuun wo la, ka Pilidasi tuun wo la, ka Yidilafe tuun wo la, ka ban ka Betuweli tuun wo la. ²³ Betuweli wo le denmuso le Rebeka ri. Milika ka dence seyin wo le sɔɔn Iburahima badenma ce Nakori ye. ²⁴ Nakori muso filana, men tɔɔ ko Rehuma, wo fanan ka denceilu sɔɔn a ye. Wo denceilu tɔɔ le ten: Tebaki, Kahamu, Tahasi a ni Mahaka.

23

Saran na sayi

¹ Saran ka san keme ni san muwan ni wɔɔnɔnwula bɔ tuma men na, ² a sara Kanaan jamana Kiriyati Ariba so kɔndɔ, men tɔɔ bi ko Heburɔn. Iburahima ka a sii Saran suu kun na a ka kasi.

³ Iburahima bɔra a muso Saran suu dafe, ka wa kuma Hetika ye, ⁴ a kan ko: «Nde ye lɔndan de ri ai wara yan. Ai ye dinkira do san n ma, sa n di a ke kaburu so ri ka n muso suu don ye.»

⁵ Hetika ka Iburahima jabi: ⁶ «An fa, i tolo malɔ an kan na. Ile ye Alla la faamaden de ri an tema yan. An na kaburu so dinkira men ba diya i ye, i ye i la suu don ye. An si te an ban wo ma ka an na duu di i ma. I ye i muso suu don.»

⁷ Iburahima ka a wuli ka a majji Hetikailu jana. ⁸ A ka a fɔ alu ye ko: «Nba, ni ai sɔnda n ye n muso sutura, ai jaandi, ai ye Sokari dence Efurɔn madiya n ye. ⁹ Falan men ye a bolo Makipela, a la sene kɔnkɔ fe kɔnin, a ye wo san n ma. A sankɔ wa ke wodi men di, n di wo di a ma ai jakɔrɔ yan, sa dinkira wo ri ke n na kaburu so ri.»

¹⁰ Wo ka a teren Efurɔn jere siini Hetika tema so donda la ye, baa ale fanan terɛ Hetika de ri. A ka Iburahima jabi jama be jana ko, ¹¹ «An fa, i tolo malɔ n kan na. N di sene ni falan be di i ma ka a la a jɔn kan. N ye a be dila i ma ka n badenmailu ke a sere ri. Wa, i muso suu don.» ¹² Iburahima ka a majji so kɔndɔ mɔɔ be jana. ¹³ A ka a fɔ Efurɔn ye wo be jakɔrɔ ko: «I jaandi, i tolo malɔ n na. N di sene jin sankɔ di i ma. I ye a mira, sa n di wa n muso suu don ye.» ¹⁴ Efurɔn ka a fɔ Iburahima ye ko: ¹⁵ «N na faama, i tolo malɔ n na. Sene

jɪn sankɔ tɛ tamin wodigbɛ kilo naanin a ni tala la. Wo ri nfen jɪ na nde ni ile tɛma? Wa i muso suu don.»

¹⁶ Efurɔn ka sɛnɛ sankɔ mɛn fɔ, Iburahima sɔnda wo ma. A ka wodigbɛ wo suman Hetika bɛɛ jɪna ka a di Efurɔn ma, wodigbɛ kilo naanin a ni tala la, ka bɛn julailu la sumanni jɪna ma.

¹⁷ Wo rɔ, Iburahima ka Efurɔn na sɛnɛ san a ma, sɛnɛ mɛn tɛrɛ Makipela, Mamere fan fɛ. Sɛnɛ wo ni a falan ni a jiri bɛɛ haan ka wa se sɛnɛ dan na, ¹⁸ wo bɛɛ kɛra Iburahima ta ri. Hetika mɛn bɛɛ siini tɛrɛ laden dɔ so donda la ye, woilu kɛra alu sere ri.

¹⁹ Iburahima bɔra ye ka a wa a muso Saran suu don falan na Makipela, Mamere fan fɛ Kanaan jamana. Mamere wo tɔɔ le fanan ko Heburɔn. ²⁰ Wo le kosɔn, sɛnɛ wo ni a falan bɛɛ kɛra Iburahima ta ri, ka a kɛ a la kaburu so ri. A ka wo san Hetika de ma.

24

Isiyaka ka Rebeka furu

¹ Nba, Iburahima kɔrɔyara kosebɛ, Allabatata tun ka baraka don a la ko bɛɛ rɔ. ² Lon do rɔ, a ka a dɛmɛnba kili, mɛn ye a la nanfulu kunnasiila ri, a ka a fɔ a ye ko: «I bolo la n woro kɔrɔ ka lahidi ta n ye ka i kali. ³ An siini Kanaan bɔnsɔn de tɛma yan, kɔni n ye a fɛ i ye i kali Allabatata tɔɔ rɔ, mɛn ye sankolo ni duukolo tii ri, ko i tɛ Kanaan bɔnsɔn denmuso si furu ka a di n dence ma. ⁴ I ye i kali ko i ri wa n fa jamana rɔ, ka wa denmuso do furu n dence Isiyaka ye n badenmailu wara.»

⁵ Dɛmɛnba wo kan ko: «Ni denmuso ma sɔn ka na nde kɔfɛ yan don? N ye wa i dence ri i fa jamana rɔ wa?»

⁶ Iburahima kan ko: «ɛɛn de! I kana wa n dence ri ye fewu! ⁷ Allabatata Alla, mɛn ye sankolo tii ri, wo ka n nabɔ n fa so la, ka n nabɔ n sɔrɔn jamana rɔ. A kumara ka a kali n ye ko a ri jamana jɪn di n bɔnsɔn ma. Ale le jɛrɛ ketɔ a la melekɔ bilala i jɛ ka wa n fa jamana rɔ, sa i ri muso do sɔrɔn n dence ye ye. ⁸ Ni muso ma sɔn ka na i kɔfɛ, wo kalili kunko ri bɔ i ma, kɔni i kana wa n dence ri de!» ⁹ A dɛmɛnba ka a bolo la a tii Iburahima woro kɔrɔ ka a kali ko a ri wo bɛɛ kɛ.

¹⁰ Wo rɔ, Iburahima la dɛmɛnba ka jɔɔmɛ tan ta a tii la jɔɔmɛilu rɔ ka wa Nakɔri la so la, Aramu Naharayimu mara rɔ. A tii la fen jɪma ba doilu wara a kun ma. ¹¹ A se mɛn kɛni ye, a ka jɔɔmɛilu lala kɔlɔn da la so kɔkan. A donda wura da le fɛ, musoilu ye wala ji ta diya kɔlɔn da la waati mɛn dɔ.

¹² A ka Alla tara ko: «Allabatata, n tii Iburahima Maari Alla, i jaandi, i ye n na sila diya n na bi. I ye jɪmɛya kɛ n tii Iburahima ye. ¹³ N lɔni kɔlɔn da la yan, so kɔndɔ sunkurunilu ri na ji ta diya yan sisen. ¹⁴ N ba a fɔ sunkurun mɛn ye ko: «I la jitafen najii ka n sɔ ji rɔ, n ye n min», ni wo ka n sɔ, ka ban ka n na jɔɔmɛilu fanan namin, nba sunkurun wo ye kɛ i la baarden Isiyaka muso ri, i jɛrɛ ka mɛn nateɛ a ma. Ni wo bɛɛ kɛra, n di a lɔn ko i ra jɪmɛya kɛ n tii ye ka a masɔrɔn i ra kɛ a Maari Alla ri.»

¹⁵ Sani a ye ban Alla matarala, Rebeka nara ka a tɛrɛn a la jitafen ye a kamannakun kan. Rebeka ye Betuwɛli denmuso le ri. Betuwɛli ye Milika dence le ri. Milika ye Nakɔri la muso le ri, Iburahima kɔrɔɛ kɔnɪn. ¹⁶ Sunkurun wo kɛjɪ kosebɛ. A ma cɛ lɔn fɔlɔ. A wara ji ta diya, ka a la jitafen nafa ka a kɔseyi. ¹⁷ Iburahima dɛmɛnba ka i bori ka wa a labɛn, ka a fɔ a ye ko: «N na, i jaandi, i ye n sɔ ji rɔ, n ye n min.»

¹⁸ Sunkurun ka a kaliya ka a la jitafen majii, ka ce wo jabi: «N fa, i min.» A ka a la jitafen mira a bolo la ka ce so ji ro. ¹⁹ A banni ji minna, sunkurun kan ko: «!o, n di wa ji ta ka i la joomailu fanan so ji ro. A beɛ ye alu min ka wasa.» ²⁰ A ka i kaliya ka a la jitafen najii ka ji ke kolofen na jiminfen kondɔ ka i bori ka wa ji ta ikɔ. A tora ji tala ka na haan joomailu beɛ banda alu minna. ²¹ A teɛ ye baara wo kan tuma men na, ce wo ka a lo ka a mafene. A ma foyi fo. A ka sunkurun korɔsi ka a lon ni Allabatata da a la sila diyala.

²² Joomɛ beɛ banda ji minna tuma men na, ce ka nundɔlafɛn sanin do labɔ, men sumannin di karamun loolu bo. A ka bololafɛn sanin fila fanan nabo, men sumannin di karamun kemɛ a ni karamun tan ni loolu bo. ²³ A ka sunkurun mapininka ko: «Hake to, yon denmuso ye ile ri? I fa ri soɓ ka nde ni n taamajoonilu jiya a wara wa?» ²⁴ Rebeka ka a jabi: «Nakori ni Milika dence Betuweli, wo denmuso le nde ri. ²⁵ Ai ri jiya diya sorɔn an wara. Bin ni fira siyaman ye an bolo fanan ka a di i la joomailu ma.»

²⁶ Ce ka wo men ka a tin birin ka Allabatata bato. ²⁷ A kan ko: «N di Allabatata tando, n tii Iburahima Maari Alla, a ma ban a la kaninteya ma. Allabatata le ka a lo n joro ka n na n di n tii Iburahima badenmailu ma yan.»

²⁸ Sunkurun ka a bori ka wa a beɛ jafɔ mɔɔilu ye a na wara. ²⁹ Wo ka Rebeka korɔce do teren ye, men toɔ ko Laban. Wo ka wo beɛ men tuma men na, a bora ka a bori ka wa ce wo ko kolɔn da la, ³⁰ baa Laban tun ka nundɔlafɛn ni bololafɛn yen a doomuso bolo la. Rebeka ka a dantɛli men ke, Laban tolo teɛ ye wo beɛ la. A sera kolɔn da la, ka ce lɔni teren a la joomailu dafɛ. ³¹ Laban ka a fo a ye ko: «N fa, ile, Allabatata ka baraka don ile men na ko ro, nfenna i lɔni kokan yan? An ye wa lu ma. N da dinkira rabɛn i ye, ka dinkira fanan daben i la joomailu ye.»

³² Wo ro, ce wara Laban ko fe lu ma. Alu sisen ye, Laban ka joomailu la donin beɛ lajii, ka bin ni fira di alu ma. A nara ji di ce ni a taamajoonilu ma. Alu ka alu sen mako. ³³ A ka damunun sii alu korɔ. Koni ce kan ko: «N te damunun kɛla folo, fo n ye dantɛli ke folo.» Laban ka a jabi: «Ale le wo ri. I ye dantɛli folo ke.»

³⁴ Ce kan ko: «N ye Iburahima demenba le ri. ³⁵ Allabatata ka baraka don n tii la wo ro kosebe ka a ke nanfulutii ri. A ra saa ni ba ni nisiilu di a ma, a ni wodigbe ni sanin, a ni jonilu, a ni joomailu ni faliilu. ³⁶ N tii Iburahima muso Saran ka dence sorɔn a ye a la musokorɔbaya waati ro. N tii ra a bolofɛn beɛ di a dence wo le ma. ³⁷ Nba, lon do ro, n tii ka a fo n ye ko n ye n kali a ye ko a siini Kanaan bonson wara men do jin, ko n kana soɓ ka wo denmuso si furu a dence ye. ³⁸ Ko n ye wa a fa jamana ro ka muso jinin a dence ye a badenmailu wara. ³⁹ N ka a mapininka ko ni denmuso ma a soɓ ka na n ko fe don? ⁴⁰ A ka n jabi a ye taamala ka ben Allabatata men kan ma, wo jere ri a la mekka bila njɛ ka n na sila diya n na, kosa n di muso furu a dence ye a badenmailu wara a fa jamana ro. ⁴¹ N tii kan ko n ba se a fa la jamana ro, ko ni a badenmailu ka i ban muso dila n ma, ko n na kalili kunko ri bo n ma wo ro. Ko kalili kunko wo te bo n ma ja gberɛ si ma fo wo ba ke.»

⁴² «Nba, n se men kenin kolɔn da la bi, n ka Alla matara ko: «Allabatata, n tii Iburahima Maari Alla, i jaandi, i ye n na sila diya n na. ⁴³ N lɔni kolɔn da la yan. Sunkurun men ba na ji ta diya yan, ni n ka a fo wo ye ko: «Na, i ye i la jitafen najii ka n so ji ro.» ⁴⁴ ni a ka n jabi: «Do min, n ye wa do fanan ta ka na a di i la joomailu ma.» nba sunkurun wo ye ke n tii la dence la muso ri, Allabatata jere ka men nateɛ a ma.» ⁴⁵ Nba, sani n ye ban madiyali kela n kondɔ, n ka Rebeka natla yen. A la jitafen ye a kamannakun kan. A wara

jitafen wo lafa. N ka a fɔ a yɛ ko: «N na, n sɔ ji rɔ.» ⁴⁶ A ka a kaliya ka jitafen majii a kamannakun na ka a fɔ ko: «I min. N di i la jɔɔmɛilu fanan sɔ ji rɔ.» Wo rɔ, n ka n min. N banni n minna, a ka n na jɔɔmɛilu fanan sɔ ji rɔ. ⁴⁷ N ka a majininka ko: «Yon denmuso ye ile ri?» A kan ko: «Nakɔri ni Milika dence Betuwɛli denmuso le nde ri.» N ka nundɔlafɛn don a nun dɔ, ka a bololafɛn bila a bolo la. ⁴⁸ N ka n tin birin ka Allabatata bato, n tii Iburahima Maari Alla kɔnin. N ka wo tando ka a masɔrɔn a ka a lɔ n jɔrɔ ka na n di n tii Iburahima badenmailu wara, ka alu denmuso sɔrɔn n tii dence yɛ. ⁴⁹ Nba, ni alu ye a fɛ ka kaninteya yirika n tii la, ai ye wo fɔ n yɛ. Ni ai fanan ti se wo kɛla, ai ye wo fɔ n yɛ, kosa n ka kan ka mɛn kɛ, n ye wo kɛ.»

⁵⁰ Laban ni Betuwɛli ka a jabili kɛ ko: «Kɔ jin bɔni Allabatata jɛrɛ le rɔ. An ti se wo masɔla. ⁵¹ Rebeka le jin di. A ta, i ye wa a ri. A ye kɛ i tii dence la muso ri, ikɔ Allabatata a ra a lateɛ ja mɛn ma.» ⁵² Iburahima dɛmɛnba ka jabili wo mɛn tuma mɛn na, a ka a jɔkɔrɔ bɛn duu ma ka Allabatata bato. ⁵³ A ka wodigbɛ masidilifɛn ni sanin masidilifɛn labɔ ka woilu di Rebeka ma, a ni faanin. A ka fen juma bailu di a kɔrɔcɛ ni a na fanan ma.

⁵⁴ Wo rɔ, kuma wo banni, cɛ ni a taama jɔɔnilu ka damunun kɛ, ka alu min, ka su si. Alu kununni sɔɔma da la, cɛ ka a fɔ Rebeka la mɔɔilu yɛ ko, «Ai ye sila di n ma sa n di n kɔseyi n tii wara.» ⁵⁵ Rebeka kɔrɔcɛ ni a na ka jabili kɛ ko: «A to sunkurun ye tele tan jɔɔn kɛ an fɛ yan fɔlɔ. Wo ba tamin, a ri wa.» ⁵⁶ Cɛ kan ko: «Ai jaandi, ai kana n nanɔɔ butun, baa Allabatata a ra n na sila diya n na. Ai ye a to n ye kɔseyi n tii wara jona.» ⁵⁷ Alu ka a jabi: «Nba, an ye sunkurun kili ka a majininka.» ⁵⁸ Alu ka Rebeka kili ka a majininka ko: «I ri taa cɛ jin kɔfɛ sisen wa?» A kan ko: «N di wa.»

⁵⁹ Wo rɔ, alu ka alu badenma muso Rebeka bila ka wa Iburahima dɛmɛnba ni a taama jɔɔnilu kɔfɛ. Jɔnmuso mɛn ka a mamira, wo wara Rebeka malɔ. ⁶⁰ Alu watɔla, Rebeka wara mɔɔilu duwara a yɛ. Alu kan ko: «An badenma muso, Alla ye i bɔnson siyaya ka a kɛ mɔɔ waa siyaman siyaman di, Alla ma wo kɛra. Alla ye alu se alu juuilu la, Alla ma wo kɛra.» ⁶¹ Rebeka ni a la jɔnmusoilu ka alu rabɛn ka yɛlɛ jɔɔmɛilu kan, ka alu bila Iburahima dɛmɛnba kɔfɛ. A wara Rebeka ri wo ja le ma.

⁶² Wo ka a tɛrɛn, Isiyaka ra bɔ Bɛri Lasayi Rɔyi fan fɛ, Nɛkɛbi mara rɔ. ⁶³ Lon do rɔ, Isiyaka wara a mataamala diya wula kɔndɔ wura da fɛ. A ka a ja lɔ ka jɔɔmɛilu natɔla yɛn. ⁶⁴ Rebeka ka a ja lɔ ka Isiyaka yɛn tuma mɛn na, a jiira ka bɔ a la jɔɔmɛ kan. ⁶⁵ A ka Iburahima dɛmɛnba majininka ko: «Mɛn bɔtɔ wula rɔ ka na an kunnɛn jin, yon de wo ri?» Cɛ kan ko: «N tii le wo ri.» Wo rɔ, Rebeka ka a la kunnabirin kɛ a kun na.

⁶⁶ Nba, cɛ tun ka fen fen kɛ a la taama rɔ, a ka wo bɛɛ ja fɔ Isiyaka yɛ. ⁶⁷ Isiyaka wara Rebeka ri a na Saran na faaninbon na, ka a furu ka a kɛ a muso ri. Isiyaka ka Rebeka kanin kɔsɛbɛ, a diyara a yɛ. Wo rɔ, Isiyaka jusu sumara a na la saya ko rɔ.

25

Iburahima la saya

¹ Nba, Iburahima ka muso gbɛrɛ furu, mɛn tɔɔ ko Kɛtura. ² Wo ka denceilu sɔrɔn Iburahima yɛ: Simiran, Jokisan, Medan, Madiyan, Sisibaki a ni Suwahi. ³ Iburahima dence Jokisan fanan ka dence fila sɔrɔn: Seba ni Dedan. Dedan denceilu kɛra Asirikailu ni Letusikailu ni Lemikailu le ri. ⁴ Iburahima dence Madiyan denceilu le ten: Efa, Efɛri, Henɔki, Abida a ni Elida. Wo bɛɛ ye Kɛtura bɔnson de ri.

⁵ Iburahima ka a cee bee di Isiyaka le ma, ⁶ kɔni a ka a muso tɔilu denceilu fanan sɔ fen doilu rɔ. Sani a ye sa, Iburahima ka woilu lawa telebɔ jamana rɔ, ka alu mabɔ a dence Isiyaka la.

⁷ Iburahima si san bee ladenni kera san kemɛ ni san biwɔrɔnwula ni san loolu le ri. ⁸ A ka a la kɔrɔya diya bɔ kosebe ka sa ka la a benbailu kan. ⁹ A dence fila, menilu ye Isiyaka ni Isumayila ri, woilu ka a suu don Makipela falan na, Mamere fan fe. Dinkira wo tere ye Hetika Sokari dence Efurɔn bolo kɔrɔman na, ¹⁰ kɔni Iburahima ka wo le san a ma. A ni a muso Saran suu donda ye.

¹¹ Iburahima sani kɔ rɔ, Alla ka baraka don a dence Isiyaka la kɔ rɔ. Isiyaka siini tere Beri Lasayi Rɔyi le la.

Isumayila bɔnsɔn

¹² Nba, Iburahima dence Isumayila bɔnsɔn de jin di, Saran na jɔnmuso Misiranka Hajara a ka men sɔrɔn Iburahima ye. ¹³ Isumayila denceilu tɔɔ le jin di, ka ben alu sɔrɔn waati ma. A dence fɔlɔ tɔɔ ko Nebayɔti, ka Kedari tuun wo la, ka Adibeli tuun wo la, ka Mibisamu tuun wo la, ¹⁴ ka Misima tuun wo la, ka Duma tuun wo la, ka Masa tuun wo la, ¹⁵ ka Hadadi tuun wo la, ka Tema tuun wo la, ka Seturi tuun wo la, ka Nafisi tuun wo la, ka Kedima tuun wo la.

¹⁶ Isumayila denceilu le wo ri, menilu kera faama tan ni fila le ri, ka alu sii kabila tan ni fila kun na, bee ni alu la so. ¹⁷ Isumayila ka san kemɛ ni san bisawa ni san wɔrɔnwula le sɔrɔn, ka sa ka la a benbailu kan. ¹⁸ A bɔnsɔn siini tere Asiri so sila la, Misiran telebɔ fan fe, Habila ni Suri soilu tema. Alu ni alu badenma tere ma i sii i jɔɔn fe.

¹⁹ Nba, Iburahima dence Isiyaka bɔnsɔn de jin di. Iburahima ka Isiyaka sɔrɔn. ²⁰ Isiyaka sɔrɔn ka san binaanin bɔ tuma men na, a ka Rebeka furu. Rebeka fa le tere Betuweli ri. Betuweli ye Aramu bɔnsɔn do le ri ka bɔ Padani Aramu. Rebeka kɔrɔce le tere Aramu bɔnsɔn Laban di. ²¹ Isiyaka ka Allabatata matara a muso ye ka a masɔrɔn a tere densɔrɔnbali le ri. Allabatata ka a la tarali kan mira, Rebeka ka filani kɔnɔ ta. ²² Ka a tereɛn alu ma sɔrɔn fɔlɔ, denilu bilara i jɔɔn na alu na kɔnɔ rɔ. Rebeka kan ko: «Nfenna jin ye kela n na?» A wara Allabatata maɲininka ko wo ma. ²³ Allabatata ka a jabi:

«Jamana fila le ye i kɔnɔ.

Jamana fila ri bɔ i kɔnɔ rɔ.

Kelen fanka ri bonya kelen ta ri.

Kɔrɔmamɔɔ ri ke doomamɔɔ la baaraden de ri.»

²⁴ Nba, Rebeka moyi lon seni, a moyira filani le la. ²⁵ Men fɔlɔma sɔrɔnda, wo wulenni de tere, si le tere ye a fari ma. Wo rɔ alu ka wo tɔɔ la ko Esawu.

²⁶ Wo kɔ rɔ, a dooce nara, a kɔrɔce sen tintiri mirani a bolo. Alu ka wo tɔɔ la ko Yakuba. Rebeka ka alu sɔrɔn ka a tereɛn Isiyaka sɔrɔn da san biwɔrɔn bɔ.

²⁷ Denilu bonyara ka ke kanberen di. Esawu kera donso fadiman di, waa rɔ taama diyara a ye. Kɔni, Yakuba kera mɔɔ masumanin di, a tun te a mabɔla faaninbon na kosebe. ²⁸ Esawu duman tere Isiyaka ye, ka a masɔrɔn a tere ye sobo sɔrɔnna Esawu le sababu le rɔ. Yakuba duman tere Rebeka ye.

²⁹ Lon do rɔ, Yakuba tere ye sɔsɔ tibila. Esawu kɔnkɔto ba nara ka bɔ wula kɔndɔ. ³⁰ A ka a fɔ Yakuba ye ko: «Kɔnkɔ ba le n na jin. I jaandi, i ye n sɔ i la sɔsɔ wulen dɔ. N ye a damun.» Nba, kuma wo kera sababu ri, mɔɔilu ka a fɔ Esawu ma ko Edɔmu*.

* 25:30 Edɔmu kɔrɔ ye le ko wuleman

³¹ Yakuba ka a jabi: «Ni i ka i la kərəmamaɔya di n ma fəɔ, n di i sɔ.» ³² Esawu kan ko: «Kɔnkɔ ketɔ n faala. Kərəmamaɔya ye nfen ɲala n ma?» ³³ Yakuba ka a jabi: «I kali Alla la fəɔ.» Esawu ka a kali a ye, ka a la kərəmamaɔya falen Yakuba ma wo ɲa le ma. ³⁴ Wo rɔ Yakuba ka a sɔ sɔsɔ ni buru rɔ. Esawu ka a damun ka ji min ka a wuli ka wa.

Nba, a kera ten de. Esawu ma a la kərəmamaɔya jate foyi ri.

26

Isiyaka wara Filisitilu la jamana rɔ

¹ Nba, wo bɛɛ taminni kɔ rɔ, kɔnkɔ donda jamana kɔndɔ. Kɔni kɔnkɔ mɛn donda Iburahima la waati rɔ, wo ni ɲin tɛ kelen di. Isiyaka wara Filisitilu la mansa Abimeleki wara, Kerari so la. ² Allabatata bɔra gbɛ rɔ Isiyaka ye, ka a fɔ a ye ko: «I kana wa Misiran! N ketɔ jamana mɛn yirakala i la, i ye wa i sii ye.» ³ I ye mɛn jamana wo rɔ fəɔ. N di to i fɛ, ka baraka don i la kɔ rɔ, ka yɔrɔ ɲin bɛɛ di i ni i bɔnsɔn ma. Wo rɔ n di n na lahidi mafa, n ka mɛn ta i fa Iburahima ye. ⁴ Ko lolo ka siya ɲa mɛn ma, n di i bɔnsɔn siyaya wo ɲa ma, ka duu ɲin bɛɛ di alu ma. Siyailu bɛɛ ri baraka sɔrɔn n bolo i bɔnsɔn na sababu rɔ. ⁵ N di baraka don i la kɔ rɔ, ka a masɔrɔn Iburahima ka n kan mira ka a kɛ. N ka mɛn fɔ a ye, a ka wo bɛɛ kɛ. A ka n na jamarili ni n na sariya bɛɛ latelen.» ⁶ Wo rɔ, Isiyaka ka a sii Kerari ye.

⁷ Ye ɛilu tun ba Isiyaka maɲininka a muso la ko ma, a ri a fɔ ko a doomuso le. A silanni tɛrɛ a fala alu ye ko a muso le, sa alu kana a faa ka Rebeka ta, baa Rebeka kɛɲi ba le tɛrɛ.

⁸ Nba, Isiyaka mɛnda Kerari. Lon do rɔ, Filisiti la mansa Abimeleki ka a ɲa labɔ a la bon na ka Isiyaka ni a muso Rebeka yen. Alu ye tolon kɛla i ɲɔn fɛ.

⁹ Abimeleki ka Isiyaka kili ka a fɔ a ye ko: «I muso le ɲin di jɔ! Nfenna i ka a fɔ an ye ko i doomuso le?» Isiyaka ka a jabi: «N ka a fɔ ka a masɔrɔn a tɛrɛ n kɔndɔ ko ai ri n faa ka a ta.» ¹⁰ Abimeleki kan ko: «I ka nfen ko kɛ an na ɲin de ten? Ni n na jamana mɔɔ do tun ka a la i muso fɛ wo rɔ don? Ni wo tun kera, i tun di an lɔ ko haramunnin kɛla ri!»

¹¹ Abimeleki ka a jasere mala a la mɔɔ bɛɛ ye ko: «Mɔɔ mɛn ba a maa Isiyaka la, wala a muso la, n di wo tii faa.»

¹² Nba, wo san kelen Isiyaka ka suman sɛnɛ jamana wo rɔ. A la suman sɔnda kɔsɛbɛ, a ka suman si mɛn foyi, a ka wo ɲɔn kɛmɛ sɔrɔn, baa Allabatata ka baraka don a la suman dɔ. ¹³ Isiyaka bolofen siyayara, foo ka a kɛ nanfulutii ba ri. ¹⁴ Saa ni ba ni nisi ni ɲɔnilu tɛrɛ a bolo. Wo rɔ, a la ko ɲangboya ka Filisitilu sɔrɔn. ¹⁵ Wo bolo ma, alu ka bɔɔ kɛ a la kɔlɔn bɛɛ kɔndɔ fɔ ka alu ja. A fa Iburahima la ɲɔnilu le tun ka kɔlɔn woilu sen a la tele rɔ.

¹⁶ Abimeleki ka Isiyaka kili ka a fɔ a ye ko: «I ye bɔ an wara yan. I fanka ka bon an ta ri.»

Filisitilu ka Isiyaka kɛɛ a la kɔlɔnilu fɛ

¹⁷ Wo rɔ, Isiyaka bɔra ye ka wa a la faaninbon lɔ Kerari kɛnɛgbɛ rɔ, ka a sii dinkira wo rɔ. ¹⁸ A fa Iburahima tun ka kɔlɔn mɛnilu sen dinkira wo rɔ a tele rɔ, Filisitilu nara ka woilu bɛɛ lafa a la saya kɔ rɔ. Isiyaka ka kɔlɔn wo bɛɛ rabɔ ko kura. A fa tun ka tɔɔ mɛn la kɔlɔnilu la, Isiyaka ka tɔɔ kelen kelenna kɔlɔnilu la alu la.

¹⁹ Lon do rɔ, Isiyaka la ɲɔnilu ka kɔlɔn do sen kɛnɛgbɛ rɔ ka se ji ma. ²⁰ Kerari kolofen kɔnɔmadenilu nara ka Isiyaka la kolofen kɔnɔmadenilu kɛɛ, ka a fɔ ko: «Kɔlɔn ɲin ye an ta le ri.» Isiyaka ka kɔlɔn wo tɔɔ la ko Eseki, ka a masɔrɔn

alu kelera a fe. ²¹ Isiyaka la j̄onilu ka a kol̄on d̄ogber̄e sen. K̄oni Kerarikailu nara ka alu kel̄e wo fanan fe. Isiyaka ka wo t̄o la ko Sitina. ²² A ka ȳor̄o wo bila ka wa ȳor̄o gb̄ere, ka kol̄on gb̄ere sen ye ik̄o. M̄o si ma alu kel̄ela wo fe. Wo r̄o, Isiyaka ka wo t̄o la ko Rehoboti. A kan ko: «Sisen Allabatata da dinkira di an ma. An di sabati jamana jin k̄ond̄o.»

²³ Isiyaka bara ye ka wa Beri Seba. ²⁴ Su wo r̄o, Allabatata b̄ora gb̄e r̄o a ye, ka a f̄o a ye ko: «Nde ye i fa Iburahima Maari Alla le ri. I kana silan, baa n ye i fe. N di jumaya ke i ye ka i b̄ons̄on siyaya n na baarden Iburahima la ko kos̄on.»

²⁵ Isiyaka ka Alla saraka b̄o diya l̄o ye Allabatata bato kanma. A ka a la faanibon l̄o dinkira wo r̄o. A la j̄onilu ka kol̄on gb̄ere sen.

Abimeleki ni Isiyaka ka lahidi sidi

²⁶ Lon do r̄o, mansa Abimeleki ni a lalila Ahusati ni a la kel̄eden kuntii Pik̄ali b̄ora Kerari ka na Isiyaka wara. ²⁷ Isiyaka ka alu majininka ko: «Waati taminni, ai ka n t̄or̄o ka n gb̄en ka n nab̄o ai la jamana r̄o. Nfenna ai nani n wara yan sisen?» ²⁸ Alu ka a jabi: «An da a yen ko Allabatata ye i fe. An ye teriya sidi an j̄oan tema, ka b̄en kan kelen ma. ²⁹ Ikomin an ma kojuu ke i la, i fanan te kojuu ke an na. An ka kojuma le ke i ye. I b̄ora an t̄or̄of̄e her̄e le r̄o. An da a yen sisen ko Allabatata ra baraka don i la ko r̄o.» ³⁰ Isiyaka ka tibili ba ke alu ye. Alu ka damunun ke ka alu min.

³¹ Wo duusa gb̄e jona, alu ka alu kali i j̄oan ye ko alu te kojuu ke i j̄oan na. Wo banni, Isiyaka ka sila di alu ma. Alu b̄ora her̄e le r̄o ka wa.

³² Nba, wo lon kelen, Isiyaka la j̄onilu b̄ora kol̄on sen diya ka na a f̄o a ye ko: «An da kol̄on sen ka se ji ma.» ³³ Isiyaka ka kol̄on wo t̄o la ko Seba. Wo le ka a ke, so wo t̄o lara ko Beri Seba haan bi.

Esawu musoilu

³⁴ Nba, Esawu s̄oran ka san binaanin b̄o tuma m̄en na, a ka Hetika sunkurun fila furu. Kelen t̄o ko Yudit̄i. Wo fa ter̄e B̄eri le ri. A t̄o kelen t̄o ko Basimati. Wo fa ter̄e El̄on de ri. ³⁵ Muso woilu la ko ka Isiyaka ni Rebeka jusu t̄or̄o kosebe.

27

Isiyaka Duwara Yakuba ye

¹ Nba, Isiyaka k̄or̄ora kosebe. A ja ter̄e te fen na sa la wula r̄o. Lon do r̄o, a ka a dence f̄ol̄o Esawu kili ko: «N dence.» Esawu ka a jabi: «Naamun.» ² Isiyaka kan ko: «A ragbe, n da kor̄o. N ma n sa waati lon. ³ I ye i la donsoya muran ta, i la bijekala ni i la bije, ka wa sobo jinin wula k̄ond̄o. I ye na sobo di n ma. ⁴ Suman m̄en duman n ye, i ye wo tibi ka a sii n kor̄o. N di wo damun ka duwa i ye sani n ye sa waati m̄en d̄o.»

⁵ Jaa, Isiyaka ka m̄en f̄o a dence Esawu ye, Rebeka tolo ter̄e ye wo b̄ee la. Esawu b̄ora ka wa sobo jinin diya wula k̄ond̄o tuma m̄en na, ⁶ Rebeka ka a f̄o a dence Yakuba ye ko: «N da i fa kumakan m̄en. A ra a f̄o i kor̄oce Esawu ye ko: ⁷ d̄i ye na sobo ri. Ko suman m̄en duman n ye, ko i ye wo tibi ka a sii n kor̄o. Ko n di wo damun ka duwa i ye Allabatata j̄ana sani n ye sa waati m̄en d̄o.»

⁸ Rebeka kan ko: «Nba, n dence, i tolo mal̄o. N ye m̄en f̄ola i ye, i ye wo ke. ⁹ Wa badennin juma fila mira ba kuru r̄o ka na alu ri. Suman m̄en duman i fa ye, n di wo tibi. ¹⁰ N ba ban wo tibila, i ri wa a di i fa ma. A ri wo damun ka duwa i ye sani a ye sa waati m̄en d̄o.»

¹¹ Yakuba ka a na jabi: «K̄oni i ka a lon ko n kor̄oce Esawu fari fan b̄ee ye si le ri. Si don te nde ma. ¹² Ni n fa ka a maa n na don? Ni wo kera, a ri n jate

janfate ri. N tɛ duwa si sɔrɔn, fo danka.» ¹³ A na kan ko: «N dence, Alla ye a ke danka wo kana i mira fo nde. N ka men fo, i ye wo ke dɔrɔn. Wa bailu mira ka na alu ri.»

¹⁴ Yakuba wara ba fila mira ka na alu di a na ma. A na ka a fa diyanan tibili ke. ¹⁵ Esawu la faanin juma tere ye a na bolo bon na. Rebeka ka faanin wo ta ka wo don a dence doomani Yakuba bolo. A ka a bila a ma. ¹⁶ Rebeka ka ba gbolo ta ka Yakuba bolokailu masidi. A ka a kan fanan masidi, si tun tɛ a fan menilu ma. ¹⁷ A ka suman tibini wo don Yakuba bolo, ka buru la a kan, a tun ka men gbasi.

¹⁸ Yakuba wara wo ri a fa wara, ka a fa kili ko: «N fa.» Isiyaka kan ko: «Naamun. N dence juman de kan?» ¹⁹ Yakuba ka a fa jabi: «I dence folo Esawu le kan. I ka men fo n ye, n da wo ke. I wuli ka i sii ka n na sobo damun, sa i ri duwa n ye.» ²⁰ Isiyaka ka a fo a dence ye ko: «Ee, n dence! I ra kaliya. I ka sobo sɔrɔn jona di?» Yakuba kan ko: «Allabatala, i Maari Alla, wo le ka n harijee fulen.» ²¹ Isiyaka kan ko: «N dence, i madon n na yan. N ye n bolo maa i la ka a lon ni Esawu le ile ri.» ²² Yakuba ka a madon a fa la. A fa ka a maa a la ka a fo ko: «I kan boni Yakuba kan na, kani i boloilu ye Esawu boloilu le ri.» ²³ Isiyaka filira Yakuba ma, ka a masɔrɔn si tere ye a boloilu ma iko Esawu boloilu tere ye na men ma, wo bolo ma a duwara a ye.

²⁴ Isiyaka ka Yakuba majininka ko: «Tujna le wa, ko n dence Esawu le ile ri?» Yakuba ka a jabi «Nde le.» ²⁵ Isiyaka kan ko: «Suman di n ma. N di i la sobo damun ka duwa i ye.» Yakuba ka suman sii a koro. A ka damunun ke. Yakuba nara resenji fanan di. A ka wo min. ²⁶ Isiyaka banda damunna ka a fo a ye ko: «N den, i madon n na ka n sunbu.» ²⁷ Yakuba ka a madon a la ka a sunbu. Isiyaka ka a la faanin suma men tuma men na, a ka a duwa a ye ko: «N dence suma ye ikomin sene suma duman ja men ma, Allabatala ka baraka don sene men do.

²⁸ N dence, Alla ma i la seneke duu jumaya ka sancijuma lana a kan,

Alla ma wo kera.

Ka i la suman ni i la resenji siyaya kosebe,

Alla ma wo kera.

²⁹ Ka mooilu bila i la fanka koro,

Alla ma wo kera.

Ka siyailu lana ka alu majii i koro,

Alla ma wo kera.

Ka i lasii i badenmailu kun na,

Alla ma wo kera.

Ka i na la den bee lana ka alu majii i koro,

Alla ma wo kera.

Moo men ba i danka,

Alla ma toroya lara wo kan.

Moo men ba duwa i ye,

Alla ma jumaya kera wo ye.»

Esawu kan ko Isiyaka ye duwa a fanan ye

³⁰ Nba, Isiyaka banni duwala Yakuba ye, Yakuba bora a fa torofe. A ma men baka wo koro, a korocce Esawu nara ka bo donsoya diya wula kondɔ. ³¹ A ka suman duman tibi, ka wa a di a fa ma. A ka a fo a fa ye ko: «N fa, i ye i wuli. I ye i dence la sobo damun, ka duwa n ye.» ³² A fa kan ko: «Yon de kan?» A ka a jabi: «Nde le kan, i dence folo Esawu.» ³³ Isiyaka yereyera kojuuya. A kan ko: «Yon wara sobo faa ka wo tibi ka na a sii n koro? N ka wo damun ka duwa a tii ye sani i ye na. N da duwa a ye, n ti se wo yelemanna butun.»

³⁴ Nba, Esawu ka a fa la kuma wo men tuma men na, a jusu kasira. A kulera kojuuya ka a fo a fa ye ko: «N fa, i ye duwa n fanan ye!» ³⁵ Isiyaka ka a jabi: «I dooce le nara janfa ro ka i la duwawu saron.»

³⁶ Esawu kan ko: «Men ka a too la ko Yakuba*, jo ye wo fe, baa a ra janfa don n ma sija fila. A too benni a ma fewu! A ka n na koromamoya mira n na ka wo ke a ta ri. A ra n na duwawu fanan ta. N fa, i ma duwa si bila n ye wa?» ³⁷ Isiyaka ka a jabi: «A ragbe! N da a lasii i kun na, ka a badenma to be ke a la baaraden di. N da suman ni esenji siyaman baraka don a la ko ro. N dence, n ye nfen ke i ye?» ³⁸ Esawu ka a fa madiya ikoo tuun ko: «N fa, duwa kelen pe wo le teren i bolo wa? I ye duwa n fanan ye.» Esawu kulera ka woyo ka kasi kosebe. ³⁹ A fa ka a fo a ye ko: «Duu juma ye yoro men do, sancii juma ye na la a kan, i ri janyan wo la. ⁴⁰ I ri i balo saron i la fanmuru le la. I ri ke i dooce la baaraden de ri, koni i ba murunti tuma men na, i ri i jere bo a la fanka koroo.»

Yakuba ka i bori ka wa a barince wara

⁴¹ Nba, Isiyaka ka duwawu men ke Yakuba ye, wo kera sababu ri, Yakuba gboyara Esawu ye. Esawu ka a miri ko: «N fa la sa waati a ra sudunya. Ni a sara, an ba ban a suu don na, n di n dooce Yakuba faa.»

⁴² Esawu miri tere ye men di, wo fara Rebeka ye. Wo ro, a ka a dence Yakuba kili ka a fo a ye ko: «I tolo malb. A loo ye i koroce Esawu la ka i faa ka a la mone bo i ro. ⁴³ N den, i ye n kan mira ka a ke. I bori sisen ka wa n koroce Laban wara Haran. ⁴⁴ I ye men a wara ye dooni, foo i koroce jusu ye ban sumala. ⁴⁵ I koroce la diminya ba mala, i ka men ke a la, a ri jina wo ko ro. Wo ba ke, n di kela di i ma ko i ye na. Ni wo te n kana bono ai fila be la ko ro lon kelen do.»

⁴⁶ Nba Rebeka ka a fo Isiyaka ye ko: «N koroo, Esawu ka Hetika sunkurun menilu furu jin, woilu ra n see kojuuya, foo ka dunuja loo bo n na. Ni Yakuba fanan ka Hetika sunkurun do ta, men ye woilu jooon di, wo ri n toro wo ja jere jere ma. Saya ka fisa wo ri paaon!»

28

¹ Wo ro, Isiyaka ka Yakuba kili ka duwa a ye, ka a fo a ye ko: «I kana muso ta Kanaan bonsen denmusoilu ro de! ² Wa i benba Betuweli wara Padami Aramu, ka i barince Laban denmuso do furu. ³ Alla Seebetii ye baraka don i la ko ro ka i jiri ka i bonsen siyaya. Alla ye jama siyaman bo i ro. ⁴ Alla ka baraka men ke i benba Iburahima la ko ro, a ye baraka wo jooon ke i ni i bonsen na ko ro, kosa jamana jin di ke i ta ri, i yoro men do jin di i ye london de ri haan bi, baa Alla ka jamana jin di Iburahima le ma.»

⁵ Isiyaka ka Yakuba lawa Padani Aramu, ko a ye wa Laban wara, men ye Aramu bonsen Betuweli dence ri. Laban de Yakuba ni Esawu na Rebeka koroce ri.

Esawu ka muso gber: furu

⁶ Nba, Esawu ka a yen ko Isiyaka ra duwa Yakuba ye ka a lawa Padani Aramu, ko a ye muso do ta ye. A ka a yen fanan ko a fa ra duwa Yakuba ye tuma men na, a ka a fo a ye ko a kana muso ta Kanaan bonsen denmusoilu ro de! ⁷ Esawu ka a yen fanan ko Yakuba ka a fa ni a na kan mira ka wa Padani Aramu. ⁸ Esawu ka a lon wo le ro ko Kanaan bonsen sunkurun ma di a fa Isiyaka ye. ⁹ Wo ro, a wara Isumayila wara, men ye Iburahima dence ri. A ka

* **27:36** Yakuba koroo ye le ko sen tintiri a fo ja gber: ye ko janfa te

wo denmuso do furu ka a la a musoilu kan. Sunkurun wo tɔɔ le ko Mahalati. A kɔrɔɔe tɔɔ ko Nebayoti.

Yakuba sibora

¹⁰ Nba, Yakuba bɔra Bɛri Seba ka wa Haran. ¹¹ A ye sila kan tuma mɛn na, a sera dinkira do rɔ ka si ye, baa su tun da ko a ma. A ka a la, ka kabakurun do ta ka a don a kun kɔrɔ a sunɔɔra. ¹² Ka a tɔ sunɔɔ rɔ a ka sankale do yen sibo rɔ. Wo lɔni duu ma, a kun seni foo bandakolo ma. Alla la mɛlekailu ye jii ni yelela sankale wo ma. ¹³ Allabatata jɛrɛ kan ko: «Nde le Allabatata ri, i benba Iburahima ni i fa Isiyaka Maari Alla. I lani duu mɛn kan jin de, n di wo di i ni i bɔnsɔn ma. ¹⁴ I bɔnsɔn di siyaya iko duukolo kijɛ, ka jɛnsɛn ka wa telebɔ ni telebe rɔ, ka wa tele kankan bolo maran ni tele kankan bolo kinin dɔ. I ni i bɔnsɔn di kɛ sababu ri, siyailu bɛɛ di baraka sɔrɔn n bolo. ¹⁵ I tolo malɔ. N ye i fɛ tuma bɛɛ rɔ. I wa kɛ wa la yɔrɔ yɔrɔ rɔ, n di i latanka kojuu ma. N di i kɔseyi ka i lana jamana jin dɔ iko. N tɛ bɔ i fɛ haan n da n lahidi mafa, mɛn n da ta i yɛ.»

¹⁶ Yakuba kunura sunɔɔ rɔ tuma mɛn na, a ka a fɔ ko: «Allabatata ye dinkira jin dɔ yan. N tun ma a lɔn.» ¹⁷ Yakuba silanda. A kan ko: «Dinkira masilannin de jin di de! Dinkira jin tɛ foyi di fo Alla la bon! Sankolo don dinkira ri tɛrɛn yan.» ¹⁸ Yakuba wulira sɔɔma da la jona. A tun ka kabakurun mɛn don a kun kɔrɔ, a ka wo ta ka a lalɔ ka a kɛ tɔɔmasere ri ka tulu kɛ a kan. ¹⁹ A ka dinkira wo tɔɔ la ko Beteli. A tɔɔ fɔlɔ le tɛrɛ ko Lusi.

²⁰ Yakuba ka dakan ta Alla ye ko: «Ni Alla tora n fɛ ka n natanka n na taama jin dɔ, ka suman ni firiyabɔ di n ma, ²¹ sa n di n kɔseyi hɛrɛ rɔ ka na n fa so la, ni i ka wo bɛɛ kɛ ten, Allabatata ri kɛ n Maari Alla ri. ²² N da kabakurun mɛn nalɔ ka a kɛ tɔɔmasere ri yan, wo ri kɛ Alla la bon di. I wa fen fen di n ma, n di wo ja di i ma.»

29

Yakuba sera a barincɛ Laban wara

¹ Yakuba ka sila mira ka wa telebɔ jamana rɔ. ² A seni yɔrɔ do rɔ, a ka kɔlɔn do yen wula rɔ. Saa kuru sawa lani tɛrɛ kɔlɔn da la. Wo ye laminna kɔlɔn wo le rɔ. Kɔlɔn wo da tuunni kabakurun mɛn na, wo ka bon tɛrɛ kosɛbɛ.

³ Kolofen kɔnɔmadenilu alu wa alu la saa bɛɛ laden tuma mɛn na, alu ri kabakurun makurukuru ka a labɔ kɔlɔn da la, ka saa ie lamin. Saa wa ban alu minna tuma mɛn na, alu ri kabakurun makurukuru ka kɔlɔn da latunun a la iko.

⁴ Yakuba ka kolofen kɔnɔmadenilu maɲininka ko: «N badenmailu, ai bɔni mi?» Alu ka a jabi: «An bɔni Haran de.» ⁵ Yakuba kan ko: «Ai ka Laban lɔn wa, Nakɔri mamaren?» Alu ka a jabi: «An ka a lɔn.» ⁶ Yakuba ka alu maɲininka ko: «Tana tɛ a la ye?» Alu kan ko: «Tana si tɛ a la ye. I ma a denmuso Rasɛli yen? A natɔla a la saailu ri.»

⁷ Yakuba kan ko: «Ai ja lɔ. Tele ka jan fɔlɔ, saailu laden waati ma se fɔlɔ. Ai ye saailu lamin ka wa alu ri bin damun diya.» ⁸ Kolofen kɔnɔmadenilu ka a jabi: «An ti se wo kɛla, foo saa bɛɛ wa ban nala fɔlɔ. Alu wa na, an di kabakurun makurukuru ka a bɔ kɔlɔn da la ka saailu lamin.»

⁹ Yakuba ye kumala kolofen kɔnɔmadenilu fɛ tuma mɛn na, Rasɛli nara a fa la saailu ri. Ale le tɛrɛ ie kɔnɔmaden de.

¹⁰ Yakuba ka a barincɛ Laban denmuso Rasɛli ni a la saailu yen tuma mɛn na, a wara kabakurun makurukuru ka a bɔ kɔlɔn da la, ka a barincɛ la saailu lamin. ¹¹ Yakuba ka Rasɛli sunbu ka sewa kosɛbɛ fo ka kasi. ¹² A ka a fɔ Rasɛli ye ko, a ye a fa doomuso Rebeka den de ri. Rasɛli borimantɔ wara wo fɔ a fa

ye. ¹³ Laban ka a doomuso dence Yakuba la ko men tuma men na, a ka a bori ka wa a kofe. A seni a torofe, a ka a bolo mininminin a kan ma ka a sunbu, ka wa a ri lu ma. Yakuba ka danteli ke Laban ye. ¹⁴ Laban ka kuma wo men tuma men na, a ka a jabi: «An be ye buruju kelen de ri jo!» Yakuba ka karo kelen ke Laban torofe.

¹⁵ Lon do ro, Laban ka a fo Yakuba ye ko: «N badenma le i ri fewu, koni wo be ni a ta, i ma kan ka baara ke n ye ni n ma i sara. I sara ka kan ka ke men di, i ye wo fo n ye.»

¹⁶ Wo ka a teren, denmuso fila ye Laban bolo. Koromamoo too ko Leya. A doomuso too ko Raseli. ¹⁷ Leya nakise tere ye keji, koni Raseli keji na be ma. ¹⁸ Raseli diyara Yakuba ye kosebe. Wo ro, a ka Laban jabi: «N di san woronwula ke baara la i ye yan, kosa i ri i denmuso filana Raseli di n ma.» ¹⁹ Laban kan ko: «N wa a di ile ma, wo ka fisa a dini ri moo gberema. To n torofe yan.»

²⁰ Wo ro, Yakuba ka san woronwula ke baara la Raseli soron kanma, koni Raseli ladiyane koson san woronwula wo kera a jana iko tele dandoo

²¹ San woronwula dafanin, Yakuba ka a fo Laban ye ko: «N muso di n ma sisen. Waati men foni, wo ra dafa. N ye a fe an ye den.»

²² Nba, Laban ka a sijjooon be kili ka tibili ba ke, ²³ koni su wo ro, a ka a denmuso Leya ta ka wa a di Yakuba ma. Yakuba ni Leya denda. ²⁴ Laban ka a la jonmuso do di Leya ma ka a ke a la jon di. Jonmuso wo too ko Silipa. ²⁵ Duu sa gbeni, Yakuba ka Leya le yen ye! A wara a fo Laban ye ko: «I no nfen de kela n na jin ten? N ka baara ke i ye Raseli le soron ko ro. Nfenna i ra n janfa?» ²⁶ Laban ka a jabi: «Ka doomamoo furu koromuso je, wo te kela an wara yan. ²⁷ I sabari ka lookun jin dafa Leya la kono bon na. Wo wa tamin, n di Raseli fanan di i ma. Wo ro, i ri san woronwula gberema ke n ye.»

²⁸ Yakuba sonda wo ma. A ka lookun wo dafa Leya fe. Wo taminni, Laban ka a denmuso Raseli fanan di a ma. ²⁹ Laban ka a la jonmuso Bilaha di Raseli ma ka a ke a la jonmuso ri. ³⁰ Yakuba ni Raseli denda. Raseli diyara a ye ka tamin Leya kan. Yakuba ka san woronwula ke baarala Laban ye iko tuunni.

³¹ Allabatala ka a yen ko Leya ma duman Yakuba ye kosebe, tuma men na, a ka den soron nooya Leya ye, koni Raseli tere ye densorombali le ri.

³² Leya ka kono ta ka dence soron. A kan ko: «Allabatala ra n na toroya yen. N di diya n ce ye sisen.» Wo le ro, a ka den too la ko Ruben*. ³³ A ka kono ta iko tuunni ka dence soron. A kan ko: «Allabatala ra a men ko n ma duman n ce ye. Wo ro, a ra den jin fanan di n ma.» Wo le ro, a ka den wo too la ko Simeyon†.

³⁴ Leya ka kono ta iko tuunni ka dence soron. A kan ko: «Sisen koni, n ce ri i fasa n ma, ka a masoron n da dence sawa soron a ye.» Wo le ro, a ka den wo too la ko Lebi‡.

³⁵ A ka kono ta iko tuunni ka dence soron. A kan ko: «Sisen, n di Allabatala tando.» Wo le ro, a ka den wo too la ko Yahuda§. Wo ko, a ka den soron madooya.

30

Yakuba den tãilu

¹ Nba, Raseli ka a yen tuma men na ko a ma den soron Yakuba ye, a koromuso la keleya ka a mira. A ka a fo Yakuba ye ko: «I ye den di n fanan ma. Ni wo te

* 29:32 Ruben koro ye le ko «i ja lo, dence le» † 29:33 Simeyon koro ye le ko Alla ye n kan menna

‡ 29:34 Lebi koro ye le ko masidi § 29:35 Yahuda koro ye le ko bato

n di faa.» ² Yakuba jusu bōra. A ka a fō a yē ko: «N ye Alla le jōōn jala wo rō wa? Ale le ma i lakanya den sōrōnna wa?» ³ Raseli kan ko: «Nba, n na jōnmuso Bilaha ta, i ye si a fē, sa a ri den sōrōn n ye, sa n fanan di kē denbatii ri.»

⁴ Wo rō, Raseli ka a la jōnmuso Bilaha di Yakuba ma, ka a kē a muso ri. Yakuba ni wo sira. ⁵ Bilaha ka kōnō ta Yakuba la, ka dence sōrōn a yē. ⁶ Raseli kan ko: «Alla ra jo di n ma. N ka mēn fō, a ra wo mēn ka n sō dence la.» Wo le rō, Raseli ka den wo tōō la ko Daan*.

⁷ Raseli la jōnmuso Bilaha ka kōnō ta Yakuba la ikō, ka a dence filanan sōrōn a yē. ⁸ Raseli kan ko: «Nde ni n kōrōmuso bilani tēre an jōōn na kojuyya. Sisen, n kōnin da se a la.» Wo le rō, a ka den wo tōō la Nefitali†.

⁹ Nba, Leya ka a yen tuma mēn na ko a tē kōnō ta la butun, a ka a la jōnmuso Silipa ta ka a di Yakuba ma ka a kē a muso ri. ¹⁰ Silipa ka kōnō ta. A ka dence sōrōn Yakuba yē tuma mēn na, ¹¹ Leya kan ko: «N da kunnadiya.» Wo le rō, a ka den wo tōō la ko Kadi‡.

¹² Silipa ka kōnō ta ikō tuunni. A ka a dence filanan sōrōn Yakuba yē tuma mēn na, ¹³ Leya kan ko: «Eē, n da sewa kosēbe. Musoilu ri a fō n ma sisen ko mōō jalenni le n di.» Wo le rō, a ka den wo tōō la ko Aseri§.

¹⁴ Suman ka waati, Ruben wara jiri lulu doilu tēren sene rō. A ka lulu woilu bō ka na alu di a na ma. Raseli ka jiri lulu woilu yen Leya bolo tuma mēn na, a kan ko: «I jaandi, i ye n sō i dence la jōnman basi jiri lulu doilu rō.»

¹⁵ Kōni Leya ka a jabi: «I ra n ce bō n bolo kōni wo ma i wasa, ko di? I ri n dence la jōnman basi jiri lulu fanan bō n bolo wa?» Raseli kan ko: «Ale le wo ri. Ni i ka n sō i dence la jōnman basi jiri lulu rō, n na ce Yakuba ri si i fē su jin dō.» Leya sōnda wo ma.

¹⁶ Wura fē, Yakuba nara ka bō sene rō. Leya ka i bori ka wa a kunbēn, ka a fō a yē ko: «I sitō nde le wara bi. N da i sōrōn n dence la jōnman basi jiri lulu la.» Yakuba sira Leya fē su wo rō. ¹⁷ Alla tolo tēre ye Leya la tarali kan na. Wo rō, Leya ka kōnō ta ka a dence looluna sōrōn Yakuba yē. ¹⁸ Leya kan ko: «Alla ra n sara ka a masōrōn n ka n na jōnmuso di n ce ma.» Wo le rō, a ka dence wo tōō la ko Isakari*.

¹⁹ Leya ka kōnō ta ikō tuunni ka a dence wōōrōna sōrōn Yakuba yē. ²⁰ A kan ko: «Alla ra ko ba kē n ye. N ce ri n bonya sisen, ka a masōrōn n da dence wōōrō sōrōn a yē.» Wo le rō, a ka den wo tōō la ko Sabulōn†.

²¹ Wo kō rō, a ka denmuso fanan sōrōn, ka wo tōō la ko Dina.

²² Nba, Alla hankili tora Raseli la ko kō, ka a la tarali kan namēn, ka den ko nōōya a yē. ²³ Wo rō, a ka kōnō ta ka dence sōrōn. A kan ko: «Alla ra maloya bō n na. ²⁴ Allabatata ye dence gbere la jin kan.» Wo le rō, a ka den wo tōō la ko Yusufu‡.

Yakuba kera nanfulutii ri.

²⁵ Nba, Raseli ka Yusufu sōrōn tuma mēn na, Yakuba ka a fō Laban yē ko: «Sila di n ma. N ye n kōseyi n wara. ²⁶ I ye n musoilu ni n denilu di n ma. N ka baara kē i ye, woilu le la ko rō. I ye alu di n ma, sa n di wa. N da baara mēn kē i ye, i jere ka wo lōn.» ²⁷ Laban ka a jabi: «N fa, i sabari. N da jōnininnin kē ka a yen ko Allabatata ka baraka don n ko rō ile le la ko kōsōn. ²⁸ Wo rō, i sara ka kan ka bēn mēn na, i ye wo fō n ye. N di wo di i ma.» ²⁹ Yakuba ka a jabi:

* **30:6** Daan kōrō ye le ko n da jo sōrōn † **30:8** Nefitali kōrō ye le ko n da seēdon ‡ **30:11** Kadi kōrō ye le ko kunnadiya § **30:13** Aseri kōrō ye le ko sewa * **30:18** Isakari kōrō ye le ko sara † **30:20** Sabulōn kōrō ye le ko bonya ‡ **30:24** Yusufu kōrō ye le ko ka do la a kan

«Nde ka baara ke i ye ja men ma, i jere ka wo lon. I la kolofenilu siyayara ja men ma nde bolo, i ka wo fanan lon. ³⁰ N nara kolofen men teren i bolo, woilu ma siya tere, koni sisen, alu ra siyaya ka ke kolofen kuru ba ri. Allabatata ka baraka don i la ko ro nde le la ko koson. Wo ro, n te baara ke n jere ye sisen, ka n na denbaya balo wa?»

³¹ Laban kan ko: «N ye nfen di i ma ka a ke i sara ri?»

Yakuba ka a jabi: «I kana foyi di nde ma, koni ni i ka ko kelen pe jin ke n ye, n di to yan ka i la saailu ghen ka alu kanda. ³² I ye dije, n ye wa i la kolofen bee korosi bi. N wa kolofen finman menilu yen, n di woilu bo a ro, a ni kolofen manjenman. Woilu ri ke n sara ri. ³³ Lon do nato, ni i ka n na kolofen korosi i ri a lon ni n telenni wala n telenni te. Ni i ka ba do yen n bolo, men manjenman te, i ri a lon ko n da wo sonya ile ma. Ni i ka saa do yen n bolo, men finni te, i ri a lon ko n da wo sonya ile ma.» ³⁴ Laban kan ko: «Ale le wo ri. I ka a fo ja men ma, a ri ke wo ja ma.»

³⁵ Wo lon kelen, Laban wara bakoron manjenman ni bamuso manjenman bee bo a la kolofenilu ro. Fen fen, ni gbe ye a ro, a ka wo bee bo alu ro. A ka saa finilu la woilu kan ka a bee karifa a denceilu la. ³⁶ Alu ka tele sawa taama ke kolofen woilu ri ka alu mabo Yakuba la fewu! Yakuba tora Laban na kolofenilu gbenna ka alu lakanda.

³⁷ Nba, Yakuba ka jiribolo kende doilu tee jiri su sawa la, pepiliye, amandeS, a ni pilatani. A ka jiribolo kende woilu fara doilu bo alu ma ka jiribolo woilu manjen. ³⁸ A ka jiribolo kende manjennin woilu bilabila bailu la jiminfen kondɔ, sa bailu wa na alu min diya, alu ri jiribolo manjennilu yen, baa bailu ye yeLe i joon kan i min waati le. ³⁹ Alu wa yeLe i joon kan jiribolo woilu je, alu ri den manjennilu saron.

⁴⁰ Yakuba ka saamusoi lu bo kolofen tolu ro, ka alu bila Laban na saa manjennilu ni finmanilu jakoro, sa alu ri Laban na saa woilu yen. Wo ro, Yakuba la saa woilu ka den manjenman ni den finmanilu saron. Wo bolo ma, Yakuba ka kolofen kuru saron a jere ye. A ma son a ta ni Laban ta ye basan.

⁴¹ Ni kolofen talanninilu nara ka i min, Yakuba ri jiribolo manjennilu bila jiminfen kondɔ alu jakoro. Wo ro, alu ri yeLe i joon kan jiribolo dafe, ⁴² koni ni kolofen baraninilu nara ka i min, Yakuba te jiribolo bila jiminfen kondɔ alu jakoro. Wo bolo ma, kolofen baranin denilu kera Laban ta ri, koni kolofen talanni denilu kera Yakuba ta ri.

⁴³ Nba, Yakuba kera fentii ri wo ja le ma. A ka kolofen misen siyaman saron. A ka jonilu fanan saron, a ni joomailu ni falilu.

31

Yakuba ka a dokon ka bo Laban wara

¹ Laban denceilu tere ye a fala ko: «Yakuba ra an fala nanfulu bee ta. A ra a jere ke fentii ri wo ro an fa bolofen do.» Wo kuma fora Yakuba ye. ² Yakuba ka Laban nakorosi ka a yen ko Laban tere ye a mirila a ma ja men ma folo, a te a mirila a ma wo ja ma butun.

³ Lon do ro, Allabatata ka a fo Yakuba ye ko: «I koseyi i fa so la, ka wa i badenmailu tema. N di to i fe.» ⁴ Wo ro, Yakuba ka kela di Raseli ni Leya ma ko alu ye na a teren wula kondɔ, a la kolofen ye yoro men. ⁵ Alu seni ye, Yakuba ka a fo alu ye ko: «N da a yen ai fa ja ro ko a tere ye mirila n ma ja men ma folofolo, a te mirila n ma wo ja ma butun, koni n fa Maari Alla ra to n fe. ⁶ Ai

jere ka a lon ko n da baara ke ai fa ye n fanka bee la. ⁷ Hali wo, ai fa ka n janfa, ka do bo n sara la ko tan, koni Alla ma son a ye kojuu ke n na. ⁸ Ni ai fa ka a fo ko finman ni gbeman ye kolofen menilu ro, ko woilu ri ke n sara ri, nba, kolofen bee ra ke finman ni gbeman di. Ni a ka a fo ko kolofen menilu manjennin, ko woilu ri ke n ta ri, nba, kolofen bee ri manjennin. ⁹ Alla le ka ai fa la kolofenilu bo a bolo ka alu di nde ma.»

¹⁰ Yakuba ka a fo a musoilu ye iko tuun ko: «Kolofen ye yelela i jooon kan waati men na, n sibora. N ka a yen sibo ro ko bakoron menilu ye yelela bamusoilu kan, wo bee manjennin de. ¹¹ Wo waati ro, Alla la meleka ka a fo n ye ko: «Yakuba.» N kan ko: «Naamun.» ¹² A kan ko: «Bakoron menilu ye yelela bamusoilu kan, i ye woilu korosi. A bee manjennin de. A ye wo ja le ka a masoron Laban ka fen fen ke i la, n ka wo bee yen.» ¹³ A kan ko: «Alla le nde ri, men ka a jere yiraka i la Beteli. I ka tulu ke kabakurun kan dinkira men do ka a ke toomasere ri, ka i dakan ta n ye. Nba, sisen, i wuli ka bo jamana jin do, ka i koseyi i fa so la.»

¹⁴ Raseli ni Leya ka a jabi: «An te foyi soronna yan an fa la ceero a la saya koroo. ¹⁵ An fa jere te an jatela foyi ri sisen fo siya gberemoo. A ra an san, ka an furu fen bee damunun ka a ban.» ¹⁶ Alu kan ko: «Alla ra nanfulu men bee mira an fa la ka a di i ma, an ta le wo bee ri, a ni an denilu. Nba, Alla ka men fo i ye, i ye wo ke fasayi.»

¹⁷ Wo ro, Yakuba wulira ka a musoilu ni a denilu layele joomailu kan, ka sila mira ka wa. ¹⁸ A ka a la kolofen bee bila a je ka wa a fa Isiyaka wara, Kanaan jamana ro. A ka a la kolofenilu ni a bolofen bee ta, a tun ka fen fen soron Padani Aramu.

¹⁹ Alu watola, Raseli ka a fa Laban na jooilu sonya ka wa alu ri a bolo. A ka woilu sonya a fa ko ma, baa Laban wani tere a la saailu si mali diya.

²⁰ Yakuba ka Aramu banson Laban janfa wo ja le ma. A ma a sara a la fo ka a dokon a ma ka wa. ²¹ A ka a bolofen bee ta ka a bori. A ka Efirati ba tee, ka wa Kilyadi koyinke jamana fan fe.

Laban ka Yakuba kosaran

²² Yakuba wa tele sawanan lon, a fora Laban ye ko Yakuba ra a bori.

²³ Laban ka a badenmailu lade ka wa Yakuba ko. Alu ka tele woronwula ke a kosaranna. Alu ka Yakuba teren Kilyadi koyinke yoro ro, ²⁴ koni sani alu ye i jooon yen, Alla ka a jere yiraka Aramu banson Laban na sibo ro, ka a fo a ye ko: «Laban, i ye a ke koruma. I kana Yakuba danka, i kana duwawu ke a ye!»

²⁵ Nba, Laban wara Yakuba teren tumana men na, Yakuba tun da a la faaninbonilu lo koyinke do le kan. Laban ni a badenmailu ka alu la faaninbonilu lo Kilyadi koyinkeilu koroo. ²⁶ Laban wara ka a fo Yakuba ye ko: «I ka nfen de ko ke n na jin ten? I ra janfa don n ma ka n denmusoilu ta ikomin jon ye mirala kele ro ja men ma. ²⁷ Nfenna i ka i dooko n ma ka i bori? I ma i sara n na fo ka n janfa. Ni wo te, n tun di tolon ba ke i ye. An tun di sewa ka donkilila, ka dundun fo, ka kora fo ka i bilasila. ²⁸ Hali ka n denmusoilu ni n mamarenilu kondon, i ma wo fere di n ma. I na nfen nalonmaya ko kela jin di? ²⁹ An ye yoro men do jin, a se ye n ye ka kojuu ke i la, koni su taminni, i fa Maari Alla kumara n ye sibo ro. A kan ko: «Laban, i ye a ke koruma. I kana Yakuba danka, i kana duwawu ke a ye.» ³⁰ Nba, n ka a lon ko i kunfani ba le tere ka wa i fa so la, koni nfenna i ka n na jooilu sonya?» ³¹ Yakuba ka Laban jabi: «N ka n bori ka a masoron n silanni teren i je. A tere ye n kondoko i ri i denmusoilu bo n bolo fanka la ³² koni i la jooilu ta fan fe, ni i ka woilu teren moo men bolo yan, wo tii ri faa de! An badenmailu siini yan ka ke an

sereilu ri. Wa i jalankalan an na dinkira bee ro. Ni i ka i la fen do yen, i ye a ta.» Yakuba tun ma a lon ko Raseli le ka a fa Laban na jooilu sonya.

³³ Laban wara a jalankalan Yakuba la faaninbon na, ka bo ye ka wa a jalankalan Leya la faaninbon na, ka bo ye ka wa a jalankalan jonmuso fila la faaninbonilu la. A ma fen si yen ye. A bora ye ka wa a jalankalan Raseli la faaninbon na. ³⁴ Jaa, Raseli le tun ka a fa la jooilu dookoma jooma siifen koru, ka a sii a kan. Laban ka a jalankalan fan bee ro bon na, koni a ma foyi yen. ³⁵ Raseli ka a fo a ye ko: «N fa, i ri hake to. N ye musoilu la landa karoyen na bi. Wo ro, n ti se n wulila.» Laban ka a la jooilu jinin fan bee ro, koni a ma alu yen.

³⁶ Wo ro, Yakuba jusu bora Laban kanma fo ka a kele loo tere ye a la. A ka a fo a ye ko: «I ra n kosaran ten nfenna? N ka kojuu su juman de ke i la? N ka hake su juman ta i la? ³⁷ Nba, i ra i jalankalan ka n bolofen bee mafene sisen, i ka i la fen su juman yen? I ka men yen, wo labo an badenma bee jana yan, sa alu ri kititee an tema. ³⁸ Nde ka san muwan ke i wara. I la saamusoiilu ni i la bamusoiilu fen fen konu ma tjan. N ma i la saaji si mafaa ka a damun. ³⁹ Wara wa men mira ka wo faa, n te wo yiraka i la. N jere ri wo jon sara. Men wa sonya su ro, a ni men wa sonya tele ro, i ri a fo ko n ye wa wo jon jinin. ⁴⁰ Tara gbara n na tele ro. Nene ka n mira su ro. N ma se sunoola. ⁴¹ N ka san muwan ke i wara. N ka san tan ni naanin ke baarala i ye i denmuso fila ko koson. N ka san woro ke baarala ka kolofen doilu soron, koni i ka do bo n sara la sija tan. ⁴² N benba Iburahima Maari Alla, n fa silanni Maari Alla men ye konin, ni wo tun ma ke n fe, sa i ra n bolokolon gben a to, koni Alla ka n na toraya le yen. N ka baara men ke, ale le ka wo lon. Wo le koson, a ka kititee ile ni nde te su taminni jin do.»

⁴³ Laban ka Yakuba jabi: «Muso jin ye n denmusoiilu le ri. Alu den ye n mamaren de ri. Kolofen jin ye n na kolofen de ri. I ja yen fen fen na jin, n ta le wo bee ri, koni n ti se n denmusoiilu ni n mamarenilu bola i bolo butun. ⁴⁴ Wo ro, an ye ben kan kelen ma an ni i jon tema, sa sereya ri ke nde ni ile tema.»

⁴⁵ Yakuba ka kabakurun do ta ka a lalo ka a ke toomasere ri. ⁴⁶ A ka a fo a badenmailu ye ko: «Ai ye na kabakurun di.» Alu ka kabakurun ta ka a ton i jon kan. Wo keni, alu bee ka i laden ka damunun ke kabakurun ton torofe. ⁴⁷ Laban ka kabakurun ton wo to la ko Sekari Sahaduta. Yakuba ka a to la ko Kalede. ⁴⁸ Laban kan ko: «Kabakurun ton men ye sereya le ri nde ni ile tema bi.» Wo le koson yoro wo to lara ko Kalede. ⁴⁹ A ye kilila fanan ko Misipa, ka a masaron Laban ka a fo Yakuba ye ko: «An wa fara, Allabatala ye an fila bee korosi. ⁵⁰ Ni i ka kojuu ke n denmusoiilu la, ni i ka muso gberailu ta, hali n ma ko lon a ro, Alla ja yen an fila bee la. I kana jina wo ko ro.»

⁵¹ Laban ka a fo Yakuba ye ko: «I ja lo kabakurun ton jin do, ka i ja lo kabakurun jin do, n ka men lo ka a ke toomasere ri. ⁵² Kabakurun ton jin di ke sereya ri. Kabakurun loni jin fanan di ke sereya ri. Wo ro, n kana tamin alu la ka wa i kele. I fanan kana tamin alu la ka na n kele. ⁵³ I benba Iburahima ni n benba Nakori a ni alu failu Maari ri kititee nde ni ile tema.»

Yakuba ka a kali Alla la, a fa Isiyaka silanni men ye. ⁵⁴ Yakuba ka kolofen do faa ka Alla so wo ro koyinke kan ye, ka a janin ka a badenma bee kili ko alu ye na damunun ke. Alu ka damunun ke ka si koyinke kan ye.

¹ Wo sɔɔma da la jona, Laban wulira ka a denmusoilu ni a mamarenilu kɔndɔn ka duwa alu ye, ka ban ka sila mira ka a kɔseyi a wara.

² Yakuba ni a la mɔɔilu ka sila mira ka wa. Alu watɔla, Alla la mɛlɛka doilu nara bɛn Yakuba la. ³ A ka alu yen waati mɛn na, a kan ko: «Dinkira jɛn ye Alla la daa make diya le ri.» Wo rɔ, a ka dinkira wo tɔɔ la ko Mahanimu.

⁴ Yakuba ka keladenilu lawa a jɛ a kɔrɔcɛ Esawu ma Seyiri la jamana rɔ, Edɔmu mara rɔ kɔnin. ⁵ A ka alu kelaya ko: «Ai ye wa a fɔ n tii Esawu ye ko a la jɔncɛ Yakuba kan ko n wani tɛrɛ Laban wara. Ko n tun da mɛn ye, kɔni sisen n da n kɔseyi. ⁶ Ko nisi ye n bolo, a ni fali, a ni saa, a ni ba, a ni jɔnilu. Ko n ye kela la wala a ma, sa n na ko ri diya n tii Esawu ye.» ⁷ Keladenilu wara kela wo fɔ Esawu ye. Alu ban mɛn kɛni kela fɔla, alu ka alu kɔseyi Yakuba ma ka a fɔ a ye ko: «An wara i kɔrɔcɛ Esawu tɛrɛn ye. A nato i labenna. Cɛ kɛmɛ naanin ye a bolo.»

⁸ Yakuba silanda kojuuya foo ka a kɔnɔ rakaliya. A ka a la mɔɔilu ratala ka alu kɛ kuru fila ri, ka a la saa a ni ba a ni nisi a ni jɔmɛilu fanan datala wo ja ma. ⁹ A tɛrɛ ye a mirila ko: «Ni Esawu nara be kuru kelen kan, a tɔ kelen di i bori ka bɔ a bolo.»

¹⁰ A ka Alla tara ko: «ɛɛ Allabatata, n benba Iburahima ni n fa Isiyaka Maari, ile le ka a fɔ n ye ko n ye n kɔseyi n fa so la, ka wa n badenmailu tɛma. I kan ko i ri hɛrɛ kɛ n ye ye. ¹¹ I la kaninteya ka bon nde ma. N ka Juriden ba tɛɛ fɔlɔman, foyi tɛrɛ tɛ n bolo, fo n na taama gbeleke dɔrɔn, kɔni bi, n na mɔɔilu ra siyaya kosebɛ, foo ka kɛ kuru fila ri. ¹² I jaandi, i ye n bɔ n kɔrɔcɛ Esawu bolo. N silanni a jɛ. A kana na be n kan, ka n na denilu ni ie nailu faa. ¹³ I jɛrɛ le ka a fɔ ko i ri hɛrɛ kɛ n ye ka n bɔnsɔn siyaya iko kɔɔji kɔjɛ, mɔɔ tɛ wo mɛn dan lɔnna.»

¹⁴ Yakuba banda Alla matarala ka su si dinkira wo rɔ. A ka a la kolofen doilu jɛnematɔmɔn, ka alu sanba a kɔrɔcɛ Esawu ma. ¹⁵ A ka bamuso kɛmɛ fila ni bakɔrɔn muwan bɔ, ka saamuso kɛmɛ fila ni saaji muwan la woilu kan.

¹⁶ A ka jɔmɛmuso bisawa ni woilu sinmendenilu fanan bɔ. Ka la woilu bɛɛ kan, a ka nisimuso binaanin ni tora tan fanan bɔ, a ni falimuso muwan ni falice tan. ¹⁷ A ka kolofen woilu kɛ kuru doilu ri, bɛɛ ni a ta. A ka kuru kelen kelenna bɛɛ karifa a la jɔn kelen kelenna la. A ka a fɔ alu ye ko: «Alu ye wa n jɛ, ka tɛɛ ladon kolofen kuruilu tɛma.» ¹⁸ A ka a fɔ jɔn fɔlɔ ye ko: «I wa n kɔrɔcɛ Esawu yen, a ri i majininka ko: I tii ye yon di? I watɔ mi ten? Kolofen jɛnilu ye yon ta ri?» ¹⁹ A wa jɛninkali kɛ ten, i ye a jabi: I la jɔncɛ Yakuba ta le. A ka alu lana ile le ma, ko ka a tii Esawu sanba. A jɛrɛ nato kɔ fɛ.»

²⁰ Yakuba ka kuma kelen wo fɔ jɔn filanan ye, a ni jɔn sawanan, a ni a tɔ bɛɛ, kolofen kuruilu karifani mɛnilu la. A ka a fɔ alu ye ko: «Ai wa n kɔrɔcɛ Esawu yen, ai ye jabili kelen wo di a ma. ²¹ Ai ye a fɔ a ye fanan ko a la jɔncɛ Yakuba nato le jɛn di.» Yakuba ye a mirila ko: «Ni n ka a ladiya kolofenilu la fɔlɔ, a jusu ri suma. Wo rɔ, an wa an jɔɔn yen, n na ko ri diya a ye.» ²² Nba, Yakuba ka sanba fen woilu lawa a jɛ, kɔni ale jɛrɛ ka su si dinkira wo rɔ ye.

Yakuba ka sɛɛdon

²³ Su kelen wo rɔ, Yakuba wulira. A ka a muso fila ni a la jɔnmuso fila, a ni a dence tan ni kelen, natamin Jabɔki ba kɔma. ²⁴ A ka alu latamin ba kɔ, ka ban ka a bolofenilu bɛɛ fanan natamin. ²⁵ Yakuba kelen pe tora ba fan kelen wo fɛ. Su wo rɔ, cɛ do nara be Yakuba kan. Alu ka sɛɛdon foo ka kɛnɛ bɔ. ²⁶ Cɛ wo ka a yen ko a ti na lasela Yakuba la waati mɛn na, a ka Yakuba gbasi a worokudu rɔ. Wo rɔ, Yakuba woro kolo mukara. ²⁷ Cɛ kan ko: «I ye n

bila. Kενε bɔtɔ le.» Yakuba ka a jabi: «N tε! Ni i ma baraka don n dɔ, n tε i bila fewu!» ²⁸ Cε kan ko: «I tɔɔ di?» A ka a jabi: «N tɔɔ le Yakuba.» ²⁹ Cε kan ko: «I tɔɔ tε wo ri butun. I tɔɔ le sisen ko Isirayeli, ka a masɔɔn i ni Alla ra sεεdon, i ni mɔɔilu ra sεεdon, wo bεε rɔ fanka ye i bolo.»

³⁰ Yakuba ka a fɔ a ye ko: «I jaandi, i tɔɔ fɔ n ye.» Cε kan ko: «Nfenna i ye n tɔɔ majininkala?» A ka baraka don Yakuba la ko rɔ. ³¹ Yakuba ka wo dinkira tɔɔ la ko Penuyeli. Wo kɔrɔ le ko: «N da Alla yan ja ni ja, kɔni n ma faa.»

³² Yakuba bɔra Penuyeli telebɔ waati. A tεre ye taamala ka jii a sen kelen ma ka a masɔɔn a sen da muka. ³³ Nba, Yakuba gbasira a worokudu le rɔ wo ja le ma. Wo le ka a kε, Isirayelika tε kolofen worokudu fasa damunna, haan bi.

33

Yakuba ni Esawu ka i jɔɔn ben

¹ Nba, Yakuba ka a ja lɔ ka Esawu natɔla yen. Cε mɔɔ kεmε naanin ye a kɔfε. Wo rɔ, Yakuba ka a denilu ratala Raseli ni Leya tema, a ni jɔnmuso fila tema, bεε ni a na. ² A ka jɔnmusoilu ni alu den bila jε fε, ka Leya ni a denilu tuun woilu la, ka Raseli ni Yusufu bila kɔ fε. ³ A jεre taminda jε fε. A wara ka i majii bake sija wɔrɔnwula, ka i madon a kɔrɔcε Esawu la. ⁴ Esawu ka i bori ka na a laben. A ka a to a kan ka a sunbu. Alu fila bεε kasira. ⁵ Esawu ka a ja lɔ ka Yakuba musoilu ni a denilu yen. A kan ko: «Mεnilu nani i fε jin di, yon de woilu ri?» Yakuba kan ko: «N tii, Alla kininkininda n ma ka den mεnilu di n ma, woilu le ten.»

⁶ Jɔnmusoilu ni alu deni ka ai madon ka ai majii ka a fo. ⁷ Leya ni a denilu fanan nara ka alu majii. A laban, Raseli ni Yusufu nara ka alu majii.

⁸ Esawu ka Yakuba majininka ko: «N bεnda kolofen kuru siyaman di. Wo kɔrɔ ye nfen di?» Yakuba ka a jabi: «N tii, n ka alu lawa i ma, kosa n na ko ri diya i ye.» ⁹ Esawu kan ko: «N doo, fen siyaman ye nde fanan bolo. I bolofenilu ye to i bolo.» ¹⁰ Kɔni Yakuba kan ko: «I jaandi. Ni n na ko ra diya i ye, i ye woilu mira. N ja la i kan sisen, wo le iko n da n ja la Alla kan ka a masɔɔn i ra n damira kɔjuma. ¹¹ I jaandi. N ka i sanba fen mεnilu la, i sabari ka woilu mira. Alla ra kininkinin n ma. N bolofen ka siya, n deseni tε foyi la.» Yakuba ka wo magbelɛya kɔsεε foo Esawu dijɛra wo ma.

¹² Esawu ka a fɔ a ye ko: «An ye wa. N di wa i malɔ.» ¹³ Yakuba ka a jabi: «N tii, i jεre ka a lɔn ko denilu la ko ka gbelen. Fanka tε alu la. Kolofenilu ni alu sinmindenilu ye n bolo fanan. N kana jina woilu ko. Ni n ka taama lakaliya tele kelen kɔrɔ darɔn, wo tε ben. Kolofenilu ri faa. ¹⁴ N tii, i ye wa n jε sisen. N di wa dooni dooni, ka ben kolofenilu ni denilu taama ja ma. N di i tεren Seyiri la jamana rɔ.» ¹⁵ Esawu kan ko: «Ale le wo ri. N na mɔɔ doilu ri to n kɔ ka i malɔ.» Yakuba kan ko: «N tii, i kana i jεre tɔrɔ butun. Ni n diyara i ye, wo ri n wasa.»

¹⁶ Wo rɔ, Esawu ka sila mira wo lon kelen ka wa Seyiri la jamana rɔ.

¹⁷ Kɔni Yakuba wara Sukɔti. A ka a la bon lɔ ye, ka gba lɔ a la kolofenilu ye. Wo le kosɔn, alu ka dinkira wo tɔɔ la ko Sukɔti.

Yakuba sera Sikemu so kɔndɔ

¹⁸ Yakuba bɔra Padani Aramu ka wa. A juma donda Sikemu so kɔndɔ, mεn ye Kanaan jamana rɔ. A seni ye, a ka a la faaninbon lɔ so kɔkan. ¹⁹ A la faaninbon lɔni dinkira mεn, a ka wo dinkira san Sikemu fa Hamɔri bɔnsɔn

de ma. A ka a san wodigbe keme le la. ²⁰ A ka Alla saraka bo diya lo dinkira wo ro, ka wo too la ko Alla ye Isirayeli Maari le ri.

34

Dina ni Sikemu la ko

¹ Nba, Leya ka denmuso men saron Yakuba ye, wo too le tere ko Dina. Lon do ro, Dina wara bo diya sunkurunilu fe so kondoo. ² Kanberen do tere ye, men too ko Sikemu. Wo fa le Hifika Hamori ri, men ye jamanatiyya la. Sikemu ka Dina yen waati men na, a ka a mira fanka la ka a la a fe ka a ratijan.

³ Yakuba denmuso Dina diyara Sikemu ye kosebe. A ka a kanin. Wo ro, Sikemu kumara a ye kojuma, kosa a la ko ri diya sunkurun ye. ⁴ Sikemu ka a fo a fa Hamori ye ko: «I ye sunkurun jin furu n ye.»

⁵ A fora Yakuba ye ko Sikemu ra a denmuso ratijan. Wo tuma, a denceilu ye kolofen dafe wula kondoo. Wo ro, Yakuba ma foyi fo fo ka alu makono.

⁶ Sikemu fa Hamori nara bo Yakuba fe, ka na kuma a ye. ⁷ Yakuba denceilu nara ka bo wula kondoo. A fora alu ye tuma men na ko Sikemu ra alu doomuso ratijan, alu dunyara ka mane kojuyya, baa Sikemu na men kela, kojuu ba le wo ri Isirayeli la moolu wara. Mooto wo kela muume! ⁸ Hamori ka a fo Yakuba ye ko: «I denmuso duman n dence Sikemu ye kosebe. N ye ai madiyala, ai ye a di n ma, a ye ke a muso ri. ⁹ An ye ke furujoonmailu ri. Ai ye ai denmusoilu di an ma. An fanan di an denmusoilu di ai ma. ¹⁰ Ai di to an fe an wara yan. Jamana bee labilani ai ye. Ai ye i sii yan ka a julaya ke. Ai ye duu san ka a ke ai ta ri.»

¹¹ Sikemu ka a fo Dina fa ni a korocelu ye ko: «Ai jaandi, ai ye hina n na. Ai ye dije n ye. Ai wa fen fen jinin n fe, n di wo bo ka a di ai ma. ¹² Ai ye furu nanfulu ba ni wodi siyaman fo. N di wo bee bo ikomin ai ka a fo ja men ma, sa ai ri denmuso di n ma ka a ke n muso ri.»

¹³ Ikomin Sikemu tun da ban alu doomuso ratijanna, Yakuba denceilu ka Sikemu ni a fa Hamori jabi janfa kuma la. ¹⁴ Alu kan ko: «Ka an doomuso di kojiibali ma, wo te ben. Maloya ko ba le wo ri an wara. ¹⁵ An te son wo ma foo ai ceman bee ye a wara foo wo bee wa faaninta ke ikomin a bee faaninta keni ja men ma. ¹⁶ Ni wo kera, an di an denmusoilu di ai ma. An fanan di ai denmusoilu furu. An di an sii ai tema yan ka ke moo kelen di. ¹⁷ Ni ai konin ma son faaninta ke ko ma, an di an denmuso mira ka wa a ri.»

¹⁸ Kuma wo diyara Hamori ni a dence Sikemu ye. ¹⁹ Sikemu bora ye i koroo ka wa ko wo raben, baa Yakuba denmuso duman a ye kosebe. Sikemu wo bonyani tere ka tamin moo bee kan a fa wara. ²⁰ Hamori ni a dence Sikemu wara laden diya so donda la ka kuma so kondoo moolu ye. ²¹ Alu kan ko: «Moo men ye an dujooonilu le ri. An ye dije alu ye to an na jamana kondoo ka julaya ke an na jamana ro, baa an na jamana ka bon, an bee ri kun a kondoo. An di alu denmusoilu furu ka an denmusoilu di alu ma. ²² Koni ko do ye an tema. Ni ce bee ma son ka faaninta ke, iko alu bee faaninta keni ja men ma, alu te son ka alu sii an tema ka an ke moo kelen di. ²³ Ni alu ka alu sii an tema yan, alu la kolofen ni alu bolofen bee te ke an ta ri wa? An ye son faaninta ke ko wo ma, sa alu ri to an tema yan.»

²⁴ So kondoo moolu bee sonda Hamori ni a dence Sikemu la kuma wo ma. Wo ro, ce menilu tere ye so kondoo, wo bee faanintara.

²⁵ Nba, alu la faaninta ke tele sawana lon, ka dimin to alu kan, Yakuba dence fila, Simeyon ni Lebi konin, menilu ni Dina ye fa kelen ni na kelen na, woilu ka alu la fanmuruilu ta ka na be so kondoo moolu kan, moolu men

hankili tɛ keɛ wo ma. Alu nara don so kɔndɔ mɔɔilu jɛnɛma, ka cɛilu bɛɛ faa. ²⁶ Alu ka Hamɔri ni a dence Sikɛmu fanan faa, ka alu doomuso Dina ta Sikɛmu la bon na ka wa a ri.

²⁷ Yakuba dence tɔilu nara fureilu lani tɛrɛn ye tuma mɛn na, alu ka so kɔndɔ mɔɔilu bolofen bɛɛ ta, ka a masɔrɔn Sikɛmu ka alu doomuso ratijan.

²⁸ Alu ka saa ni ba ni nisi ni falilu ta. Alu ka fen mɛnilu yen so kɔndɔ a ni sɛnɛilu rɔ, alu ka wo bɛɛ ta. ²⁹ Alu ka nanfulu bɛɛ mira, ka musoilu ni denilu bɛɛ mira. Fen fen tɛrɛ ye bon na so kɔndɔ, alu wara wo bɛɛ ri.

³⁰ Yakuba ka a fɔ Simeyɔn ni Lebi yɛ ko: «Ai ka mɛn kɛ jɛn di, wo ri kɛ ko ba ri n kun na. Ai ra n gbɔya yan mɔɔilu yɛ, Kanaan bɔnɔnɔn ni Feresikailu kɔnin. N na mɔɔilu ma siya. Ni yan mɔɔilu ka alu laden ka be an kan, n ni n na denbaya bɛɛ ri faa.» ³¹ Alu ka a jabi: «A ka an doomuso jate iko sunkurunba. Wo bɛnni wa?»

35

Yakuba wara Beteli

¹ Lon do rɔ, Alla ka a fɔ Yakuba yɛ ko: «I ye wa i sii Beteli. I wa se ye, i ye saraka bɔ diya do lɔ Alla yɛ, mɛn ka a jɛrɛ yiraka i la wo lon ka a tɛrɛn i borito i kɔrɔcɛ Esawu kɔrɔ.»

² Wo rɔ, Yakuba ka a fɔ a la denbaya ni a la mɔɔilu bɛɛ yɛ ko: «Joo mɛnilu ye ai bolo, ai ye wo bɛɛ lafili. Ai ye ai jɛrɛ seniya, ka ai la faanin senimanilu bila ai kan na. ³ An bɔtɔ yan ka wa Beteli. N watɔ saraka bɔ diya do lɔla Alla yɛ ye, mɛn ka n na tarali lamɛn ka n demɛn n na tɔrɔya waati rɔ. A ra to n fɛ n na taama bɛɛ rɔ.»

⁴ Joo mɛnilu tɛrɛ ye alu bolo, alu nara wo bɛɛ di Yakuba ma, a ni tololafen mɛnilu tɛrɛ ye alu tolo la. Yakuba ka denka sen jiriju do kɔrɔ Sikɛmu so dafɛ, ka wo fen bɛɛ dokon. ⁵ Alu wulira ka wa tuma mɛn na, Alla ka silan ba bila ye mɔɔilu la so bɛɛ kɔndɔ. Wo le ka a kɛ, mɔɔ si ma bɔ ka bila Yakuba ni a denceilu kɔ.

⁶ Yakuba ni a la mɔɔilu sera Lusi, so mɛn tɔɔ bi ko Beteli. Wo ye Kanaan de rɔ. ⁷ Yakuba ka saraka bɔ diya lɔ Alla yɛ ye, ka a tɔɔ la ko Beteli, baa a ka a bori a kɔrɔcɛ Esawu jɛ tuma mɛn na, Alla ka a jɛrɛ yiraka a la dinkira wo le rɔ.

⁸ Wo tuma, Debora sara, mɛn tun ka Rebeka lamɔ. Alu ka wo suu don jiriju do kɔrɔ Beteli so dafɛ, ka jiri wo tɔɔ la ko An Ye Kasila Jiri Nin Kɔrɔ.

⁹ Yakuba nara Beteli ka bɔ Padani Aramu tuma mɛn na, Alla ka a jɛrɛ yiraka a la ikɔ tuunni, ka kuma ka baraka don a la ko rɔ. ¹⁰ Alla ka a fɔ a yɛ ko: «I tɔɔ le tɛrɛ ko Yakuba, kɔni i tɔɔ tɛ ten butun ko Yakuba. I tɔɔ le sisen ko Isirayɛli.» Alla ka a tɔɔ la ko Isirayɛli wo jɛn le ma. ¹¹ Alla ka a fɔ a yɛ ikɔ tuunni ko: «Alla Sebɛtiii le nde ri. I ye jiri ka siyaya. Jamana siyaman di bɔ i rɔ. I bɔnɔnɔn doilu ri kɛ mansailu ri. ¹² N ka duu mɛn di Ibrahima ni Isiyaka ma, n di wo di i ma. I bɔnɔnɔn mɛnilu natɔ i kɔ, n di a di woilu fanan ma.»

¹³ Alla kumara Yakuba yɛ dinkira mɛn na, a wara. ¹⁴ Yakuba ka tɔɔmasere kabakurun do lɔ dinkira wo rɔ, Alla kumara a yɛ dinkira mɛn dɔ kɔnin. A ka rɛsenji labɔn kabakurun wo kan, ka Alla sɔ wo rɔ. A ka tulu fanan nabɔn a kan. ¹⁵ Alla kumara a yɛ dinkira mɛn na, Yakuba ka wo dinkira tɔɔ la ko Beteli.

Raseli la saya ko

¹⁶ Alu bɔra Beteli ka wa. Alu tun ma sudunya Efirata la tuma mɛn na, Raseli moyi lon sera. A la tin gbɛɛyara kɔsɛbɛ. ¹⁷ A ye tin kan tuma mɛn na, tinkɔrɔsilali ka a fɔ a yɛ ko: «I kana silan, i ra dence kura sɔrɔn.»

¹⁸ Kɔni Raseli ma bɔ a rɔ. A satɔla ka a den tɔɔ la ko Benoni*. A sanin kɔrɔ, Yakuba ka den tɔɔ la ko Beniyaminu†.

¹⁹ Nba, Raseli sara. Alu ka a suu don Efirata sila da la. Efirata wo tɔɔ le bi ko Betilehemu. ²⁰ Yakuba ka tɔɔmasere kabakurun do lɔ Raseli kaburu kan. Kabakurun wo lɔni ye haan bi.

Yakuba denceilu

²¹ Isirayeli ni a la mɔɔilu bɔra ye ka wa ai la faaninbonilu lɔ Mikidali Ederi kɔma.

²² Ai siini ye tuma mɛn na, Ruben ka i la Bilaha fe, mɛn ye a fa Isirayeli muso do ri. Ruben ka mɛn ke, wo fɔra a fa Isirayeli ye.

Yakuba denceilu tere mɔɔ tan ni fila le ri. ²³ Leya ka Ruben de fɔlɔ sɔrɔn, ka Simeyon tuun wo la, ka Lebi tuun wo la, ka Yahuda tuun wo la, ka Isakari tuun wo la, ka Sabulon tuun wo la. Ruben tere Yakuba den fɔlɔ le ri. ²⁴ Raseli denceilu tere ye Yusufu ni Beniyaminu ri. ²⁵ Raseli la jɔnmuso Bilaha ka Daan ni Nefitali sɔrɔn. ²⁶ Leya la jɔnmuso Silipa ka Kadi ni Aseri sɔrɔn. Nba, woilu le Yakuba denceilu le ri, a musoilu ka mɛn sɔrɔn a ye Padani Aramu.

Isiyaka la sayako

²⁷ Nba, Yakuba sera a fa Isiyaka wara Mamere, Kiriyati Ariba so da la. Bi, mɔɔilu ye a fɔla Kiriyati Ariba le ma ko Heburɔn. Iburahima siini tere dinkira wo le rɔ. Isiyaka fanan siini tere ye le. ²⁸ Isiyaka sɔrɔn ka san kemɛ ni san biseyin bɔ tuma mɛn na, ²⁹ a sara ka la a benbailu kan. A kɔrɔra ka a la kɔrɔya diya bɔ. A dence fila Esawu ni Yakuba ka a suu don.

36

Esawu ka i mabɔ Yakuba la

¹ Esawu bɔnsɔn de jɛn di. Mɔɔilu ye a fɔla Esawu le ma ko Edɔmu. ² Esawu ka Kanaan bɔnsɔn sunkurun doilu furu. Do tɔɔ ko Ada, mɛn tere Hetika Elɔn denmuso le ri. Do fanan tɔɔ ko Olibama, mɛn tere Ana denmuso le ri. A benba tere Hifi do le ri, mɛn tɔɔ ko Sibeyɔn. ³ Esawu ka Basimati fanan furu, Isumayila denmuso kɔnin. Basimati kɔrɔce tɔɔ ko Nebayɔti.

⁴ Ada ka Elifasi sɔrɔn Esawu ye. Basimati ka Reweli sɔrɔn a ye. ⁵ Olibama ka Jesi ni Jalamu ni Kore sɔrɔn. Esawu denceilu le woilu ri, a musoilu ka mɛnilu sɔrɔn a ye Kanaan jamana rɔ.

⁶ Nba, lon do rɔ, Esawu wara jamana gbere rɔ ka a mabɔ a dooce Yakuba la. A ka a musoilu ta, a ni a denceilu ni a denmusoilu a ni a la mɔɔ tɔilu bee. A ka a la kolofen ni a bolofen fanan bee ta, a tun ka mɛn bee sɔrɔn Kanaan jamana rɔ. A ka wo bee mira ka wa yɔrɔ gbere rɔ, ⁷ baa a ni a dooce Yakuba bolofenilu ka siya tere kosebe. Wo kera sababu ri alu fila ma se tola i jɔnɔn kan yɔrɔ kelen dɔ. Alu siini tere jamana mɛn dɔ, wo dooman tere alu fila bolo ka a masɔrɔn alu la kolofenilu wara kojuyaya. ⁸ Wo rɔ, Esawu bɔra ye ka wa i sii koyinkema yɔrɔ do rɔ, Seyiri la jamana rɔ. Mɔɔilu ye a fɔla Esawu ma ko Edɔmu.

⁹ Esawu le kera Edɔmu bɔnsɔn bee benba ri, mɛnilu siini Seyiri la koyinkema jamana rɔ. A bɔnsɔn de jɛn di. ¹⁰ Esawu denceilu le ten: Elifasi, Esawu muso Ada dence. Reweli, Esawu muso Basimati dence.

¹¹ Esawu dence Elifasi denceilu le ten: Teman, Omar, Sefo, Katamu a ni Kenasi.

¹² Esawu dence Elifasi ka jɔnmuso do fanan ta. Wo tɔɔ ko Tima. Ale le ka Amaleki sɔrɔn a ye. Esawu muso Ada bɔnsɔn de woilu ri.

* 35:18 Benoni kɔrɔ ye le ko «tɔrɔya dence» † 35:18 Beniyaminu kɔrɔ ye le ko «bolokininna dence»

¹³ Esawu dence Reweli denceilu le ten: Nahati ni Seraki ni Sama ni Misa ri. Esawu muso Basimati bənsən de woilu ri. ¹⁴ Esawu muso Olibama, wo tere Ana denmuso le ri. A benba tere Sibeyən de ri. Olibama ka dence menilu sərən Esawu ye, woilu le tere Jesi ni Jalamu ni Kore ri.

¹⁵ Nba, menilu kera kabilabatii ri Esawu bənsən do, woilu le ten. A dence fəlo Elifasi dence woilu rə, menilu kera kabilatii ri, woilu le ten: Teman, Omar, Sefo, Kenasi. ¹⁶ Kore, Katamu a ni Amaleki. Kabilatii menilu bəra Elifasi rə Edəmu bənsən na jamana rə, woilu le le tere jin di. Esawu la muso Ada bənsən de woilu ri.

¹⁷ Esawu dence Reweli dence menilu kera kabilabatii ri, woilu le ten: Nahati, Seraki, Sama a ni Misa. Kabilatii menilu bəra Reweli rə Edəmu bənsən na jamana rə, woilu le tere jin di. Esawu muso Basimati bənsən de woilu ri.

¹⁸ Esawu muso Olibama dence menilu kera kabilabatii ri, woilu le ten: Jesi, Jalamu a ni Kore. Esawu muso Olibama dence menilu kera kabilatii ri, woilu le tere jin di. Olibama tere Ana denmuso le ri.

¹⁹ Nba, woilu le Esawu dence ri, a ni kabilatii. Edəmu bənsən de woilu ri.

Seyiri denceilu

²⁰ Nba, Esawu ka Hori Seyiri denceilu menilu tere Edəmu bənsən na jamana rə, woilu le ten Lotan, Sobali, Sibeyən, Ana, ²¹ Disən, Eseri a ni Disan. Seyiri denceilu le woilu ri, menilu kera Horilu la kabilabatii ri Edəmu bənsən na jamana rə. ²² Lotan denceilu le tere Hori ni Heman ri. Lotan doomuso le tere Tima ri. ²³ Sobali denceilu le ten: Aliban, Manahati, Ebal, Sefo a ni Onamu. ²⁴ Sibeyən denceilu le tere Aja ni Ana ri. Ana wo tere ye a fa la falilu gbenna tuma men na, ale le fəfəfə ka ji kaliman yen bə duu rə wula kəndə ye. ²⁵ Ana dence le tere Disən di. A denmuso tere Olibama ri. ²⁶ Disən denceilu le ten: Hemedan, Esiban, Itiran a ni Keran. ²⁷ Eseri denceilu le tere Bilan ni Saban ni Akan di. ²⁸ Disan denceilu le tere Usi ni Aran di.

²⁹ Nba, Horilu la kabilabatii le ten: Lotan, Sobali, Sibeyən, Ana, ³⁰ Disən, Eseri a ni Disan. Menilu kera Horilu la kabilabatii ri Seyiri la jamana rə, woilu le tere jin di.

Edəmu mansailu

³¹ Sani mansa ye a sii Isirayelika kun na, mansa menilu tere ye mansaya la Edəmu bənsən na jamana rə, woilu le jin di. ³² Beyəri dence Bela kera mansa ri Edəmu bənsən na jamana kun na. A siini tere so men na, wo le təo ko Dinhaba. ³³ Bela sani, Seraki dence Jobabu kera mansa ri a nə rə. Wo siini tere so men na, wo le təo ko Bəsira. ³⁴ Jobabu sani, Usamu siira mansaya la a nə rə. Ale bəra Temanka jamana le rə. ³⁵ Usamu sani, Bedadi dence Hadari siira mansaya la a nə rə. Wo le ka Madiyan bənsən kere Mowabu bənsən na jamana rə ka se alu la. A siini tere so men na, wo le təo ko Abiti. ³⁶ Hadari sani, Samula siira mansaya la a nə rə. Ale bəni Masirekan de. ³⁷ Samula sani, Sawuli le kera mansa ri a nə rə. Wo bəra Rehoboti, men ye ba da la. ³⁸ Sawuli sani, Akibori dence Bahali Hanani siira mansaya la a nə rə. ³⁹ Akibori dence Bahali Hanani sani, Hadari siira mansaya la a nə rə. Ale siini tere so men na, wo le təo ko Pawu. A muso təo le ko Matabeli. Matabeli tere Matiredi denmuso le ri. A benba le tere Masabu le ri.

⁴⁰ Nba, kabilabatii menilu bəra Esawu denilu rə, woilu təo le jin di, a bəe ni a la məoilu, a bəe ni a la duu. Alu təo le ten: Tima, Aliba, Jeteti, ⁴¹ Olibama, Ela, Pinon, ⁴² Kenasi, Teman, Misari, ⁴³ Madiyeli a ni Iramu. Woilu le kera kabilabatii ri Edəmu bənsən na jamana rə, a bəe ni a la duu. Esawu le kera Edəmu bənsən bəe benba ri.

37

Yusufu la siboilu kan

¹ Nba, Yakuba ka i sii Kanaan jamana rɔ, a fa siini tere dinkira men do konin.

² Yakuba denceilu la ko le jin di.

Yusufu saron ka san tan ni waronwula bo tuma men na, a tere ye saai ni bailu gbenna a korocailu fe. A tere ye a fa la jonmusoilu Bilaha ni Silipa denceilu demenna. Dence woilu tere ye ko benbali menilu kela la, Yusufu tere ye wo bee jafola a fa ye.

³ Yusufu duman tere Isirayeli ye ka tamin a den to bee la ka a masaron a ka Yusufu saron a la cemobaya waati le ro. Wo ro, Yakuba ka durukiba juma manjennan do di Yusufu ma. ⁴ Yusufu korocailu ka a yen ko a duman alu fa ye ka tamin alu to bee la. Wo ro, Yusufu gboyara alu ye foo alu ka alu ban kuma juma fola a ye.

⁵ Lon do ro, Yusufu sibora. A ka wo jafola korocailu ye tuma men na, do lara a la gboyaje kan. ⁶ A ka a fo alu ye ko: «Ai ye i tolo malon na sibo kan na! ⁷ N sibora an bee ye sene ro. An tere ye suman kala ka a lasidi. Wo yaroni bee, n ta sumansidi ka i wuli ka i lo. Ai la sumansidilu nara n ta laminin ka i majii a kor.» ⁸ A korocailu ka a jabi: «A ye di? A loo ye i la ka i sii an kun na ka ke an na mansa ri wa?» A gboyara alu ye ikotunni ka tamin folman na a la sibo ni a la kumailu koson.

⁹ Yusufu sibora iko. A ka wo fanan jafola korocailu ye. A kan ko: «Ai la tolo malon na. N da sibo ikotun. N ka tele yen a ni karo ni lolo tan ni kelen. Wo bee ka i majii n kor.»

¹⁰ A ka sibo jafola a fa ni a korocailu ye tuma men na, a fa jamanda a ma ko: «Sibo su juman de wo ri? I ye a fe nde ni i na ni i korocailu bee ye na an majii i kor wa?» ¹¹ A la ko nangboya ka a korocailu mira, koni a fa tere ye i mirila sibo wo ma waati bee ro.

Yusufu korocailu ka a san

¹² Nba, lon do ro Yusufu korocailu wara alu fa la kolofenilu gben diya Sikemu. ¹³ Isirayeli ka a fo Yusufu ye ko: «I korocailu ra wa kolofenilu gben diya Sikemu. N ye a fe i ye wa bo ye.» Yusufu kan ko: «Ale le wo ri.»

¹⁴ Yakuba ka a fo a ye ko: «Wa bo alu fe. Ni alu kende, ni ko te kolofenilu fanan na, i ye na wo fo n ye.» Wo ro, a ka Yusufu lawa ka bo Heburon kenegbe ro.

A se men keni Sikemu, ¹⁵ a tere ye a mataamala wula kondoo. Ce do ka a teren ye ka a maninka ko: «I ye nfen jininna?» ¹⁶ Yusufu kan ko: «N ye n korocailu le jininna. Alu ye kolofenilu gbenna. I ka alu diya lon wa?» ¹⁷ Ce kan ko: «Alu ra bo yan. N ka alu kan men ko alu watoo Dotan.» Yusufu bora ye ka wa alu ko. A ka alu teren Dotan. ¹⁸ A korocailu ka a natola yen foo yoro jan. Sani a ye se alu ma, a korocailu ka janfa don a ma ko alu ri a faa. ¹⁹ Alu ka a fo i jooon ye ko: «Ai ja lo, sibotii wo nato la le ten! ²⁰ An ye an wuli ka a faa. An ye a lafilu kolon jaran kondoo ka a fo ko wara juu le ka a faa ka a damun. A la sibo ri ke men di wo ro, an di wo yen.»

²¹ Ruben ka kuma wo men tuma men na, a loo tere ye a la ka Yusufu kisi alu ma. A kan ko: «An kana a faa. ²² Ai kana a jeli labo. Ai ye a lafilu kolon jaran jin kondoo wula kondoo yan, ai kana ko ke a la.» Ruben ka wo fo kosa a ri wa alu kofe ka Yusufu layele kolon do ka wa a di a fa ma.

²³ Nba, Yusufu se men keni alu ma, alu ka a la durukiba juma manjennan wo bo a kan na. ²⁴ Alu ka a mira ka a lafilu kolon do kondoo. Kolon wo jani le

tere, ji tun te a kondo. ²⁵ Alu siini tere damununna tuma men na, alu ka alu ja lo ka jula doilu tamintala la yen. Woilu tere ye Isumayila banson de ri. Alu boti Kiliyadi ka wa Misiran. Wusulan ni tulu suma duman ni latikalon tere ye alu la jomailu la donin do.

²⁶ Yahuda ka a fo a badenmailu ye ko: «Ni an ka an dooce faa ka a dokon, an di tano su juman saron wo la? ²⁷ An ye a san Isumayila banson julailu ma. An jere kana a faa. An dooce le. An be ye badenma le ri.» A badenmailu sonda wo ma.

²⁸ Wo ro, Madiyan banson julailu tamintala, Yusufu korocailu ka a layele kalon kondo, ka a san Isumayila banson woilu ma wodigbe muwan na. Woilu ka a san ka wa a ri Misiran.

²⁹ Nba, Ruben nara kalon da la alu kofe, koni a ma Yusufu teren kalon kondo. Wo gbara a la kojuuya foo a ka a la duruki rafarafara. ³⁰ A wara a doocailu teren ye ka a fo alu ye ko: «Kanberen te kalon kondo ye butun! N ye wala di?»

³¹ Wo ro, alu ka baakoran do faa ka Yusufu la durukiba ta ka a bila wo jeli ro. ³² Alu wara durukiba di alu fa ma ka a fo ko: «An ka durukiba jin teren wula ro. I ye a ragbe ni i dence ta le.»

³³ Yakuba ma fili a ma. A kan ko: «N dence la duruki le jo. Wara juu ra a faa ka a damun. Ee, n dence Yusufu! Wara ra a rafarafara.»

³⁴ Yakuba ka a la duruki rafarafara jusukasi koson, ka landa faanin bila a kan na ikomin landa faanin. A ka tele siyaman ke kasila kojuuya a dence la saya ko ro. ³⁵ A dencailu ni a denmusoilu tere ye nala ko alu ye alu fa jusu sumala. Koni a ma son a jusu suma ko ma. A kan ko: «N kasimantori to n dence la ko la haan n di faa.» Yusufu fa kasira ten de a la saya ko ro.

³⁶ Nba, Madiyan banson julailu sera Misiran ka Yusufu san Ferawuna jemoo Potifari ma. Potifari tere Ferawuna la kandalilailu la kuntii le ri.

38

Yahuda ni Tamari la ko

¹ Nba, a ma men bake, Yahuda bora a badenmailu tema, ka wa a sii Adulamuka do torofe men tao ko Hira. ² Yahuda ka Kanaan banson sunkurun do yen ye, men fa tao ko Suwa. A ka sunkurun wo furu. Alu denda. ³ Muso ka koni ta ka dence saron Yahuda ye. Yahuda ka den wo tao la ko Eri. ⁴ A ka koni gberere ta, ka dence saron. A ka wo tao la ko Onan. ⁵ A ka koni gberere ta ikotun ni, ka dence saron. A ka wo tao la ko Sela. Den wo saronda ka Yahuda teren Akesibu so kondo.

⁶ Waati wo taminni ko, Yahuda ka muso do furu Eri ye, a dence folo konin. Muso wo tao le tere ko Tamari. ⁷ Koni, Eri kera moo juu le ri Allabatala jana. Wo ro, Allabatala ka a faa.

⁸ Yahuda ka a fo a dence Onan ye ko: «I ye i numoosomuso ta, i koroc muso konin. Ai ye den, sa den di saron i koroc ye, sa i koroc banson kana tunun.»

⁹ Koni Onan ka a yen ko ni den wo saronda, a te jate ale ta ri, fo a koroc ta ri. Wo ro, Onan ni muso wo wa den, a te sanna a siji ye don a ro. A ri wo be ke duu ma, kosa a kana banson di a koroc ma. ¹⁰ Onan tere ye men kela, wo ma diya Allabatala ye. Wo ro, Allabatala ka ale fanan faa.

¹¹ Yahuda ka a fo Tamari ye ko: «I kana sii ce gberere kun. I wa, to i fa wara fo n dence Sela wa se i furu ma.» Yahuda ka wo fo ka a masaron a silanni ka Tamari di Sela ma, baa Sela kana faa ikomin a korocailu faara ja men ma. Tamari wara a fa wara wo ro.

¹² Waati wo taminni ko, Yahuda muso sara, Suwa denmuso konin. Yahuda la jusukasi sumara tuma men na, a wara Timaha, moailu tere ye a la saailu

si malila dinkira mɛn dɔ. A duɲɔɔncɛ Adulamuka Hira wara a fɛ. ¹³ A fɔra Tamari yɛ ko a birancɛ Yahuda watɔ a la saailu si mali diya Timaha. ¹⁴ Tamari ka a lɔn ko a numɔɔcɛ Sela ra se furu ma, kɔni a birancɛ Yahuda ma sɔn a ye sii wo kun. Wo rɔ, Tamari ka a la landa faanin bɔ a fari ma, ka a la bitiran birin a kun na, ka a ɲa latunun. A wara ka a sii a jɛɛ ma Enayimu so donda la, Timaha sila la ye.

¹⁵ Yahuda tamintɔ ka Tamari siini yen. A ka a jate jatɔmuso le ri, ka a masɔɔn Tamari tun da a ɲa matunun. ¹⁶ Yahuda filira a ma fewu! A ma a lɔn ko a biranmuso le. A wara a fɔ a yɛ ko: «N ye a fɛ ka n la i fɛ.» Tamari kan ko: «Ni n diɲɛra, i ri nfen di n ma?» ¹⁷ Yahuda ka a jabi: «N di badenni kelen bɔ n na bailu rɔ ka a lana i ma.» Tamari kan ko: «I ri nfen bila a kun kɔɔ sani i ye ba lana n ma?» ¹⁸ Yahuda kan ko: «N ye nfen di i ma?» Tamari ka a jabi: «I tɔɔ tɔɔmasere ye fen mɛn kan, i ye wo ni a julu di n ma, ka i la gbeleke la woilu kan.» Yahuda ka wo bɛɛ di a ma. Alu dɛnda. Wo rɔ, Tamari ka kɔnɔ ta Yahuda fɛ. ¹⁹ Tamari ka a kɔseyi a wara. A ka bitiran bɔ a kun na ka a la landa faanin bila a kan na ikɔ.

²⁰ Yahuda ka badenni lawa muso ma a duɲɔɔncɛ Adulamuka bolo, kosa a ka fen nenilu di muso ma, a duɲɔɔncɛ ye woilu mira ka na. Cɛ wo wara, kɔni a ma muso yen. ²¹ A ka cɛ doilu maɲininka Enayimu ko: «Jatɔmuso mɛn tɛɛ ye a siila sila la yan so donda la, a ye mi?»

Alu ka a jabi: «An ma jatɔmuso si yen yan fɔlɔ.»

²² Cɛ ka a kɔseyi ka a fɔ Yahuda yɛ ko: «N ma muso wo tɛɛn ye. Ye cɛilu kan ko alu ma jatɔmuso si yen ye fɔlɔ.» ²³ Yahuda kan ko: «Baasi tɛ wo ri. Fen woilu ye to a bolo. An kana an jɛɛɛ lamaloya a ɲininna. Kɔni n ka baden nawa a ma. Ni i ma a yen, a ma ban?» ²⁴ Nba, karo sawa taminni ko rɔ, a fɔra Yahuda yɛ ko a biranmuso Tamari ra jatɔya kɛ. Ko sisen, ko a ra kɔnɔ ta. Yahuda ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, a kan ko: «Ai ye wa a labɔ kɛnɛma ka a janin!»

²⁵ Mɔɔilu wara Tamari mira. Alu ye a labɔla kɛnɛma tuma mɛn na, a ka kela lawa a birancɛ ma ko: «Mɛn ka kɔnɔ la n na, a la fenilu le ɲin di. I ye tɔɔmasere fen ɲin ni a julu ragbɛ, ka gbeleke fanan dagbɛ ni i ka woilu tii lɔn.»

²⁶ Yahuda ka wo fenilu ragbɛ ka a yen ko a ta le. A kan ko: «Muso ɲin telenni ka tamin nde la, baa n tun ka kan ka a di n dɛncɛ Sela le ma ka a kɛ a muso ri, kɔni n ma sɔn wo ma.» Yahuda ma a la Tamari fɛ wo kɔ.

²⁷ Nba, a moyi waati sera tuma mɛn na, den kɛra filani ri. ²⁸ A moyitɔla, den kelen ka a bolo labɔ. Tinkɔɔsilali ka a bolo mira ka kari wulen dɔ sidi a la ka a fɔ ko: «Nin de ye fɔlɔ ri.» ²⁹ Kɔni den ka a bolo ladon ikɔ tuunni. A filani-ɲɔɔn bɔra. Tinkɔɔsilali le kan ko: «Ile le ra sila bɔ jɔ!» Wo rɔ, a ka wo tɔɔ la ko Pɛɛsi*.

³⁰ A doomanin bɔra a kɔ, kari wulen sidini wo bolo la. Alu ka wo tɔɔ la ko Seraki†.

39

Yusufu sanda Potifari ma

¹ Nba, Isumayila bɔnɔn jula woilu wara Yusufu ri Misiran ka a san Ferawuna la ɲɛmɔɔ Potifari ma. Potifari tɛɛ mansa la kandalilailu la kuntii le ri. ² Allabatala tora Yusufu fɛ ka a la ko bɛɛ sabati. A tɛɛ ye baarala a tii Potifari la bon na, Misiranka wo kɔnin.

* 38:29 Pɛɛsi kɔɔ ye le ko a gberenda † 38:30 Seraki kɔɔ ye le ko kari wulen

³ A tii ka a yen ko Allabatala ye Yusufu fe ko bee ro, baa a wa a bolo bila fen fen do, Allabatala di wo bee sabati. ⁴ Yusufu diyara a tii ye. Wo ro, a ka Yusufu ke a jere demenba ri, ka a lasii a la mooilu bee kun na, ka a ke a la nanfulu kunnasiiba ri. ⁵ Kabi Misiranka ce wo ka Yusufu lasii a la nanfulu ni a la mo bee kun na, Allabatala ka jumaya ke a ye ka ko bee sabati a wara ka a masaron Yusufu la ko ro. Allabatala ka Potifari bolofen bee jumaya, menilu ye so kondoo, a ni menilu ye sene ro.

⁶ Potifari ka a la ko bee to Yusufu bolo. A ma a jere taro foyi la fo a tere ye menilu damunna.

Yusufu tere ye kanberen kɛnanin de ri. A fari dafanin a kan. A jada fanan kɛni.

Potifari muso jabora Yusufu la

⁷ Lon do ro, Potifari muso jabora Yusufu la. A ka a fo Yusufu ye ko: «Na, i la n fe.» ⁸ Yusufu ma son fewu. A ka a fo muso wo ye ko: «I ja lo. N tii te a jere taro la foyi la a wara yan ka a masaron n ye yan. A ra a bolofen bee karifa n na. ⁹ A la fanka ni n ta bee ka kan a wara yan. N sawo ye fen bee ro lu ma yan fo ile, baa i ye a muso le ri. N ti se kojuu su wo kela, ka haramu ke Alla jana.»

¹⁰ Hali wo, muso wo ma a boloka wo si ro. Lon lon a tere ye Yusufu madiyala, kɛni Yusufu ma son ka i la a fe.

¹¹ Lon do ro, Yusufu wara baara diya bon na. Wo ka a teren bonkondoo jon si tun te ye. ¹² Muso ka Yusufu mira a la duruki ma, ko a ye a la a fe. Kɛni Yusufu ka a bori a ye ka bo bon na ka a la duruki to muso bolo.

¹³ Muso ka a yen tuma men na ko Yusufu borimantɔ ra bo bon na ka a la duruki to a bolo, ¹⁴ a ka a kan naboo bonkondoo jonilu ma. Woilu nani, a ka a fo alu ye ko: «Ai la ragbe. N ce ka Heburu ce men nana an ma, wo ra an dooya. A ra don n kan ko a ye i lala n fe. Kɛni n kulera fanka la. ¹⁵ A ka n kule kan men tuma men na, a borimantɔ bora bon na ka a la duruki to n dafɛ yan.»

¹⁶ Muso ka duruki wo lamara a dafɛ ka Yusufu tii Potifari makono. ¹⁷ Wo nani, muso ka dantɛli bee ke a ce ye ja kelen wo ma ko: «I ka Heburu jonce men nana an ma, wo ra don n kan ka n dooya. ¹⁸ Kɛni n kulera tuma men na, a borimantɔ bora bon na ka a la duruki to n dafɛ yan.»

¹⁹ Nba, a ka a muso la kuma men Yusufu la ko ro tuma men na, a jusu bora kojuuya. ²⁰ Wo ro, a wara Yusufu mira ka a bila kaso la, mansa la kasodeni bilani dinkira men. Yusufu tora kaso la ye.

²¹ Kɛni Allabatala tora Yusufu fe. A ka jumaya ke Yusufu ye. Wo ro, a ka Yusufu demen ka a la ko diya kaso bon kuntii ye. ²² Wo ro, kaso bon kuntii ka Yusufu lasii kasoden to bee kun na kaso bon na. Yusufu le tere ko bee janabola ye. ²³ Kasobon kuntii ka ko men bee to Yusufu bolo, a ma hamin wo si la butun baa Allabatala tere ye Yusufu fe. A ka fen fen ke, Allabatala ka wo bee sabati.

40

Yusufu ka siboilu koroo

¹ Waati wo taminni ko, Misiran mansa la minninfendila ni a la burugbasila ka kojuu do ke a la. ² Ferawuna jusu bora mooba fila woilu kanma, a la minninfendilailu la kuntii ni a la burugbasilailu la kuntii konin. ³ A ka alu mira ka alu bila kaso la, Yusufu bilani dinkira men do. Kaso wo tere ye kasoden kandalila kuntiiba la bon dafɛ. ⁴ Kasoden kandalila kuntiiba ka alu karifa Yusufu la, ko a ye ke alu demenba ri. Alu menda kaso la.

⁵ Lon do rɔ, mansa la minninfendila ni a la burugbasila sibora su rɔ. Wo ka a tɛrɛn alu ye kaso la fɔlɔ. Alu fila sibora, kɔni sibo kelen tun tɛ. Alu kɔrɔilu tun tɛ kelen di fanan. ⁶ Wo duusa gbɛ, Yusufu ka a yen ko hamin ba ye alu la. ⁷ A ka mansa la jɛmɔɔ majininka ko: «Nfen kɛni ai sewani tɛ bi?» ⁸ Alu ka a jabi: «An fila ra sibo, kɔni mɔɔ tɛ yan mɛn di sibo woilu kɔrɔilu fɔ an ye.» Yusufu kan ko: «Sibo kɔrɔ lɔnba tɛ Alla le ri wa? Ai ka mɛnilu yen sibo rɔ, ai ye woilu jafɔ n ye.»

⁹ Wo rɔ, mansa la minninfendilailu la kuntii ka mɛn yen, a ka wo fɔ Yusufu ye. A kan ko: «N siboni le, n ka rɛsɛnju do yen n jɛ. ¹⁰ Bolo sawa ye a la. A fira wa bɔ damira, a ri a fɛrɛn ka den ka kɛ rɛsɛn mɔninilu ri i kɔrɔ. ¹¹ Misiran mansa la minninfen tɛrɛ ye n bolo. Wo rɔ, n ka rɛsɛn mɔni woilu kadi, ka alu rabirin mansa la minninfen kɔndɔ, ka a di a ma.»

¹² Yusufu kan ko: «Wo kɔrɔ le jɛn di. Bolo sawa wo ye tele sawa le ri. ¹³ Tele sawa wa tamin, mansa ri i bɔ kaso la, ka i bila i la baara kɔrɔ la. I ri a la minninfen don a bolo iko i darini a kɛla jɛ mɛn ma kɔrɔman. ¹⁴ I wa hɛrɛ wo sɔrɔn tuma mɛn na, i jaandi, i kana jɛna n kɔ. I ka kan ka jɛmɔɔya kɛ n ye baa n ka i dɛmɛn. I ye n na ko fɔ Ferawuna ye wo rɔ, kosa a ri n nabɔ kaso la, ¹⁵ baa mɔɔilu ka n mira fanka le la ka n nabɔ Heburuilu la jamana rɔ. Kɛbi alu ka n nana yan, n ma kojuu kɛ, mɔɔ ri mɔɔ bila kaso la mɛn dɔ.»

¹⁶ Nba, burugbasilailu la kuntii ka a yen ko Yusufu ka a dujɔɔncɛ la sibo kɔrɔ fɔ ka a diya. Wo rɔ, ale ka a fɔ Yusufu ye ko: «N fanan sibora. N ka seye sawa yen n kun ma. ¹⁷ Seye mɛn tɛrɛ ye sanfɛ, buru su bɛɛ tɛrɛ ye wo kɔndɔ. Wo bɛɛ rabɛnni tɛrɛ Ferawuna ye, kɔni kɔnɔilu tɛrɛ ye jɛila a ma ka fen woilu damun seye kɔndɔ n kun dɔ ma.» ¹⁸ Yusufu kan ko: «Sibo wo kɔrɔ le jɛn di. Seye sawa wo fanan ye tele sawa le ri. ¹⁹ Tele sawa wa tamin, Ferawuna ri i bɔ kaso la, ka i kun tɛɛ a la ka i suu dun jiri la. Kɔnɔilu ri na i sobo damun.»

²⁰ Nba, tele fila a sawana, wo kɛra Ferawuna sɔrɔn lon sankunbɛn tolon di. Wo rɔ, Ferawuna ka tibili ba kɛ a la jamana mɔɔbailu ye. A ka minninfendilailu la kuntii ni burugbasilailu la kuntii labɔ kaso la ka alu lana mɔɔbailu ye bɛɛ jana. ²¹ A ka minninfendilailu kuntii bila a la baara kɔrɔ la, kosa a ri Ferawuna la minninfen don a bolo iko. ²² Kɔni Ferawuna ka burugbasilailu la kuntii wo dun jiri la iko Yusufu ka a fɔ jɛn mɛn ma.

²³ Minninfendilailu la kuntii ma a miri Yusufu ma wo kɔ. A jɛnara a kɔ fewu.

41

Misiran mansa la siboilu

¹ San fila taminnin kɔ rɔ, Misiran mansa sibora ka a jɛrɛ lɔni yen Nili ba dala. ² A lɔnin tora ye tuma mɛn na, nisi tɔlɔni wɔrɔnwula bɔra ji rɔ ka na bin damun diya ba dala. ³ A ma mɛn bakɛ, nisi barani wɔrɔnwula fanan bɔra Nili ba ji rɔ. Woilu nara alu lɔ nisi tɔlɔni woilu tɔrɔfɛ ba dala. ⁴ Nisi barani kojuyani woilu ka nisi jɛna tɔlɔni wɔrɔnwula woilu damun ka ban. Wo kɛni, mansa kunura sunɔ rɔ.

⁵ A sunɔra iko ka sibo gbɛrɛ fanan la. A ka sumantɔnsɔn wɔrɔnwula yen. Wo bɛɛ bɔni sumangbala kelen de la. Alu kise bɛɛ kunba. Alu ka jɛ. ⁶ A ma mɛn bakɛ, sumantɔnsɔn wɔrɔnwula gbɛrɛ bɔra. Woilu kise misɛnman. Alu kɛni iko fɔjɔ ba wa suman janfɔ a gban na. ⁷ Sumantɔnsɔn mɛnilu kisɛni misɛnman, woilu ka suman jɛna wɔrɔnwula woilu damun, mɛnilu kise kunba. Wo kɛni, mansa kunura ka a yen ko sibo le tɛrɛ.

⁸ Wo duu sa gbɛni, mansa jusumakasara. Wo rɔ, a ka Misiran jamana felelilailu bɛɛ ni a hankilimailu bɛɛ kili. A ka mɛn yɛn sibo rɔ, a ka wo ɲafɔ alu yɛ, kɔni wo si ma se ka a la sibo kɔrɔ fɔ a yɛ. ⁹ A la minninfendilailu la kuntii kumara a yɛ ko: «Mansa, n hankili ra bila n na kojuu kɛni rɔ sisen. ¹⁰ I mɔnera an, i la ɲɔnilu ma tuma mɛn na wo lon, i ka nde ni i la burugbasilailu la kuntii bila kaso la kasoden kandalila kuntiiba la ɲala kaso la. ¹¹ An mɔɔ fila bɛɛ sibora su kelen dɔ. Sibo woilu kɔrɔilu tun tɛ kelen di. ¹² Heburu kanberen do tɛrɛ ye an fɛ kaso la. Kasoden kandalila kuntiiba la ɲɔn de tɛrɛ. An mɔɔ fila ka mɛn yɛn sibo rɔ, an ka wo ɲafɔ a yɛ. A ka woilu kɔrɔilu fɔ an yɛ. ¹³ A ka a kɔrɔ mɛn fɔ, a kɛra wo ɲa le ma! I ka nde laseyi n na baara kɔrɔ la, ka ban ka burugbasilailu la kuntii dun jiri la.»

Yusufu ka Misiran mansa la sibo kɔrɔ fɔ

¹⁴ Mansa ka kela lawa ko Yusufu ye na. Mɔɔilu borimantɔ wara Yusufu labɔ kaso la. Yusufu ka a bonbosi li ka a la faanin mayɛɛɛman, ka wa i lɔ Misiran mansa ɲakɔrɔ. ¹⁵ A seni ye, mansa ka a fɔ a yɛ ko: «N da sibo le kɛ. Mɔɔ si ma se ka wo kɔrɔ fɔ n yɛ. A fɔra n yɛ ko i ri se sibo kɔrɔ fɔla.» ¹⁶ Yusufu ka mansa jabi: «Mansa, nde ti se, kɔni Alla ri a kɔrɔ ɲuma di i ma.»

¹⁷ Mansa ka a fɔ a yɛ ko: «N sibora ka n lɔni yɛn Nili ba dala. ¹⁸ N lɔni tora ye tuma mɛn na, nisi wɔrɔnwula bɔra ji rɔ ka na bin damun diya ba dala. Alu ka ɲi kɔsɛbɛ. Alu tɔlɔni. ¹⁹ A ma mɛn, nisi wɔrɔnwula gbɛrɛ fanan bara ji rɔ. Woilu barani tɛrɛ kojuyuya. Alu kejuuyani ka tamin. Sobo ɲɔnɲɔn tun tɛ alu la. N tun ma nisi gbɛrɛ kejuuyani woilu ɲɔɔn yɛn fɔlɔ munun Misiran jamana muume rɔ yan. ²⁰ Nisi barani woilu, mɛnilu kejuuyani kɔnin, woilu ka nisi tɔlɔni wɔrɔnwula wo damun, mɛnilu fɔlɔma bɔra ji rɔ. ²¹ Hali alu ka woilu damun, mɔɔ ti se wo lɔn na, ka a masɔrɔn alu fari barani tɛrɛ ɲa mɛn ma fɔlɔ, a ye ɲa kelen wo ma munun. Wo kɛni, n kunura sunɔɔ rɔ. ²² N sunɔɔra ikɔ ka sibo. N ka sumantɔnsɔn ɲuma wɔrɔnwula yɛn. Woilu bɔni sumangban kelen de la. Alu bɛɛ kise kunba. ²³ A ma mɛn bakɛ, sumantɔnsɔn wɔrɔnwula gbɛrɛ bɔra. Woilu tun kisɛni tɛ ɲɔnɲɔn. Alu bɛɛ kise misɛnman. Alu kɛni ikɔ fɔrɔ ba wa suman janfɔ a gban na. ²⁴ Sumantɔnsɔn misɛnman woilu ka Sumantɔnsɔn ɲuma wɔrɔnwula wo damun. Nba, n ka wo bɛɛ fɔ n na felelilailu ye, kɔni woilu si ma se wo kɔrɔ fɔla n yɛ.»

²⁵ Yusufu ka a fɔ mansa ye ko: «I la sibo fila bɛɛ ye kɔrɔ kelen de ri. Alla natɔ mɛn kela, a ra wo le yiraka i la. ²⁶ Nisi ɲuma wɔrɔnwula wo misaliya ye san wɔrɔnwula le ri. Sumantɔnsɔn ɲuma wɔrɔnwula wo fanan misaliya ye san wɔrɔnwula le ri. Sibo fila wo bɛɛ ye kɔrɔ kelen de ri. ²⁷ Nisi barani kejuuyani wɔrɔnwula mɛn bɔra ji rɔ kɔ fɛ, wo ye san wɔrɔnwula le ri. Sumantɔnsɔn misɛnman wɔrɔnwula wo, fɔrɔ ka mɛnilu ja, wo fanan ye san wɔrɔnwula kɔnkɔ le ri. ²⁸ Mansa, n ka a fɔ i yɛ ɲa mɛn ma, a ye wo ɲa le ma. Alla kɛtɔ mɛn kela, a ra wo le yiraka i la. ²⁹ San wɔrɔnwula mɛnilu natɔ, suman di sɔn a ɲa jɛrɛ jɛrɛ ma Misiran jamana fan bɛɛ rɔ. ³⁰ San woilu wa tamin, kɔnkɔ ri na ka san wɔrɔnwula kɛ. Mɔɔilu ka suman ba mɛn sɔrɔn san diyani wɔrɔnwula woilu kɔrɔ, alu ri ɲina wo bɛɛ kɔ, kɔnkɔ ri juuya jamana bɛɛ rɔ. ³¹ Kɔnkɔ ri juuya kɔsɛbɛ. Mɔɔilu ka suman mɛn sɔrɔn san diyani wɔrɔnwula wo rɔ, wo bɛɛ ri ɲina alu la fewu. ³² Mansa, i ka sibo ɲin kɛ sija fila. Wo kɔrɔ le ko Alla ra ban wo ko lateɛ la. Alla ri wo kɛ lakaliyali bolo ma.

³³ «Wo rɔ, mansa, i ye mɔɔ hankiliman do ɲinin, mɛn ka ko kɔrɔ lɔn, ka wo lasii Misiran jamana kun na. ³⁴ I ye mɔɔba doilu lasii jamana kɔndɔ, sa mɔɔ

woilu wa suman men saron, maba woilu ye a tala looluna lamara. Alu ye a ke wo ja jamana fan bee ro san diyani waronwula bee koru. ³⁵ I ye a fo alu ye ko ie ye suman woilu bee laden wo ja le ma san woilu koru, ka wo bee laden jamana soilu la i to ro ka a konogben. ³⁶ Sa san waronwula konko ba don Misiran jamana ro tuma men na, suman lamarani woilu ri ke jamana moilu la balo ri.»

Misiran mansa ka Yusufu lasii jamana kun na

³⁷ Yusufu ka men fo, wo diyara Misiran mansa ni a la jemooilu bee ye.

³⁸ Mansa ka a fo a la jemooilu ye ko: «An di mab saron Misiran yan, Alla la Nin ye men do ikomin ce jin?»

³⁹ Mansa ka a fo Yusufu ye ko: «Alla ra wo bee yiraka i la. Wo ro, mab si te yan, men hankili ka bon i ta ri, men ka ko koru lon ile ri. ⁴⁰ N di i lasii n na jamana kun na. I ba men fo, n na moilu ri wo ke. Mansaya daron de ri ke i ni nde tema. ⁴¹ N da i lasii Misiran jamana bee kun na.»

⁴² Mansa ka a la bolola koyini bo a bolo la, a la mansaya tomasere ye men kan, ka wo don Yusufu bolo la. A ka faanin jumajuma di a ma, ka kanna nee saninnaman bila a kan na. ⁴³ A ka a la sowontoro filana don Yusufu bolo. Moilu wara sowontoro wo je ka alu kan nabo ko: «Bee ye alu majii!» Misiran mansa ka Yusufu lasii Misiran jamana bee kun na wo ja le ma.

⁴⁴ Mansa ka a fo Yusufu ye ko: «Nde le Misiran mansa ri, koni moilu kana foyi ke Misiran jamana ro butun fo ile wa son men ma.» ⁴⁵ Mansa ka Yusufu to la ko Safinati Paneya, ka Potifera denmuso Asanati di a ma ka a ke a muso ri. Potifera wo tere ye Jni so moilu la joo sarakalasele le ri.

Nba, Yusufu kera Misiran jamana kunnasiila ri wo ja le ma. ⁴⁶ A ka baara wo damira Ferawuna ye ka a teren a saron da san bisawa bo. A bora mansa dafe, ka wa Misiran jamana rataama.

⁴⁷ Awa, san waronwula kera, suman ye sanna a ja jere jere ma. ⁴⁸ San san, Yusufu ri suman naden suman ka waati la Misiran jamana fan bee ro a so misen a ni a so kunba. Suman kanin yoro yoro a ka suman namara wo yoro kelen de bee ro. ⁴⁹ Wo ro, Yusufu ti se a jatela butun baa a tere ka siya kojuuya ikomin ba kije.

⁵⁰ Sani san waronwula konko ye don jamana kondu, Yusufu muso Asanati ka dence fila saron a ye. Asanati wo tere ye Jni so moilu la joo sarakalasele Potifera denmuso le ri. ⁵¹ Yusufu ka a dence folo to la ko Manase, baa a kan ko Alla ra a lapina a la toya bee ko ro, ka a hankili bo a fa wara ro.

⁵² A ka a dence filana to la ko Efirayimu, baa a kan ko Alla ka a ke, a taroni tere jamana men do, a ra jiri ye.

⁵³ San diyani waronwula wo dafara Misiran tuma men na, ⁵⁴ san waronwula konko donda iko Yusufu ka a fo ja men ma. Konko donda jamana gberailu bee ro, koni suman namarani tere fan bee ro Misiran. ⁵⁵ Konko sera Misirankailu ma tuma men na, alu wara Misiran mansa madiya ko a ye suman di alu ma. Mansa ka alu jabi: «Ai ye wa Yusufu teren ye. A wa men fo ai ye, ai ye wo ke.» ⁵⁶ Konko juuyara ka se Misiran jamana yoro bee ro, tuma men na, Yusufu ka suman namara bondonilu da laka, ka suman san Misirankailu ma. ⁵⁷ Moilu bora jamana bee ro ka na suman san diya Yusufu ma Misiran, baa konko gbeleyara dunu ja fan bee ro.

1 Nba, a fɔra Yakuba ye ko suman ye sɔrɔnna Misiran tuma mɛnna, a ka a fɔ a denceilu ye ko: «Nfenna ai siini ai jɔɔn dagbɛla yan ten? 2 N da a mɛn ko suman ye sɔrɔnna Misiran. Ai ye wa do san an ye, sa an kana faa kɔnkɔ bolo yan.» 3 Wo rɔ, Yusufu kɔrɔɔcilu mɔɔ tan wulira ka wa suman san diya Misiran, 4 kɔni Yakuba ma sɔn Yusufu dooce Beniyaminu ye wa a kɔrɔɔcilu kɔfɛ, baa Yakuba silanni tɛrɛ ko kojuu kana a sɔrɔn sila la.

5 Isirayeli denceilu ni mɔɔ gbɛɛcilu wara suman san diya Misiran, baa kɔnkɔ tɛrɛ ye Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. 6 Wo ka a tɛrɛn, Yusufu ye jamana kuntiyya la Misiran. Ale le tɛrɛ suman sanna mɔɔ bɛɛ ma. Wo le ka a kɛ, a kɔrɔɔcilu nara Yusufu ma, ka alu majii a kɔrɔ, ka alu kun majii. 7 Yusufu ka a kɔrɔɔcilu yen tuma mɛn na, a ma fili alu ma, kɔni a ka a kɛ ikomin a ma alu lɔn. A jamanda alu ma ka a fɔ ko: «Ai bɔni mi?» Alu ka a jabi: «An bɔni Kanaan bɔnsɔn na jamana le rɔ, ka na suman jinin diya yan.»

8 Yusufu ma fili a kɔrɔɔcilu ma, kɔni woilu filira ale ma. 9 Yusufu hankili bilara a la siboiilu rɔ, a ka a kɔrɔɔcilu yen sibo rɔ ja mɛn ma. A ka a fɔ alu ye ko: «Ai nani jamana lakɔrɔsi diya le, sa ai ri a lɔn ai ri se an na ja mɛn ma.»

10 Alu ka a jabi: «An tii, wo kuma tɛ! Ande, i la jɔnilu nani suman san diya le dɔrɔn. 11 An bɛɛ ye cɛ kelen den de ri. Mɔɔ telenilu le ande ri. An tɛ jamana si lakɔrɔsila.» 12 Yusufu kan ko «ɛɛn de! Ai nani jamana lakɔrɔsi diya le.» 13 Alu kan ko: «An ye i la jɔnilu le ri. An bɛɛ ye fa kelen de la. An fa siini Kanaan bɔnsɔn na jamana le rɔ. A denceilu tɛrɛ mɔɔ tan ni fila le ri. An dooce ye an fa dafɛ ye bi. A tɔ kelen da sa.» 14 Yusufu kan ko: «N ka a fɔ ja mɛn ma, a ye wo ja kelen de ma jɔ! Ai nani jamana lakɔrɔsi diya le! 15 N di alu la kuma fɛsɛfɛsɛ ja mɛn ma, wo le ye jinin di. Ni ai dooce doomani ma na yan, ai tɛ bɔ yan fewu. N ye n kali la wo la Misiran mansa tɔɔ le rɔ. 16 Ai mɔɔ kelen ye wa ai dooce ta ka na a ri. Ai tɔilu ri wo makɔnɔ kaso la yan. Wo rɔ, n di ai la kuma fɛsɛfɛsɛ. Ni ai ka tɔja le fɔ, n di wo lɔn. Ni wo tɛ, ai ma na foyi kanma, fo ka an na jamana lakɔrɔsi dɔrɔn. N ye n kalila wo rɔ Misiran mansa tɔɔ le rɔ!»

17 Wo rɔ, a ka alu bila kaso la. Alu ka tele sawa kɛ ye.

18 A tele sawana, Yusufu ka a fɔ alu ye ko: «Nba, n silanni Alla ye. Wo rɔ, n ye mɛn fɔla ai ye, ai ye wo mira, sa ai ri kisi. 19 Ni mɔɔ telenilu le ai ri, mɔɔ kelen ye to kaso la yan ai bɛɛ nɔ rɔ. Ai tɔilu ye wa suman di ai la denbaya kɔnkɔto ma, 20 kɔni a fɛrɛ tɛ fo ai ye na ai dooce doomani ri yan. A wa na, n di a lɔn ko ai ka tɔja le fɔ n ye, sa ai kana faa.» Alu sɔnda wo ma.

21 Alu ka a fɔ i jɔɔn ye ko: «Sika tɛ a rɔ, tɔrɔya jinin da an sɔrɔn Yusufu le kosɔn. Wo lɔn, a tɔrɔra an ja kɔrɔ. A ka an madiya ko an ye hina a la, kɔni an ka an ban a rɔ. Wo le kosɔn kojuu jinin da an sɔrɔn bi.»

22 Rubɛn ka a fɔ alu ye ko: «N ma a fɔ ai ye ko ai kana kojuu kɛ den na wa, kɔni ai ma sɔn n na kuma ma? Nba, a jeli jinininkali le jinin ka a hake bɔ an dɔ.»

23 Alu ma a lɔn ko Yusufu tolo ye alu kan na, baa alu ni Yusufu wa kuma, kan nataminna ri alu kan natamin i jɔɔn ma. 24 Yusufu ka a mabɔ alu la ka wa kasi. A kɔseyi mɛn kɛni, a kumara alu ye, ka ban ka Simeyɔn bɔ alu rɔ ka a bolo sidi alu jana.

Yusufu kɔrɔɔcilu ka i kɔseyi Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ

25 Yusufu ka a fɔ a la mɔɔilu ye ko alu ye a kɔrɔɔcilu la bɔrɔilu lafa suman na, ka alu kelen kelenna bɛɛ la wodi bila ei la bɔrɔ woilu kɔndɔ, ka suman fanan di alu ma ka a kɛ ei sila fanda ri. Alu ka wo bɛɛ kɛ ikomin Yusufu ka a fɔ ja mɛn ma. 26 Alu ka bɔrɔilu la alu la falilu kɔ kan, ka sila mira ka wa.

²⁷ Su kora alu ma tuma men na, alu ka alu lo yoro do ro ka sii ye. Moo kelen ka a la boro da laka ko a ye damunun dila a la falima. A ka a la wodi yen boro kondoo. ²⁸ A ka a fo a badenmailu ye ko: «N na wodi a ra laseyi n ma. A ye n na boro kondoo yan.» Alu kondafilira kojuuya. Alu kondakaliyara ka a fo alu jooan ye ko: «Alla ra nfen de ke an na jin de ten?»

²⁹ Nba, alu se men keni alu fa Yakuba wara Kanaan banson na jamana ro, ko men ka alu soro, alu ka wo bee danteli ke a ye. Alu kan ko: ³⁰ «Misiran jamana kuntii jamanda an ma kosebe! A ka an jalaki ko an wani alu la jamana lakorosi diya le. ³¹ An ka a jabi an ye moo telenilu le ri, ko an ma jamana si lakorosi folo habadan. ³² An kan ko an bee ye fa kelen de la, ko an moo tan ni fila le tere an fa bolo. Ko kelen da sa. Ko an dooce doomani ye an fa dafe ye Kanaan banson na jamana ro, ³³ koni jamana kuntii wo kan ko a ri a lon ko an ye moo telenilu ri ja men ma, ko wo le ye jin di. Ko an ye moo kelen to a bolo ye, ka na suman di an wara mooilu konkoto ma. ³⁴ Ko an ye wa an dooce doomani ri a ma. Wo wa ke, ko a ri a lon ko an ma wa jamana lakorosi kanma, ko a ri a lon ko an ye moo telenilu le ri, kosa a ri an badenma bo kaso la. Ko a ri jamana bee labila an ye.»

³⁵ Nba, alu ka suman nabo alu la boroulu kondoo tuma men na, alu bee ka alu la wodi bila boroneilu sidini yen suman boroulu kondoo. Alu ni alu fa ka wodi sidini wo yen tuma men na, alu bee silanda.

³⁶ Alu fa Yakuba ka a fo alu ye ko: «Ee! Ai ye n denilu bola n bolo. Yusufu te yan butun. Simeyon fanan te yan butun. Sisen ai ye a fe ka Beniyaminu fanan mira ka wa wo ri. Nin toroya bee ye nde le kan.»

³⁷ Ruben ka a fo a fa ye ko: «I ye Beniyaminu karifa nde la. N di a laseyi i ma. Ni n ma na Beniyaminu ri, i ye n dence fila bee faa Beniyaminu no ro.»

³⁸ Yakuba kan ko: «Een de! N dence te wala ai kofe! A koroe Yusufu ra sa ka wo kelen pe to. Sisen n da koroo. Ni ko ka ale fanan soro taama ro, n di faa jusumakasa bolo.»

43

Yusufu korocilu wara Misiran iko

¹ Nba, konko juuyara jamana kondoo. ² Yakuba denceilu nara suman men di ka bo Misiran, wo bantola le tere. Wo ro, Yakuba ka a fo alu ye ko: «Ai ye wa suman do san an ye Misiran.»

³ A dence Yahuda ka a jabi: «Ce wo ka a fo an ye le ka a magbeleya kosebe ko an te a yen butun fo an dooce wa ke an kofe. ⁴ Ni i sonda an dooce Beniyaminu ye wa an kofe, an di wa ka suman san i ye. ⁵ Ni i konin ma son, an te wa ye, baa ce wo ka a fo an ye ko an te a yen butun fo an dooce wa ke an kofe.»

⁶ Isirayeli kan ko: «Ai ra kojuu ke n na de! Nfenna ai ka a fo ce wo ye ko ai dooce ye ai kama?»

⁷ A denceilu ka a jabi: «Ce wo ka jininkali siyaman ke an kun, ka an majininka an na ko ma, a ni an na denbaya la ko ma. A kan ko: «Ai fa kende wa? Ai dooce ye ye? An ka a jabi ten tuun. An ma wo lon ko a ri a fo an ye ko an ye wa an dooce ri.»

⁸ Yahuda ka a fo a fa Isirayeli ye ko: «N fa, i ye n dooce karifa n na, sa an di wa i koroo. Wo wa ke, konko te ile ni ande a ni an denilu faa yan. ⁹ Nde jere ri n lo den kunko la. Ni ko ka a soro, i ye nde majininka. Ni n ma na a ri i ma, ka a lalo i jakoro, wo jalakili te bo n kan habadan. ¹⁰ Ni an konin tun ma lanoo yan, sa an da wa ka na sija fila.»

¹¹ Alu fa Isirayeli kan ko: «Nba, diyagboya le. Wo rɔ, ai ye an na jamana fen juma doilu bila ai la bɔrɔilu kɔndɔ ka jamana kuntii wo sanba. Ai ye tulu do ta, a ni li ni wusulan ni latikɔlon ni jiriden doilu, pisitasi ni amande konin. ¹² Ai wara wodi mɛn di fɔlɔ, ai ye wo jɔɔn fila ta, baa wodi mɛn bilani tɛrɛ ai la bɔrɔilu kɔndɔ, fɔ ai ye ai kɔseyi wo ri. Ai ri a sɔrɔn, alu jinanin de. ¹³ Nba, ai ye ai doocɛ ta ka wa cɛ wo tɛrɛn ye sisen. ¹⁴ Alla Sebɛɛtii ye ai la hina don a rɔ, kosa a ri Beniyaminu ni Simeyɔn naseyi ai ma, kɔni ni n bɔnɔra n deni la, n di bɔnɔ wo rɔ kɔsɛbɛ.»

¹⁵ Wo rɔ, alu ka Beniyaminu ta, a ni sanba fenilu, a ni wodi wo jɔɔn fila, ka sila mira ka wa Misiran. Alu se mɛn kɛni ye, alu wara Yusufu tɔrɔfɛ, ka alu lɔ a jɔkɔrɔ. ¹⁶ Yusufu ka Beniyaminu yen alu fɛ tuma mɛn na, a ka a fɔ a la bon kunnasiila ye ko: «Wa mɔɔ jɔnɔlu ri n na bon na, ka kolofen do faa ka a tibi. Alu kɛtɔ tɛlɔɔ damunun kɛla nde le fɛ bi.»

¹⁷ Cɛ wo ka alu malɔ Yusufu la bon na iko Yusufu ka a fɔ a ye ja mɛn ma.

¹⁸ Alu watɔla Yusufu la bon na, wo ka alu masilan. Alu kan ko: «An da lana yan wodi ko le rɔ, wodi mɛn bilara an na bɔrɔilu kɔndɔ an na ko fɔlɔ rɔ. Alu kɛtɔ bela an kan de, ka an na falilu ta, ka an mira ka an kɛ jɔnɔlu ri.» ¹⁹ Wo rɔ, alu ka i madon Yusufu la bon kunnasiila la bonda la ka kuma a ye. ²⁰ Alu kan ko: «An fa, hake to an ye. Waati taminni, an nara suman san diya yan. ²¹ An bɔ mɛn kɛni yan, an ka an lɔ an sii diya. An ka an na bɔrɔilu da laka ka wodi bilani yen bɔrɔilu kɔndɔ. An na wodi bɛɛ le tɛrɛ, an ka mɛn san suman na. Wodi wo nani an bolo ka a laseyi ai ma. ²² Suman sankɔ fanan nani an bolo, kɔni mɛn ka wodi do wo bila an na bɔrɔilu rɔ wo lon, an ma wo lon.»

²³ Bon kunnasiila ka alu jabi: «Ai kana hamin wo la. Ai kana silan. Ai Maari Alla a ni ai fa Maari Alla, wo le ka wodi wo bila bɔrɔilu kɔndɔ ai ye. Ni wo tɛ, ai ka suman sankɔ mɛn bɔ, n ka wo sɔrɔn.»

Wo rɔ, cɛ wo wara Simeyɔn ta ka na a di alu ma, ²⁴ ka alu bɛɛ ladon Yusufu la bon na. A ka ji di alu ma ko alu ye alu sen mako. A ka damunun di alu la falilu fanan ma. ²⁵ Alu nara sanba fen mɛnilu ri, alu ka woilu labɔ ka Yusufu makɔnɔ, baa a fɔra alu ye ko a ri na tɛlɔɔ damunun diya alu fɛ ye.

²⁶ Yusufu sera a wara tuma mɛn na, alu nara a la sanbailu di a ma bon na ka alu majii a kɔrɔ. ²⁷ Yusufu ka alu fɔ ko: «Tana tɛ ai la? Wo lon, ai ka ai fa la ko fɔ n ye ko a ra kɔɔya. Ale don? A kɛnde fɔlɔ?»

²⁸ Alu ka Yusufu jabi: «Tana si tɛ an fa la, i la jɔncɛ konin. A kɛnde.» Alu ka alu kun majii Yusufu kɔrɔ.

²⁹ Yusufu ka a janakalan ka a doocɛ Beniyaminu yen, a jɛrɛ na la den. A kan ko: «Ai ka ai doocɛ mɛn na ko fɔ, wo le ye jin di wa?» Alu kan ko: «ɔɔn, ale le.» Yusufu ka a fɔ a ye ko: «N den, Alla ma hɛrɛ kera i ye.»

³⁰ Beniyaminu hina donda Yusufu la kɔsɛbɛ. Wo rɔ, a kasitɔla le tɛrɛ. A ka bɔ alu tɔrɔfɛ i kɔrɔ ka wa a jɛrɛ la bon kɔndɔ ka kasi. ³¹ A ka ban kasila tuma mɛn na, a ka a ja lako, ka wa alu tɛrɛn ye. A ka a jɛrɛ mira ka a fɔ a la mɔɔilu ye ko alu ye na balo di alu ma. ³² Alu ka Yusufu la balo bɔ a la a dan na, ka a badenmailu ta bɔ a dan na. Misiranka mɛnilu tɛrɛ ye, alu ka woilu fanan ta bɔ a dan na, baa Misirankailu ti sɔn ka damunun kɛ Heburuulu fɛ. Alu tana le wo ri. ³³ Yusufu ka a badenmailu lasii a jɔkɔrɔ, ka alu tuun i jɔɔn na ka bɛn alu si kasabiya ma, ka a damira kɔrɔmamɔɔ ma ka wa se doomamɔɔ ma. Alu ka alu siija wo yen tuma mɛn na, alu ka i jɔɔn dagbɛ ka kabannakoya. ³⁴ Balo mɛn tɛrɛ ye Yusufu kɔrɔ, a la mɔɔilu ka a badenmailu bɛɛ sɔ wo le rɔ. Beniyaminu ka mɛn sɔrɔn, wo kera a kɔrɔcɛilu ta jɔɔn loolu le ri. Alu ka damunun kɛ ka alu min, ka sewa Yusufu la kɔsɛbɛ.

44

Yusufu ka a kərəcēilu kərəbɔ

¹ Nba Yusufu ka a fɔ a la bon kunnasiila ye ko: «Alu la bərəilu lafa suman na. Alu la falilu di se donin mən kərə, i ye wo jate di alu ma. I wa bərəilu lafa, i ye alu kelen kelenna bεε la wodi la suman kan alu la bərəilu kəndɔ. ² I ye n na wodigbε minninfen bila doomaməɔ la bərə kəndɔ a la wodi kan.» Bon kunnasiila ka wo bεε kε ikomin Yusufu ka a fɔ a ye ja mən ma.

³ Wo duu sa gbɛni jona Yusufu ka sila di alu ma. Alu ka alu la doninilu la alu la falilu kɔ kan, ka wa. ⁴ Ka a tɛrɛn alu ma janfa so la fɔlɔ, Yusufu ka a fɔ a la bon kunnasiila ye ko: «Wa alu kɔ! I wa se alu ma tuma mən na, i ye a fɔ alu ye ko: «Nfenna ai ka kojuma sara kojuu la? ⁵ Nfenna ai ka n tii la minninfen sonya? A ye a minna wo le la, a ye jaɲinin kela wo le la. Ai ra kojuu ba le kε jin di de!»

⁶ Bon kunnasiila wara se alu ma tuma mən na, a kumara alu ye ikomin Yusufu ka a fɔ a ye ja mən ma. ⁷ Alu ka a jabi: «An tii, nfenna i ye an jalakila ten? An tε ko su wo kela fewu! ⁸ I jεrε ka a lɔn ko an nani wodi ri an na bərəilu kəndɔ wo lon, ka bɔ Kanaan jamana rɔ ka na wodi wo di i ma. A ye di? An di wodigbε wala sanin sonya i tii la bon na wo rɔ wa? ⁹ An tii, ni i ka minninfen yen an si kunma, wo tii ri faa. Ka a la wo kan fanan, an tɔilu ri kε i la jɔnilu ri.»

¹⁰ Bon kunnasiila kan ko: «Ale le wo ri, n da dijɛ wo ma, kɔni minninfen wa yen məɔ mən kunma, wo ri kε n na jɔn di. Ai tɔilu tε jalakili.»

¹¹ Wo yərə wo rɔ, alu ka alu la bərəilu lajii duu ma ka alu da laka. ¹² Bon kunnasiila ka bərəilu ragbε. A ka a damira kərəmaməɔ ta ma, ka wa se doomaməɔilu ta ma. A ka minninfen yen Beniyaminu la bərə kəndɔ.

¹³ Wo le rɔ, alu ka alu la durukilu rafara alu kan na jusukasi bolo ma. Alu ka alu la bərəilu la falilu kɔ kan, ka alu kɔseyi so kəndɔ. ¹⁴ Yahuda ni a badenmailu sera Yusufu wara ka a tɛrɛn a ye ye fɔlɔ. Alu ka alu la duu ma a kərə. ¹⁵ Yusufu ka a fɔ alu ye ko: «Ai na nfen ko kela jin ten? Ai ma a lɔn ko nde jaɲn di jaɲnin kε ka koilu lɔn wa?» ¹⁶ Yahuda kan ko: «N tii, an ti se foyi fɔla. Kuma tε an bolo butun. An ti se an bɔla ko jin dɔ. Alla jεrε le ra an sonjuu labɔ gbε rɔ. An bεε ye i la jɔnilu le ri sisen, minninfen yenni mən kunma, a ni an tɔilu bεε.» ¹⁷ Yusufu ka a jabi kɔnin ko: «Ka alu bεε jalaki ten, n tε ko su wo kela fewu! Minninfen yenni mən kunma, wo le kεtɔ n na jɔn di. Ai tɔilu ye wa hεrε rɔ ai fa wara.»

Yahuda ka Yusufu madiya Beniyaminu la ko rɔ

¹⁸ Yahuda ka a madon Yusufu la, ka a fɔ a ye ko: «N tii, i jaandi, i ye dijɛ n ye kuma i ye. N ka a lɔn ko i ni Misiran mansa bεε ka kan. I kana mɔnɛ n ma. ¹⁹ N tii, an na ko fɔlɔ yan, i ka an maɲininka an fa ni an badenmailu ma. ²⁰ An ka i jabi an fa ye ye, ko a ra kərəya kosebε. Ko an doocε doomani fanan ye ye, an fa kərəyanin ka mən sərən. Doomaməɔ wo kərəcε ra faa, ka a kelen pe to. Dogbεrε tε ye butun, a ni mən ye na kelen na. A la ko duman an fa ye kosebε. ²¹ I ka a fɔ an ye ko an ye na a ri yan, kosa i ja ri la a kan. ²² An ka a fɔ i ye wo lon ko den ti se bɔ la an fa tɔrɔfε. Ni a bɔra a tɔrɔfε an fa ri faa, ²³ kɔni, an tii, i ka an jabi ni an doocε ma na an kɔfε yan, ko an tε i yen butun.

²⁴ «Wo rɔ, an ka an kɔseyi an fa wara tuma mən na, an ka i la kuma lase a ma. ²⁵ Lon do rɔ, an fa ka a fɔ ko an ye na suman do san ikɔ. ²⁶ An ka a jabi an ti se nala suman san diya fo an doocε wa na an kɔfε, baa cε wo kan ko an tε a

yen butun fo an dooce wa ke an kofe. ²⁷ An fa ka a fo an ye ko an ka a lon ko a muso Raseli ka dence fila-pe le soron a ye. ²⁸ Ko kelen da tunun a ma. Ko a miri ro, ko wara juu le ka a mira ka a rafarafara. Ko kebi wo lon, a ma a yen butun. ²⁹ Ko ni an wara do jin fanan di don? Ni ko ka a soron taama ro, ko a koroyani ri faa ninnafin do. An fa kan ten.

³⁰ «Nba, ni n ka n koseyi i la jonce, n fa, ma sisen ka den to n ko yan, wo te ben. Den wo le ye n fa la ko bee ri. ³¹ N fa wa a yen tuma men na ko den wo ma a koseyi an fe, a ri faa. An fa koroyani ri faa jusumakasa ro, wo le ro an di ke wo sababu ri. ³² Ka a la wo kan, n ka n lo den na kunko la. N ka a fo n fa ye ko ni n ma koseyi den di a ma, n fa hake ri to nde kan kadawu. ³³ I jaandi, i ye n ke i la jon di den no ro, kosa den di a koseyi a korocelu ko fe. ³⁴ N ye n koseyila n fa ma di, ni den te n bolo? N te i se n fa jusumakasani yenna fewu.»

45

Yusufu ka a jere yiraka a badenmailu la

¹ Nba, Yahuda banni kumala, Yusufu ma se a jere mirala a la jonilu jana. A ka alu jamari ko alu bee ye bo. Mado gberε si tun te ye tumana men na, fo Yusufu ni a badenmailu, Yusufu ka a jere yiraka alu la. ² A kasira kosebe, fo Misirankailu ka a kasi kan men kakan. Wo ko fora madoilu jana Misiran mansa wara.

³ Yusufu ka a fo a badenmailu ye ko: «Yusufu le nde ri! N fa kende wa?» Yusufu badenmailu ma se a jabila, baa alu silanni tere kojuyya. ⁴ Yusufu kan ko: «Ai ye i madon n na.» Alu ka i madon a la tuma men na, a kan ko: «Ai badenma Yusufu le nde ri, ai ka men san Isumayila bonson julailu ma men ye taala Misiran. ⁵ Ai jusu kana a lafin. Ai kana mone ai jere ma n san ko ro. Alla le ka n nana ai je yan sa n di ke sababu ri ka madoilu kisi kanko ma. ⁶ Kanko san fila le jamana kondo jin. A ra to san loolu le ma, senekelailu ti nala foyi soronna sene ro. ⁷ Alla le ka n lo ai je yan ka an to yan an fa bonsonilu kisibaya kanma, sa ai bonson kana tunun dunuya ma. ⁸ Ai le ma n nana yan de. Alla le ka n nana yan ka n ke Misiran mansa lalila ri, ka n nasii mansa la bon kun na, ka n nasii Misiran jamana bee kun na. ⁹ Ai ye ai kaliya ka i koseyi n fa ma. Ai ye a fo a ye ko a dence Yusufu kan ko Alla ra a lasii Misiran jamana bee kun na. Ko a ye a kaliya ka na n teren yan. ¹⁰ Ko a ri a sii Koseni jamana ro, ka to n torofe yan. Ko a ye na, a ni a la denilu ni a la mamarenilu ni a la kolofenilu ni a bolofen bee. ¹¹ Ko n di alu balo, baa kanko ri san loolu ke folo. Sa a ni a la mado bee kana bolokolonya kojuyya.»

¹² Yusufu kan ko: «Nba, ai ja yen n na sisen. N dooce Beniyaminu fanan ja yen n na. Ai ra a yen ko Yusufu jere le kumala ai ye. ¹³ Madoilu ye n bonyala ja men ma Misiran yan, ai ye wo fo n fa ye. Ai ra fen fen yen ai ja la yan, ai ye wa wo bee fo a ye, ka ban ka na a ri jona.»

¹⁴ Nba, Yusufu ka a ton a dooce Beniyaminu kan ka kasi. Beniyaminu fanan ka a ton a kan ka kasi. ¹⁵ Yusufu kasimanto ka a ton a korocε kelen kelenna bee kan ka alu sunbu. Wo le ka a ke, a korocelu ka kuma damira a fe.

Misiran mansa kan ko Yakuba ye na Misiran

¹⁶ Nba, Yusufu badenmailu na ko fora Ferawuna wara tuma men na, wo diyara mansa ni a la jemado bee ye. ¹⁷ Mansa ka Yusufu kili ka a fo a ye ko: «A fo i badenmailu ye ko alu ye alu doninilu la alu la falilu ko kan ka alu koseyi Kanaan jamana ro. ¹⁸ Alu wa se ye, alu ye alu fa ni alu la mado bee ta ka na alu ri n ma. N di duu juma di alu ma, men ka ni duu bee ri Misiran. Alu ri an

na jamana balo ɲuma damun. ¹⁹ I ye a fɔ i badenmailu ye fanan ko alu wa ke wala, alu ye wontoro doilu ta Misiran yan. Alu wa se alu fa wara, alu ri alu musoilu ni alu denilu ni alu fa lasii wontoro woilu kɔndɔ ka na woilu ri yan. ²⁰ Ni alu bolofen doilu tora alu kɔ ye, alu kana hamin woilu la, baa Misiran fen ɲumaɲumailu le ditɔ alu ma yan.»

²¹ Nba, Misiran mansa ka mɛn fɔ Isirayeli denilu ye, alu ka wo ke. Yusufu ka wontoroilu di alu ma, ka bɛn mansa la kuma ma. A ka sila fanda suman fanan di alu ma.

²² A ka faanin kura di alu kelen kelenna bɛɛ ma, kɔni a ka wodigbɛ kɛmɛ sawa ni faanin kura loolu di Beniyaminu ma. ²³ A ka a fa sanba falicɛ tan ni falimuso tan na. A ka falicɛ woilu donin Misiran fen ɲumailu la, ka falimusoilu donin sumankisɛ ni buru ni damununfen gbɛɛilu la, mɛnilu ri a fa balo taama rɔ. ²⁴ A ka sila di a badenmailu ma wo rɔ ka a fɔ alu ye ko: «Ai kana silan de!»

²⁵ Alu bɔra Misiran ka wa alu fa Yakuba tɛrɛn Kanaan jamana rɔ. ²⁶ Alu seni ye, alu ka a fɔ a ye ko: «Yusufu kɛndɛ le! Ale le jɛrɛ siini Misiran jamana bɛɛ kun na sisen.» Kuma wo bararɔ Yakuba rɔ fo ka a dan natamin. A ma la a la fewu.

²⁷ A dencɛilu ka Yusufu la kuma bɛɛ lase a ma tuma mɛn na, Yakuba ka wo bɛɛ mɛn ka wontoroilu yen fanan, Yusufu ka mɛnilu lana a ta kanma. Wo le rɔ, a sewara ka a ɲaalen. ²⁸ A kan ko: «N dencɛ Yusufu kɛndɛ fɔlɔ! Nde tɛ foyi ɲininna butun ka tamin wo kan. N di wa n ɲa la a kan sisen sani n ye sa.»

46

Yakuba watɔla Misiran

¹ Wo rɔ, Isirayeli ka a bolofen bɛɛ ta ka sila mira ka wa Misiran. A sera Beri Seba, a ka saraka bɔ ka a di a fa Isiyaka Maari Alla ma.

² Su wo rɔ, Alla ka Isirayeli kili ko: «Yakuba, Yakuba!» A ka jabi: «Naamun.»

³ Alla kan ko: «N ye i fa Maari Alla le ri. I kana silan Misiran taa ko rɔ, baa n di i bɔnsɔn siyaya ye kosebɛ kosebɛ. ⁴ N jɛrɛ di wa i kɔfɛ Misiran. N jɛrɛ le keto i bɔnsɔn nanala yan fanan. I sa tuma wa se, Yusufu jɛrɛ ri i ɲakisɛ latunun.»

⁵ Wo rɔ, Yakuba wulira ka bɔ Beri Seba. A dencɛilu ka a ladon wontoro kɔndɔ, Misiran mansa ka mɛn nana a ta kanma. Alu ka alu denilu ni alu musoilu fanan nadon wontoroilu kɔndɔ. ⁶ Alu ka alu la kolofenilu fanan ta, a ni alu bolofenilu bɛɛ, alu ka mɛnilu sɔrɔn Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. Yakuba ni a la denbaya bɛɛ wara Misiran wo ɲa le ma. ⁷ A dencɛilu bɛɛ wara a kɔfɛ, a ni a denmusoilu, a ni a mamarenilu, a la denbaya bɛɛ kɔnin. Woilu bɛɛ wara Misiran Yakuba kɔfɛ.

⁸ Nba Isirayelika mɛnilu wara Misiran, Yakuba ni a la dencɛilu kɔnin, wo tɔɔilu le ɲin di.

Yakuba dencɛ fɔlɔ tɔɔ le ko Rubɛn. ⁹ Rubɛn dencɛilu le ten: Hɛnɔki, Palu, Hɛsirɔn a ni Karimi.

¹⁰ Simeyɔn, wo dencɛilu le ten: Yemuwɛli, Yamini, Owadi, Yakɛn, Sokari, Sawuli. Sawuli na tɛrɛ Kanaan bɔnsɔn do le ri.

¹¹ Lebɪ, wo dencɛilu le Kerisɔn ni Kohati ni Merari ri.

¹² Yahuda, wo dencɛilu le ten: Eri, Onan, Sela, Pɛrɛsi a ni Seraki, kɔni Eri ni Onan sara Kanaan jamana rɔ. Pɛrɛsi dencɛilu le Hɛsirɔn ni Hamuli ri.

¹³ Isakari, wo dencɛilu le ten: Tola, Puwa, Yɔbu a ni Simirɔn.

¹⁴ Sabulɔn, wo dencɛilu le Serɛdi ni Elɔn ni Jalɛli ri.

¹⁵ Leya ka dence menilu saron Yakuba ye Padani Aramu, woilu le woilu ri. A ka denmuso do fanan saron a ye ye, men tao ko Dina. Yakuba banson menilu boni Leya ro, wo bee ladenni kera mao bisawa ni mao sawa le ri.

¹⁶ Kadi, wo denceilu le ten: Sefon, Haki, Suni, Esibon, Eri, Arodi, a ni Arelu.

¹⁷ Aseri, wo denceilu le ten: Imina, Isiba, Isibi a ni Beyira. Aseri denmuso tao ko Sera. Beyira denceilu le Kebeni ni Malikiyeli ri. ¹⁸ Silipa wo tere jomuso le ri, Laban ka men di a denmuso Leya ma. Yakuba banson menilu boni Silipa ro, wo bee ladenni kera mao tan ni wao ro le ri.

¹⁹ Yakuba muso Raseli denceilu le Yusufu ni Beniyaminu ri. ²⁰ Asanati ka dence fila saron Yusufu ye Misiran. Do tao ko Manase. Do tao ko Efirayimu. Asanati tere Potifera denmuso le ri, men tere ye Oni so maoilu la joo sarakalasele ri. ²¹ Beniyaminu denceilu le ten: Bela, Bekeri, Asibeli, Jera, Naman, Ehi, Rosi, Mupimi, Hupimi a ni Aridi. ²² Raseli ka dence menilu saron Yakuba ye, woilu le woilu ri. Yakuba banson menilu boni Raseli ro, wo bee ladenni kera mao tan ni naanin le ri.

²³ Daan, wo dence le Husimu ri.

²⁴ Nefitali, wo denceilu le ten: Jaseli, Kuni, Jeseri, a ni Silemu.

²⁵ Bilaha ka dence menilu saron Yakuba ye woilu le woilu ri. Bilaha wo tere jomuso le ri, Laban ka men di a denmuso Raseli ma. Yakuba dence menilu boni Bilaha ro, wo bee ladenni kera mao waronwula le ri.

²⁶ Mao menilu wara Misiran Yakuba kofe, menilu boni ale ro konin, woilu bee ladenni tere mao biwao ro ni mao wao ro le ri. A biranmusoilu ma jate. ²⁷ Yusufu ka dence fila saron Misiran. Nba, Yakuba la mao menilu nara Misiran, wo bee ladenni kera mao biwaronwula le ri.

Yakuba sera Misiran

²⁸ Nba, Yakuba ka Yahuda lawa a je Misiran, ka wa a fo Yusufu ye ko alu ye i joon ben Koseni jamana ro. Yakuba ni a la maoilu sera Koseni tuma men na, ²⁹ Yusufu donda a la sowontoro kondo ka wa a fa kunben Koseni. A ka a fa yen tuma men na, a ka a fa laben ka a ke a konkondo ka kasi. A menda kasila kosebe.

³⁰ Yakuba ka a fo Yusufu ye ko: «Hali ni n sara bi, wo te baasi ri, baa n da i yen, ka a lon ko i kende le.»

³¹ Yusufu ka a fo a badenmailu ni a fa la taoilu ye ko: «N di wa a fo mansa ye ko n badenmailu ni n fa la maoilu bee ra bo Kanaan banson na jamana ro ka na n ma. ³² N di a fo a ye ko ai bee ye kolofen konmadenilu le ri, ko ai la baara le kolofen namara ri. N di a fo a ye ko ai ra na ai la kolofen bee ri, a ni ai bolofenilu bee. ³³ Wo ro, ni mansa ka ai kili ka ai la baara mapininka, ³⁴ Ai ye a jabi: «An tii, an ye kolofen namarala le ri kebi an na denniya tumana. An benbailu bee ka wo baara le ke.» Ni ai ka a jabi wo ja men ma, a ri son ai ye ai sii Koseni jamana ro, baa kolofen konmadenilu ma di Misirankailu ye muume.»

47

Yusufu ka a la maoilu yiraka Misiran mansa la

¹ Wo ro, Yusufu wara a fo Misiran mansa ye ko: «N fa ni n badenmailu ra na ka bo Kanaan banson na jamana ro. Alu nani alu la kolofenilu ri, a ni alu bolofen bee. Alu ye Koseni sisen.» ² Yusufu ka a badenma loolu yiraka mansa la, a ka menilu lana wo kanma mansa wara. ³ Mansa ka woilu mapininka ko: «Ai la baara ye nfen di?» Alu ka mansa jabi: «An tii, an ye kolofen konmadenilu le ri, iko an benbailu tere ye ja men ma. ⁴ An nani sii diya jininna i wara yan, ka a masaron konkoro ra gbeleya an kan Kanaan banson na

jamana rɔ. Kolofenilu la damunun tɛ ye butun. Wo rɔ, an tii, an ye i madiyala, i jaandi, i ye diɲɛ an ye an sii Koseni jamana rɔ.»

⁵ Mansa ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «I fa ni i badenmailu ra na i ma. ⁶ An na jamana Misiran ye i ta le ri. Wa i fa ni i badenmailu lasii yɔrɔ jumajuma rɔ, yɔrɔ mɛn ka ɲi a tɔ bɛɛ ri. Alu ye alu sii Koseni. Ni i ka doilu sɔrɔn alu rɔ, mɛnilu kusan kolofen marala kosebɛ, i ye n na kolofen fanan don woilu bolo.»

⁷ Yusufu ka a fa Yakuba lana ka a yiraka mansa la. Yakuba duwara mansa ye. ⁸ Mansa ka Yakuba majininka ko: «N fa, i sɔrɔn da san yeli bɔ?» ⁹ Yakuba kan ko: «N da san kɛmɛ ni san bisawa sɔrɔn n na dunujaratɛɛ bɛɛ rɔ, wo bɛɛ rɔ, n si ma siya a ni n da tɔrɔya siyaman sɔrɔn. N si ma siyaya ikomin n failu ka si sɔrɔn alu la dunujaratɛɛ rɔ ɲa mɛn ma.»

¹⁰ Yakuba duwara mansa ye ikɔ ka wa.

¹¹ Yusufu ka duu di a fa ni a badenmailu ma ka alu lasii Misiran jamana rɔ iko mansa ka a fɔ a yɛ ɲa mɛn ma. Duu wo tɛrɛ ye Ramesisi le. Yɔrɔ wo ka ɲi jamana yɔrɔ tɔ bɛɛ ri. ¹² Yusufu ka a fa ni a badenmailu ni a fa la mɔɔ balo, bɛɛ ni a la denbaya.

Kɔnkɔ juuyara

¹³ Nba, kɔnkɔ juuyara kosebɛ, ka a masɔrɔn suman tun tɛ sɔrɔnna fan si. Mɔɔilu fanka tɛrɛ ye dɛsɛla kɔnkɔ bolola Misiran jamana ni Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. ¹⁴ Misirankailu ni Kanaankailu ka alu la wodi bɛɛ san Yusufu ma suman na. Yusufu ka wodi wo mira Misiran mansa yɛ ka wa a di a la bon na. ¹⁵ Wodi banda Misirankailu ni Kanaan bɔnsɔn bolola tuma mɛn na, Misiranka bɛɛ nara Yusufu tɛrɛn ka a fɔ a yɛ ko: «Suman di an ma. I kana sɔn an ye faa i ɲana ten. An na wodi bɛɛ ra ban fewu.»

¹⁶ Yusufu ka alu jabi: «Ni ai la wodi banda, ai ye na ai la kolofenilu ri, ka wa woilu falɔn suman na.»

¹⁷ Wo rɔ, alu nara alu la kolofenilu ri Yusufu ma. Soilu ni saailu ni bailu ni nisilu ni falilu, alu nara wo bɛɛ ri. Yusufu ka kolofen wo bɛɛ falɛn suman na, ka mɔɔilu balo san kelen wo kɔrɔ.

¹⁸ San wo taminni, alu nara Yusufu tɛrɛn ikɔ, ka a fɔ a yɛ ko: «An fa, i ka a lɔn ko an na wodi ra ban. An na kolofen bɛɛ ra kɛ i ta ri fanan. Foyi ma to an bolo fo an jɛrɛ ni an na duu. ¹⁹ I jaandi, i kana sɔn an ye faa i ɲana ten, sa an na duu rakolon kana to. I ye an ni an na duu san suman na. An di kɛ mansa la jɔnilu ri. An na duu ri kɛ a ta ri. I ye suman di an ma, sa an di balo. I ye si di an ma, sa an na sɛnɛilu lakolon kana to.»

²⁰ Wo rɔ, Yusufu ka Misiran duu bɛɛ san mansa ye. Misirankailu bɛɛ ka alu la sɛnɛilu san, ka a masɔrɔn kɔnkɔ ra juuya foo ka a dan natamin. Jamana duu bɛɛ kɛra mansa ta ri ɲa wo le ma. ²¹ Ka bɔ jamana kun do la, ka wa bila a kun do la, Yusufu ka jamana mɔɔilu kɛ jɔnilu ri. ²² A ka duu bɛɛ san, fo duu mɛn tɛrɛ ye mɔɔilu la joo sɔlailu bolo, baa mansa tɛrɛ ye mɔɔilu la joo sɔlailu sɔla suman na tuma bɛɛ. Suman wo kɛra woilu balo ri. Wo le kosɔn woilu ma alu la duu san.

²³ Yusufu ka a fɔ mɔɔilu yɛ ko: «N da ai ni ai la duu san mansa ye bi. Nba, ai ye si ɲin ta ka wa a foyi ai la sɛnɛilu rɔ, ²⁴ kɔni ai wa suman mɛn ka, ai ye wo tala loolu ri, ka tala kelen di mansa ma. A tɔ naanin, ai ta le wo ri. Ai ye do kɛ si ri, ka do kɛ balo ri, sa ai ri ai jɛrɛ ni ai denilu ni ai wara mɔɔilu bɛɛ balo.»

²⁵ Alu ka Yusufu jabi: «An fa, i ra kɔɲuma kɛ an yɛ ka an kisi kɔnkɔ ma. An di kɛ mansa la jɔnilu ri.»

²⁶ Yusufu ka sariya sii Misiran jamana rɔ ko mɔɔilu wa suman men ka, wo ye tala loolu ri, ka tala kelen di mansa ma. Sariya wo siini ye fɔlɔ haan bi. Mɔɔilu la joo sarakalaselailu la duu le dɔrɔn ma ke mansa ta ri.

²⁷ Nba, Isirayeli la mɔɔilu ka alu sii Koseni jamana rɔ Misiran. Alu ka nanfulu sɔrɔn ye ka jiri kosɛbe.

²⁸ Yakuba si bɛɛ ladenni kɛra san kɛmɛ ni san binaanin ni san wɔrɔnwula le ri. A ka san tan ni wɔrɔnwula ke Misiran jamana rɔ. ²⁹ A sa waati sudunyanin tuma men na, a ka a dence Yusufu kili ka a fɔ a ye ko: «Ni n duman i ye, i ye i bolo la n woro kɔrɔ ka lahidi ta n ye ko i ka kan ka jumaya men ke n ye, i ri wo ke ka kankelentiya ke n ye n na saya kɔ rɔ, ko i te n suu don Misiran jamana rɔ yan fewu. ³⁰ N ye a fe i ye n suu don n benbailu suu don diya. I ye n suu ta ka bɔ Misiran ka wa a don diya wo rɔ.» Yusufu kan ko: «N di a ke ikomin i ka a fɔ na men ma.»

³¹ Yakuba kan ko: «I kali n ye.» Yusufu ka a kali a ye. Wo rɔ, Yakuba ka i birin a la lafen kun na ka Alla bato.

48

Yakuba duwara Yusufu denceilu ye

¹ Waati wo taminni a fɔla Yusufu ye ko a fa ma kɛndɛ. Wo rɔ, a ka a dence fila ta, Manase ni Efirayimu kɔnin, ka wa a fa tuwa. ² A fora Yakuba ye tuma men na ko a dence Yusufu ra na, a ka a raja ka i wuli, ka i sii a la lafen kan. ³ Yakuba ka a fɔ Yusufu ye ko: «Alla Sebɛɛtii bɔra gbɛ rɔ n ye Lusi so dafɛ Kanaan jamana rɔ, ka jumaya ke ka baraka don n na kɔ rɔ. ⁴ A ka a fɔ n ye ko: «N di i jiri, ka i bɔnsɔn siyaya ka a ke jama siyaman ba ri. N di jamana jin di i bɔnsɔn ma i kɔma rɔ, ka a ke alu ta ri kadawu.» ⁵ Yakuba ka a fɔ Yusufu ye ko: «I ka i dence Efirayimu ni i dence Manase sɔrɔn Misiran yan ka a tɛrɛn n tun ma na i tɔrɔfɛ fɔlɔ, kɔni sisen, n da woilu ke n denilu ri. Efirayimu ni Manase ra ke n ta ri sisen ikomin Ruben ni Simeyɔn ye n ta ri na men ma. ⁶ Ni i ka den menilu sɔrɔn woilu kɔ, woilu ri ke i ta ri. Woilu bɔnsɔn di duu sɔrɔn Efirayimu ni Manase bɔnsɔn ta ni rɔ. ⁷ N bɔra Padani Aramu rɔ ka n kɔseyi n fa wara tuma men na, Raseli sara ka n ninnafin kojuuya. A sara sila la Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ, ka a tɛrɛn an tun da sudunya Efirata so la. N ka a suu don Efirata sila la ye.» Efirata men tɔɔ bi ko Betilehemu.

⁸ Isirayeli ka Yusufu denceilu yen tuma men na, a kan ko: «Yon de jinilu ri?» ⁹ Yusufu ka a fa jabi: «Alla ka dence fila men di n ma yan, woilu le jin di.» Yakuba kan ko: «Alu lana n ma yan, sa n di duwawu ke alu ye.» ¹⁰ Isirayeli na lafinni tɛrɛ. A tun tɛ fen nasala kosɛbe butun. Yusufu ka a denceilu madon a la tuma men na, Isirayeli ka a ton alu kan ka alu sunbu. ¹¹ A ka a fɔ Yusufu ye ko: «N ma a lɔn fewu ko n di i yen butun, kɔni Alla ra a ke n da i denceilu fanan yen sisen.» ¹² Yusufu ka a denceilu ta ka alu bɔ a fa sen kan, ka a majii, ka a kun majii a fa kɔrɔ. ¹³ A wulira ka a denceilu madon a fa la, ka Efirayimu lasii a fa bolomaran fe, ka Manase lasii a fa bolokinin fe. ¹⁴ Hali wo, Isirayeli ka a bolo latamin a jɔɔn kɔ rɔ. A ka a bolokinin natamin ka a la Efirayimu kun dɔ, ni a ye doomamɔɔ ri. A ka a bolomaran natamin ka a la Manase kun dɔ, wo men ye den fɔlɔ ri. ¹⁵ Wo rɔ, a duwara Yusufu ye ko: «N benba Iburahima ni n fa Isiyaka tɛrɛ ye taamala ka ben Alla men kan ma, wo ye jumaya ke den jinilu ye. Alla men ka a lɔ n jɔrɔ ka a damira n sɔrɔn waati ma haan ka se bi ma,

wo ye jumaya ke den jinilu ye.

¹⁶ Alla men nara n ma iko meleka, ka n kisi kojuu beε ma,

Wo ye jumaya ke den jinilu ye.

Denilu sababu la n tɔɔ kana tunun,

A ni n benba Ibrahima tɔɔ ni n fa Isiyaka tɔɔ.

Ka alu bɔnsɔn siyaya a ja jeεε jeεε ma duukolo kan,

Alla ma wo kera.»

¹⁷ Yusufu ka a yen tuma men na ko a fa ra a bolokinin la Efrayimu kun dɔ, wo ma diya Yusufu ye. A ka a fa bolo mira ka a bɔ Efrayimu kun dɔ, ka a la a dence fɔlɔ Manase kun dɔ. ¹⁸ A ka a fɔ a fa ye ko: «N fa, i filinin de. Den fɔlɔ le Manase ri. I bolokinin la wo kun dɔ.»

¹⁹ A fa, kɔnin, ma sɔn wo ma. A kan ko: «N dence, n ye men kela, n ka wo lɔn jɔ. Manase bɔnsɔn fanan di siyaya ka ke kabila ba ri. A ri bonya, kɔni a dooce ri bonya ka tamin a kan. A dooce bɔnsɔn di ke jama siyaman di.» ²⁰ A duwara alu ye wo lon. A kan ko: «Isirayelika di duwa mɔɔilu ye ai tɔɔ le rɔ ka a fɔ ko: «Alla ma i kera iko Efrayimu ni Manase ye ja men ma.»»

Wo rɔ, Yakuba ka Efrayimu bila Manase je. ²¹ A ka a fɔ Yusufu ye ko: «N satɔ le, kɔni Alla ri to ai fe. A ri ai laseyi ai fa wara Kanaan jamana rɔ ikɔ. ²² N di i sɔ ka tamin i badenmailu kan, ka Sikemu koyinkema yɔrɔ di i ma. N ka Amɔrikailu kele n na fanmuru ni kalabije la ka yɔrɔ juma wo mira alu la.»

49

Yakuba ka men fɔ a satɔla la

¹ Yakuba ka a denceilu kili ko:

«Ai ye na ai laden n tɔrɔfe. N ye a fe ka koilu lase ai ma, menilu ketɔ alu la sini natɔ kɔnin.

² N denceilu, ai ye na ai tolo malɔ nde ai fa Yakuba la,

a ye fola n ma ko Isirayeli.

³ Ruben, ile le n dence fɔlɔ ri.

I fɔlɔ le kera n na ceɣa ni n na fanka fɔlɔ ri.

Bonya ni sebaaya ye i bolo ka tamin i dooceilu kan,

⁴ kɔni i ye ikomin ji ba woyetɔ, men ti se a jeεε mirala.

I ti nala kela bonkun ri fewu, baa i ra i la i fa la lafen kan ka si a muso fe.

A ka a la n na lafen kan ka a manɔɔ.

⁵ Simeyɔn ni Lebi miriya ye ko kelen de ri.

Alu ka ie la fanmuruilu ta ka wa tijannin ke.

⁶ Alu wa kuma gbundu rɔ, n te sɔn ka n sen bila wo rɔ.

Alu wa laden ke, n di n ban wala,

baa alu mɔnera ka mɔɔilu faa.

Alu juuyara ka nisilu sen fasailu teε.

⁷ Alla ye tɔrɔya la alu kan alu la mɔne wo kosɔn, baa alu la mɔne ka juu,

a ni alu la penikejuuya wo kosɔn, baa alu la penikejuuya ka alu ke hinabaliilu le ri.

N di alu bɔnsɔn data la Yakuba bɔnsɔn na jamana rɔ.

N di alu lajensɛn Isirayelika la jamana yɔrɔ beε rɔ.

⁸ Yahuda, i badenmailu ri ile le tando.

I ri se i juuilu la.

I faludenmailu ri alu majii i kɔrɔ.

⁹ Yahuda ye ikomin yara kanberen de,

men di wa sobo faa ka wo damun,

ka na i rasɔmɔn ka i la.

Yon di a lawuli?

¹⁰ Faamaya gbeleke te bo Yahuda bolo.

Mansaya gbeleke ri to a bɔnsɔn bolo

fo mansaya tii wa na,

dunuɲa beɛ ri i majii men kɔɔ.

¹¹ A ri a la fali sidi reɛɛnju la,

ka a la faliden sidi reɛɛnju ɲuma ɲuma la.

A ri a la faanin ko reɛɛnji la,

ka a la durukiba ko reɛɛnji la, men wulenni ikomin jeli.

¹² A ri reɛɛnji min fo ka a ɲailu lafin.

A ri nɔnɔ min fo ka a ɲi gbɛ.

¹³ Sabulon di i sii kɔɔji da la.

Kulunbailu bo diya ri ke a wara ri.

A la duu ri wa foo Sidɔn so fan fe.

¹⁴ Isakari ye ikomin fali, fanka ba ye men na.

A ri a la a la donin bɔɔilu tɛma.

¹⁵ Ni a ka a yen tuma men na

ko jamana wo ka ɲi,

ko yɔɔ wo duman kosebe,

a ri a ko rabɛn donin ta kanma

ka ke ɲɔn di ka diyagboya baara ke.

¹⁶ Daan di a sii a la mɔɔilu kun na ka alu la kiti tɛɛ,

a ri ke ikomin Isirayɛli kabila tɔilu fanan.

¹⁷ Daan ye ikomin sa, men lani sila dafɛ,

ikomin fɔnfɔnni, men ye sila misɛnilu la.

A ri so cin a sen ma,

ka so tii labe a ko kan.»

¹⁸ Yakuba kan ko: «ɛɛ Allabatala, n ye i makɔnɔla, i ye n kisi.»

¹⁹ A kan ko:

«Benkanninnailu ri na be Kadi kan,

kɔni a ri alu gbɛn ka alu kɔsaran kojuuya.

²⁰ Asɛri ri suman duman sɔɔn;

a ri damunun fen duman di mansailu ma.

²¹ Nefitali a la ferɛnin ikomin minanmuso, men ye a jɛɛ ma,

men ye den ɲumailu sɔɔnna a jɛɛ ma.

²² Yusufu ye ikomin jiri men ye a denna kosebe,

jiri men lɔni ko dafɛ,

men bolo ye janyanna foo ka tamin dandan kun na.

²³ Kalabijɛtiilu wulira a kanma kojuuya.

Alu ka bijɛilu lafilu a ma ka a tɔɔ kosebe,

²⁴ kɔni Yusufu la kala ma yeɛyɛɛ.

A boloiilu ka fanka sɔɔn Alla Sebɛɛtii bolo,

men ye Yakuba demenna.

Wo le ye mɔɔ latankala le ri,

men ye Isirayɛli lakandala,

men barakani ikomin farakolo.

²⁵ I fa Maari ye i demenna.

Alla Sebɛɛtii ye ɲumaya kɛla i ye.

A ri fen ɲumailu di i ma ka bo san ma.

A ri ji di i ma ka bo duu kɔɔ.

A ri i denilu ni i la kolofenilu siyaya.

²⁶ Fen jumailu ye bɔla koyinke kɔrɔilu la, nanfuluilu ye bɔla fɔbɔ tindilu la, kɔni Alla ka jumaya menilu ke i fa ye, woilu ka bon woilu bee ri. Alla ye wo jɔɔn ke Yusufu ye. Alla ye a ke, jumaya woilu ye men Yusufu fe, men jenenematɔmɔnni ka bɔ a badenmailu rɔ. ²⁷ Beniyaminu fadima ikomin wara. Sɔɔma a ye sobo mirala ka do damun. Wura la, a ri a tɔ rata la.»

²⁸ Nba, Isirayeli kabila tan ni fila le woilu ri. Alu fa duwara alu ye tuma men na, a ka kuma woilu fɔ. A duwara alu kelen kelenna bee ye, bee ni a la duwa.

Yakuba la saya

²⁹ Nba, Yakuba ka a fɔ a denceilu ye ko: «N satɔla le ka la n benbailu kan. Ni n sara, ai ye wa n suu don n benbailu dafe falan na, falan men ye Hetika Efurɔn na sɛnɛ rɔ. ³⁰ Falan wo ye Makipela, Mamere telebɔ fan fe Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. N benba Iburahima ka dinkira wo le san Hetika Efurɔn ma, ka a ke a la suu don diya ri. ³¹ N benba Iburahima ni a muso n ma Saran suu don diya ye ye le. N fa Isiyaka ni a muso n na Rebeka fanan suu don diya ye ye le. N ka Leya suu don ye le fanan. ³² Duu wo ni falan bee sanda Hetika de ma.»

³³ Nba, Yakuba banni kumala, a ka a la a la lafen kan ka sa, ka la a benbailu kan.

50

¹ Yusufu ka a ton a fa suu kan ka a sunbu ka kasi. ² Nba, Yusufu ka a fɔ a la dandalilailu ye ko alu ye a fa fure rabɛn ka baara ke kosa a kana toli, ka ban ka a mamininminin. Alu wara Isirayeli fure rabɛn. ³ Alu ka tele binaanin ke baarala. Alu la fure rabɛn ja le wo ri. Misirankailu ka tele biwɔrɔnwula ke a saya kasila.

⁴ Saya kasi waati wo taminni, Yusufu ka a fɔ Misiran mansa la mɔɔbailu ye ko: «Ni n na ko diyara ai ye ai ye wa kuma mansa ye. Ai ye a fɔ a ye ko ⁵ n fa ka kuma do fɔ n ye a sa tumana la. A kan ko n ye n kali a ye ko ni a sara, ko n di wa a suu don Kanaan bɔnsɔn na jamana rɔ. Ko a ka suu don diya men dabɛn a jere ye, ko n ye wa a suu don dinkira wo rɔ. N fa kan de wo ri. Wo rɔ, n ye mansa madiyahala, a ye sɔn n ye wa n fa suu don. N wa ban, n di na.»

⁶ Ferawuna ka jabi: «Wa i fa suu don iko i ka i kali a ye ja men ma.»

⁷ Wo rɔ, Yusufu wara a fa suu don diya. Misiran mansa la jemɔɔ bee wara a malɔ, a ni mansa wara mɔɔbailu ni Misiran jamana mɔɔbailu. ⁸ Yusufu wara mɔɔ bee fanan wara, a ni a kɔrɔcɛilu ni a dooce ni a fa wara mɔɔ bee. A den ni ala kolofenilu le tora alu kɔ ma Kosɛni. ⁹ Sowontoro tiilu ni so tiilu fanan wara Yusufu malɔ. A kera jama siyaman ba le ri.

¹⁰ Alu sera Atadi la gberema Juriden ba da waati men na, alu bee ka san kasi ke ye, ka kule kan ba labɔ. Yusufu ka tele wɔrɔnwula ke san kasila ye. ¹¹ Ye duurenilu, Kanaan bɔnsɔn kɔnin, woilu ka wo yen tuma men na alu kan ko: «Misirankailu ra saya kasi ba le ke ten de!» Wo le kosɔn dinkira wo tɔɔ lara ko Abela Misirayimu, yɔrɔ men ye Juriden ba da la.

¹² Nba, Yakuba satɔla ka men fɔ a denceilu ye, alu ka wo ke. ¹³ Alu wara a suu ri Kanaan jamana rɔ, ka a suu don falan na Makipela, Mamere telebɔ fan fe, falan a ni duu men Iburahima ka san Hetika Efurɔn ma, ka a ke a la suu don diya ri. ¹⁴ Yusufu banda a fa suu donna tuma men na, a ka a kɔseyi

Misiran. A badenmailu ni menilu beε wara a fe a fa suu don diya, woilu beε ka alu kaseyi a fe.

¹⁵ Nba, Yusufu korocelu ka a yen ko alu fa Yakuba te alu fe butun. Wo ro, alu ka a fo i non ye ko: «An ka kojuu men ke Yusufu la, ni an gboyara a ye don? A te wo julu sara an na wa?» ¹⁶ Wo le ro, alu ka kela lawa Yusufu ma ko: «Sani i fa ye sa, a ka kuma do fo. ¹⁷ A kan ko an ye a fo i ye. Ko i jaandi, i ye i korocelu la hake ni alu la juluman yafa alu ma, alu ka men ke i la. An fa kan de wo ri. Wo ro, an ye i madiyahala, i ye yafa an ma an na kojuuilu ro, ande menilu ye i fa Maari la jonilu ri.» Kela wo fora Yusufu ye tuma men na, a kasira.

¹⁸ A korocelu jere nara alu majii a koru duu ma, ka a fo a ye ko: «Ande ye i la jonilu le ri.» ¹⁹ Yusufu ka a fo alu ye ko: «Ai kana silan. N ye Alla no le ro wa? ²⁰ Men kera n na, ai ka wo ke kojuu ke kanma, koni Alla ka wo ke kojuma le ke kanma, kosa mo siyaman di kisi n bolola yan bi. ²¹ Wo ro, ai kana silan. N di n janto ai ro, ai ni ai denilu beε.» Yusufu kumara alu ye kaninteya la, ka alu jusu suma.

Yusufu la saya

²² Nba, Yusufu ni a fa la moilu tora Misiran. Yusufu si beε ladenni kera san kemε ni san tan de ri. ²³ A ka a tolmirailu yen, a dence Efrayimu ni a dence Manase mamarenilu konin. Manase dence Makiri,* wo ka denilu soron tuma men na, alu nara a la Yusufu sen kan.

²⁴ Lon do ro, Yusufu ka a fo a badenmailu ye ko: «N satola le, koni Alla ri a janto ai ro ka ai ta ka bo jamana jin do ka wa ai ri lahidi jamana ro, baa a ka kali an benba Ibrahima ni an benba Isiyaka ni an fa Yakuba ye ko jamana wo ri ke alu ta ri.» ²⁵ Yusufu ka a fo a badenmailu ye ko: «Ai ye i kali n ye ko Alla wa na ai demen ka ai labo Misiran yan, ko ai ri wa n koloilu ri.»

²⁶ Yusufu sara Misiran ka a teren a soron tun da san kemε ni san tan bo. Misirankailu ka a suu raben ka baara ke sa a kana toli. Wo banda men ke, alu ka a mamininminin ka a la suu balankari kondo Misiran.

---

* **50:23** Yusufu le ka Makiri la den nabalo

Kitabu men sebēni Nabi Luka bolo

Kitabu men sebēni Nabi Luka bolo

¹ Ko ba doilu dafanin an tēma yan. Wo bolo ma, mōo siyaman da wuli ka wo kibaro mafene ka a sebe damira. ² Menilu ka wo beē keni yen ie ja la ka sereya kebi a damira waati la, a ni menilu kelayani wo kibaro lasela, woilu ka a beē lase an ma. Alu ka a lase ja men ma, a sebebailu ye a sebela wo ja le ma. ³ N terice juma Teyofili, n fanan da ko wo beē fese fese kebi a damira waati. Wo le rō, n da a yen ko n ka kan ka a beē sebe kōjuma ka a lawa i ma, ⁴ kosa i ri a lōn ko i karanni ko men na, wo ye tujā jere jere le ri.

Mēleka ka Yaya sōrōn ko fō

⁵ Waati wo rō, Herodi tere ye Jude maratiiyala. Wo tuma, sarakalase la do tere ye, men tōo ko Sakariya. A tere ye Abiya la sarakalase la dekuru le rō. A muso, Elisabeti, fanan tere sarakalase la kuntiiba Haruna bānsōn de ri. ⁶ Sakariya ni a muso, alu fila tere ye mōo telenin de ri Alla jakōrō. Alu tere ye Maari Alla la sariyailu ni jamari beē bonyala. ⁷ Kōni den tun te ie bolo, baa Elisabeti tere ye densōrōnbali le ri. Alu fila tun da kōrōya.

⁸ Lon do rō, dakun sera Sakariya la sarakalase la dekuru ma ko alu ye wa sarakalase diya Allabatobonba la. ⁹ Ka ben ie la namun ma, Sakariya suwandira ko a ye don Allabatobonba la ka wusulan janin yōrō seniman kōndō. ¹⁰ Wusulan wa ke janinna waati men na, jama ba ye Alla matarala kene ma Allabatobonba kōma.

¹¹ Wo tuma, Maari Alla la mēleka nara i lakēnemaya Sakariya jakōrō. Mēleka wo ka i lō wusulan saraka bō diya bolokinin fe. ¹² Sakariya ka mēleka yen tuma men na ka a magban. A silanda kojuuya. ¹³ Kōni mēleka ka a fō a ye ko: «Sakariya, i kana silan. I ra men ninin matarali rō, Alla ra wo men. I muso Elisabeti ri dence sōrōn i ye. I ye den tōo la ko Yaya. ¹⁴ Den wo ri i diya kosebe. A wa sōrōn, mōo siyaman di sewa bake wo, ¹⁵ baa den wo ketō mōo ba le ri Maari jakōrō. A te resenji wala dōlō su su min habadan. Kebi a na kōnō ma ye a la Alla la Nin Seniman ye a fe. ¹⁶ A ri ke sababu juma ri, men di Isirayeli mōoilu siyaman laseyi Maari Alla ma. ¹⁷ A ri wa Maari jefē, ka Alla la baara ke. A la hankili ni a la fanka ye ikomin Nabi Eli fanan tere ye ja men ma. Wo rō, a ri deni ni ie failu te raben, ka mōo muruntini yeleman ka ke mōo sebe ri, ka Alla la mōoilu raben ka ie bila sila bere kan.»

¹⁸ Sakariya ka mēleka majininka ko: «N di la wo la ja juman de ma? I ma a lōn ko n da kōrōya wa? N muso fanan da kōrōya.» ¹⁹ Mēleka ka Sakariya jabi: «Jibirila ye nde ri. N ye n lōla Alla dafe. Ale jere ra n kelaya i ma ko n ye na kibaro juma jin lase i ma. ²⁰ Awa n da kelaya men fō i ye, i ma la wo la. Wo rō, i ketō bobo ri fō n na kela wa ban dafala lon men na. Wo lon wa se, kela wo ri dafa fewu!»

²¹ Nba, mōoilu tere ye Sakariya makōnō la kene ma. Alu kōndafilira ka a masōrōn a tun da men yōrō seniman kōndō. ²² Sakariya bō men keni kene ma, a ma se kumala ie ye. Alu ka a yen ko Sakariya ra fen do yen yōrō seniman kōndō, baa a tere ye kuma tōomasereyala a bolo le la jama jana, kōni a menda boboya rō.

²³ Sakariya la baara waati banda tuma men na, a ka kōseyi a wara. ²⁴ A ma men baka wo kō, a muso ka kōnō ta. Wo kō, Elisabeti ka karo loolu ke a ma bō a

la wara. ²⁵ A ko: «A ragbe! Maari ka ko men ke n ye waati menna, a ka miriya ta ka maloya bo n na mooilu jana.»

Meleka ka Isa saron kofo

²⁶ Elisabeti la konmaya karo waronna, Alla ka meleka Jibirila kelaya Nasareti so la, Kalile mara ro. ²⁷ A wara se sunkurun do ma ye, men too ko Mariyamu. Mariyamu wo tun ma ce lon folo. A mamirani tere ye ce do bolo la, men too ko Yusufu. Yusufu tere ye Mansa Dawuda banson de ri.

²⁸ Meleka donda Mariyamu kan ka a fo a ye ko: «N na tuwali ye i ye, ile, barakaden. Alla ye ile fe.» ²⁹ Tuwali kan wo ka Mariyamu kondafili kosebe. A ma a koron lon. ³⁰ Meleka ka a fo a ye ko: «Mariyamu, i kana silan. I la ko ra diya Alla ye. ³¹ Awa i ri kon ta ka dence saron. I ye a too la ko Isa. ³² A ri ke mooba ri. Mooilu ri a fo ale ma ko Alla Korotaninba Dence. Maari Alla ri a benba Mansa Dawuda la mansaya di a ma. ³³ A ri i sii Yakuba banson kun na foo habadan. A la mansaya ti ban fewu!»

³⁴ Mariyamu ka meleka marininka wo ma ko: «Wo ri se kela di, baa ce si ma se n ma folo?» ³⁵ Meleka ka a jabi: «Alla la Nin Seniman di jii i ma. Alla Korotaninba sebe ri birin i kun na. Wo bolo ma, i ye dence men saronna a ye den seniman de ri, a ri kili ko Alla Dence. ³⁶ I badenma muso Elisabeti ra harjee dence la a la musokorobaya waati ro. Ale tun da jate densaronbali le ri, koni a kon koron waronna le ten. ³⁷ Alla bali ko sa ye.» ³⁸ Mariyamu ka jabili ke ko: «N ye Maari la jon de ri. I ra a fo ja men ma, Alla ye a ke wo ja.» Meleka bora Mariyamu wo jana le ma ka wa.

Mariyamu wara Elisabeti fo diya

³⁹ A ma men bake wo ko, Mariyamu ka a raben ka a kaliya ka wa so do la Jude mara koyinke yoro ro. ⁴⁰ A se men keni ye, a donda Sakariya la bon na ka Elisabeti tuwa. ⁴¹ Elisabeti ka Mariyamu tuwali kan men tuma men na, a den ka a lamaa bake a kon ro. Wo tuma, Alla la Nin Seniman jiira Elisabeti ro. ⁴² Elisabeti ka a kan nabo wo baraka ro ka a fo Mariyamu ye ko: «Alla ra jumaya ke i ye ka tamin muso bee la. I harjeeene den men na, Alla ra jumaya ke wo fanan ye!» ⁴³ Elisabeti ka a fo iko tuun ko: «Nde ye mo su juman de ri fo n Maari na jere ra nabo n fe yan? ⁴⁴ I ma a yen? N ka i tuwali kan men tuma men na, n den sewara ka a lamaa bake n kon ro. ⁴⁵ Maari Alla ka men fo i ye wo lon, i lani a la ko wo ri dafa. Wo bolo ma, muso barakanin de ile ri.»

Mariyamu ka Alla tando

⁴⁶ Mariyamu ka a ko:

«N ye Maari bonyala n solome ro.

⁴⁷ N nin da sewa ka jaalen n Kisiba Alla ko ro.

⁴⁸ A sonda ka a janto n do, a la jonmuso fanmajiini.

Wo bolo ma, ka damira bi haan ka wa, mo ri a fo n ma ko barakaden,

⁴⁹ baa Alla Sebetii ra ko ba ke n ye.

A too seniman de!

⁵⁰ Alla ri kininkinin mooilu ma menilu ka a bonya, a ni ie denilu ni ie mamarenilu.

⁵¹ A ra ko ba siyaman ke a la fanka ro.

A ra doilu ghen a ro, menilu ye jeredaba ri.

⁵² A ra mansaya bo mansailu bolo, koni a ka mo fanmajiininilu korota.

⁵³ A ra konkotoilu so damunun juma ro foo ka iwasa, koni a ka nanfulutiilu ghen ka ie lawa bolokolonya ro.

54 A ma jina a la kininkinin mɔɔilu kɔ.

Wo rɔ, a ra a la jɔnɪlu demɛn, Isirayeli mɔɔilu kɔnin.

55 A tun ka wo lahidi ta an benba Iburahima ni a bɔnsɔn yɛ foo ka wa kadawu.»

56 Nba, Mariyamɔ mɛnda Elisabeti tɔrɔfɛ ye. A ka karo sawa jɔɔn kɛ, ka ban ka wa a wara.

Yaya sɔrɔn ja

57 Nba, Elisabeti moyi lon sera. A moyira dence la. 58 A siijɔɔnilu ni a badenmailu ka a mɛn ko Maari Alla ra kininkinin a ma ka ko ba kɛ a yɛ. Alu bɛɛ sewara. 59 A sɔrɔn tele seyin, alu bɛɛ nara ka den kojiiya kɛ. Alu tɛrɛ ye a fɛ ka a tɔɔ la a fa Sakariya la. 60 Kɔni a na ka ie jabi: «Wo tɛ bɛn. A tɔɔ le ko Yaya.» 61 Alu ka a sɔsɔ ko: «Ai badenmailu rɔ mɔɔ si tɔɔ tɛ Yaya.» 62 Alu ka kuma Sakariya yɛ ie bolo la, ka a majininka den tɔɔ ma. 63 Sakariya ka ie jabi a la kuma la a bolo la ko alu ye walan do don a bolo. Alu ka do don a bolo. A ka a ta ka sebeli kɛ a kan ko: «Den tɔɔ le Yaya.» Alu bɛɛ ka wo yen ka kabannakoya. 64 I kɔrɔ ye, Sakariya da lakara. A sera kumala ikɔ tuun. A ka Alla tando bake.

65 Wo ka ye mɔɔilu bɛɛ masilan. Mɔɔilu bɛɛ tɛrɛ ye a barola ko jinilu kan Jude koyinkɛ yɔrɔ wo fan bɛɛ rɔ. 66 Mɛnilu ka kibaro wo lamɛn, woilu tɛrɛ ye i mirila ko: «Den wo ri kɛ mɔɔ su juman di?» Baa, alu ka Alla la baraka yen den kan.

Sakariya ka Alla tando

67 Alla la Nin Seniman jiira Sakariya rɔ, ka kelaya ko:

68 «Tandoli ye Isirayelikailu Maari Alla yɛ, baa a ra na ka a la mɔɔilu hɔrɔya.

69 A ra Kisiba di an ma ka bɔ a la jɔn Mansa Dawuda bɔnsɔn dɔ.

70 A ra wo kɛ iko a la nabijuma senimanilu ka a fɔ ja mɛn ma kɛbi waati jan.

71 Kisiba wo ri an kisi an juuilu ma, ka an bɔ an kɔniyabailu bɛɛ bolo.

72 A ra hina an failu la, baa a ra a janto a la teriya seniman dɔ,

73 a ka mɛn sidi an benba Iburahima yɛ kɔnin.

74 A ko, ko a ri an kisi an juuilu fanka ma.

Kosa an kana silan mɔɔilu kɔrɔ, fo ka Alla bato

75 seniya rɔ, a ni telenbaya rɔ.

An di baara kɛ a jana wo ja ma, haan ka an si tele bɛɛ ban.»

76 «N den, mɔɔilu ri i kili ko:
«Alla Kɔrɔtaninba la nabijuma.»

Ka a masɔrɔn i ri wa Maari jɛ, ka a la sila rabɛn a yɛ.

77 A ri kisi ko lonniya di a la mɔɔilu ma, tuma mɛn na alu julumun ye a makotola,

78 baa an na Maari Alla ye kininkinin tii le ri. Wo bolo ma, a ri kɛnɛ labɔ an yɛ ikomin tele bɔtɔla.

79 Sa mɛnilu ye Alla lɔnbaliya dibi rɔ, a ni mɛnilu silanni saya dibi ye, woilu ri bɔ dibi wo bɛɛ rɔ.

Sa an di se ka jusu suma sila taama.»

⁸⁰ Nba, den wo bonyara ka ke mɔɔ ri, ka seɛbe sɔrɔn a nin dɔ. A wara to wula kɔndɔ foo a ka a jere yiraka Isirayeli mɔɔilu la lon men.

2

Isa sɔrɔn ja

¹ Nba, lon do rɔ, Rɔmu mansa ba Djusiti ka a fɔ ko a la mansaya yɔrɔ bɛɛ mɔɔilu bɛɛ ye wa tɔɔ sebeli diya. ² Kirinisi le tere ye jamanatiiya la Siri waati wo la, wo tɔɔ sebeli fɔlɔ. ³ Ka ben tɔɔ seɛbe ko ma, mɔɔ bɛɛ wara a fa so kɔndɔ. ⁴ Wo rɔ, Yusufu bɔra Nasareti, men ye Kalile mara rɔ, ka wa Jude mara rɔ. A wara Betilehemu, Mansa Dawuda la so kɔnin, ka a masɔrɔn ale ye Mansa Dawuda bɔnsɔn de ri. ⁵ Mariyamu wara a kɔfe, men maminani a bolo la. Alu fila wara ie tɔɔ sebeli diya Betilehemu. Wo tuma, Mariyamu kɔnɔma le tere.

⁶ Ka ie to Betilehemu, Mariyamu moyi lon sera. ⁷ A moyira a dence fɔlɔ la. A ka faanin miniminin den jereenni ma ka a la kolofen na damunun ke fen kɔndɔ, baa alu tun ma jiya diya sɔrɔn lɔndan jiya bon na.

Meleka ka Isa sɔrɔn ko fɔ saagbengbenna doilu ye

⁸ Wo tuma, saagbengbenna doilu tere ye Betilehemu so da la. Alu tere ye sila ie jana waa rɔ ye, ka ie janto ie la saa kuruilu rɔ. ⁹ Su wo rɔ, Maari Alla la meleka do ka a jere yiraka woilu la. Maari Alla nɔɔrɔ melenda ka ie laminin, ka ie masilan kojuuya. ¹⁰ Kɔni meleka ka a fɔ ie ye ko: «Ai kana silan, baa n nani kibaro juma fɔla ai ye, men di ai la jamana mɔɔilu bɛɛ lasewa kosebe. ¹¹ Kisiba ra sɔrɔn ai ye bi, Mansa Dawuda la so kɔndɔ. Ale le Maari ri, Alla la Mɔɔ Nenematɔmɔnin kɔnin. ¹² N ye tɔɔmasere men yirakala ai la: Ai ye wa den jereenni sɔrɔn, a mamini faanin dɔ, a lani soboilu la damunun ke fen kɔndɔ.» ¹³ I kɔrɔkɔrɔ wo rɔ, wo yɔrɔ kelen dɔ, meleka siyaman ba bɔra ka na la meleka fɔlɔman wo kan. Alu bɛɛ ladenni ka Alla tando ko: ¹⁴ «Gbiliya ye ke Alla ye men ye sankolo rɔ. Jusu suma ye ke mɔɔilu ye duukolo kan, mɔɔ menilu duman a ye kɔnin.»

Saagbengbennailu wara den jereenni mafene diya

¹⁵ Melekailu koseyi men keni sankolo rɔ, saagbengbennailu ka a fɔ jɔɔn ye ko: «An ye wa Betilehemu. Alla ra ko men lase an ma, an ye wa wo lakɔrɔsi.» ¹⁶ Alu ka ikaliya ka wa Mariyamu ni Yusufu tere. Alu ka den jereenni lani tere kolofenilu la damunun ke fen kɔndɔ. ¹⁷ Alu ka den wo yen ja men ma, alu ka wo bɛɛ danteɛli ke mɔɔilu ye. ¹⁸ Menilu ka ie la danteɛli kan namen, woilu bɛɛ kabannakoyara. ¹⁹ Kɔni Mariyamu ka wo bɛɛ to a jusu rɔ ka imiri wo ma kosebe. ²⁰ Saagbengbennailu wo ka ie koseyi waati men na, alu bɛɛ ka Alla gbiliya ka a tando, alu ka men bɛɛ lamɛn a ni alu ka men bɛɛ yen, a bɛɛ kera ikɔ meleka ka a fɔ ie ye ja men ma.

Den sɔrɔnbailu wara a ri Allabatobonba kɔndɔ

²¹ Den sɔrɔn ka tele seyin bɔ tuma men, alu ka a la kojii ke. A tɔɔ lara ko Isa, meleka ka tɔɔ men fɔ Mariyamu ye, ka a tere a tun ma kɔnɔ ta burun. ²² Alu seniya waati dafara tuma men, seniya waati men sebeni Nabi Musa la sariya rɔ kɔnin, Yusufu ni Mariyamu wara den di Jerusalemu. Alu wara a yiraka kanma Maari Alla la, ²³ baa a sebeni Maari Alla la sariya rɔ ko: «Ni i den fɔlɔ kera cɛman di, den wo ye a bila a dan na Maari Alla ye.» ²⁴ Maari Alla la sariya ka saraka men fɔ, ko kanba fila wala so kɔndɔ kanba fila, Yusufu ni Mariyamu ka wo bɔ.

Simeyɔn ni Ana ka den jɛrɛnni yen

²⁵ Wo tuma, cɛ do tɛrɛ ye Jerusalemu ye, mɛn tɔɔ ko Simeyɔn. Mɔɔ numa le tɛrɛ; a silanni Alla ye a na jɛrɛ jɛrɛ ma. Alla tun ka kisiba lahidi mɛn ta Isirayɛli mɔɔilu ye, Simeyɔn tɛrɛ ye wo dafa makɔnɔla. Alla la Nin Seniman tɛrɛ ye Simeyɔn kan. ²⁶ Alla la Nin Seniman tun da a yiraka a la ko a tɛ sa fewu foo a na wa ban lala Maari la Nɛnematoɔnɔnin kan.

²⁷ Nba, Alla la Nin Seniman ka Simeyɔn nana Allabatobonba kɔndɔ. Wo waati kelen, Yusufu ni Mariyamu nara den di ye ka sariya ko janabɔ. Alu don mɛn kɛni Allabatobonba la, alu bɛnda Simeyɔn na. ²⁸ Simeyɔn ka den jɛrɛnni ta ka Alla tando. A kan ko:

²⁹ «Sisen, n Maari Alla,
i ri i la jɔn boloka ka wa jususuma rɔ
ka bɛn i la kumakan ma.

³⁰ N jɛrɛ na ra la i la kisiba kan bi,

³¹ i ka mɛn dabɛn adamadenilu bɛɛ pana.

³² A kɛtɔ kɛnɛbɔlan di,
mɛn di i la sila yiraka siya gbɛrɛilu la.

A ri bonya di i la mɔɔilu Isirayɛli ma.»

³³ Mɛn fɔni Isa ma Simeyɔn bolo, wo ka a fa ni a na kabannakoya.

³⁴ Simeyɔn duwara ie ye, ka ban ka a fɔ Isa na Mariyamu ye ko: «I tolo malɔ! Den jɔn di Isirayɛli mɔɔilu siyaman nabe, ka siyaman fanan kɔrɔta. A ri kɛ Alla la tɔɔmasere ri, mɔɔ siyaman di iban mɛn dɔ kɔnin. ³⁵ Wo rɔ, miriya mɛnilu ye mɔɔ siyaman kɔndɔ, woilu ri bila gbɛ rɔ. Kɔni ile, i ri dunin ba sɔrɔn i juu rɔ. A ri kɛ iko fan wa i sɔɔ.»

³⁶ Wo ka Alla la nabijuma muso do fanan tɛrɛn Allabatobonba kɔndɔ, mɛn tɔɔ ko Ana. A fa, mɛn bɔni Aseri bɔnsɔn dɔ, a tɔɔ tɛrɛ ye ko Fanuyɛli. Ana ra kɔrɔya bake. A sunkurunya waati, a furura a cɛ bolo ka san wɔrɔnwula kɛ.

³⁷ A furu san wɔrɔnwula, a cɛ sara ka a kelen to ye. Sisen, a sɔrɔn tun da san biseyin a ni san naanin bɔ. A ye Allabatobonba kɔndɔ tuma bɛɛ, ka Alla bato su ni tele. A la baara ye sun don di, a ni Alla matara. ³⁸ Ana nara se Yusufu ni Mariyamu kɔfɛ. A ka baraka bila Alla ye kosebɛ, ka ban ka wo den na ko fɔ mɔɔilu ye, mɛnilu jii lani Alla kan ko a ri Jerusalemukailu hɔrɔya ka bɔ ie la tɔrɔya rɔ.

Yusufu ni Mariyamu wara Isa ri Nasarɛti so kɔndɔ

³⁹ Fen fen fɔni Alla la sariya rɔ, Yusufu ni Mariyamu ka wo bɛɛ kɛ, ka ban ka ikɔseyi Kalile mara rɔ. Alu wara isii ie jɛrɛ la so la, Nasarɛti kɔnin. ⁴⁰ Denni kunbayara, ka fanka sɔrɔn a fari rɔ. A walijiyara. Alla la jumaya ye a kan.

Isa wara Taminkunna Sali rɔ

⁴¹ San san Isa sɔrɔnbailu tun di wa Taminkunna Sali kɛ Jerusalemu. ⁴² Ka bɛn Isirayɛli mɔɔilu la namun ma, Isa ka san tan ni fila sɔrɔn san mɛn na, a fanan wara sali rɔ a sɔrɔnbailu kɔfɛ. ⁴³ Sali ban mɛn kɛni, Isa sɔrɔnbailu ka sila ta ka wa so. Jaa, Isa ra to ie kɔma Jerusalemu ye, kɔni alu ma wo lɔn. ⁴⁴ Iko alu mɔɔ siyaman ba tɛrɛ ye sila kan ka wa so, alu lara a la ko Isa ye ie taama jɔɔn do bolo jama tɛma ye. Wo bolo ma, alu ka tele wo muumɛ kɛ taamala. Kɔni fitiri waati seni, alu ma Isa yen fewu! Alu ka a jɔnin ie wara mɔɔilu tɛma, a ni ie taama jɔɔnilu. ⁴⁵ Alu ma a yen. Wo rɔ, alu ka ikɔseyi ka wa a jɔnin Jerusalemu. ⁴⁶ A tele sawanan lon, alu donda Allabatobonba kɔndɔ ka Isa siini tɛrɛn dina karanmɔɔilu tɛma. A tɛrɛ ye a tolo malɔla ie la ka jɔninkali kɛ ie kun ma. ⁴⁷ A la hankilimaya ni a la jabili ka woilu bɛɛ kabannakoya.

48 A sɔrɔnbailu ka a yen tuma mɛn, alu fanan kabannakoyara. A na ka a majininka ko: «N dence, nfenna i ra ko su jin ke an na? An haminni tere kojuuya. An tun da i jinin fan bee ka kana.» 49 Isa ka a jabi: «Nfenna ai tere ye n jininna ten? Ai ma a lon ko n ye n fa la bon na wa?» 50 Koni a sɔrɔnbailu ma wo kɔrɔ lon.

51 Isa wara ie kofe Nasareti, ka to ie bolo ye. A tere ye ie kan mirala tuma bee ka bonya di ie ma. Ko menilu bee taminni, a na konin ka woilu bee to a jusu rɔ. 52 Isa tora kunbayala a fari rɔ. A walijiyara. A diyara Alla ye, a ni mɔoilu fanan ye.

3

Yaya ka kawandili ke

1 Nba, Rɔmu mansa ba Tiberi la mansaya san tan ni looluna, Ponse Pilate tere ye Jude mara kun na, ni Herodi tere ye Kalile mara kun na, ni a kɔrɔce Filipe tere ye Iture ni Tirakoniti marailu kun na, a ni Lisaniyasi tere ye Abileni mara kun na. 2 Anasi ni Kayifasi tere ye sarakalase la kuntiibaya la.

Wo tuma, Alla ka a la kuma lase Sakariya dence Yaya ma wula kɔndo. 3 Yaya wulira wo rɔ, ka wa kawandili ke Juriden ba fan dɔ. A ka a fɔ mɔoilu ye ko alu ye sun ji rɔ tubi kanma, sa Alla ri yafa ie julumun dɔ. 4 Wo kera iko Nabi Esayi ka a sebe ja men ma ko:

«Mɔɔ do ri na a kan nabɔ wula kɔndo
ka a fɔ mɔoilu ye ko alu ye sila ba raben Maari ye,
ka ban ka sila denni bee latelen a ye.

5 Dinban kɔndɔla bee ye lafa.
Koyinke ni tindi bee ye rakanya.
Sila rakundunilu ye latelen.
Sila juu ye raben ka nunku.

6 Wo wa ke, adamadenilu bee ri Alla la kisi ko yen.»

7 Jama tere ye nala Yaya ma sun ji rɔ kanma. A ka a fɔ doilu ye ko: «Aileilu fonfɔnni, yon ka Alla la kititee jafɔ ai ye?» 8 Ai ye kewali ke ikomin jiri den men da yiraka ko ai tubini. Ai kana a fɔ ai jere ye ko «Ibrahimia ye an fa le ri.» Baa n ye fɔla ai ye ko Alla ri se kaba jin kela Ibrahimia denilu di. 9 Sisen, tɛeran da wuli jiri lulu tee kanma. Jiri menilu te den juma kela, woilu ri tee ka lafli ta rɔ.»

10 Mɔoilu ka Yaya majininka ko: «An ye nfen de ke wo rɔ?» 11 Yaya ka ie jabi: «Duruki fila ye men bolo, wo ye feriyatɔ sɔ duruki kelen na. Damunun fen tii, wo fanan ye mɔɔ sɔ wo ja ma.» 12 Nisɔnkɔmirala doilu fanan nani sun ji rɔ kanma. Alu ka Yaya majininka ko: «Karanmɔɔ, an ye nfen de ke wo rɔ?» 13 A ka a fɔ ie ye ko: «Ai ka kan ka jate men mira mansa ye, ai ye dan wo ma. Ai kana foyi la wo kan.» 14 Sorodasi doilu fanan nara a majininka ko: «Andeilu don? Andeilu ka kan ka nfen de ke wo rɔ?» A ka ie jabi: «Ai kana mɔɔ bolofen si mira a la fanka la. Ai kana maborili ke wuya la fanan. Ai ye ai wasa don ai sara rɔ.»

15 Alu bee tere ye imirila ie jusu rɔ ko: «Alla la Mɔɔ Nenematamɔnin men ko fɔni, Yaya le wo ri wo rɔ wa?» Baa, mɔoilu tere ye wo kisiba makɔnɔla. 16 Ka ben ie miriya wo ma, Yaya ka a fɔ ie ye ko: «Nde ye ai sunna ji rɔ, kɔni dɔgbere nato n kɔ, men fanka ka bon n ta ri. Hali ka n birin ka a la sanbara julu fulli a ye, wo ka bon nde ma. Ale natɔ ai sunna Alla la Nin Seniman dɔ, a ni ta! 17 A la fere ye a bolo, a ri a la sene suman bu ni a fofɔ ni a kise bɔ a jɔɔn dɔ fere men na. A wa wuli wo baara kanma, a ri suman kise ni a bu bɔ jɔɔn dɔ. A ri

suman kise ke bondon kɔndɔ, ka ban ka bu bɛɛ janin ta la. Ta wo ye ta sabali ri, mɛn tɛ ban habadan.» ¹⁸ Yaya ka fen siyaman fɔ ie ye, ka ie kawandi, ka Alla la kibaro puma lase ie ma.

¹⁹ Yaya ka jamanatii Herodi jalaki fanan, ka a masɔrɔn a tun da a kɔrɔcɛ muso Herodiyasi mira a la. Yaya ka Herodi jalaki kojuu siyaman dɔ. ²⁰ Jalakili wo gbara Herodi la, foo ka Yaya mira ka a bila kaso la. Herodi ka kojuu ke wo rɔ, ka wo fanan la a la kojuu toilu bɛɛ kan.

Isa sun ji rɔ ko

²¹ Mɔɔilu ye nala sun ji rɔ kanma tuma mɛn na, Isa fanan nara a sun diya ji rɔ*. Ka Isa to Alla matarala sun ji rɔ diya ye, sankolo lakara. ²² Alla la Nin Seniman ka kanba fari pɔɔn ta ka jii Isa kan. Kuma kan do bɔra sankolo rɔ ka a fɔ ko: «N ninkan dence le i ri. I duman n ye kosɛbɛ!»

Isa buruju

²³ Isa bɔra sun ji rɔ diya ka a la baara damira. Wo ka a tɛrɛn a ra san bisawa pɔɔn sɔrɔn. Mɔɔilu tɛrɛ a jatela Yusufu dence le ri.

Yusufu tɛrɛ Heli den de ri.

²⁴ Heli tɛrɛ Matati den de ri.

Matati tɛrɛ Lebi den de ri.

Lebi tɛrɛ Mɛlɛki den de ri.

Mɛlɛki tɛrɛ Janayi den de ri.

Janayi tɛrɛ Yusufu den de ri.

²⁵ Yusufu tɛrɛ Matatiyasi den de ri.

Matatiyasi tɛrɛ Amɔsi den de ri.

Amɔsi tɛrɛ Nahɔmu den de ri.

Nahɔmu tɛrɛ Esili den de ri.

Esili tɛrɛ Nakayi den de ri.

²⁶ Nakayi tɛrɛ Maati den de ri.

Maati tɛrɛ Matatiyasi den de ri.

Matatiyasi tɛrɛ Semi den de ri.

Semi tɛrɛ Joseki den de ri.

Joseki tɛrɛ Joda den de ri.

²⁷ Joda tɛrɛ Jowanan den de ri.

Jowanan tɛrɛ Resa den de ri.

Resa tɛrɛ Sorobabeli den de ri.

Sorobabeli tɛrɛ Salatiyɛli den de ri.

Salatiyɛli tɛrɛ Nɛri den de ri.

²⁸ Nɛri tɛrɛ Mɛlɛki den de ri.

Mɛlɛki tɛrɛ Adi den de ri.

Adi tɛrɛ Kosamu den de ri.

Kosamu tɛrɛ Elimada den de ri.

Elimada tɛrɛ Eri den de ri.

²⁹ Eri tɛrɛ Yosuwe den de ri.

Yosuwe tɛrɛ Eliyɛsɛri den de ri.

Eliyɛsɛri tɛrɛ Jorimu den de ri.

Jorimu tɛrɛ Matati den de ri.

Matati tɛrɛ Lebi den de ri.

³⁰ Lebi tɛrɛ Simeyɔn den de ri.

Simeyɔn tɛrɛ Juda den de ri.

Juda tɛrɛ Yusufu den de ri.

---

* **3:21** Wo tuma, Yaya ma bila kaso la burun.

Yusufu tɛɛ Jonamu den de ri.
 Jonamu tɛɛ Eliyakimu den de ri.
³¹ Eliyakimu tɛɛ Mɛliya den de ri.
 Mɛliya tɛɛ Mɛna den de ri.
 Mɛna tɛɛ Matata den de ri.
 Matata tɛɛ Natan den de ri.
 Natan tɛɛ Mansa Dawuda den de ri.
³² Mansa Dawuda tɛɛ Jɛsɛ den de ri.
 Jɛsɛ tɛɛ Obedi den de ri.
 Obedi tɛɛ Bowosi den de ri.
 Bowosi tɛɛ Salimɔn den de ri.
 Salimɔn tɛɛ Nasun den de ri.
³³ Nasun tɛɛ Aminadabu den de ri.
 Aminadabu tɛɛ Adimɛn den de ri.
 Adimɛn tɛɛ Arini den de ri.
 Arini tɛɛ Hɛsirɔn den de ri.
 Hɛsirɔn tɛɛ Pɛɛsi den de ri.
 Pɛɛsi tɛɛ Juda den de ri.
³⁴ Juda tɛɛ Yakuba den de ri.
 Yakuba tɛɛ Isiyaka den de ri.
 Isiyaka tɛɛ Iburahima den de ri.
 Iburahima tɛɛ Tera den de ri.
 Tera tɛɛ Nakori den de ri.
³⁵ Nakori tɛɛ Seruki den de ri.
 Seruki tɛɛ Rakawu den de ri.
 Rakawu tɛɛ Falɛki den de ri.
 Falɛki tɛɛ Eɓɛri den de ri.
 Eɓɛri tɛɛ Sala den de ri.
³⁶ Sala tɛɛ Kanaan den de ri.
 Kanaan tɛɛ Arifasadi den de ri.
 Arifasadi tɛɛ Sɛmu den de ri.
 Sɛmu tɛɛ Nuhan den de ri.
 Nuhan tɛɛ Lamɛki den de ri.
³⁷ Lamɛki tɛɛ Metusalemu den de ri.
 Metusalemu tɛɛ Enɔki den de ri.
 Enɔki tɛɛ Yarɛdi den de ri.
 Yarɛdi tɛɛ Malalɛli den de ri.
 Malalɛli tɛɛ Kenan den de ri.
³⁸ Kenan tɛɛ Enosi den de ri.
 Enosi tɛɛ Sɛti den de ri.
 Sɛti tɛɛ Adama den de ri.
 Adama tɛɛ Alla den de ri.

4

Ibulusa ka Isa manɛɛ

¹ Nin Seniman tora Isa fɛ. Awa, Isa tɛɛ ye bɔla Juridɛn ba da la tuma mɛn na Alla la Nin Seniman lɔra a jɔɔ ka wa a ri wula kondɔ. ² A ka tele binaanin kɛ wula kondɔ ye, Ibulusa ye a magɓɛɛn kɛla. A ma foyi si damun waati wo kɔɔ. Tele binaanin dafanin, kɔnkɔ gbara a la a ja ma. ³ Wo rɔ Ibulusa nara ka a fɔ a ye ko: «Ni ile le ye Alla Dencɛ ri, i ye a fɔ kaba wo ye ko wo ye yeɓɛman ka kɛ buru ri.» ⁴ Isa ka Ibulusa jabi: «A sɛbɛni Alla la kitabu kondɔ ko: «Mɔɔ ti se balola buru gbansan na.»»

⁵ Isa banni wo fola Ibulusa ye, Ibulusa ka a ta ka wa a ri san ma, ka dunuᵗa mansaya beε yiraka a la waati kelen na. ⁶ Ibulusa ka a fo a ye ko: «Jamana woilu beε dini nde ma. N wa son mɔɔ men do, n di a beε di wo ma. N di i lasii jamana woilu beε kun na sa i ri bonya ba sɔɔn. ⁷ Ni i ka nde bato, i ri woilu beε sɔɔn.» ⁸ Isa ka a jabi: «A sebeni Alla la kitabu kɔndo ko: «I ye i Maari Alla le bato ka ale kelen pe gbiliya.»»

⁹ Ibulusa ka Isa ta ka wa a ri Jerusalemu wo rɔ. A wara Isa labɔ Allabato-bonba kun na, ka a fo a ye ko: «Ni ile le ye Alla Dence ri, i ye igban de ka bo yan. ¹⁰ Ka a masɔɔn a sebeni Alla la kitabu kɔndo ko: «Alla ri a fo a la melekailu ye ko alu ye i lakanda, ¹¹ ka i korota ie bolo la, sa i sen kana se kaba ma.» ¹² Kɔni Isa ka Ibulusa jabi: «A fɔra Alla la kitabu kɔndo fanan ko: «I kana i Maari Alla korɔbo.»» ¹³ Ibulusa banda Isa manɛɛla, a kɔjara a ma tuma men na, a bɔra a kɔfe ka lon gberε makɔnɔ.

Isa ka a la baara damira Kalile mara rɔ

¹⁴ Isa bɔra ye ka wa Kalile mara rɔ Nin Seniman na seεbaya rɔ. A la ko fɔra mara wo fan beε rɔ. ¹⁵ A tere ye wala mɔɔilu karanna salibonilu la ye. Beε tere ye a tɔɔɗuma fola.

Nasarɛtikailu ka iban Isa rɔ

¹⁶ Isa wara se Nasareti, a makɔlɔra yɔrɔ men do. Nɔɔn lon seni, a wara salibon na, ikomin a darini a kela ᵗa men ma. A se men keni karan diya ye, a wulira ka ilo kitabu karan kanma. ¹⁷ Nabi Esayi la kitabu donda a bolo. A ka yɔrɔ do jinin kitabu rɔ, yɔrɔ men karan loo tere ye a la. A sebeni yɔrɔ wo rɔ ko: ¹⁸ «Maari Alla la Nin Seniman ye n kan, ka a masɔɔn a ra nde nenematɔmɔn ko n ye wa kibaro ᵗuma fo fantanilu ye. A ra n kelaya ko n ye a laseyi kasodenilu ma ko alu ra kanhɔɔya, ko n ye a fo ᵗa fuyen ye ko ie ᵗa ri laka.

A ka n kelaya ko n ye mɔɔ tɔɔnɔnɔn kanhɔɔya, ¹⁹ ko n ye a fo mɔɔilu ye ko Maari la san ba ra se, a la kininkinin di yiraka ie la san men na kɔnin.»

²⁰ A banni wo karanna, a ka kitabu datuun ka a don a lamara bolo ka isii. Mɔɔilu beε ᵗa lɔni tere a rɔ. ²¹ A ka a fo ie ye ko: «N da ban kitabu yɔrɔ men karanna, wo kuma ra dafa ai ᵗana bi.»

²² Alu beε tere ye a tɔɔɗuma fola, baa alu kabannakoyani a la kuma ᵗumailu rɔ. Wo rɔ, alu ka iᵗɔn majininka ko: «Yusufu dence te jin di wa?»

²³ Isa ka a fo ie ye ko: «Sika te a rɔ, ai ri sanda jin la n ye ko: «Dandalila, i ka kan ka i jere lakendeya folɔ.» Ai ri a fo n ye fanan ko: «I ka ko menilu ke Kaperinahumu, an ye woilu kalama. I ye woilu ᵗɔn ke i jere fanan wara rɔ yan.» ²⁴ A ka a fo ie ye ko: «Tɔna le! Nabijuma si te jatela a wara mɔɔilu bolo.

²⁵ N di misali doilu yiraka ai la. Nabi Eli la tele rɔ, san sawa ni karo wɔrɔɔ dafara sancɔ ma se nala Isirayeli jamana duu kan. Wo le ka a ke, kɔnkɔ ba donda jamana kɔndo. Wo tuma, cesamuso ka siya Isirayeli jamana rɔ yan. ²⁶ Kɔni Alla ma Nabi Eli lawa wo si demenna. Alla ka Nabi Eli lawa cesamuso do wara Sarepita so kɔndo, men ye Sidon mara rɔ. ²⁷ Ka la wo beε kan, Nabi Elise la tele rɔ, kunatɔ tun ka siya Isirayeli jamana rɔ yan. Kɔni wo si ma kendeya Nabi Elise bolo fo Naaman kelen Sirijeka.»

²⁸ Nba, wo ka menilu siini teren ye salibon na, woilu ka kuma wo men ka mone kojuuya. ²⁹ Alu beε wulira ka Isa gben ka labɔ so kɔndo. Iko so wo lɔni tindi ba kan, alu ka Isa ta ka wa a ri tindi ba wo kun do ko ka a lafilɔ, kosa a ri be ka faa. ³⁰ Kɔni a taminda ie tema ka wa.

Isa ka jina gben

³¹ Nba, Isa wara Kaperinahumu, so men ye Kalile mara rɔ. Nɔɔnɔn lon sera, a wara mɔɔilu karan salibon na. ³² Alu kabannakoyara a la mɔɔ karan ja ma, ka a masɔrɔn a tɛɛ ye mɔɔilu karanna kuma men na sebaaya ba tɛɛ ye wo rɔ. ³³ Wo ka ke jinatɔ do tɛɛ ye jama tema ye. Ka Isa to karanna, jinatɔ wo kulera fanka la ka a fɔ ko: ³⁴ «Eɛ, Isa Nasaretika! I ye nfen kɛla andeilu tema yan? I nani an halaki kanma wa? I ye mɔɔ su men di, n ka wo lɔn. Alla la Mɔɔ seniman de i ri.» ³⁵ Isa jamanda jina ma ka a fɔ a ye ko: «I makun! Bɔ cɛ wo fɛ!» Jina ka cɛ wo labe duu ma jama bɛɛ jana, ka ban ka bɔ a fɛ. Foyi si ma ke cɛ la. ³⁶ Mɔɔilu kabannakoyara a ja jɛɛ jɛɛ ma wo rɔ. Alu ka a fɔ jɔɔn ye ko: «Kuma su juman ye jin di? A ragbɛ! A ye jinailu jamarila fanka ni sebaaya la. A wa a fɔ ie ye ko alu ye bɔ, alu ri bɔ.» ³⁷ Wo rɔ, Isa tɛɛ ye men kɛla, wo kibarɔ forɔ fan bɛɛ yɔrɔ wo laminin dɔ.

Isa ka Simɔn biran muso lakendɛya

³⁸ Isa bɔra salibon na ka wa Simɔn wara. A sera ye ka a tɛɛn Simɔn biran muso tɔrɔni kosɛbɛ, a muso na kɔnin. A fari kalayani kojuuya. Simɔn wara mɔɔilu ka Isa madiya ko a ye muso demɛn. ³⁹ Isa wara se a fɛ, ka ilo a kun na. A ka fari makaliya makuma, ko a ye bɔ muso rɔ. A bɔra. Muso wulira ikɔrɔ ye, ka damunun di ie ma.

Isa ka jankarɔto siyaman nakendɛya

⁴⁰ Fitiri waati se men kɛni, mɔɔilu nara jankarɔ toilu ri Isa ma. Jankarɔ su siyaman tɛɛ ye ie kan. Isa ka a bolo la a kelen kelenna bɛɛ kanma ka ie lakendɛya. ⁴¹ Jinailu bɔra mɔɔ siyaman fɛ fanan. Alu bɔ waati, alu kulera ka a fɔ Isa ma ko: «Alla Dɛncɛ le ile ri.» Kɔni Isa ka ie makuma ka ie makun! A ma sɔn ie ye kuma, ka a masɔrɔn alu ka a lɔn ko ale le ye Alla la Mɔɔ Nenematɔmɔnin di.

Isa wara kawandili kɛ Jude mara rɔ

⁴² Wo duusa gbɛ jona, Isa bɔra so kɔndɔ ka wa wula kɔndɔ. Mɔɔilu ka a jinin haan ka a sɔrɔn wula kɔndɔ ye. A loo tɛɛ ye ie la ka a laseyi ie wara, baa alu te a fɛ a ye bɔ ye. ⁴³ Kɔni Isa ka a fɔ ie ye ko: «A fɛɛɛ te fo n ye wa Alla la mansaya kibarɔ juma lase mɔɔilu ma so ba gbɛɛilu la. N kelayani wo le la.» ⁴⁴ A tora Jude mara rataamala, wo rɔ, ka mɔɔilu kawandi salibonilu la.

5

Simɔn ka jɛɛilu mira Isa baraka rɔ

¹ Nba, lon do rɔ, Isa lɔni tɛɛ Kenesareti Dala tɔrɔfɛ. Jama nara a laminin fan bɛɛ rɔ ka ie tolo malɔ Alla la kuma la. ² A ka kulun fila lani yen ji dafɛ. Kulun tiilu tun da bɔ ji kan ka kulunilu to ye. Alu tɛɛ ye ie la jɔɔilu makola ji dala. ³ Isa wara don kulun wo kelen kɔndɔ, men tɛɛ ye Simɔn ta ri kɔnin. A ka a fɔ Simɔn ye ko a ye a kulun mabɔ gbelemala la dooni. Isa ka isi kulun kɔndɔ ka mɔɔilu karan, menilu lɔni gbelema.

⁴ A banni mɔɔilu karanna, a ka a fɔ Simɔn ye ko: «I ye kulun nawa ji kan bɛɛɛ kɛ ka ai la jɔɔilu bila ji rɔ, sa ai ri jɛɛ mira.» ⁵ Simɔn ka a jabi: «Karanmɔɔ, an da su muumɛ kɛ jɛɛ jininna ka kaja. An ma foyi sɔrɔn. Kɔni n di jɔɔilu kɛ ji rɔ ikɔ tuun i la kuma sababu la.» ⁶ Wo rɔ, Simɔn wara jɔɔilu kɛ ji rɔ. Nba, alu ka jɛɛ siyaman ba mira. Jɛɛ warara foo ka jɔɔilu farafara damira. ⁷ Alu ka ie baara jɔɔilu kili, menilu tɛɛ ye ji kan kulun gbɛɛ kɔndɔ, ko woilu ye na ie demɛn. Alu nara ie la kulun dɔ. Kulun fila woilu bɛɛ fara jɛɛ la kojuuya,

foo kulunilu jiiṭo tere ji koro. ⁸ Simōn Piyeri ka wo yen tuma men, a ka imajii Isa sen koro ka a madiya ko: «Maari, i kana i madon n na, baa kojuukela le ye nde ri.» ⁹ A ka wo fo ka a masaron jee jate wo tun da Simōn ni a la mooilu bee kabannakoyara foo ka silan. ¹⁰ A baara joon menilu tere ye Sebede dencailu Yakuba ni Yuhana ri, woilu fanan kabannakoyara.

Koni Isa ka a fo Simōn ye ko: «I kana silan. I kusan jee jininna. Koni ka damira bi haan ka wa, i ri mooilu jinin ka ie ke Alla ta ri.» ¹¹ Alu bora ji kan tuma men na, alu ka kulunilu ni jee mira fen bee to ye ka bila Isa ko.

Isa ka kunato do lakendeya

¹² Nba, lon do ro, Isa tere ye Kalile mara ro. Ka a to so da la, a benda kunato do ma. Kuna juu ba le tere ye a ma. A ka Isa yen ka a jakoro ben duu ma, ka a madiya ko: «Maari, ni i sonda, a se ye i ye ka n fari seniya foo ka n nakendeya.» ¹³ Isa ka a bolo maa a la ka a fo a ye ko: «N sonni. I ye seniya.» Kuna ka a bila ikoro ye. ¹⁴ Isa ka a fo a ye ko: «I kana a fo moosi ye. Wa i fari yiraka sarakalase la. Alla ka saraka men fo Nabi Musa la sariya ro, i ye wo bo i la seniyali koson, ka ban ka i la sereya yiraka.» ¹⁵ Koni hali wo, Isa tao tere ye fola ka jensen fan bee ro. Wo le ka a ke, jama tere ye nala ka ie tolo malo a la. Jankarotoilu tere ye nala kendeya jininna fanan. ¹⁶ Koni Isa kelen tere ye wala Alla matara diya wula ro ko siyaman.

Isa ka korongbonin do lakendeya

¹⁷ Lon do ro, Isa tere ye mooilu karanna bon do la. Farisilu ni sariya karanmooilu siini tere ye. Woilu nani ka bo Kalile mara ni Jude mara so siyaman na, a ni Jerusalemu so kondoo. Wo tuma, Maari Alla la sebaaya ye Isa kan ka mooilu lakendeya.

¹⁸ Ka Isa to mooilu karanna, mo dooilu nara ce korongbonin do ri. A lani tere lafen kan. Alu tere ye don ko ro bon na, ko ka jankaroto la Isa jakoro. Alu ka fere bee ke ka a don ja jinin. ¹⁹ Koni jama warani tere kojuuya. Wo ro alu ma don ja saron. Wo le koson, alu yelera bon kan ka yoro do waranka. Alu ka korongbbato ni a la lafen ta ka a lajii woo wo la. Alu ka a lajii haan ka wa a la Isa jakoro jama tema. ²⁰ Isa ka wo bee ragbe ka a yen ko mo dooilu lani ale la. Wo ro, a ka a fose korongbbato ye ko: «N duu jance, i ra makoto i la kojuuilu la bi.»

²¹ Sariya karanmooilu ni Farisi menilu tere ye ye, woilu ka imiri ko: «Yon de jin di men ye Alla tanama kuma fola ten? Yon di se mo do makotola a julumunna ten, fo Alla kelen pe?» ²² Isa ka ie la miriya lon. Wo ro, a ka a fo ie ye ko: «Nfenna miriya su wo ye ai jusu ro?» ²³ A ye di? Ka a fo ce wo ye ko a ra makoto a la julumun na, wala ka a fo a ye ko a ye i wuli ka i taama, juman ke duman wo fila ro? ²⁴ N di a yiraka ie la, bi, ko a se ye n ye, Mo do Dence konin, ka mo do makoto kojuuilu la, dunu ja jin do.» Wo ro, a ka a fo korongbbato ye ko: «I wuli. I la lafen ta. I ye wa i wara.» ²⁵ A wulira ikoro ye jama bee jana ka a la lafen ta ka wa a wara. A watola, a tere ye Alla tandola kosebe. ²⁶ Mo oilu bee kabannakoyara ka Alla tando ka ban ka silan. Alu kan ko: «Ee! An da ko bailu yen bi!»

Isa ka Lebi kili

²⁷ Wo ko, Isa boni ye, a ka nisankomirala do siini yen nisankomira diya. A tao ko Lebi. Isa ka a fo a ye ko: «I ye bila n ko.» ²⁸ Lebi wulira ka a la baara to ye ka bila Isa ko.

²⁹ Kofe, Lebi ka damunun ba raben Isa ye ka mo oilu kili a wara. Nisankomirala siyaman nara, a ni mo do gberailu. Alu bee tere ye damunun

kela iḡḡon fe. ³⁰ Farisi doilu ni sariya karanmḡo doilu nara ka ie beε siini teren yḡḡ kelen dḡ. Wo gboyara ie ye. Wo rḡ, alu ka Isa la karandenilu maḡininka ko: «Nfenna ai ra sḡn ka damunun ke ni sḡnkḡmiralailu fe, a ni kojuukela gberεilu?» ³¹ Isa ka ie jabi: «Mḡo menilu kende, woilu mako te dandalila la. Jankarḡoilu mako ye dandalila la. ³² N ma na mḡo teleninilu kili kanma. N nani kojuukelailu le kili kanma, sa alu ri tubi.»

Fen kḡḡ ni fen kura te kelen di

³³ Doilu ka a fḡ Isa ye ko: «A ye di? Yaya la karandenilu ni Farisilu la karandenilu ye sun donna waati do la a ni alu ye Alla matara. Kḡni i la karandenilu ri damunun ke ka minnin waati beε.» ³⁴ Isa ka ie jabi sanda do rḡ ko: «A ye di? Ni kḡḡ kura sera do wara, i ri se ka kḡḡ kura tii ni a terilu jamari ko alu kana damunun ke iḡḡon fe wa? Wo ti se kela! ³⁵ Baa lon do natḡ, kḡḡ kura tii ri bḡ a terilu rḡ. Wo lon, ḡnesuma ri gba ie la. Wo rḡ, alu ri sun don wo lon.»

³⁶ Isa ka sanda do fanan la ie ye ko: «Mḡo te faanin kura kunkurun teε faanin kḡḡ raben kanma. Ni i ka wo ke, faanin kura ri tḡḡan. Ka la wo kan fanan, i ri a teren faanin kura kunkurun wo ti se benna faanin kḡḡ ma. ³⁷ Wo ḡa kelen ma, mḡo te minnin fen fadiman kura ke foroko kḡḡ kḡndḡ. Ni i ka wo ke, minnin fen fadiman kura ri foroko kḡḡ wo te ka a tḡḡan. Minnin fen beε ri bḡ. Foroko ni minnin fen beε ra tḡḡan wo rḡ. ³⁸ Wo le kosḡn, minnin fen fadiman kura ka kan ka ke foroko kura le kḡndḡ. ³⁹ Ni mḡo kḡni darira minnin fen fadiman kḡḡ minna, a kura loo te gba a la fewu! A ri a fḡ ko: «Kḡḡman duman.»»

6

Isa ka men fḡ Nḡḡḡ lonna ko rḡ

¹ Nḡḡḡ lon do rḡ, Isa ni a la karandenilu tamintḡ teε ye sene do tema. Ka ie to sene tema, Isa la karandenilu ka sene suman tonson do bḡrḡndḡ ka a toto ka a damun. ² Wo kera Farisi doilu ḡana. Alu ka a fḡ karandenilu ye ko: «Ko men ma kan ka ke Nḡḡḡ lon ma, ai ye wo kela nfenna?» ³ Isa ka ie jabi: «Kḡnkḡ tere ye Mansa Dawuda ni a taama ḡḡḡnilu la, a ka men ke, ai ma wo karan wa? ⁴ A donda Allabatobonba kḡndḡ, saraka buru teε ye yḡḡ men. Ka ben sariya ma, mḡo si ma kan ka buru wo damun foo sarakalaselailu. Kḡni mansa Dawuda ka wo ta ka a damun, ka do di a taama ḡḡḡnilu ma.» ⁵ Wo rḡ, Isa ka a fḡ ie ye ko: «Mḡo Dence le ye Nḡḡḡ lon tii ri.»

Isa ka ke bolo faanima do lakendeḡa

⁶ Nba, Nḡḡḡ lon gberε, Isa donda salibon do la ka mḡoilu karan. Ce do tere ye, men bolokinin janin a la. ⁷ Nba sariya karanmḡo doilu ni Farisi doilu fanan tere ye ye, menilu tere ye kḡḡsila kojuuya, baa alu tere ye fere ḡininna ka Isa jalaki. Ni a ka bolo janintḡ wo lakendeḡa Nḡḡḡ lon, alu ri a jalaki sababu sḡḡn. ⁸ Kḡni Isa ka ie miriya lon. A ka a fḡ bolo sabato ye ko: «Iwuli ka ilḡ an tema.» A ka ilḡ. ⁹ Isa ka jama maḡininka ko: «A ye di? A daani ka kḡḡuma ke Nḡḡḡ lon, wa kojuu? Ka mḡo kisi, wa ka a faa?» ¹⁰ A ka a ḡa lḡ ie beε rḡ, ka ban ka a fḡ ce wo ye ko: «I bolo rasḡmḡn!» A ka a bolo rasḡmḡn. Ikḡḡ ye, a kendeḡara. ¹¹ Farisilu ni sariya karanmḡoilu ka wo yen tuma men, ie jusu bḡra kojuuya. Alu wara iḡḡon yen ka a fḡ ko: «An ye nfen ke Isa la?»

Isa ka keladenba tan ni fila ḡenematḡḡn

¹² Lon gberε, Isa wara Alla matara diya koyinkeilu yoro rɔ. A ka su muume ke Alla matarala. ¹³ Duusa gbeni, a ka a la karandenilu beε kili ka moɔ tan ni fila penemataman ie rɔ, ka ke a la keladenbailu ri. ¹⁴ Wo moɔ tan ni fila too le jin: Simɔn, Isa ka men too la ko Piyeri, a ni a dooce Andere; Yakuba ni Yuhana; Filipe ni Bartolomi; ¹⁵ Matiyu ni Tomasi; Alife dence Yakuba ni Simɔn, a ye fola men ma ko Fabaden; ¹⁶ Yakuba dence Judasi; a ni Judasi Sikariyoti, men ye a janfa moɔ ri.

Isa ka jama ba karan ka jankarɔoilu lakendeya

¹⁷ Nba, Isa ni keladenba woilu jiira koyinke la ka wa se gbekula do rɔ. Alu benda karanden siyaman di ye. Jama ba fanan tere ye ka bo yoro siyaman. Doilu boni Jerusalemu, doilu boni Jude mara rɔ. Doilu fanan boni kooji da la, so menilu too ko Tiri ni Sidon. Alu beε nani ka ie tolo malɔ Isa la, ka lakendeya. ¹⁸ Jinailu tere ye menilu torola, woilu lakendeyara fanan. ¹⁹ Moɔ beε tere ye a ja jininna ka i maa Isa la, ka a masoron fanka tere ye a la jankarɔoilu beε lakendeya.

Menilu ye barakadenilu ri

²⁰ Isa ka a ja lo a la karandenilu rɔ ka a fo ie ye ko:

«Aile barakaden menilu ye fantanya rɔ,
baa Alla la mansaya ye ai ta le ri.

²¹ Aile barakadenilu, konko ye aileilu men na bi,
baa ai ri fa.

Aile barakadenilu ai men ye kasila bi,
baa ai ri yeε.

²² Aile barakadenilu ni moɔilu ka ai lagboyaje, ka iban ai rɔ, ka ai nanin, ka ai too tignan Moɔ Dence koson. ²³ Ai ye sewa wo rɔ kosebe fo ka jaalen, baa ai barayi ka bon harijeene rɔ. Menilu ri kojuu su wo ke ai la, woilu benbailu ka wo joon ke Alla la nabijumailu fanan na.

²⁴ Gbalo ye ai ye, menilu ye nanfulutii ri sisen,
baa ai ra ai la here soron ten.

²⁵ Gbalo ye ai ye, ai menilu ye damununna ka fa sisen. Ai ri konko.
Gbalo ye ai ye, ai menilu ye lala sisen. Ai ri kasi ka kasi.

²⁶ Gbalo ye ai ye, ni moɔilu ka ai too juma fo tuma beε,
baa woilu benbailu tere ye wuya nabijumailu bonyala wo ja kelen ma.»

An ye an juuilu kanin

²⁷ Isa kan ko: «Ai, menilu tolo ye n kan na, ai ye ai juuilu kanin, ka kojuma ke ai lagboyajebailu ye. ²⁸ Moɔ menilu ye ai dankala, ai ye duwa woilu ye. Moɔ menilu karagbeleman ai ma, ai ye Alla matara woilu ye. ²⁹ Ni moɔ ka i da fan kelen gbasi, i ye a to kelen lo a ye fanan. Ni moɔ ka i la durukiba bo i bolo, i kana a mabali i la duruki korabila fanan tala. ³⁰ Ni moɔ moɔ ka i tara, i ye wo so. Ni moɔ ka fen do ta i bolo, i kana a fo a ye ko: «A di n ma.» ³¹ Ai ye a fe moɔilu ye ko men ke ai ye, ai jere ye wo joon ke moɔilu ye.

³² «Ni ai ka ai kaninba doron kanin, julu su juman de wo ri? Hali kojuukelailu fanan ye moɔ kaninna men fanan ka ai kanin. ³³ Ni ai ye moɔ ladiyala men ka ai ladiya fanan, julu su juman de wo ri? Hali kojuukelailu ye wo joon kela. ³⁴ Ni ai ka julu don julu saralailu doron na, julu su juman de wo ri? Hali kojuukelailu ye julu donna a sara ko le rɔ. ³⁵ Ai koni ye ai juuilu kanin, ka kojuma ke ai ye. Ai ye julu don ie la, ka ban ka a sara ko to ye. Ni ai ka a ke ten, ai barayi ri wara; ai ri ke Alla Korotaninba denilu jere jere ri. Ka a

masɔɔn ale ka ɲi mɔɔ bɛɛ ma, hali fisiriwali ni mɔɔ juuilu. ³⁶ Ai ye ke hinaba ri, iko ai Fa Alla hinaba ri ɲa mɛn ma.»

Ai kana mɔɔilu jii kojuukelailu ri

³⁷ Isa ka a fɔ ie ye ko: «Ai kana mɔɔilu jii kojuukelailu ri. Wo rɔ, ai fanan te jii kojuukela ri. Ai kana mɔɔ jalaki. Wo rɔ, ai fanan te jalaki. Ai ye mɔɔilu makoto. Wo rɔ, Alla fanan di ai makoto. ³⁸ Ai ye mɔɔilu sɔ, ai fanan di sɔ. Ai ri sɔ iko mɔɔ ye mɔɔ sɔla suman na ka a wara ɲa mɛn ma. A ri fe lafa, ka a juujuu, ka a madii, ka do fanan la a kan, fo ka bon. Ai ri sɔ ten. Ai wa mɔɔilu sɔ ɲa mɛn ma, Ai fanan di sɔ wo ɲa ma.»

³⁹ Wo rɔ, Isa ka sanda doilu la ie ye, ko: «A ye di? Na fuyen di se ka ɲa fuyen na gbeleke mira wa? Alu fila bɛɛ te be denka rɔ wa? ⁴⁰ Karanden ti se taminna a karanmɔɔ la, kɔni ni a ka iraja karanna kosebe, a ri ke a karanmɔɔ ɲɔɔn di.

⁴¹ «Namanin mɛn ye i badenma ɲa ma, i ye wo mafenla nfenna, ka a teren ferɛn mɛn ye i jere ɲa ma, i te wo korɔsila? ⁴² I ri se ka a fɔ i badenma ye di ko: «N badenma, ɲamanin mɛn ye i ɲa ma, n di wo bɔ i ɲa ma», ka a teren ferɛn ye i jere ɲa ma? Filankafu! I ye ferɛn wo bɔ i jere ɲa ma fɔlɔ. Kosa i jere ɲa ri laka. Wo rɔ, i ri se ka ɲamanin bɔ i badenma ɲa ma.»

Jiri su ri lɔn a den fe

⁴³ Nba, Isa kan ko: «Jiri ɲuma ti se den juu kela. Jiri juu fanan ti se den ɲuma kela. ⁴⁴ Jiri su ri lɔn a den fe. Toro den ni rɛsɛn den, wo si te sɔɔnna jiri wɔnenma la. ⁴⁵ Koɲuma ye bɔla mɔɔ ɲuma solɔmɛ rɔ. Kojuu ye bɔla mɔɔ juu solɔmɛ rɔ. Mɛn ye mɔɔ solɔmɛ rɔ, wo kuma ri bɔ a da rɔ.»

Bonlɔla fila

⁴⁶ Isa ko: «Nfenna ai ye a fɔla nde ma «Maari, Maari» ka a teren ai te n na kumakan bonyala? ⁴⁷ Mɔɔ mɔɔ nani nde ma, ka a tolo malɔ n kan na ka wo mira, n di se ka wo la mɔɔ mɛn ma, n di wo fɔ ai ye. ⁴⁸ A ye iko bonlɔla, mɛn ka duu sen ka a la bon ju birin farakolo kan. Sanci ba nara, ji bara. Ji woyora kojuuya ka se bon wo ma. Kɔni a ma foyi si ke bon na, ka a masɔɔn bon lɔni farakolo kan. ⁴⁹ Mɔɔ mɛn te n na kuma mirala, n di wo fanan la bonlɔla do ma. Bonlɔla wo ka a la bon lɔ kɲɛ kan. A ma a juu sii farakolo kan. Sanci nara, ji bɔra. Ji woyo se mɛn keni bon ma, bon bera kojuuya ka tɲan fewu!»

7

Isa ka sofaden kuntii la jɔn nakendɛya

¹ Isa banni wo fɔla jama ye, a donda Kapɛrinahumu so kɔndɔ. ² Rɔmuka sofaden kuntii do tɛɛ ye so kɔndɔ, mɛn diyana jɔn tun ma kɛndɛ. Wo faato le tɛɛ jankarɔ bolo. ³ Sofaden kuntii wo ka Isa mankutu mɛn waati mɛn na, a ka Yahudiya mɔɔbailu kelaya ka Isa madiya, ko a ye na a la jɔn nakendɛya. ⁴ Mɔɔbailu se mɛn keni Isa ma, alu ka a madiya kosebe ka a fɔ a ye ko: «Sofaden wo la hakan de. I ka kan ka a demɛn, ⁵ baa an na jamana mɔɔilu duman a ye kosebe. A jere ka an na salibon lɔ an ye.» ⁶ Wo rɔ, Isa wara ie kofɛ. Alu sudunyani sofaden kuntii wara, sofaden kuntii ka a teri doilu lawa Isa ma, ka a fɔ a ye ko: «Maari, i kana i jere tɔrɔ. N na hakan te i ye don n wara, ka a masɔɔn ka bon nde ri paɔn! ⁷ Wo bolo ma, n ma sɔn n jere ye wa i kunden, ka a masɔɔn wo ka bon nde ma. Kɔni ni i ka kuma kelen fɔ, n na jɔn di kɛndɛya. ⁸ Ka a masɔɔn n ye do la fanka kɔrɔ, sofaden doilu fanan ye n na fanka kɔrɔ. N wa mɛn kelaya, wo ri wa. N wa mɛn kili, wo ri na. N wa a fɔ n

na jɔn yɛ ko a ye kɛ ten, a ri a kɛ ten.»⁹ Isa ka kela wo mɛn waati mɛn na, a kabannakoyara kosebɛ. A ka iyɛlɛman ka a ja lɔ jama rɔ, jama mɛn bilani a kafe, ka a fɔ ie yɛ ko: «N ye a fɔla ai ye ko hali Isirayɛlikailu rɔ n ma lemɛniya wo jɔɔn yen ye.»¹⁰ Nba, keladenilu bɔra Isa kɔfɛ, ka ikɔseyi sofaden kuntii wara. Alu wara a tɛrɛn ye jɔn wo ra kɛndɛya fewu!

Isa ka kanberen suu lakunun

¹¹ Wo kɔ, Isa bɔra Kaperinahumu ka wa so do la, mɛn tɔɔ ko Nahini. A la karandenilu ni jama ba bilani tɛrɛ a kɔ.¹² A sudunyani so da la, a ka jɔɔn bɛn suu la, alu ye wala a madon diya kaburu so la. Dɛncɛ kelen pe wo le tɛrɛ cɛsamuso bolo. So kɔndɔ mɔɔilu siyaman ba le nara muso wo tɔrɔfɛ.¹³ Maari ka muso wo kasitɔ yen ka kininkin a ma. A ka a fɔ muso ye ko: «I kana kasi.»¹⁴ Ka ban ka imadon suu ta fen na ka a bolo maa a la. Suu talailu ka ilo. A ka a fɔ ko: «Kanberen, iwuli.»¹⁵ Wo fɔni, suu kununda. A wulira ka isii ka kuma damira. Isa ka a di a na ma.¹⁶ Mɔɔ bɛɛ silanda ka kabannakoya wo rɔ. Alu ka Alla tɔɔ bonya ka a fɔ ko: «Alla la nabijuma ba do ra na an tɛma.» A ni, «Alla ra na a la mɔɔilu dɛmɛn kanma.»¹⁷ Nba, Isa kibaro jɛnsɛnda Jude mara ni a laminin bɛɛ rɔ.

Yaya ka a la karandenilu lawa Isa ma

¹⁸ Yaya la karandenilu ka Isa la kibaro lase Yaya ma. Wo rɔ, a ka karanden fila kili¹⁹ ka ie kelaya ko alu ye wa Maari Isa majininka ko: «Alla la Mɔɔ Nɛnematɔmɔnin mɛn natɔ, wo ye ile ri wa, wala an ye dɔgbɛrɛ makɔɔ?»²⁰ Karanden fila wilu wulira ka wa Isa majininka ko: «Maari, Yaya ra an lɔ i ma. A ko an ye na i majininka ko: «Alla la Mɔɔ Nɛnematɔmɔnin mɛn natɔ, wo le ile ri wa, wala an ye dɔgbɛrɛ makɔɔ?»»²¹ Wo tuma, Isa ye a kan ka mɔɔ siyaman nakɛndɛya, jankarɔto a ni lanjiritɔilu, ka jinailu gbɛn jinatɔilu fɛ, ka ja fuyɛn siyaman ja laka.²² Wo rɔ, Isa ka keladen fila wo jabi: «Mɛn da kɛ ai jana yan, mɛn fanan da dantɛɛ ai jana, ai ye wa wo bɛɛ fɔ Yaya ye. Ai ye a fɔ a ye ko: Fuyenilu ja ra laka. Senkelenilu ra taama kojuma. Kunatɔilu ra kɛndɛya. Tologbedenilu tolo ra laka. Suilu ra kunun ka wuli. Kibaro juma ra lase bolokolonilu ma.»²³ Ni mɔɔ mɔɔ ma tɛɛ n dɔ, wo ye barakaden de ri.»

²⁴ Yaya la keladenilu bɔ mɛn kɛni ye, Isa kumara jama ye Yaya la ko rɔ. A kan ko: «Ai wa mɛn kɛra waa rɔ, ai wara nfen mafɛnɛ ye? Ai wara bin de mafɛnɛ wa, fɔjɔ ye mɛn lamaala? Wo kuma tɛ!»²⁵ Ai wara ka nfen mafɛnɛ sa? Faanin dagbɛlɛn tii wa? Wo kuma tɛ. Mɛnilu ye faanin dagbɛlɛn donna, ka ie diyana koilu kɛ, wilu te sɔrɔnna waa rɔ, fɔ mansa wara.²⁶ Ai wara nfen mafɛnɛ diya waa rɔ? Ai ma wa nabijuma do mafɛnɛ wa? Nabijuma le tɛrɛ jɔ! Kɔni ale ka bon nabijuma ri paaɔn!²⁷ A sɛbɛni a la ko rɔ Alla la kuma rɔ ko: «A ragbɛ, n di n na keladen nawa i jɛ ka i la sila rabɛn i jɛ.»

²⁸ A ragbɛ! Muso si ma den sɔrɔn fɔlɔ, mɛn ka bon Yaya ri. Kɔni mɔɔ mɔɔ ye Alla la mansaya rɔ, hali mɛn ye a bɛɛ kɔrɔ, wo bɛɛ ka bon Yaya ri.²⁹ Mɔɔ mɛnilu ka Isa la kawandili kan namɛn, hali nisonkɔmiralailu, alu bɛɛ ka Alla gbiliya, ka a masɔrɔn alu tɛrɛ ye sunna ji rɔ Yaya la sun ji rɔ kɔrɔ.³⁰ Kɔni Farisilu ni sariya karanmɔɔilu ka iban Alla sawo rɔ. Alu ma sɔn Yaya ye ie sunna ji rɔ.»

³¹ Isa ka a fɔ ikɔ tuun ko: «N ye bi mɔɔilu la nfen ma? Alu ni nfen de munujani?»³² Alu bɔni denninilu la, mɛnilu siini janatɛɛla lɔfɛ rɔ. Alu ye a fɔla ie dupɔɔnulu ye ko:

«A ragbɛ. An ka fule fɔ ai ye
kɔni ai ma sɔn ka don kɛ.
An ka saya dɔnkili la ai ye,

kɔni ai ma kasi.»

³³ I ma a yen, Yaya nara, a ma damunun ke, a ma minnin fen fadiman min. Wo rɔ, ai ka a jate jinatɔ ri. ³⁴ Mɔɔ Dence ra na sisen. A ye damunun kela, a ye minnin kela. Wo rɔ, ai ye a fɔla a ma ko a ma foyi si lɔn fo nɔɔmaya a ni dɔlɔ min, ko nisɔnkɔmiralailu ni kojuukela gberɛilu duman a ye kojuuya. ³⁵ Kɔni mɔɔ mɛn ye Alla la walijiya gbiliyala, wo tii ye walijiya kelen wo yirakala ko a telenni.»

Kaninteya den de ye makoto le ri

³⁶ Lon do rɔ, Farisi cɛ do tɛɛ ye mɛn ka Isa kili damunun kanma. Wo rɔ, Isa wara a wara. Alu ka damunun ke iɲɔɔn fɛ. ³⁷ Ka ie to damununna, muso donda bon na. Muso jin tɛɛ ye kojuukela le ri. Muso wo tun da a mɛn ko Isa ra wa damunun diya Farisi cɛ wara. Wo rɔ, a wulira ka na daa alabasitari ri, mɛn fani latikɔlɔn tulu la. ³⁸ A donda bon na ten. A taminda Isa *kɔfɛ ka i lɔ a sen kɔrɔ ka kasi. Ka a to kasila, a ɲaji bɔra ka buruburu Isa sen kan ka ie suma. Wo rɔ, a ka Isa sen jɔsi a jɛɛ kuni la ka ie sunbu, ka ban ka ie mamun latikɔlɔn tulu la.

³⁹ Farisi cɛ mɛn ka Isa kili damunun kanma ka wo bɛɛ lakɔrɔsi ka a fɔ a jɛɛ kɔndɔ ko: «Ni cɛ jin tun kɛra Alla la nabijuma jɛɛ jɛɛ ri, a tun di muso suu jin lɔn, mɛn da a bolo maa a la ten. A tun di a lɔn ko muso jin tɛɛ ye kojuukela le ri.» ⁴⁰ Isa ka a fɔ Farisi cɛ ye ko: «Simɔn, n ye a fɛ ka kuma do fɔ i ye.» Simɔn ka a jabi: «Karanmɔɔ, i ye a fɔ.» ⁴¹ Isa ko: «Cɛ do la julɔ tun ye mɔɔ fila la. Kelen ta benni wodigbɛ kemɛ loolu la. A tɔ kelen ta benni wodigbɛ biloolu la. ⁴² Wo fila si ma se julɔ sarala. Wodi tii wo hinara ie la, ka dijɛ ka ie fila la julɔ to ye. A ye di? Alu fila rɔ, cɛ ri diya yon ye ka tamin?» ⁴³ Simɔn ka a jabi: «N hankili rɔ, mɛn na julɔ tun ka bon, cɛ ri diya wo le ye ka tamin.» Isa ko: «Ale le wo ri jɔ!»

⁴⁴ Isa ka a ɲa lɔ muso rɔ, ka a fɔ Simɔn ye ko: «Simɔn, i ma muso jin yen wa? N nara i wara, i ma ji di n ma ka n sen mako. Kɔni a ka n sen suma a ɲaji la, ka a jɔsi a kuni la. ⁴⁵ I ma n sunbu foli rɔ. Kɔni kɛbi n donda yan, ale ma n sen sunbu boloka. ⁴⁶ I ma n kun mamun tulu la, kɔni a ka latikolon mun n sen na. ⁴⁷ Tuɲa ka fisa. Muso jin da kojuu siyaman ke kɔrɔman. Kɔni a la hake bɛɛ a labe ka a masɔrɔn a la kaninteya ra wara. A ragbɛ! Mɔɔ mɛn ma makotoli ba sɔrɔn ten, a la kaninteya tɛ ke ten.»

⁴⁸ Wo rɔ, Isa ka a fɔ muso ye ko: «I ra makoto i la kojuu bɛɛ la.»

⁴⁹ Menilu siini tɛɛ ye, woilu ka a fɔ ie jɛɛ kɔndɔ ko: «Eɛ! Yon ye jin di, mɛn di mɔɔ makoto a la kojuu la?»

⁵⁰ Kɔni Isa ka a fɔ muso ye ko: «I ra ikisi bi i la lemeniya sababu la. Wa! Alla ye hɛra ke i ye!»

8

Muso menilu bilani tɛɛ Isa kɔ

¹ Kɔfɛ, Isa tɛɛ ye iwala ka mɔɔilu kawandi so bailu ni so misɛnilu la. A tɛɛ ye Alla la mansaya kibaro ɲuma lasela ie bɛɛ ma. A la keladenba mɔɔ tan ni fila tɛɛ ye a kɔfɛ. ² Musoilu fanan bilani tɛɛ ye a kɔ, Isa tun da menilu lakendeya. Doilu fanan tɛɛ ye ie fɛ, Isa ka jinailu gbɛn ka bɔ menilu fɛ. Do tɔɔ tɛɛ ye ko Mariyamu Makidalaka. Isa tun ka jina wɔrɔnwula gbɛn ka bɔ ale kɔfɛ. ³ Cɛ mɛn tɔɔ ko Cusa, wo muso fanan tɛɛ ye, mɛn tɔɔ ko Yohani. Cusa wo

* **7:38** Waati wo la, Yahudiya tɛɛ ye isiila tabali majiinin de la, ka ie sen dasama iɲɔɔn kɔ ma damunun diya. Wo rɔ muso ka a madon Isa sen na.

tere ye Mansa Herodi la nanfulu kunnasiila ri. Muso men too ko Susana fanan tere ye, a ni muso dogberailu. Muso wilu bee tere ye Isa ni a la karandenilu mademenna ie bolofenilu la ko ro.

Si foyila la sanda

⁴ Moolu bora so siyaman na ka na Isa ma. A ka sanda do la jama ba wo ye. A ko: ⁵ «Senekela do bora ka wa si foyi diya a la sene ro. A seni ye, a ka si foyi. Si do bera sila dafe. Taminbatailu ka si wo radon ie sen na ka a tjan. Konailu nara a to ta ka a damun. ⁶ Si do fanan bera farakoloma yoro kan. Si wo ferenda, koni a ma men. A bee jara, ka a masaron sumaya tun te yoro wo ro. ⁷ Si do fanan bera yoro do ro, bin wonenmailu ye bola yoro men. Si wo ferenda, bin wonenmailu fanan ferenda. Kafe, bin wonenmailu warara si ferennilu ma ka ie mabali bonyala. ⁸ Si do fanan bera duu duman do. Si wo ferenda kojuma ka bonya ka den kosebe. Si jate men bera duu duman wo ro, wo jooon keme saron da.» Isa banni sanda lala ka a kan nabo ko: «Tolo ye menilu kun ma, wilu ye ie tolo malb sanda jin na kosebe.»

⁹ A la karandenilu ka a majininka ko: «Sanda wo koro ye nfen di?» ¹⁰ Isa ka a fo ie ye ko: «Alla la mansaya koilu suturani, aile ra famunyali do saron ie ro. Koni wo koilu ye fala mao toilu ye sandailu le ro. Wo ro, <alu ja ye ie la, koni alu kana fen yen; alu tolo ye ie la, koni alu kana fen famun.»

¹¹ «Nba, sanda wo koro le jin di. Si wo ye Alla la kuma munu ja le ri. ¹² Si do bera sila dafe. Si men bera yoro wo ye mao doilu munu ja le ri. Mao wilu ra Alla la kuma men, koni Ibulusa ra na wo bo ie jusu ro. Kosa alu kana se lala Alla la kuma la ka kisi. ¹³ Si do men bera farakoloma yoro kan, wo fanan ye mao doilu munu ja le ri. Mao wilu ka Alla la kuma men ka a mira sewa ro. Koni kuma wo ma don ie jusu ro bere bere ke. Alu ri to lemeniya ro dooni. Gbeliya waati wa se ie ma, alu ri sila juma bila. ¹⁴ Si do men bera bin wonenmailu yoro ro, wo fanan ye mao doilu munu ja le ri, mao menilu ka Alla la kuma men fewu! Koni dunujaratete hamin da wara ie ma, a ni nanfulu ko nata a ni ie jere diyana koilu. Wo bolo ma, Alla la kuma ri mabali ie jusu ro, ka ke iko sene fen, men jara ka a den kobali to ye. ¹⁵ Nba, si do fanan bera duu duman do. A ferenda kojuma ka bonya ka den kosebe. Si men bera duu duman yoro, wo ye mao doilu munu ja le ri men da Alla la kuma lamen ka a mira. Alu jusu telenni ro, alu ye kankelentiilu ri. Wo moolu ye irajala ka Alla sawo ke kosebe waati bee.»

Fitina la sanda

¹⁶ Isa ka a fo ie ye iko tuun ko: «Mao si te fitina lamelen, ka ban ka fen birin a kan na, wala ka a sii lafen koro. Alu ri a lamelen ka a sii fen korotani kan. Kosa mao menilu ye donna bon na, wilu ri fitina melen yen. ¹⁷ Nba, moolu ra fen fen dokon, wo bee ri yen. Alu ra fen fen sutura, wo bee ri bo gbe ro. ¹⁸ Alu ye a ke kunye ie la tolo malb ro! Baa ni fen do kera mao do bolo a ri do kura saron, koni ni fen sa men bolo wo ti fen fen saron.»

Isa na ni a badenmailu

¹⁹ Isa na ni a doocailu nara Isa ma, koni alu ma se ka imadon a la jama bolo la. ²⁰ Isa a lalonnira ko: «I na ni i doocailu lani da la, ko alu ye a fe ka i yen.» ²¹ Isa ka jabili ke ko: «Mao menilu ye ie tolo malala Alla la kuma la ka a mira, wilu le n na ni n badenmailu ri.»

Isa ka fono ba lala

²² Lon do rɔ, Isa ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «An ye wa dala kɔma.» Wo rɔ, alu bɛɛ donda kulun dɔ ka wa. ²³ Ka alu to ji kan kulun dɔ, Isa sunɔɔra. Wo kɔrɔ, fɔɔ ba wulira ji kan ka kulun namaa fo ka ji don a kɔndɔ. Ji siyayara kulun kɔndɔ. Wo rɔ kulun jiiɔla tɛɛ ye ji kɔrɔ. ²⁴ Alu ka ibori ka Isa lakunun ka a fɔ a ye ko: «Maari, Maari an tununtɔ le ji rɔ.» A wulira ka fɔɔ ni ji makuma. Fɔɔ ni ji ka ilo ka masuma. ²⁵ A ka a fɔ ie ye ko: «Ai la lemeniya ɲa le wo ri wa?» Alu bɛɛ silanda ka kabannakoya, ka a fɔ ɲɔɔn ye ko: «ɛɛ! Mɔɔ su ɲuman de ɲin di? A ye fɔɔ ni ji marala, hali woilu bɛɛ ye a kumakan mirala.»

Isa ka jina gben ka bɔ cɛ do fɛ

²⁶ Wo kɔ, Isa ni a la karandenilu ka dala tɛɛ ka se Jerasa mara rɔ. Dala wo tɛɛ ye Jerasa mara ni Kalile mara tɛma. ²⁷ Isa jii mɛn kɛni ka bɔ kulun kɔndɔ, cɛ jinatɔ do nara a labɛn. Kɛbi waati jan jinatɔ wo tun tɛ feriyabɔ donna muume. A tun tɛ sɔnna ka to so kɔndɔ. A tɛɛ ye sila kaburu wo le rɔ. ²⁸ A ka Isa yen tuma mɛn na, a kulera bakɛ. A nara ibe duu ma Isa sen kɔrɔ, ka a kan nabɔ ko: «Ile Isa, Alla Kɔrɔtaninba Dence! N bila! I nani an jakankata kanma wa?» ²⁹ A ka wo kuma fɔ, ka a masɔrɔn Isa tun da jina jamari ko a ye bɔ a fɛ. Jina tun da wo mira siɲa siyaman kɔrɔman. A wa a mira, so kɔndɔ mɔɔilu ri a bolo sidi jɔlɔkɔ la, ka a sen don nɛɛ la, ka ie janto a rɔ. Kɔni a ri jɔlɔkɔ ni nɛɛ kadi ka wa. Jina ri a gbɛngben fo wula jan.

³⁰ Isa ka a maɲininka ko: «I tɔɔ di?» A ka a jabi: «An tɔɔ le ko jama ba, baa an ye ikomin keɛden jama ba.» Wo kɔrɔ le, jina siyaman tɛɛ ye a fɛ. ³¹ Jina woilu ka Isa madiya ko a kana ie lawa denka dun ba rɔ, jakankata yɔrɔ kɔnin.

³² Wo tuma, kɔsɛ kuruba tɛɛ ye damunun kɛla tindi kan ye. Jinailu ko Isa ye diɲɛ alu ye don kɔsɛilu kɔndɔ. Isa sɔnda alu ye wa. ³³ Jinailu bɔra jinatɔ fɛ ka wa don kɔsɛilu kɔndɔ. Wo rɔ, kɔsɛilu ka ibori kɔsɛbe ka jii tindi la ka wa don ji rɔ. Alu bɛɛ tununda ji rɔ. ³⁴ Nba, wo bɛɛ kɛra kɔsɛ gbɛngbɛnnailu ɲana. Alu ka ibori ka wa a ɲafɔ so kɔndɔ mɔɔilu ye, a ni bonda la mɔɔilu. ³⁵ So kɔndɔ mɔɔilu bɔra ka wa ka wo mafɛnɛ. Alu seni yɔrɔ wo rɔ, alu ka jinatɔ kɔrɔ masumani siini yen Isa sen kɔrɔ. Jina si tun tɛ a fɛ. Duruki tɛɛ ye a kan na. So kɔndɔ mɔɔilu silanda kojuuya wo rɔ. ³⁶ Jinailu gbɛnda menilu ɲana, woilu ka dantɛɛli kɛ mɔɔ tɔilu ye. ³⁷ Jerasakailu bɛɛ silanda a ɲa jɛɛ jɛɛ ma, ka a fɔ Isa ye ko a ye bɔ ie la jamana rɔ. Awa Isa ni a la karandenilu donda kulun dɔ ka ikɔseyi. ³⁸ Isa wa tuma, jinatɔ kɔrɔ nara a madiya ko a ye a fɛ ka to Isa kɔfɛ, kɔni Isa ma sɔn fo ka a kelaya ko: ³⁹ «I ye wa i wara. Alla ra ko ba mɛn kɛ i ye, i ye wo kibaro lase i wara mɔɔilu ma.» Isa tun da mɛn kɛ a ye, a wara ka to wo kibaro lasela a so fan bɛɛ rɔ.

Sunkurun faani a ni muso jankarɔto

⁴⁰ Isa kɔseyitala, jama ba ka a labɛn baa alu tɛɛ ye a makɔnɔla ⁴¹ Wo tuma, cɛ do nara se a ma, ka ila a sen kɔrɔ. Wo cɛ, mɛn tɔɔ ko Jayirusi, tɛɛ ye salibon kuntiyya la. A ka Isa madiya ko a ye diɲɛ ka wa a wara, ⁴² baa a denmuso kelen pe faatɔ le. Den wo ra san tan ni fila sɔrɔn. Wo rɔ, Isa ka Jayirusi wara sila ta. Kɔni a watɔla, jama warara a kɔfɛ kojuuya, fo ka a ragbɛɛn ie tɛma.

⁴³ Muso jankarɔto do tɛɛ ye jama wo tɛma. Jigbe jankarɔ tɛɛ ye a la kɛbi san tan ni fila. Dandalilailu tun da a bolofen bɛɛ damun, kɔni wo si ma se ka a lakɛndɛya. ⁴⁴ A ka imadon Isa la ka imaa a la duruki kɔ la. A la jigbe ka ilo ikɔrɔ ye. ⁴⁵ Isa ka ɲininkali kɛ kelendi ko: «Yon ka a bolo maa n na?» Bɛɛ ka a fɔ ko: «Nde tɛ.» Piyɛri ka a fɔ ko: «N Maari, i ma jama warani yen fo ka i

ragbeden ie tema.» ⁴⁶ Isa ka a jabi: «Jama ko te de! Mɔɔ kelen da imaa n na. N ye a kalama ko sebaaya ra bɔ n dɔ ka ko ke do ye sisen!»

⁴⁷ Muso ka wo lakarɔsi ka a yen ko a ti se ka idoon Isa ma. A yeyeyeni nara ila Isa sen korɔ. A ka imaa Isa la duruki ko la kun men na, a ni a kendeyara kelendi na men ma, a ka wo bee jafɔ Isa ye jama bee jana. ⁴⁸ Isa ka a fɔ a ye ko: «N denmuso, i ra bɔ jankarɔ rɔ ka kisi i la lemeniya sababu rɔ. I ye wa hera rɔ.» ⁴⁹ Ka Isa to wo fɔla, keladen nara ka bɔ salibon kuntii Jayirusi wara. Wo nara a fɔ Jayirusi ye ko: «I denmuso ra ban. I kana karanmɔɔ tɔrɔ butun.» ⁵⁰ Isa ka kela wo men ka a fɔ Jayirusi ye ko: «I kana jiiɛɛ. I ye la n na dɔrɔn. I denmuso ri kendeya.»

⁵¹ Isa se men keni Jayirusi wara, a ma sɔn mɔɔ si ye don a kɔfe bon kɔndɔ, fo Piyeri, ni Yuhana, ni Yakuba, a ni den fa ni a na. ⁵² Mɔɔilu tere ye kasila ka kule, ko den da faa. Isa ka a fɔ ie ye ko: «Ai kana kasi. Den ma faa. A ye sunɔɔ rɔ.» ⁵³ Alu ka Isa mayeɛ, baa alu bee ka a lɔn fewu ko den da faa. ⁵⁴ Isa ni a la mɔɔilu donda bon kɔndɔ. A wara den mira a bolo ma ka a kan nabɔ ko: «Dennin, iwuli!» ⁵⁵ Dennin nin kɔseyira a rɔ. A wulira ka ilɔ kelendi. Isa ka a fɔ ko alu ye damunun di a ma. ⁵⁶ Den fa ni a na kabannakoyara, kɔni Isa ka ie jamari ko alu ra men yen bon kɔndɔ ye, alu kana wo fɔ mɔɔ si ye.

9

Isa ka a la keladenbailu kelaya

¹ Wo ko, Isa ka a la keladenba tan ni fila kili. A ka fanka ni sebaaya di ie ma, kosa alu ri jinailu gben ka bɔ mɔɔilu fe, ka jankarɔoilu lakendeya. ² A ka ie kelaya ko alu ye wa Alla la mansaya ko lase mɔɔilu ma, ka jankarɔoilu fanan lakendeya. ³ A ka a fɔ ie ye ko: «Ai kana demen fen si ta taama jin dɔ, gbeleke wo, bɔrɔ wo, damunun fen wo, wodi wo, ai kana wo si ta. Hali duruki fila, ai kana wo ta. ⁴ Ai wa jiya yɔrɔ men dɔ, ai kana bɔ ye. Ai ye to ye fo ai bɔ tuma wa se so wo kɔndɔ. ⁵ Ni mɔɔilu ka iban ai jiyala, ai ye bɔ ie wara, ka ye gbangban bɔ ai sen ma. Wo ri ke sereya ri ye mɔɔilu ma, ko alu ka juu.» ⁶ Nba, alu bara ye ka itaama ka se so siyaman dɔ. Alu ka kibaro juma lase ka jankarɔoilu lakendeya fan bee rɔ.

Isa la ko ka Herodi kɔndafili

⁷ Nba, ko ko keni tere ye Isa bolo, Mansa Herodi tere ye wo kibaro kalama. Wo kibaro ka a kɔndafili kosɛbe, baa doilu tere ye Isa jatela Yaya le ri. Alu kan ko Yaya ra wuli ka bɔ saya rɔ. ⁸ Doilu tere ye Isa jatela Nabi Eli le ri. Alu kan ko Eli ra na ikɔ tuunni. Doilu tere ye Isa jatela nabijuma gberɛ ri, bi ma men ban. Alu kan ko wo ra bɔ saya rɔ ka na ikɔ tuunni. ⁹ Herodi kan ko: «N ka mɔɔ lɔ Yaya kun tɛɛla a la. A ye di wo rɔ? N ye kibaro men sɔrɔnna jin, wo tii ye yon de ri wa?» Wo rɔ, a loo tere ye Herodi la ka a ja la Isa kan.

Isa ka damunun di jama ma

¹⁰ Isa la keladenbailu bɔra taama rɔ ka na dantɛli ke Isa ye. Alu tun da ko ko ke, alu ka wo bee fɔ a ye. Wo banni, Isa ka ie ta, ko ka wa jɔjɔn diya Betisayida so fan dɔ. ¹¹ Kɔni mɔɔ siyaman kolɔnda ie wa ko rɔ, ka ibori ie ko. Isa ka ie bee ramira kojuma. A ka Alla la mansaya ko lase ie ma, ka ban ka jankarɔoilu lakendeya. ¹² Alu bee menda ye fo ka fitiri sudunya. Keladenba tan ni fila wo nara, ni rɔ, ka a fɔ Isa ye ko: «An Maari, i ye sila di jama ma. Sa alu ri wa si diya a ni damunun jinin yan laminin soilu la, a ni todailu la. I ma a lɔn, an ye waa le rɔ yan? Foyi te yan.» ¹³ Isa ka ie jabi: «Ai jere ye damunun di ie ma.» Keladenbailu ka a fɔ ko: «Buru kala loolu ni jee fila-pe ye an bolo yan. Nba, i

ye a fe an ye wa damunun san jama jin bee ye wa?» ¹⁴ Jama wo ka siya ba le. Ce menilu ye a ro, woilu jate ri mao waa loolu bo.

Nba, Isa ka a fo a la karandenilu ye ko: «Ai ye jama lasii mao biloolu biloolu dekuruilu ro.» ¹⁵ Karandenilu ka jama laden ka ie lasii ten. ¹⁶ Wo banni, Isa ka buru kala loolu ni jee fila ta, ka a ja lo san ma ka baraka bila Alla ye. A ka buru ni jee rakadikadi ka a di karandenilu ma, ko ka a rafara jama tema. ¹⁷ Mao bee ka damunun ke fo ka ie fa. Alu bee ban men keni damunna, karandenilu ka buru ni jee kunkundun tilu laden. Wo kunkundunilu ka seye tan ni fila lafa.

Piyeri ka men fo Isa ma

¹⁸ Lon do ro, Isa kelen tere ye Alla matarala yoro do ro. A la karandenilu tere ma jan ale baka. Isa ka ie majininka ko: «Maoilu ye n jatela yon di?» ¹⁹ Alu ka a jabi: «Doilu kan ko i ye Yaya le ri. Doilu kan ko i ye Nabi Eli le ri. Doilu fanan kan ko nabijuma do ra bo saya ro ka na, bi ma men ban.»

²⁰ A ka ie majininka ko: «Ai don? Ai ye n jatela yon di?» Piyeri ka a jabi: «Alla la Mao Nenematomnin de ile ri.»

²¹ Isa ka a fo ka a magbeleya ie ye ko alu kana wo kuma fo mao si ye. ²² A kan ko: «A fere te, fo Mao Dence ye jakankata. Mao bailu ni sarakalase la kuntiilu ni sariya karanmaoilu, alu bee ri iban a ro, ka a mira ka a faa. Koni a faa tele sawana, a ri lawuli ka bo saya ro.»

²³ A banni wo fola a la karandenilu ye, a ka a fo maoilu bee ye ko: «Ni mao ye a fe ka na n ma, wo ye ban a jere ro. Lon lon a ye a la gbongbon jiri ta ka bila n kofe. ²⁴ Nba, ni mao mao ka a si kongben a la dunu narate ro, wo tii ti jenemayala, koni ni mao mao bonra a si ro a la dunu narate ro nde la ko ro a ri jenemaya. ²⁵ A ye di? Ni mao do ka dunu fen bee saron yan, ka wa bono a nin do sini, wo ton ye nfen di? ²⁶ Men di maloya ka iban i lola n na ko ro, a ni n na kuma ro, Mao Dence wa na lon men, a ri maloya wo tii la ko la fanan. Wo lon, a nato a la noro ro, a ni a Fa Alla ta, a ni meleka senimanilu ta. ²⁷ Sika te a ro: doilu ye ai tema yan, menilu te sa fewu ni alu ma Alla la mansaya yen folo.»

Isa fari yeleman ko

²⁸ Wo fo tele seyin joo, Isa ka Piyeri ni Yuhana ni Yakuba ta ka wa Alla matara diya koyinke do kan. ²⁹ Ka Isa to Alla matarala, a jakoro yelemanda. A la faanin gbera fo ka melenmelen iko sanmelenmelen. ³⁰ Ikorokoro ce fila kumara a ye men ye Nabi Musa a ni Nabi Eli. Bi tere ma ce fila wo sa. ³¹ Alu loni tere noro ba ro ka Isa baro. Alu barora Isa faa ko kan, a nato men dafala Jerusalemu. ³² Wo ka a teren Piyeri ni a dafajoo nilu ra suno. Alu kununda ka Isa noroni yen, a ni ce fila wo. ³³ Ka saron Nabi Musa ni Nabi Eli wato le tere, Piyeri ka a fo Isa ye ko: «Karanmao, yan benni an ma. An ye to yan. An di gba sawa lo, i ta kelen, Nabi Musa ta kelen, a ni Nabi Eli ta kelen.» Piyeri tere ye kumala tuun, koni a ma wo koron. ³⁴ Ka Piyeri to kumala, banda do jiira ka birin ie kun na, ka ie latunun, wo ro alu silanda a ja ma. ³⁵ Wo tuma, kumakan do bora banda ro ko: «N Dence le jin di, n da men Nenematomn. Bee ye a tolo mal a la.» ³⁶ Kuma banni, karandenilu ma mao si teren ye fo Isa kelen pe. Alu bee ka imakun wo ko ma. Alu ka men yen, alu ma wo fo mao si ye.

Isa ka den jinato do lakendeya

³⁷ Wo duusa gbɛ, Isa ni karanden sawa wo jiira koyinke kɔrɔ tuma mɛn na, mɔɔ siyaman ka Isa labɛn. ³⁸ Nba, cɛ do tora jama wo tɛma ka a kan nabɔ ko: «Karanmɔɔ, n ye i madiyala, i ye n dence demɛn. A kelen pe le n bolo. ³⁹ Jina ye a tɔrɔla. A wa a mira, den di kule ikɔrɔ ye. Jina ri a lajɛrɛjɛrɛ, fo ka a da kanfa ji labɔ. A ti sɔn fewu ka den bila fo a wa ban a sɛɛla kojuuya. ⁴⁰ N nara ka i la karandenilu madiya ko alu ye jina gbɛn. Alu ma se a la.» ⁴¹ Isa ka jabili kɛ ko: «Ai bi mɔɔilu ka juu. Ai tɛ la Alla la muume! N ye to ai tɛma haan waati juman ka ai la lemɛniyabaliya muɔɔn?» A ka a fɔ cɛ wo ye ko: «Na i dence ri yan.» ⁴² Den ka imadon Isa la waati mɛn na, jina ka den wo labe duu ma, ka a yɛrɛyɛrɛ kojuuya. Isa ka jina makuma ko a ye bɔ den fɛ. Jina bɔra, den kɛndɛyara. Isa ka den naseyi a fa ma. ⁴³ Mɔɔilu bɛɛ kabannakoyara wo rɔ, ko Alla makabani ba le.

Isa ka a la saya ko fɔ ikɔ tuun

Isa tɛrɛ ye ko mɛnilu kɛla, woilu ka ie bɛɛ kabannakoya. Ka alu to wo la, a ka a fɔ a la karandenilu ye ko: ⁴⁴ «Ai ye ai tolo malɔ kojuma kuma jin na. Janfa natɔ donna Mɔɔ Dence ma, sa a ri don mɔɔ juuilo bolo.» ⁴⁵ Karandenilu ma kuma wo jayɛn. A kɔrɔ dooni tɛrɛ ie ma. Hali alu ma a famun, alu ma sɔn ka Isa jininka a kɔrɔ ma ka a masɔrɔn alu silanni kojuuya.

Yon ye jɛmɔɔ ri?

⁴⁶ Wo tuma, sɔsɔli do wulira karandenilu tɛma, ko yon kɛtɔ jɛmɔɔ ri ie dɛkuru rɔ? ⁴⁷ Isa ka ie miriya lɔn. Wo rɔ, a ka dennin do ta ka a lalɔ a tɔrɔfɛ. ⁴⁸ A ka a fɔ karandenilu ye ko: «Mɔɔ mɛn wa dennin jin jɔɔn damira kojuma nde kosɔn, wo ra n jɛrɛ ramira. Mɔɔ mɛn wa nde ramira kojuma, wo ra n kelayaba ramira kojuma fanan, baa mɛn di sɔn ka a jɛrɛ kɛ dooman mɔɔ ri ai tɛma, wo le ka bon a tɔ bɛɛ ri.»

Mɛn tɛ ie juu ri, wo ye ie jin de ri

⁴⁹ Isa la karanden mɛn tɔɔ ko Yuhana, wo ka a fɔ ko: «Maari, an ka cɛ do yen, a tɛrɛ ye jinailu gbɛnna ka bɔ mɔɔilu fɛ i tɔɔ rɔ. An ka a fɔ a ye ko a ye wo boloka, baa a tɛ an na dɛkuru mɔɔ ri.» ⁵⁰ Isa ka a fɔ ie ye ko: «Ai kana a mabali wo la. Mɔɔ mɛn tɛ i kanma, wo ye i fɛ.»

Samarikailu ka iban Isa rɔ

⁵¹ Nba, ka a tɛrɛn a waati tun da sudunya ka ikɔseyi a Fa Alla wara, Isa ka a jusu lateɛ ko a fɛrɛ tɛ fo a ye wa Jerusalemu. ⁵² A ka keladen doilu lawa a kɔrɔ. Woilu wara don Samari so do la, ka jiya diya jinin a ye. ⁵³ Kɔni ye mɔɔilu ma sɔn ka Isa jiya, ka a masɔrɔn a watɔ Jerusalemu. ⁵⁴ Wo rɔ Yakuba ni Yuhana ka Isa majininka ko: «An tɛ ta lajii ka bɔ san dɔ ka ie janin wa?» ⁵⁵ Isa ka iyɛɛman ka ie makuma, ko alu jo tɛ. ⁵⁶ Alu taminda ye, ka wa so gbɛrɛ jinin.

Ka bila Isa kɔ

⁵⁷ Alu watɔla, mɔɔ do ka a fɔ Isa ye ko: «I wa kɛ wala fan fan, n di to i kɔ.» ⁵⁸ Isa ka a jabi: «Tɔɔn ye sɔyaninilu bolo. Naan ye kɔnɔilu bolo. Kɔni si diya si tɛ Mɔɔ Dence bolo, a ri se ka iɔɔɔn yɔrɔ mɛn.»

⁵⁹ Isa ka a fɔ cɛ gbɛrɛ ye ko: «I ye bila n kɔ.» Wo ka a jabi: «Maari, i ye dijɛ n ye wa n fa suu don fɔlɔ.» ⁶⁰ Isa ka a fɔ a ye ko: «Mɛnilu faani, mɛnilu ma jɛnema bɛrɛ lɔn, i ye a to woilu ye ie jɔɔn suu don. Iɛ kɔni ye wa Alla la mansaya ko lase mɔɔilu ma.»

⁶¹ Dogbɛrɛ ka a fɔ Isa ye ko: «Maari, n ye a fɛ ka bila i kɔ. Kɔni, n ye wa n sara n wara mɔɔilu la fɔlɔ ko an bɛn sɔɔma.» ⁶² Isa ka a jabi: «Mɔɔ mɛn wa nisi daba

mira ka sene ke damira, ka ban ka to a kofe mafenela, wo ti se Alla la mansaya baara noola.»

10

Isa ka keladen biwornwula ni fila kelaya

¹ Wo ko ro, Isa ka mao biwornwula ni mao fila gberε kili ka ie kelaya. A ka ie mao fila fila lawa a korε. A jere wato yoro menilu ro, a ka ie lawa a korε, yoro woilu beε ro. ² A ka a fo ie ye ko: «Suman ka waati ra se. Suman ka siya. Koni wo baaralailu ma siya. Ai ye Suman Fe Tii* madiya, kosa a ri do kafo baaralailu ma suman fe ro.

³ «Ai ye wa sisen. N ye ai kelayala ka ke iko saa dennin, men bilani nooso wululu tema. ⁴ Ai kana wodi bila ai kun. Ai kana borε ta. Ai kana sanbara gberε ta. Ai kana son foli ye ai la baara lanoo sila la.

⁵ «Ai wa jiya yoro men do, ai ye ye maoilu fo folo ko: «Jusu suma ye don bon jin na.» ⁶ Ni wo ka do teren ye, men ye jususuma jininna, ai la duwawu ri mira a ye. Ni wo te, ai la duwawu ri ikoseyi ai ma. ⁷ Menilu wa son ka ai jiya, ai ye to woilu bolo. Alu wa damunun fen fen di ai ma, ai ye wo damun. Alu wa minnin fen fen di ai ma, ai ye wo min. Baaraden ni a sara ka kan. Ai kana ai jiya diya yeleman.

⁸ «Ai wa don so fen fen kondε, ni ye maoilu ka ai ramira ka na damunun fen do sii ai korε, ai ye a damun. ⁹ Jankaroto menilu ye so kondε ye, ai ye woilu lakendeya. Ai ye a fo maoilu ye ko: «Alla la mansaya ra imadon ai la!»

¹⁰ «Koni ai wa don so fen fen kondε, ka a teren ye maoilu ma son ai jiyala, ai ye bo. Ai ye wa ilo sila tema, ka ai kan nabo ie ma ko: ¹¹ «Hali ai la so gbangban, men teε ye an sen ma, an da wo bo an sen ma. Wo ri ke toomasere ri ai kan yan, koni ai ye a lon ko Alla la mansaya ra imadon ai la.» ¹² N di a fo ai ye ko kiti lon wa se, jahadi juuman di la so wo kan ka tamin Sodomu kan.»

So menilu ka iban lemniya la

¹³ «Korasenkailu, gbalo ye ai ye. Betisayidakailu, gbalo ye ai fanan ye. Ka a masoron kabannako bailu kera ai tema. Ni woilu jooon tun kera Tiri so kondε, wala Sidon so kondε, sa wo maoilu ra tubi kebi waati jan. Alu tun di isii buurigbe ro ka kasaboro bila ie kan na, ka ke nimisa toomasere ri ai kan tubi. ¹⁴ Wo le koson, kiti lon wa se, Tirikailu ni Sidonkailu la jahadi ri nooya ka tamin ai ta kan. ¹⁵ Kaperinahumukailu ai don? Ai ri bonya haan ka se sankolo ro wa? Wo kuma te! Ai ri jii fo ka se jahanama kondε!»

¹⁶ Isa ka a fo a la karandenilu ye ko: «Mao men wa ai kumakan namen, wo ra n kan namen fanan. Mao men ma son ai ro, wo ra iban n do fanan. Men ka iban n do, wo ra iban n kelayaba ro fanan.»

Keladenilu ka ie koseyi

¹⁷ Karanden biwornwula ni fila banni kela lasela, alu koseyi men keni, alu sewani ba nara danteeli ke Isa ye ko: «Maari, hali jinailu silanni an ye ka an kan mira, i too ro.» ¹⁸ Isa ka jabili ke ko: «N da Setana beto yen ka bo sankolo ro iko sanmenmenen ye jiila ja men ma. ¹⁹ A ragbe, n da sebaaya di ai ma, sa ai ri sailu ni kosailu radon, ka se ai juu Setana ni a fanka beε la. Foyi ti se ai la. ²⁰ Hali wo, ai kana sewa wo ro, ko jinailu ye imajiila ai korε. Ai ye sewa men do, wo le jin di: ai too ra sebe harijeene ro.»

Isa sewara

* **10:2** Suman Fe Tii wo ye Alla le ri.

²¹ Wo tuma, sewa ba le tere Isa la, sewa men boni Alla la Nin Seniman do. Wo ro, a ka Alla tando ko: «N Fa Alla, sankolo ni duukolo tii, n ye i tandola, ka a masaron a diyara i ye ka lonniya di denninilu ma, i ma men di hankilimailu ni lonnina bailu ma. Jon, N Fa, i sawo le.»

²² Isa ka a fo mawilu ye ko: «N Fa ra fen bee karifa n na. Maw si ma Dence lon fo n Fa Alla. Maw si fanan ma n Fa Alla lon fo Dence kelen, men bara Alla ro. N wa n Fa yiraka menilu la, woilu fanan di se a lonna.»

²³ Wo ko, Isa ka iyelaman ka a fo a la karandenilu ye ko: «Here ye ja ye ai ja men ka yen! ²⁴ Baa ai ja ye men yenna, a loo tere ye nabijuma siyaman ni mansa siyaman na ka wo yen, koni alu ma fere saron ka ie ja la a kan. Ai tolo ye men namenna, a loo tere nabi siyaman ni mansa siyaman na ka wo men. Koni alu ma fere saron ka ie tolo mal a la.»

Samarika ce juma

²⁵ Lon do ro sariya karanmaw do ka ilo ka jininkali do ke Isa kun a korabo kanma. A ka a fo ko: «Karanmaw, n ye nfen ke, sa n di jenemaya saron?» ²⁶ Isa ka a jabi: «Nfen de sebeni Alla la sariya ro? I ra nfen de famun wo ro?» ²⁷ A ka Isa jabi: «A sebeni sariya ro ko: «I ye i Maari Alla kanin i jusu bee ro, i solome bee la, i fanka bee la, a ni i miriya bee la.» Ka la wo kan, a kan ko: «I ye i siijoon kanin iko i ye i jere kaninna ja men ma.» ²⁸ Isa ka a jabi: «I ra men fo, i jo wo ro. Ni i ka sila wo taama, i ri jenemaya saron.» ²⁹ Koni a loo tere ye karanmaw wo la ka jo di a jere kewalilu ma. Wo ro, a ka Isa mapininka ko: «N ye yon jate n siijoon di?»

³⁰ Isa ka a jabi sanda do ro ko: «Ce do bara Jerusalemu ka wa Jeriko. Ka a to sila kan, benkaninailu bera a kan ka a bolofen bee bo a bolo, hali a feriyabo bee. Alu ka a gbasi kojuuya. Dooni alu ma a faa. Alu bara ye ka a lani to sila tema. ³¹ A ma men wo ko, sarakalasele do nara sila wo kan. A ka madunbato lani yen sila tema. A ka a ragbe, ka tamin a la ka wa. ³² Allabatobonba baaraden do nara sila wo kan. A nara madunbato lani teren sila tema. A ka a ragbe, ka tamin a la ka wa. ³³ Wo kofe, Samarika do fanan nara sila wo kan. A nara madunbato lani teren sila tema. A ka a ragbe, a kininkinin donda a ro. ³⁴ A ka imadon a la ka a la dailu basi ka woilu sidi. A ka madunbato lawuli ka a lala a la fali kan, ka wa a ri londa jija bon do la. Alu se men keni jija bon na, a ka a janto a ro. ³⁵ Duusa gbene, a ka wodi bo ka a di bon tii ma ka a fo a ye ko: «I janto madunbato wo ro kosebe. A mako wa ke fen fen na, i ye wo di a ma. Ni wodi jin ma a bee bo, n wa n koseyi, n di i la wodi bee laseyi i ma.»

³⁶ «A ye di? Maw sawa woilu ro, yon kera madunbato siijoon di?» ³⁷ Sariya karanmaw ka Isa jabi: «Men hinara a la ka a demen.» Isa ko: «Jo! I ye wa wo joon ke.»

Isa wara Mariyamu ni Marita wara

³⁸ Nba, Isa ni a la karandenilu tere ye taamala Jerusalemu sila kan. Alu se men keni so do la, muso do ka ie jija a wara. Muso wo daw ko Marita. ³⁹ Marita doomuso fanan tere ye, men daw ko Mariyamu. Mariyamu wara isii Maari Isa sen koru ka a tolo mal a la. ⁴⁰ Wo ka a teren, Marita jagbani gba donna kojuuya. Wo ro, a ka imadon Maari Isa la ka a fo a ye ko: «Maari, n mamuso ra n kelen to baarala ten. Wo te gbala i la wa? I ye a fo a ye ko a ye wuli ka n demen.» ⁴¹ Maari ka a jabi: «Marita, Marita. I haminni ko siyaman na fo ka i jere jagba. ⁴² Koni fen kelen pe le munafan ka bon fen to bee ri. Mariyamu ra munafan fen wo jenematomn. Foyi te wo bo a bolo.»

† 10:35 Ka wodi men di wo ye tele fila baara sara le ri.

11

Alla matara ja

¹ Lon do rɔ, Isa tere ye Alla matarala yɔrɔ do rɔ. A banni, a la karanden do ka a fɔ a ye ko: «Maari, i ye an karan Alla matara la, iko Yaya ka a la karandenilu karan ja men ma.» ² Isa ka a jabi: «Ai wa ke Alla matarala, ai ye a fɔ ko:

An Fa Alla, i tɔɔ seniman ye bonya.

I ye i la mansaya labɔ gbɛ rɔ.

³ I ye an na damunun di an ma lon lon.

⁴ I ye an makoto an na kojuuilu la, baa menilu ra kojuu ke an na, an da woilu makoto.

I kana an to an na miriya juuilu sila kan.»

⁵ A ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «Ni ai do wara i dujɔɔn wara duu tala ma, ka a la da makonkon ka i kan nabɔ ko: «N dujɔɔn, iwuli. I ye buru kala sawa di n ma. ⁶ N dujɔɔn ce botɔla le taama rɔ ka na jiya n wara sisen sisen. Damunun fen si te n bolo ka sii a kɔrɔ.» ⁷ I dujɔɔn di to bon kɔndɔ ka jabili ke ko: «Ɛɛ, ce, i kana na n tɔrɔ sa. N da n na da tuun ka a sɔɔ. N ni n na denilu beɛ ra ban an lala. N ti sɔn ka foyi di i ma sisen.» ⁸ Hali a ma sɔn ka buru di i ma ai la dujɔɔnya kosɔn, i wa to a la da makonkon na fo ka a jagba, a ri wuli ka i mako beɛ ja jɔ! Baa, i ma sɔn ka a matara boloka.

⁹ «Wo rɔ, n di a fɔla ai ye ai wa matara foyi la, ai ri wo sɔrɔn; ai wa jinin, a ri a sɔrɔn; ai ye da makonkon, a ri laka ai ye. ¹⁰ Ka a masɔrɔn mɔɔ si wa matara a ri a sɔrɔn; mɔɔ wa fen jinin, a ri a sɔrɔn; mɔɔ wa da makonkon, a ri laka a ye.

¹¹ «Yon ye ai tema yan, ni i dence ka i matara jɛɛ la, i ri sa don a bolo wa? ¹² Wala, ni i dence ka i matara sisekili la, i ri kɔsɔn don a bolo wa? ¹³ Nba, ni ai, adamadenilu men ka juu, ai kusan fen juma dila ai denilu ma, wo gbenin de an Fa Alla men ye sankolo rɔ wo ri se Nin Seniman dila a tarabailu beɛ ma.»

Isa ni Ibulusa la ko

¹⁴ Lon do rɔ, Isa ka jina gben ka a bɔ bobo ce do fe. Jina bɔ men keni a fe, ce ka kuma damira. Wo ka jama kabannakoya kosebe. ¹⁵ Kɔni doilu ka a fɔ ko Isa tere ye jinailu gbenna *Belesebu baraka le rɔ, men ye jinailu la kuntii ba ri. ¹⁶ Doilu ka Isa kɔrɔbɔ, ko a ye tɔmasere do ke ie jana, men di a yiraka ie la ko a la sebaaya bɔni Alla rɔ.

¹⁷ Kɔni Isa ka ie beɛ miriya lɔn. Wo rɔ, a ka a fɔ ie ye ko: «Mansaya kelen wa rafara fila ri ka ijɔɔn keɛɛ, mansaya wo tijantɔ le. Bon kelen wa rafara fila ri ka ijɔɔn keɛɛ, bon wo ri be. ¹⁸ A ye di wo rɔ? Ni Setana la baardenilu rafarara fila ri ka ijɔɔn keɛɛ, a la mansaya te tijan wa? Ai kan ko n ye jinailu gbenna jina kuntii ba Belesebu le baraka rɔ. ¹⁹ A ye di? Ni n ye jinailu gbenna Belesebu baraka rɔ, ai la karandenilu ye jinailu gbenna yon baraka rɔ? Ai la karandenilu ri ai la kititeɛ, ko ai jo te wo rɔ. ²⁰ Ni wo te, ni n ye jinailu gbenna Alla baraka le rɔ, wo ra a yiraka ko Alla la mansaya ra se ai tema.

²¹ «Ai ja lɔ! Fankama wa a raben keɛɛ ke muranilu la, ko ka a la bon kanda, wo bolofenilu kandani a juma la. ²² Kɔni ni fankama dɔgberɛ bera a kan, men fanka ka bon a ta ri, wo ri se a la. Wo ri a la keɛɛ ke muran beɛ ta, a jii lani tere menilu kan kɔnin, ka ban ka a bolofen beɛ rafara mɔɔilu tema.»

²³ Isa banda misali yirakala ka a fɔ ie ye ko: «Mɔɔ men te n fe, wo ye n juu le ri. Mɔɔ men te n demenna ka mɔɔilu laden, wo ye baarala ka mɔɔilu lajensɛn.»

* **11:15** Kerckika la miriya ye le ko Belesebu a ye jina mansaden de ri

Jina ka ikoseyi ka to ce fe

²⁴ Isa ko: «Jina wa gben ka bo ce do fe, a ri wa jɔɔɔn diya jinin fo wula jan ka kaja, ka ban ka a fo ko: «N di n koseyi ka wa n bo diya ro.» ²⁵ A wa koseyi ce jinato korɔ ma, a ri a teren ko wo ra seniya, iko bon men firanni ka a kondɔ raben korɔma. ²⁶ Wo ro, jina ri wa ka jina wɔrɔnwula laden, menilu ka juu a jere ri. Alu bee ri na ka to ce wo fe. A laban, jinato la ko ri juuya ka tamin a folɔma kan.»

²⁷ Ka Isa to kuma la, muso do tora jama tema ka a kan nabo ko: «Muso men ka i kondɔ ta ka i sɔrɔn, ka ban ka a sin di i ma, muso wo kunnadiyani.» ²⁸ Isa ka a jabi: «Kɔni mɔɔ menilu ri ie tolo malɔ Alla la kuma la ka wo mira, woilu le mɔɔ kunnadiyani bailu ri.»

Yunusa tɔomasere jɔɔn di ke bi mɔɔilu ye

²⁹ Ka a teren jama warato le Isa laminin do, a ka ie karan ko: «Bi mɔɔilu kewali ka juu. Ai ye kabannako ko ro, men di ke tɔomasere ri, kɔni kabannako gberɛ si te ke ai jana, fo Yunusa ta jɔɔn. ³⁰ Nabi Yunusa jere kera tɔomasere ri Ninibekailu bee jana ja men ma, Mɔɔ Dence fanan nato kela tɔomasere ri bi mɔɔilu jana wo ja le ma. ³¹ Nba, kiti lon wa se, Seba jamana mansa muso ri wuli ka ilo ai tɔrɔfe ka ai jalaki, baa ale bɔra fo yɔrɔ jan ka na a tolo malɔ Mansa Sulemani la hankilimaya kuma la. Do ye yan bi, men ka bon Mansa Sulemani ri. ³² Kiti lon wo, Ninibekailu fanan di wuli ka ilo ai tɔrɔfe ka ai jalaki, baa Nabi Yunusa wara ie kawandi lon men, alu tubira. Do ye yan bi, men ka bon Nabi Yunusa ri.»

Fitina ni ja kise la sanda

³³ Isa ka a fo iko tuunni ko: «Mɔɔ si te fitina lamelen ka a dokon, wala ka sumanifen don birin a kun na. Wo kuma te! Mɔɔ wa a lamelen, a ri a sii fitina sii fen kan, kosa menilu wa don bon kondɔ ri a melen yen. ³⁴ Mɔɔ ja kise le a fari banku fitina ri. Ni i ja kise ka ji, kene ri don a la, ka i kondɔ gbe. Ni i ja kise ma ji, foyi si te don fo dibi. ³⁵ Wo le kosɔn, ai ye ai jere lakɔrɔsi. Ai kana iban kene ro, ka sɔn dibi ro. ³⁶ Ni i kondɔ gbera kene bolo, ka a teren dibi te a yɔrɔ si ro, i ra ke kene ro fasayi. A ye iko fitina ra lamelen ka i bila kene ro.»

Isa ka Farisilu ni sariya karanmɔɔilu jalaki

³⁷ Isa banni kumala, Farisi ce do ka a kili ko a ye wa damunun ke a wara. Alu wara don a wara, ka isii damunun diya. ³⁸ Isa ma a bolo ko folɔ iko Farisilu ye a kela ja men ma. Wo ka Farisi ce kabannakoya kosebe. ³⁹ Maari Isa ka a fo a ye ko: «Ai Farisilu ye daailu ni muranilu kɔkan makola ka gbe, ka ai kondɔ nɔɔni to natabaya ni kojuu su bee la. ⁴⁰ Ai hankilitanilu! Men ka kokan ladan, wo le ma a kondɔla fanan dan wa? ⁴¹ Ai ye ai kondɔ ro di fantanilu ma, wo wa ke bee ri seniya.

⁴² «Gbalɔ ye ai Farisilu ye! Ai ye irajala ka jaka bo, hali ai la suma fira kelen kelenna bee ro. Ai ra telenbaya a ni Alla la kaninteya la bilani to. Ai ka kan ka wo ke folɔ ka a to bee ladenni ke. ⁴³ Gbalɔ ye ai Farisilu ye! Ka a masɔrɔn ai wa don salibon kondɔ, ai ye jemɔɔ sii diya jininna. Ai wa ke so kondɔ, ai ye a fe mɔɔilu ye ai bonya ka ai fo. ⁴⁴ Gbalɔ ye ai Farisilu ye! Ka a masɔrɔn ai ye iko kaburu, men ni duu bee ra ke kelen di. Mɔɔilu ye taminna wo kan, kɔni alu ma a lon ko kaburu le.»

⁴⁵ Sariya karanmɔɔ do ka Isa jabi: «Karanmɔɔ, i la kuma ma dan Farisilu kelen ma de! I ye andeilu fanan dooyala kosebe!» ⁴⁶ Isa ka a jabi: «Gbalɔ ye ai sariya karanmɔɔilu fanan ye! Ai ye donin ba siila mɔɔilu kun ma, donin men ta gbleman kojuyaya. Kɔni ai ti sɔn muume ka ie demen wo donin tala!

⁴⁷ Gbalo ye ai ye, ka a masɔɔn ai benbailu ka nabijuma menilu faa, ai ye woilu kaburuilu masidila. ⁴⁸ Ai ra sɔn ai benbailu la baara juu ma, ka a masɔɔn alu ka nabijumailu faa ka kaburu masidi ko to ai ma. ⁴⁹ Wo le kosɔn, Alla ka a fɔ a la hankilimaya rɔ ko: «N di nabijumailu lawa ie ma, a ni keladenbailu. Alu ri doilu faa ka doilu jakankata.» ⁵⁰ Wo rɔ, mɔɔilu ra nabijuma fen fen faa kebi dunɔna dan waati, Alla ri bi mɔɔilu jininka wo kelen kelenna bɛɛ saya ko ma. ⁵¹ A ri damira Abila la saya ma, haan ka wa Nabi Sakariya la saya ma, men sara saraka bɔ diya a ni Allabatobonba tema. N di a fɔ ai ye, Alla ri bi mɔɔilu jininka wo bɛɛ ma kiti lon. ⁵² Gbalo ye ai ye, ai sariya karanmɔɔilu! Ai ra iban lonni bɛɛ rɔ, ka wo da tuun ka a sɔɔ. Ai jɛɛ ti don a rɔ. Ai ye mɔɔilu labanna fanan, mɔɔ menilu ye don ko rɔ.»

⁵³ Isa bɔ men keni yɔɔ wo rɔ, sariya karanmɔɔilu ni Farisilu ka a lajinin jininkali siyaman na. ⁵⁴ Alu ye a fe a ye jabili benbali do ke, men di ke a mira sababu ri.

12

Isa ka mɔɔilu lali kuma siyaman dɔ

¹ Wo tuma, mɔɔ waa siyaman ladenni Isa laminin dɔ. Alu warara haan ka ilo jɔɔn kan. Ka Isa to jama tema, a ka a la karandenilu karan. A ka a fɔ ie ye ko: «Ai ye ai jɛɛ latanka Farisilu la leben ma, ie la filankafuya kɔnin. ² Mɔɔilu la ko si dokonni a ri bɔ gbe rɔ, lon do rɔ. Menilu suturani, woilu bɛɛ ri lon mɔɔilu bolo. ³ Ai wa idoon ka fen fen fɔ mɔɔilu ye dibi rɔ, woilu bɛɛ ri lamɛn kɛɛ ma. Ai wa fen fen fɔ mɔɔilu tolo kɔɔ kan majii rɔ, hali ni a kɛra bon kɔndɔ sutura rɔ, woilu bɛɛ ri fɔ gbe rɔ, ka ke iko mɔɔ ra ilo bon kun na ka wo bɛɛ lase fan bɛɛ rɔ.

⁴ «N terilu, n di a fɔ ai ye ko mɔɔ menilu seni mɔɔ faala dɔɔn, ai kana silan woilu ye, baa woilu dan ye mɔɔ fari banku faa ri. Alu ti se ka tamin wo kan. ⁵ Ai ye silan men ye, n di wo yiraka ai la. Men di se ka mɔɔ faa, ka ban ka a fili jahanama kɔndɔ, ai ye silan wo ye.

⁶ «A ye di? Kɔnɔ misen loolu te sanna wodi misen na wa? Kɔni Alla ka a kelen kelenna bɛɛ lɔn. ⁷ Alla ka ai lɔn kosɛɛ, hali ai kungsi jate! Wo rɔ, ai kana silan fewu. Alla ye ai jatela ka tamin kɔnɔilu kan.

⁸ «N di a fɔ ai ye ko mɔɔ fen fen wa ilo n tɔɔ la mɔɔilu jana, Mɔɔ Dence fanan di ilo wo tii la Alla la melekailu jana. ⁹ Kɔni men di iban n dɔ mɔɔilu jana, Mɔɔ Dence fanan di iban wo rɔ Alla la melekailu jana. ¹⁰ Ni mɔɔ ka Mɔɔ Dence mafɔ, a ri se a makotola. Kɔni mɔɔ wa Alla la Nin Seniman tanama kuma fɔ, a te makoto habadan!

¹¹ «Lon do rɔ, mɔɔilu ri ai mira. Alu wa ai lana salibonilu jemɔɔilu ma, wala kititeɛla su bɛɛ, ai ka kan ka kuma men fɔ ka ai jɛɛ lafasa, ai kana hamin wo la. ¹² Ka a masɔɔn ai ka kan ka men fɔ, Alla la Nin Seniman di wo kuma bila ai kɔndɔ wo waati kelen na.»

Nanfulutii hankilitan

¹³ Cɛ do tora jama rɔ ka a fɔ Isa ye ko: «An karanmɔɔ, i ye a fɔ n kɔɔɛ ye ko an fa sara ka cɛ men to, ko a ye cɛ wo rafara ka n ta di n ma.» ¹⁴ Isa ka a jabi: «Eɛ, cɛ! Yon de ka nde lasii, ka n ke ai la kititeɛla ri, wala ai la cɛ rafarala?» ¹⁵ Wo kɔ, Isa ka a fɔ jama ye ko: «Ai ye a ke kɔjuma, ka ai jɛɛ mira natabaya ma. Ka a masɔɔn hali ni mɔɔ la nanfulu siyayara a ja jɛɛ ma, wo ti se ka jenemaya jɛɛ di a ma.»

16 Isa ka wo kɔrɔ yiraka ie la sanda do rɔ. A kan ko: «Waati do kɛra, nanfulutii do la sɛnɛ fenilu sɔnda kɔsɛ. 17 Wo rɔ, a ka a jate mira a jɛrɛ kɔndɔ ko: «N di nfen de kɛ sa? Suman mara diya si tɛ n bolo, suman jate wo ri kun mɛn dɔ.» 18 A ka imiri wo ma ka a fɔ ko: «N di n na bondon bɛɛ lawuya ka kurailu lɔ ka woilu wara. N di n na suman kɛɛ ni n na sɛnɛ fen bɛɛ kɛ ie kɔndɔ ka a bɛɛ lamara ye. 19 Wo wa ban, n di a fɔ n jɛrɛ ye ko: «Cɛ, i jɔrɔn fewu! Suman siyaman ba marani i bolo, suman mɛn di san siyaman bɔ. I ye damunun kɛ, ka minnin kɛ, ka sewa.» 20 Alla ka a fɔ a ye ko: «Ile, kɔmɔɔ gbeden. Bi su jɛn dɔ jɛrɛ, i nin di mira i la. I ra mɛn nadɛn i jɛrɛ ye, wo totɔ yon bolo sa?» 21 Mɔɔ mɛn ye nanfulu jɛninna a jɛrɛ ye, ka a ban Alla rɔ, wo betɔ ten de.»

An kana hamin

22 Wo rɔ, Isa ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «Nba, n kan de, ai kana hamin ai nin na ai la dunujarateɛ damunun ko rɔ, wala ai la fari banku la feriyabɔ ko rɔ. 23 Ka a masɔrɔn nin ka bon damunun fen di. Fari banku ka bon feriyabɔ ri.

24 «Ai ye kɔrɔnduwailu lakɔrɔsi. Alu tɛ sɛnɛ kela, alu tɛ suman kala. Suman mara diya su su tɛ ie bolo. Kɔni Alla ye woilu balola. Ai munanfan ka bon kɔnɔilu munanfan di paaon Alla jana. 25 A ragbɛ! Yon ye ai rɔ, mɛn hamin di se do kafula a si ma, hali waati kelen? 26 Ni ai la hamin ti se hali wo ko fitini la, nfenɛna ai ye haminna ko tɔilu bɛɛ la? 27 Ai ye waa rɔ binilu lakɔrɔsi. Bin woilu ye wulila ka fɛrɛn ka ja. Alu tɛ baara kela, alu tɛ feriyabɔ jɛninna. Kɔni hali Mansa Sulemani, mɛn kɛra nanfulu ba tii ri, wo ma duruki si don, mɛn ka kɛnyani bin fɛrɛn kelen na. 28 A ragbɛ! Bin mɛnilu ye wulila bi woilu ri janin ta la sini. Hali wo, Alla ka ie feriyabɔ fɛrɛnɛnilu la. A ye di? Alla tɛ ai demɛn fanan, ka ai feriyabɔ wa? Kɔni ai la lemɛniya ka doo fewu!

29 «Ai kana hamin ka a fɔ ko: «An di nfen damun ka nfen min? 30 Jamana mɛn mɔɔ ma Alla lɔn dunujɔ rɔ bi, woilu le ye ko su wo jɛninna waati bɛɛ rɔ. Kɔni ai mako ye fen mɛnilu la, ai Fa Alla ka woilu bɛɛ lɔn. 31 Wo le rɔ, ai ye Alla la mansaya jɛnin fɔlɔ. Alla ri fen woilu fanan di ai ma.»

Nanfulu banbali

32 Isa ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «N na dɛkuru jɛn, ai kana silan. A diyara ai Fa Alla ye ka a la mansaya di ai ma. 33 Ai ye ai bolofenilu san ka mɔɔ bolokolonilu sɔ wodi wo rɔ. Ai ye nanfulu mara yɔrɔ ladan ai jɛrɛ ye harijeene, nanfulu mara yɔrɔ mɛn tɛ tɛjan. Sa ai ri nanfulu bila ai ye harijeene, nanfulu mɛn tɛ dɛsɛ habadan. Son si ti se yɔrɔ wo sɔrɔnna, jɛnbɛrɛ ni kɔrikɔri si ti tɛjani kɛ ye, 34 baa i la nanfulu marani yɔrɔ mɛn, i solɔmɛ ye yɔrɔ wo le rɔ.»

Jɔn mɛnilu rabenni

35 Isa ka a fɔ ie ye ko: «Ai ye ai jɛrɛ tɛsidi ka ai rabɛn baara kanma. Ai ye ai la fitina lamɛlɛni to waati bɛɛ rɔ. 36 Ai ye kɛ iko jɔn, mɛnilu ye ie la kuntii makɔnɔla bon kɔndɔ. Ni kuntii bɔra kɔjɔ malɔ diya ka na da makonkon, alu ri da laka a ye. 37 Ni kuntii nara ka a tɛrɛn jɔnilu ma sunɔ fewu, baraka ri don ie la ko rɔ. A ragbɛ! Kuntii ri a tɛsidi ka a jɛrɛ rabɛn ka jɔnilu kili. A ri ie bɛɛ lasii ka damunun sii ie kɔrɔ. 38 Wo le rɔ, ni kuntii nara duu tala waati, wala dondon kasi waati, ni a nara ka a tɛrɛn jɔnilu ma sunɔ, baraka ri don ie la ko rɔ.

³⁹ «Ai tolo malɔ! Ni bon tii tun ye a kalama ko son natɔ le a wara a waati mɛn na, a tun di a jɛrɛ rabɛn a jɔ rɔ. ⁴⁰ Wo jɔ kelen ma, ai fanan ye ai rabɛn. Ka a masɔrɔn Mɔɔ Dɛncɛ ri na waati do rɔ, ai hankili tɛ waati mɛn na.»

Jɔn jɔma ni jɔn juu

⁴¹ Piyɛri ka Isa maɓininka wo rɔ ko: «Maari, i ra sanda jɔn la andeilu dɔrɔn de ye, wala jama bɛɛ?» ⁴² Maari ka a jabi: «Yon ye jatela jɔn telenni ri, wala jɔn hankiliman? Kuntii ri jɔn wo lasii a wara bɛɛ kun na, ko a ye a janto jɔn tɔilu rɔ, ka solo bɔ ka a di ie ma. ⁴³ Ni kuntii nara ka a tɛrɛn jɔn wo ye baara kan, baraka ri don jɔn na ko rɔ. ⁴⁴ Kuntii ri a bolofenilu bɛɛ karifa jɔn wo la. Tuɓa le fewu! ⁴⁵ Kɔni, ni jɔn wo ka imiri ko: «N na kuntii ti nala jona». A ri jɔn tɔilu tɔrɔ ka ie gbasi, cɛ ni muso. A ri damunun kɛ kojuuya ka dɔɔ min haan ka a jɛrɛ jɔa laminin. ⁴⁶ Wo ko rɔ, a la kuntii ri na waati do rɔ, jɔn wo hankili tɛ waati mɛn na. A wa na, a ri a la jɔn tɔrɔya kojuuya ka a kɛ ikomin Alla lɔnbali.

⁴⁷ «Jɔn mɛn ka a la kuntii diyana ko lɔn, kɔni a kɔndɔgbo ma sɔn ka a janto a rɔ, kuntii ri wo gbasi kojuuya ka jahadi la a kan kɔsɛɛ! ⁴⁸ Jɔn mɛn ma a la kuntii diyana ko lɔn, ni a filira ka baara juu do kɛ, mɛn ye gbasi ko ri, jɔn wo fanan di gbasi. Ale kɔni tɛ gbasi kojuuya. Mɔɔ mɔɔ wa siyaman sɔrɔn, siyaman di jɔnin wo fɛ. Siyaman wa karifa fen fen na, siyaman di jɔnin wo fɛ fanan.»

Hera wala benbaliya?

⁴⁹ Isa ka a fɔ ie ye ko: «N da na ta su kanma duukolo kan. N da gbedenni ba le fo ta wo ye mɛlɛn. ⁵⁰ Kɔni a fɛrɛ tɛ fo n ye n na jakankatayɛ dafa. Yani n ye ban wo kɛla, n tɛ jususuman sɔrɔn. ⁵¹ A ye di? A ye ai kɔndɔ ko n da na ka hera kɛ duukolo kan wa? Wo kuma tɛ! N nani benbaliya bilala mɔɔilu tɛma. ⁵² Ka damira bi ma, ni mɔɔ loolu kɛra denbaya kelen dɔ, mɔɔ sawa ri kɛ mɔɔ fila kanma, wala mɔɔ fila ri kɛ mɔɔ sawa kanma. ⁵³ Cɛ dɛncɛ ri bila a la, cɛ fanan di bila a dɛncɛ la. Muso denmuso ri bila a la, muso fanan di bila a denmuso la. Muso a dɛncɛ muso ri bila a la, muso fanan di bila a dɛncɛ muso la.»

Bi mɔɔilu ka kan ka waati jɔn lakɔrɔsi

⁵⁴ Isa ka a fɔ jama ye ko: «Ni ai ka banda finni yen tele be rɔ, ai ye a fɔla ko sancɔ natɔ le. Sanji di na iko ai ka a fɔ jɔa mɛn ma. ⁵⁵ Ni ai ka a yen fɔjɔ ye bɔla tele kankan bolo maran fan fɛ ai ye a fɔla ko: «Tara ri bɔ.» Tara ri bɔ ikomin ai ka a fɔ jɔa mɛn ma. ⁵⁶ Tɔɔmasere menilu ye kɛla sankolo ni duukolo kan, ai kusan woilu faranfasila. Kɔni Alla ye ko menilu kɛla bi mɔɔilu tɛma, nfenna ai ma kusan woilu fanan faranfasila? Ai filankafuili! ⁵⁷ Nfenna ai tɛ a fɛ ka ko telennilu jate mira ai jɛrɛ ma ka woilu kɛ?

⁵⁸ «A ragbɛ! Ko wa kɛ i ni mɔɔ do tɛma, ni wo ye a fɛ ka i lana kiti diya, yani ai ye se ye, i ye fɛrɛ bɛɛ kɛ ka a madiya sani ai ye se kititɛɛ diya. Ni wo tɛ, kititɛɛla ri i don tasidilu bolo. Polisi ri i bila kaso la. ⁵⁹ Ni i donda kaso la, i ti bɔ fewu fo i wa ban wodi wo bɛɛ sarala. Tuɓa le fewu!»

13

Mɔɔilu ye ikɔseyi Alla ma

¹ Nba, waati wo rɔ, mɔɔilu tɛrɛ ye nala Isa ma ka a fɔ a ye ko mɛn kɛni Kalilekailu la Pilate bolo. A ka Kalilekailu jeli ni saraka sobo jeli basan jɔɔn na. ² Isa ka ie jabi: «A ye di? Ai hankili rɔ, Kalileka menilu faani ten, woilu tun da kojuu le kɛ ka tamin Kalileka tɔ bɛɛ kan wa? Alu faara wo sababu la wa? ³ Wo kuma tɛ! Kɔni ni ai ma tubi, ai fanan di halaki. ⁴ Waati taminni,

Silowe sankaso jan bera mɔɔ tan ni seyin kan ka woilu faa Jerusalemu so kɔndɔ. Wo tɛ ai miri rɔ, mɔɔ tan ni seyin wo, woilu la kewalilu tun ka juu ka tamin Jerusalemu kailu tɔ bɛɛ ta kan wa? ⁵ Ɛɛn, dɛ! Wo kuma tɛ! Kɔni ni ai ma tubi, ai bɛɛ fanan di halaki.»

Jiri denbali

⁶ A ka misali di ie ma sanda rɔ, ko: «Toro ju kelen tɛɛ ye cɛ do bolo a la sɛnɛ rɔ. Lon do rɔ, a wara toro den jinin. A ma foyi sɔrɔn a la. ⁷ A ka a fɔ a la baaraden yɛ ko: «N da san sawa kɛ, n ye toro den jininna n na toro ju la. Haan bi, n ma foyi sɔrɔn a la munun. Wo rɔ, i ye a tɛɛ, ka a bɔ ye. Tɔnɔ tɛ a la. A kana to ten ka n na duu tɔjan.» ⁸ Baaraden ka a madiya ko: «Faama, i ye a to ten san kelen jɔn na munun. N di duu sen a kɔrɔ ka nɔɔ kɛ a fɛ. ⁹ Sando ni a ka den kɛ, ale le wo ri. Koni ni a ma den kɛ, i ri a tɛɛ ka a bɔ ye.»

Isa ka muso do lakendeya Nɔɔnɔn lon

¹⁰ Lon do rɔ, Isa tɛɛ ye mɔɔilu karanna Alla la salibon do la. Nɔɔnɔn lon de tɛɛ. ¹¹ Muso jankarɔ do tɛɛ ye, jinailu ra dan ba bila mɛn kɔ kan. A ra san tan ni seyin bɔ, a ma se a kɔ lawulila. ¹² Isa ka muso wo yen ka a kili. A ka a fɔ a ye ko: «N badenma muso, i ra hɔrɔya i la jankarɔ rɔ ka bɔ a rɔ fewu.» ¹³ A ka a bolo la muso kan. Muso kɛndeyara ikɔrɔ ye ka a kɔ latelen, ka ban ka Alla tando.

¹⁴ Koni salibon kuntii ka wo bɛɛ lakɔrɔsi ka diminya. A monɛra Isa ma ka a masɔrɔn a ka lakɛndeyali kɛ Nɔɔnɔn lon. Kuntii wulira ka a fɔ jama ye ko: «Tele wɔɔrɔ ye an bolo ka baara kɛ. Ai ye na kɛndeya jinin tele wɔɔrɔ wo kɔrɔ. Ai kana na Nɔɔnɔn lon fewu!» ¹⁵ Maari ka salibon kuntii jabi: «Ai ye filankafuile le ri. I jɔa lɔ! Ni nisi wala fali kɛra ai bolo, ai tɛ wa ie furen ka ie mayɛleman ka ie lamin Nɔɔnɔn lon wa? ¹⁶ Ni ai ye wo kɛla, a ye di? Muso jɔn ye Iburahima bɔnsɔn de ri. Setana ra a sidi jankarɔ la kɛbi san tan ni seyin. N ma kan ka wo furen ka a lakɛndeya Nɔɔnɔn lon wa?» ¹⁷ Wo jabili ka Isa juuile bɛɛ maloya. Koni jama bɛɛ sewara Isa la kɔsɛbɛ, ka a masɔrɔn a tɛɛ ye kabannako bailu kɛla.

Alla la mansaya ye lala nfen ma?

¹⁸ Wo rɔ Isa ka jɔninkali kɛ ko: «Alla la mansaya ni nfen mununni? N di se a ni nfen lala a jɔɔn ma? ¹⁹ Alla la mansaya ye iko sɛbɛni fira kise. Cɛ do ka wo ta ka wa a lan a la nako rɔ. Kise wo fɛrɛnda, ka bonya ka kɛ jiri ju ri. Kɔnɔilu ka ie jɔan la jiri wo bolonilu la.»

²⁰ Isa ka jɔninkali kɛ ko: «N ye Alla la mansaya lala nfen ma iko tuun? ²¹ A ye iko lɛbɛn. Ni muso ka wo ta ka dooni kɛ fareni muu siyaman dɔ, a ri fareni muu bɛɛ funu.»

Kisi sila ye iko lu kɔndɔ danin

²² Wo kɔ, Isa wata Jerusalemu, a tɛɛ ye mɔɔilu karanna sila la so bailu ni so misɛnnilu la.

²³ Do ka Isa mapininka ko: «Maari, mɔɔ gbɛnseni ri kisi wa?» Isa ka ie jabi: ²⁴ «Ai ye iraja ka don da doomanin na. Ka a masɔrɔn n di a fɔ ai jana, mɔɔ siyaman di don diya jinin ka kɔna. ²⁵ Maari, mɛn ye bontii ri, ni a wulira ka bon da latuun, ai ri to kɛnɛ ma. Ai ri da makonkon ka a fɔ ko: «Maari, i ye da laka an ye.» Bontii ri jabili kɛ ko: «N ma a lɔn i bɔni yɔrɔ mɛn dɔ.» ²⁶ Ai ri a fɔ ko: «Maari, an bɛɛ ka damunun kɛ ka an min yɔrɔ kelen. I ka an karan an soilu la.» ²⁷ Maari ri a fɔ ai ye ko: «Ai kojuukɛlailu, n ma ai lɔn, n ma ai bɔ diya lɔn. Ai ye bɔ yan!»

²⁸ «Wo lon, ai wa Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba ni nabijumailu bee yen Alla la mansaya rɔ, ka a teren ai lafilini kɔkan. Ai ri kasi ka mɔne fo ka ai jin makin. ²⁹ Mɔɔilu ri bɔ dunuɔa fan bee rɔ ka na isii Alla la mansaya rɔ ka damunun ke. ³⁰ Nba, doilu ye kɔmamɔɔilu ri bi, menilu ri ke jemɔɔilu ri sini. Doilu fanan ye jemɔɔilu ri bi, menilu ri ke kɔmamɔɔilu ri sini.»

Isa ni Jerusalemukailu

³¹ Wo waati kelen, Farisi doilu nara Isa lali ko: «I ye yan bila ka wa yɔrɔ gberɛ rɔ, baa Mansa Herodi ye i faa ko rɔ.» ³² Isa ka ie jabi: «Ai ye wa a fɔ sɔyani wo ye, Herodi kɔnin, ko n ye jina gbenna ka bɔ mɔɔilu fe, ka jankarɔtoilu lakendeya. Bi ni sini, n ye wo baara kan. A tele sawana, n na baara ri dafa. ³³ A ferɛ te fo n ye n daja ka n taama bi, a ni sini a ni sini kende, baa nabijuma kana faa yɔrɔ si fo Jerusalemu.»

³⁴ Isa ka a kan nabɔ ka fɔ ko: «Jerusalemu, Jerusalemu. Ai ye nabijumailu faala a ni menilu yon ai kawandi la, ai ye woilu bon kaba la ka ie faa. Sija siyaman, n terɛ ye a fe ka ai laden iko sise ba ri a denilu laden ja men ka ie dokon a kɔrɔ. Kɔni ai ma sɔn wo ma. ³⁵ Wo rɔ, ai la bon nafilin de terɛ. Ai ja te la n kan butun, fo ai wa a fɔ lon men ko: «Kunnadiya wo men nani Maari Alla tɔɔ rɔ.»»

14

Isa ka jankarɔto do lakendeya Nɔɔn lon

¹ Nɔɔn lon do rɔ, Isa wara damunun diya Farisilu la jemɔɔ do wara. Menilu siini terɛ damunun na ye, woilu bee terɛ ye a lakɔrɔsila kojuuya. ² Jankarɔto do terɛ ye Isa pana jama tema ye. Jankarɔ tun da a fari yɔrɔ doilu mafunufunu. ³ Isa ka sariya karanmɔɔ ni Farisilu majininka ko: «A ye di? Ka mɔɔ lakendeya Nɔɔn lon, wo benni an na sariya ma, wala wo benni te?» ⁴ Alu ka imakun. Wo rɔ, Isa ka a bolo la jankarɔto kan ka a lakendeya, ka ban ka sila di a ma. ⁵ A bɔ men keni, Isa ka ie majininka ko: «Ni ai la den, wala ai la nisi bera kɔlon kɔndɔ, yon ye ai tema yan, men di iban wo layelela Nɔɔn lon? Ai ri a labɔ lon, wo te?» ⁶ Alu ma se Isa jabila.

Nemɔɔ sii diya jininnailu

⁷ Ka Isa to damunun diya ye, a ka mɔɔilu lakɔrɔsi, menilu kilini damunun kanma. Alu nani jemɔɔ sii diya tala ie jere ye. Wo rɔ, a ka sanda do la ie ye. A kan ko: ⁸ «I wa kili ka wa kɔɔn malɔ diya rɔ, i kana wa isii jemɔɔ sii diya rɔ, baa wo ri a teren tumado jemɔɔ do kilini ye, men ka bon i ri. ⁹ Ni wo nara ka i siini teren jemɔɔ sii diya, i maloyatɔ le. Men ka ai fila bee kili, wo ri na ka a fo i ye ko: «Iwuli ka sii diya wo di mɔɔba ma.» I ri wuli maloya rɔ ka kɔmamɔɔ sii diya jinin jama kɔfe.

¹⁰ «Nba, i wa kili kɔɔn malɔ diya rɔ, i ye wa isii kɔmamɔɔ sii diya rɔ. Wo wa ke, men ka ai bee kili, wo ri lakɔrɔsili ke ka a fo ko i ma kan ka isii ten. A ri sii diya gberɛ jinin i ye, men ka ni fɔlɔman di. A ri a fo i ye ko: «N teri, i ye na isii jemɔɔ sii diya rɔ.» I ri bonya ba sɔrɔn mɔɔilu bee pana. ¹¹ A ragbe! Mɔɔ mɔɔ wa a jere bonya, Alla ri wo majii. Kɔni mɔɔ mɔɔ wa a jere fanmajii, Alla ri wo bonya.»

¹² Isa ka kuma do fɔ ce ye fanan, a kilini men bolo. A kan ko: «I wa ke mɔɔilu kilila damunun kanma, i kana dan i terilu ni i badenmailu ma, a ni i siijɔɔn nanfulutiilu, baa lon do rɔ, woilu fanan di a jɔɔn ke i ye, ka i sara wo rɔ. ¹³ Ni i ka mɔɔilu kili sali damunun kanma, i ye fantanilu ni lanjiiritɔilu a ni ja

fuyenilu kili dumunun diya. ¹⁴ I ri barayi sərən wo rə, ka a masərən woilu ti se ka i la kojuma julu sara. Alla wa telenbailu suu lawuli, a ri wo baaraji di i ma.»

Menilu kilini damunun ko ma

¹⁵ Isa damunun jəən do ka a tolo malə wo bεε la, ka a fə a yε ko: «Mən di damunun kε Alla la mansaya rə, a ri a kunnadiya sərən a la ko rə kosebε.»
¹⁶ Isa ka jabili kε sanda do rə. A ko: «Lon do rə, cε do tεrε ye a fε ka damunun ba rabən ka məə siyaman kili. ¹⁷ Damunun waati sera tuma mən na, a ka a la jəncε lə məəilu kili la, ko alu ye na damunun kε. ¹⁸ Kəni, alu bεε ka bəna jinin a bolo. A wara məə fələ mən kili, wo ka a fə ko: «N da duu do san. A fεrε tε fo n ye wa a mafεnε. I sabari ka yafa a ma. N ti se wala.» ¹⁹ Məə filana kan ko: «N da sεnεkε nisi tan san. N watə woilu mafεnela. I sabari ka yafa n ma.» ²⁰ Məə sawana fanan kan ko: «N ban san de muso furula. Wo le kosən, n ti se wala.»
²¹ Jəncε wara wo jafə a la kuntii yε. A la kuntii duunyara kosebε, ka a fə jəncε yε ko: «Bori ka wa se so kəndə fan bεε, tiritilu ni sila misenilu la. I wa fantan mənilu yen, i ye ie kili, a ni lanjiiritəilu. I ye ie bεε ta ka na ie ri yan.» ²² Jəncε ka a fə a la kuntii yε ko: «I ka mən fə, n da ban wo kεla. Kəni haan bi, i la bon ma fa munun.» ²³ Kuntii ka a fə a yε ko: «I ye bə so kəndə ka wa kəkan. I wa məə məə tεrən silailu la ye, i ye ie kili. I ye fεrε bεε kε kosa alu ri na n na bon nafa a ja ma. ²⁴ A ragbε! N ka so kəndə məə mənilu fəloman kili, mənilu ka iban nde rə, alu tε foyi si sərən n na balo rə.»»

Ka Sankə Jate

²⁵ Lon do rə, jama ba bilani tεrε ye Isa kəfε. A ka iyεleman ka a fə ie ye ko: ²⁶ «Ni məə mən ye a fε ka bila n kəfε, a ma sən n na ko ye diya a yε ka tamin a fa la, ka tamin a na fanan na, ka tamin a muso la, ka tamin a denilu fanan na, ka tamin a doonilu ni a kərəilu la, hali ka a tamin a jεrε nin na, wo ti se ka kε n na karanden jεrε jεrε ri. ²⁷ Mən ma sən a gbəngbənjiri ta, ka bila n kəfε, wo ti se kεla n na karanden di.
²⁸ «A ye di? Yon de ye ai tεma yan, ni a ye a fε ka sankaso lə, a tε isii fələ ka jate mira kε? Kosa a ri a lən ni a ri se ka a lə ka a laban. ²⁹ Ni a ma wo kε fələ, a ri sankaso ju sii, ka ban ka kaja a ləla ka a to ye. Wo wa kε, məəilu ri a mayεlε wo rə. ³⁰ Alu ri a fə ko: «Han, cε wo! A kan ko a ri sankaso lə, kəni a ra kaja fewu!»
³¹ «A ye di? Mansa juman di sən ka bə mansa gbεrε kεlε kanma, ni a ma isii fələ ka jate mira kε. Kosa a ri a lən ni a la sofaden məə waa tan di se wo la sofaden məə waa muwan na. ³² Ni a ka a yen ko a ti se wo la, yani mansa wo ye sudunya a ma, a ri keladenilu lawa kεlε ban kanma. ³³ A ragbε! Ni i ma iban i jεrε rə, ka fen bεε to ye, i ti se kεla n na karanden di.
³⁴ «I ka a lən, kəə ye fen juma ri. Kəni ni ni a diya bəra a la, a ti se ladiyala ikə. ³⁵ Ni a diya bara a la, a ti se ka duu diya sεnε rə, a ti se foyi jala sununkun na fanan. A ri lafilu. Nba, mən tolo ye mənni kεla wo ye a tolo malə misali jin na.»»

15

Saa tununni le

¹ Nisənkəmiralailu ni kojuukεla gbεrεilu tεrε ye nala ka ie tolo malə Isa la. ² Farisilu ni sariya karanməəilu ka wo yen ka a fə ie da kərə Isa ma ko: «A ragbε! Cε wo ye kojuukεlailu ramirala, fo ka damunun kε fε kelen də.» ³ Wo rə, Isa ka sanda la ie yε ko: ⁴ «Ni saa kεmε kεra məə kelen bolo ai rə yan, saa

kelen wa tunun, yon te sɔn ka saa bikɔnɔndɔ ni kɔnɔndɔ to waa rɔ, ka wa saa tununni kelen pe jinin diya haan ka a yen? ⁵ A wa saa tununni wo yen, a ri sewa. A ri a ta ka a la a kan ma ka na a ri. ⁶ A wa se a la lu ma, a ri a fɔ a terilu ni a siijɔnɔnilu ye ko: «An ye sewa. N na saa tununni tere, kɔni n da a jinin ka a yen.»

⁷ «A ragbe! Wo ja kelen ma, kojuukela kelen pe wa tubi, wo ye sewa ko ba le ri Alla wara. Wo sewa ka bon paaon, ka tamin telenba mɔɔ bikɔnɔndɔ ni kɔnɔndɔ ta kan, menilu mako te tubi ko ma.»

Muso la wodigbe tununni le

⁸ Isa ko: «Ni wodigbe tan kera muso do bolo, kelen wa tunun a ma bon kɔndɔ, a ri nfen ke? A te wuli wa, ka fitina lamelen ka bon kɔndɔ firan, ka wodi wo jinin a ja jere jere ma wa, haan ka a yen? ⁹ Ni a ka a yen, a ri a terilu kili, a ni a siijɔnɔnilu, ka a fɔ ie ye ko: «An ye sewa. N da n na wodigbe yen, men tununni tere n ma.» ¹⁰ Isa ko: «A ragbe! Wo ja kelen ma, kojuukela kelen pe wa tubi, Alla la melkailu ri sewa.»

Den kanberen fila

¹¹ Isa fanan ko: «Dence fila tere ye ce do bolo. ¹² Lon do rɔ, den doomanni ka a fɔ a fa ye ko: «N fa, i ye i la nanfulu bee rafara, ka n ta fan di n ma sisen.» Ce wo ka a la nanfulu rafara a den fila tema, ka a dence doomanni ta fan di a ma. ¹³ Wo ce tun ma men bake, den wo ka a bolofen bee ta ka wa taama rɔ jamana jan do rɔ. A se men keni ye, a ma foyi ke fo manamanaya. A tora wo la haan ka a bolofen bee tjan.

¹⁴ «Nba, kɔfe, kɔnkɔ fitina donda jamana wo rɔ, ka a teren kanberen na wodi ra ban fewu. A la damunun desera. Wo gbeleyara a ma kosebe. ¹⁵ Wo rɔ, a ka baara jinin ye mɔɔ do fe. Wo ka a ta ka a lawa waa rɔ a la koseilu gbengben diya. ¹⁶ Ka a to waa rɔ ye, kɔnkɔ gbara a la kojuuya, haan ka koseilu la damunun fen sɔsɔ fara damun loo bila a la. Hali wo, mɔɔ si ma a sɔ damunun dɔ.

¹⁷ «Kɔfe sa, a ka imiri ka hankili sɔrɔn. A kan ko: «Baarden siyaman ye n fa bolo. Woilu bee ye damunun sɔrɔnna tuma bee, haan ka fa ka a to to. Kɔni nde faato le kɔnkɔ bolo yan.» ¹⁸ A kan ko: «Nba, n di n wuli ka wa n fa wara. N wa se ye, n di a fɔ a ye ko: «N fa, n da julumun sɔrɔn Alla la, ka hake sɔrɔn i fanan na. ¹⁹ I kana n jate i den di butun. Wo ka bon nde ma. I ye n ta ka n ke i la baarden di.» ²⁰ Wo rɔ, a wulira ka wa a fa wara.

«Ka a to yɔrɔ jan, a fa ka a natɔla yen ka kininkinin a ma. A ka ibori ka wa a den nabɛn, ka iton a den kan ka a sunbu. ²¹ A den ka a fɔ a ye ko: «N fa, n da julumun sɔrɔn Alla la, ka hake sɔrɔn ile fanan na. I kana n jate i den di butun. Wo ka bon nde ma.» ²² Kɔni a fa ka a fɔ a la jɔnɔnilu ye ko: «Ai ye ibori ka na duruki ba juma ri, ka a bila a kan na, ka ban ka bolola koyina don a bolo la, ka sanbara don a sen dɔ. ²³ Ai ye nisi den juma juma ta ka a kan natɛɛ. An ye damunun ke ka sewa, ²⁴ ka a masɔrɔn n den tun da sa, kɔni a ra kunun. A tun da tunun, kɔni bi a ra yen.» Alu bee sewara a ja jere jere ma.

²⁵ «Wo ka a teren, den korɔmamɔɔ ye sene rɔ. A bɔ men keni ye, a sudunyara a fa wara ka dɔnkili la kan men, a ni foli kan. ²⁶ A ka jɔn do kili ka a majininka ko: «Nfen keni yan bi?» ²⁷ Wo ka a fɔ a ye ko: «I dooce ra na! I fa ra sewa ka nisi den juma juma faa a ye, ko a den kende ra na.» ²⁸ Den korɔmamɔɔ monɛra kojuuya, fo ka iban donna lu ma. Wo rɔ, a fa bɔra lu ma ka wa a madiya. ²⁹ Kɔni a ka a fa jabi: «A ragbe! A ra san siyaman bɔ, n ye baarala i ye. N da i kumakan bonya tuma bee. Kɔni haan bi, i ma hali baadenni kelen di n ma,

kosa n di n terilu kili ka tolon ke ka sobo damunun. ³⁰ Bari sisen, tuma men na i den da na, men wani tere yoro jan ka i la nanfulu tijan manamanaya ro, i ra son ka nisi den juma juma faa wo ye.» ³¹ A fa ka a fo a ye ko: «N den, an fila ye yan tuma bee. Fen fen ye n bolo, wo bee ye i ta le ri fanan. ³² Koni an ka kan ka sewa ka jaalen bi. I dooce tun da sa, koni a ra kunun. A tun da tunun, koni bi a ra yen.»»

16

Nanfulu kunnasiila telenbali

¹ Lon do ro, Isa ka a fo a la karandenilu ye ko: «Nanfulutii do tere ye, men ka a lamen ko a la nanfulu kunnasiila tere ye a la nanfulu tijnanna. ² A ka a kili ka a fo a ye ko: «A fora n jana ko i ye n na nanfulu tijnanna. Wo ye di? I ra fen fen ke n na nanfulu la, i ye na wo bee dante n jana. I ti nala kela n na nanfulu kunnasiila ri butun!» ³ Nanfulu kunnasiila ka a fo a jere kondo ko: «N ye nfen ke sa? N na kuntii keto n gbenna ka n bila baarabaliya ro. Fanka te n na ka sene ke. N di maloya saron ni n ka tarali damira. ⁴ Nba, n da sila yen sisen, n ka kan ka tamin men fe. Kosa, n na kuntii wa n gben, moolu ri hina n na ka n damira ie wara.»

⁵ «Wo ro, a wulira ka moolu kili, a la kuntii la julu tere ye menilu la. A ka ie kelen kelenna bee kili. Alu se men keni ye, a ka a mao folo majininka ko: «Julu men ye i la, wo benni yeli ma?» ⁶ Wo ka a jabi: «Olibiye tulu palan ja keme seyin.» A ka a fo a ye ko: «I sii jona ka i la julu sebe yeleman. I ye palan ja keme naanin sebe wo no ro.» ⁷ A ka dogbere majininka ko: «Julu men ye i la, wo benni yeli ma?» Wo ka a jabi: «Bile kise boro keme loolu.» A ka a fo a ye ko: «I ye i la julu sebe yeleman ka ke boro keme naanin di.»

⁸ «Nanfulutii ka a la nanfulu kunnasiila telenbali tando, ko a kiwoyani. A mafene! Alla lonbalilu kiwoyani. Alu ka jiron mira ja lon fasayi! Alu kiwoyani Alla lonnailu ri. ⁹ N di ai lali. Ni dunuja nanfulu kera ai bolo, ai ye a ke moolu demenni fen di. Kosa, ai la nanfulu wa ban, ai ri ramira Alla wara, yoro men te ban habadan.»

¹⁰ «Ni mao men ye a telenna ka fen fitini lamara wo tii ri se a telenna ka fen kumba ba lamara fanan. Koni ni mao men ma se a telenna ka fen fitini lamara, wo ti se a telenna ka fen siyaman lamara fanan. ¹¹ Dunuja nanfulu, ni ai ma isebeton wo mirala, yon di nanfulu bere bere karifa ai la? ¹² Ni ai ma telen mao la nanfulu lamarala, yon di nanfulu di ai ma ka ke ai jere ta ri? ¹³ Jonce ti se ka baara ke kuntii fila ye waati kelen. Ni kuntii kera fila ri jonce ri do kanin ka tamin do kan. A ri do kumakan bonya ka tamin do ta la. Wo ro, ai ti se ai jii lala Alla ni nanfulu ro.»

¹⁴ Farisilu ka kuma wo men ka Isa mayele, ka a masaron nanfulu ko duman ie ye kojuuya. ¹⁵ Isa ka ie jabi: «Ka ai jere ke moolu jana iko telenbailu, wo duman ai ye. Koni men ye ai jusu ro, Alla ka wo bee lon. Adamadenilu ye men jatela, wo gboman kojuuya Alla ye.»

Alla la sariya te ban

¹⁶ «Ka a teren Yaya ma kawandili ke waati men na folo, moolu tere ye Alla la sariya lataamala, a ni nabijumailu la kuma. Kebi Yaya nara ka kawandili ke, Alla la mansaya kibar juma ye lasela moolu ma. Bee ye irajala ka don wo mansaya ro.»

¹⁷ «Sankolo ni duukolo ban duman ka tamin Alla la sariya kelen pe ban na, hali sariyatombeli kelen.»

¹⁸ «Moo moo wa a la muso furusa ka dagberɛ furu, wo ra kaninke. Moo moo wa muso furusanin ta, wo fanan da kaninke.

Nanfulutii ni Lasari

¹⁹ «Nanfulutii do tere ye. Faanin dagbelen bilani tere a kan na tuma bee. Lon lon, a tere ye damunun duman kela ka fa. ²⁰ Koni a la bonda lafantan do tere lani ye men to ko Lasari, kudukudu ni da ye a fari fan bee ma. ²¹ A tere ye a fe ka nanfulutii la daato damun, fen men ye burunna tabali korɔ. Wuluilu tere ye nala ka a lani teren bon da la ka a dailu maanen.

²² «Lon do rɔ, fantan ce wo sara. Melekailu ka a ta ka wa a ri harijeene, Iburahima dafe. Kofe, nanfulutii fanan sara. Mooilu ka a suu don. ²³ Ka nanfulutii jakankatani to lakira, a ka a ja lo ka Iburahima yen yoro jan. Lasari siini tere Iburahima dafe. ²⁴ Nanfulutii ka a kan nabɔ Iburahima ma ko: «N fa Iburahima. I ye hina n na ka n demen. I ye Lasari lo a bolo koyini sula ji rɔ, ka na a maa n nen na. N jakankatani ta ro yan kojuuya.» ²⁵ Koni Iburahima ka a jabi: «N dence, i ye imiri kunun ma. Kunun, i dafanin tere a ja jere jere ma, ka a teren Lasari toroni tere kojuuya. Bi, a sewani yan, ka a teren i jakankatani. ²⁶ Ka la wo kan, denka dun ba ye an ni ile tema, sa moo si kana bo yan ka wa ye, wala ka bo ye ka na yan.» ²⁷ Wo ro nanfulutii ka a jabi: «N fa Iburahima, n ye i madiyahala. I ye Lasari lawa duukolo kan n fa wara. ²⁸ N badenma moo loolu ye ye. I ye dije Lasari ye wa ie lali. Kosa alu kana na jakankata diya yan.» ²⁹ Koni Iburahima ka nanfulutii jabi: «Nabi Musa la sariya ni nabijuma tsilu la kawandili ye ye. Alu ye wo mira.» ³⁰ Nanfulutii ka a soso ko: «N fa Iburahima, wo te a ja. Koni ni moo kelen wulira ka bo suuilu tema ka wa ie ma, alu ri tubi.» ³¹ Iburahima ka a fo a ye ko: «Nabi Musa la sariya ni nabijumailu la kawandili kan ye ye. Ni alu ma son ka wo bonya, alu ti son kawandili kan si ma. Hali ni moo kelen wulira ka bo saya ro ka wa ie kawandi, alu ti son a ro fewu.»»

17

Makotoli ni lemɛniya

¹ Isa ka a fo a la karandenilu ye, lon do rɔ, ko: «Sika te a ro, lafilu koilu ri na ka mooilu lo kojuu kela. Koni moo men wa lafilu koilu lana mooilu ma, gbalu ye wo ye. ² Hali ni alu tun ka kabakurun ba sisi wo tii kan na ka a lafilu kooji ro, wo tun di fisaya wo ro, sa ni a ye ke sababu ri ka den kelen nafili. ³ Ai ye ai jere lakorosi. Ni i badenma do ka hake ta, i ye a kili ka a lali. Ni a nimisara, i ye a makoto. ⁴ I badenma wa hake ta i la haan sija woronwula tele kelen korɔ, ni a nara wo kelen kelenna bee ro ka a fo ko a ra nimisa, i ye a makoto.»

⁵ Keladenbailu ka a fo Isa ye ko: «Maari, i ye do la an na lemɛniya kan.»

⁶ Maari ka ie jabi: «Hali ni ai la lemɛniya dooyara ka ke iko sebeni fira kise kelen, wo lemɛniya jate baraka ro ai ri se a folu jiri luluma ba ye ko: «I ye bo yan ka wa turu fo kooji ro». Jiri wo ri i gbiliya.»

Jɔnilu ka kan ka men ke

⁷ Isa ka a fo ie ye ko: «A ye di? Ni i la jon do bora sene ke diya, wala kolofen gben diya, ka na lu ma, yon ye ai tema, men di son ka a fo a ye ko «i ye na isii jona ka damunun ke folo?» ⁸ Wo kuma te! I ri a jamari ko «i ye ikaliya ka tibili ke, ka i jere raben, ka na damunun sii n korɔ. N di damunun ke ka fa ka ji min. Wo ko, i ri damunun ke ka ji min.» ⁹ Ni jon ka a la baara ke, a la kuntii ri baraka bila a ye wo ro wa? Wo kuma te! ¹⁰ A ye wo ja kelen de ma ai fanan fan fe.

Baara men foni ai ye, fo wo ye ke. Bonya ko te a ro. Ni ai banda baara wo beε la, ai ye a fo ko: «An tara men kanma, an da wo daron de ke. Bonya te an ye.»

Kunato tan

¹¹ Isa tere ye sila kan ka wa Jerusalemu. A taminto tere ye Samari mara ni Kalile mara tema. ¹² A dontola so do kondɔ, kunato tan nara a laben. Alu lani tora yoro jan, ¹³ ka ie kan nabo Isa ma ko: «Isa, an na faama, i ye kininkinin an na ka an demen.» ¹⁴ Isa ka ie yen tuma men, a ka a fo ko: «Ai ye wa ai jere yiraka sarakalaselailu la.» Wo bolo ma, alu bora ye ka wa. Alu watola, alu beε kendeyara. ¹⁵ Kelen ka a yen ko a ra kendeya. Ka a to Alla tandola kan ba la, a ka ikoseyi ka na Isa ma. ¹⁶ A ka a jakoro ben duu ma Isa sen koro ka baraka bila a ye. Samarika le tere. ¹⁷ Isa ka a mapininka ko: «Moo tan ma kendeya wa? A to kondɔ ye mi? ¹⁸ Moo si ma seyi ka na Alla tando fo ce kelen pe jin wa, men ye siya gberε moo ri?» ¹⁹ Isa ka a fo a ye ko: «Iwuli! Wa, i ra kendeya i la lemēniya sababu la!»

Alla la mansaya toomasereilu

²⁰ Farisi doilu ka Isa mapininka, lon do ro, ko: «Alla la mansaya ri na waati numan?» Isa ka ie jabi: «Alla la mansaya ti nala yenna ja la. ²¹ A ti nala a fola ko: «Alla la mansaya ye yan wala a ye ye». Koni Alla la mansaya ye ai tema.»

²² A ka a fo a la karandenilu ye ko: «A loo ri ke ai la, lon do ro, ka Moo Dence tele kelen yen, koni ai ti se ka wo yen. ²³ Mooilu ri a fo ai ye ko: «A fele, a ye ye wala a ye yan». Koni ai kana ibori wo ko. ²⁴ I ja lo! Sanmenin ye bola sankolo fan kelen na ka wa fan do fe ja ma, Moo Dence wa ke nala lon men, a nato la ri ke wo ja kelen ma. ²⁵ Koni yani wo ye dafa, a fere te fo bi mooilu ye a toro kojuuya folo ka iban a ro.»

²⁶ «Yani Moo Dence ye na iko tuunni, ko menilu kera Nuhan tele ro, woilu jooon di ke. ²⁷ Nuhan tele ro, mooilu tora damunun ni minnin na, ni muso furula, a ni ka ie denmusoilu furu. A tere ye wo ja fo Nuhan donda kulunba kondɔ. Wo lon kelen sancɔ ba ka nali damira. Sancɔ wo ma tee, fo ka a to gbiliyala a ja jere jere ma ka dunuja yoro beε latunun ka mooilu beε halaki.»

²⁸ «Men kera Luti tele ro, wo jooon fanan di ke. Luti tele ro, mooilu tora damunun ni minnin na, ka to sanni kela, ka to sene ke ni bon lola. ²⁹ A tere ye wo ja haan Luti bora Sodomu so kondɔ lon men. Wo lon kelen, ta ni tinbiriki bora sankolo ro ka jii Sodomu so kondɔ iko sancɔ. Wo ka Sodomu mooilu beε halaki.»

³⁰ «A ri ke wo ja ma Moo Dence boto gbe ma lon men. ³¹ Ni wo lon sera ka a teren do ra yele bon bilikun sanfe ka a bolofenilu to bon kondɔ, wo ma kan ka jii a bolofenilu ta kanma bon kondɔ. Ni wo lon sera ka do teren sene ro, wo ma kan ka ikoseyi a bolofenilu ta diya so kondɔ. ³² Ko men kera Luti muso la, ai ye ai hankili to wo ro. ³³ Moo men ye dunujaratεe daha daron de jininna bi, wo ri bono sini. A te jenemaya banbali saron sini. Koni men wa son ka bono dunujaratεe daha ro bi, sini wo ri kisi ka jenemaya banbali saron.»

³⁴ «N ye fola ai la ko su wo ro moo fila ri sunoo lafen kelen kan; moo kelen di ta ka kelen to ye. ³⁵⁻³⁶ Muso fila ri suman kise bunde jooon fe, muso kelen di ta ka muso kelen to ye.»*

³⁷ Karandenilu ka Isa mapininka ko: «Maari wo ri ke mi?» Isa ka ie jabi sanda ro ko: «Suu wa ke diya men do, duwailu ri jii ye.»

* 17:35-36 Sebɛli do fola ko: «Ni ce fila kera sene ro jooon fe, ce kelen di ta ka kelen to ye.»

18

Kititeela juu

¹ Nba, wo kɔ, Isa ka sanda do la ka a la karandenilu karan, ka a masɔrɔn a ye a fɛ alu ye to Alla matara tuma bɛɛ. Alu kana jiitɛɛ ka wo boloka.

² A ko: «Kititeela do tɛrɛ ye so do la. A tun tɛ silanna Alla yɛ, a tun tɛ mɔɔ bonyala. ³ Nba, cesamuso do tɛrɛ ye mɛn tɛrɛ sela kititeela ma tuma bɛɛ ka a fɔ a ye ko: «I ye n na kiti tɛɛ, baa n juu ra kojuu kɛ n na.» ⁴ A mɛnda, kititeela ma sɔn ka kiti wo tɛɛ. Kɔni, lon do rɔ, kititeela ka a fɔ a jɛrɛ kɔndɔ ko: «Tuja le. N tɛ silanna Alla yɛ, n tɛ mɔɔ bonyala, ⁵ kɔni, muso jin da n tɔrɔ kojuyya. Wo bolo ma, a fɛrɛ tɛ fo n ye kiti wo tɛɛ. Ni wo tɛ, a ri to n jagbala tuma bɛɛ fo ka n sɛɛ.»»

⁶ Wo rɔ, Maari ka a fɔ ko: «Kititeela telenbali wo ka mɛn fɔ, ai ye ai tolo malɔ wo la kosebɛ. ⁷ Ni Alla la mɔɔilu ka ie kan nabɔ ale ma ka kiti jinin a fɛ su ni tele, a tɛ ie dɛmɛn ka ie la kititeɛilu janabɔ wa? A tɛ iban ie rɔ. ⁸ Alla ri a kaliya ka kiti tɛɛ ie yɛ telenbaya la. A ye ten de! Kɔni hali wo, Mɔɔ Dɛnce wa seyi dunuja kan waati mɛn na, a ri mɔɔ tɛrɛn yan wa, mɛn lani ale la?»

Farisi ni nisɔnkɔmirala

⁹ Mɔɔ doilu tɛrɛ ye, mɛnilu tɛrɛ ye ie jɛrɛ jatela mɔɔ telennilu ri. Alu lani a la ko alu ka ji mɔɔ tɔilu ri. Isa ka sanda do la woilu le ye.

¹⁰ A kan ko: «Mɔɔ fila wara Alla matara diya Allabatobonba kɔndɔ. Kelen tɛrɛ ye Farisi ri. Kelen tɛrɛ ye nisɔnkɔmirala ri. ¹¹ Farisi cɛ wo ka ilɔ ka Alla matara a jɛrɛ la ko rɔ ko: «O Alla, n ye baraka bilala i yɛ, n tɛ iko mɔɔ tɔmailu, ka a masɔrɔn n ti tɔɔli kɛla, n tɛ telenbali ri, n tɛ kaninkɛla ri, wala n tɛ ikomin nisɔnkɔmirala jin. ¹² N ye sun donna sɔɔna fila lookun kelen kɔrɔ. Ka la wo kan, n wa fen fen sɔrɔn, n di wo ja bɔ.» ¹³ Kɔni nisɔnkɔmirala wo ka ilɔ yɔrɔ jan. A ma sɔn ka hali a ja lɔ sankolo fan dɔ. A ka a sisi magbasi ka kɛ a nimisa tɔmasere ri. A ka a fɔ ko: «Alla, i ye n makoto, baa kojukɛla le nde ri.»»

¹⁴ Isa kan ko: «N ye a fɔla ai yɛ ko nisɔnkɔmirala ka jo sɔrɔn, kɔni Farisi cɛ wo ma jo sɔrɔn. Baa mɔɔ mɔɔ wa a jɛrɛ bonya, wo ri majii, kɔni mɔɔ mɔɔ wa a jɛrɛ fanmajii, wo ri bonya.»

Isa duwara denninilu yɛ

¹⁵ Lon do rɔ mɔɔilu tɛrɛ ye nala denninilu ri Isa ma ko a ye a bolo la woilu kan ka duwa ie ye. Isa la karandenilu ka wo yen ka mɔɔ woilu makuma. ¹⁶ Kɔni Isa ka denninilu kili ko alu ye na a ma. A ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «Ai ye a to denninilu ye na n ma. Ai kana ie mabali, ka a masɔrɔn Alla la mansaya ye ie jɔɔnilu le ta ri. ¹⁷ A ragbɛ! Mɔɔ mɛn ma sɔn Alla la mansaya ma iko dennin sɔnni Alla la mansaya ma ja mɛn ma, wo tɛ don Alla la mansaya rɔ habadan. Tuja le wo ri fewu.»

Isa ni nanfulutii do

¹⁸ Yahudiyailu la kuntii do nara Isa maɓininka ko: «Karanmɔɔ juma, n ye nfen kɛ sa n di jɛnemaya sɔrɔn, jɛnemaya mɛn tɛ ban?» ¹⁹ Isa ka a jabi: «I ra a fɔ n ma «karanmɔɔ juma» nfenna? Mɔɔ juma si tɛ ye fo Alla kelen pe. ²⁰ Alla ra mɛn sɛbɛ a la sariya rɔ, i ka wo lɔn. A sɛbeni ye ko: «I kana kaninkeya kɛ. I kana mɔɔ faa. I kana sonyali kɛ. I kana wuya fo sereya rɔ. I ye i fa ni i na bonya.» ²¹ A ka Isa jabi: «Karanmɔɔ, kɛbi n denniya waati, n da sariya wo bɛɛ mira.» ²² Isa ka wo mɛn waati mɛn na, a ka a fɔ cɛ ye ko: «I ra dɛsɛ ko kelen na butun. I ye wa i bolofen bɛɛ san ka wo wodi di fantanilu ma, sa nanfulu bɛrɛ

berε ri kε i bolo harijeene rɔ. Wo wa ban, i yε na bila n kɔ.» ²³ Cε ka jabili wo mεn waati mεn na, a jusu makasira, ka a masɔrɔn nanfulu ba tεrε ye a bolo.

²⁴ Isa ka a ja lɔ a rɔ ka a fɔ ko: «Nanfulutii don gboman Alla la mansaya rɔ de! ²⁵ Nanfulutii don Alla la mansaya rɔ, wo ka gbɛlɛn jɔɔmε don di seyilan woo la.» ²⁶ Mεn ka wo mεn, woilu ka jininkali kε ko: «Yon di se kisila wo rɔ?»

²⁷ Isa ka ie jabi: «Ko mεnilu ti se kela mɔɔ bolo, woilu ri se kela Alla bolo.»

²⁸ Piyeri ka a fɔ Isa yε ko: «Andeilu don? An da fen bεε to ye ka bila i kɔfε.»

²⁹ Isa ka a fɔ ie yε ko: «A ragbε! Mɔɔ mɔɔ wa sɔn ka a la bon to ye, wala a muso, wala a badenmailu, wala a sɔrɔnbailu, wala a denilu, ka wa Alla la mansaya jinin, ³⁰ wo sara ri wara dunuja jin dɔ. Sini, jεnemaya fanan di di a ma, jεnemaya banbali kɔnin.»

Isa ka a la sayani a kunun ko fɔ

³¹ Wo kɔ, Isa ka a fɔ a la keladenba tan ni fila yε ko: «An watɔ Jerusalemu. Alla la nabijumailu ka fen fen sebε Mɔɔ Dence la ko rɔ, wo bεε ri dafa ikomin a sebeni ja mεn ma. ³² Alu ri a mira ka a don siya gbεrε mɔɔilu bolo. Woilu ri a lafeya ka a mayεlε, ka a nani, ka ie daji tu a kan. ³³ Alu ri a gbasi kojuuya, ka ban ka a faa. Kɔni, a faa tele sawana lon wa se, a ri wuli.» ³⁴ Keladenbailu ma foyi jayen a la kuma rɔ. Wo kɔrɔ dooni tεrε ie ma. Alu ma famunyali si sɔrɔn a rɔ.

Isa ka ja fuyen do ja laka

³⁵ Ka Isa ni a la mɔɔilu sudunyara Jeriko so la, alu ka ja fuyen do tεrɛn yɔrɔ wo rɔ. A siini tεrε ye taralila sila da la. ³⁶ Na fuyen wo ka jama mankan mεn, ka majininkali kε ko: «Nfen keni?» ³⁷ A fɔra a yε ko Isa Nasaretika le taminto. ³⁸ A ka wo mεn tuma mεn na, a ka a kan nabɔ ka a fɔ ko: «Isa, Mansa Dawuda mamaren cε, i ye kininkinin n ma.» ³⁹ Mɔɔ mεnilu tεrε ye jama jεfε, woilu ka a makuma ka a fɔ a yε ko: «Imakun!» A ma sɔn imakunna, fo ka a kan nabɔ fanka la, ka a fɔ ko: «Isa, Mansa Dawuda mamaren cε, i ye kininkinin n ma!» ⁴⁰ Isa ka ja fuyen kan mεn ka ilɔ, ka a jamari kε ko ja fuyen ye lana a ma. Mɔɔilu wara a ta ka na a ri a ma. A se mεn keni Isa ma, Isa ka a majininka ko: ⁴¹ «A ye di? I ye a fε n ye nfen kε i yε?» A ka jabili kε ko: «Maari, n ye a fε n ja ye laka ikɔ tuun.» ⁴² Isa ka a fɔ a yε ko: «Ale le wo ri. I ja ra laka. I ra lakendeya i la lemɛniya sababu la.» ⁴³ A ja lakara ikɔrɔ ye. A bilara Isa kɔ ka to Alla gbiliyala. Mɔɔilu ka wo bεε yen ka Alla tando bakε.

19

Isa ni Sace

¹ Isa donda Jeriko so kɔndɔ ka a tamintɔ ka wa. ² Wo ka cε do tεrɛn ye, mεn tɔɔ ko Sace. Ale tεrε ye nisɔnkɔmirala la kuntii ri. Nanfulu ba tεrε ye a bolo. ³ A loo tεrε ye a la ka a ja la Isa kan ka a lon. Kɔni, jama warani tεrε Isa laminin dɔ kojuuya. Wo bolo ma, Sace ma se a yenna, baa a kundiyani tεrε. ⁴ A ka ibori ka wa jama jε, wo rɔ, ka yele toro ju la ka Isa makɔnɔ, kosa a ri Isa tamintɔla yen, ka a masɔrɔn Isa ka kan ka tamin dinkira wo rɔ. ⁵ Nba, Isa se mεn keni jiri ju wo ma, a ka a ja layεlε san ma ka a fɔ Sace yε ko: «Sace, ikaliya, i ye jii. N ye a fε i ye n jiya i wara bi.» ⁶ Sace jiira kaliya rɔ ka bɔ jiri la. A ka Isa ramira sawa rɔ ka wa a malɔ fo a wara. ⁷ Mɔɔilu ka wo yen tuma mεn na, alu ka Isa mafɔ ko: «A sɔnni ka wa jiya kojuukela wara.» ⁸ Sace ka ilɔ Maari jana ka a fɔ a yε ko: «Maari, bi n di n na nanfulu tala ka fan kelen di bolokolonilu ma. Ka la wo kan, ni a ka a tεrɛn n da mɔɔ do bolofen mira tɔɔli bolo ma, n di a

Ƶɔɔn naanin laseyi wo ma.» ⁹ Isa ka jabili ke ko: «Kisi ko ra se a wara bi baa a fanan ye Ibrahima dence do ri. ¹⁰ Mɔɔ Dence ra na, mɔɔ tununnilu Ƶininna ko ie ri kisi.»

Jɔn tan na ko

¹¹ Iko Isa sudunyani tere Jerusalemu so la, mɔɔilu hankili bilara Alla la mansaya ko rɔ. Alu lani a la ko mansaya wo ri bɔ gbe rɔ sisen sisen. Wo rɔ, Isa ka sanda do la ie ye. ¹² A kan ko: «Mansa la kabila ce do wara jamana jan do, ko a ri mansaya sɔɔn ka na. ¹³ Sani a ye wa mansaba wara, a ka a la jɔn tan kili. A ka wodigbe kelen kelen di wo kelen kelenna be ma, ka a fo ie ye ko: «Ai ye wodi wo ke ai manankun di. Yani n ye n koseyi, ai ye do la a kan n ye.» ¹⁴ Kɔni, mansa la kabila ce wo la ko tun ma di a la jamana mɔɔ doilu ye. A bɔ men keni a la jamana rɔ, wo rɔ, alu ka kelaya mɔɔ lawa a kofe ka a fo ko: «an te a fe ce wo ye ke an na mansa ri.»

¹⁵ «Hali wo, mansa la kabila ce wo ra mansaya sɔɔn. Wo bolo ma, a ka ikoseyi a la jamana rɔ. A se men keni ye, a ka jɔnilu kili, a tun ka wodi di menilu ma, ko a ye a fe ka a lon tonɔ yeli ye ie bolo. ¹⁶ A foloman nara ka a fo a ye ko: «Mansa, n da baara ke i la wodi rɔ ka a jɔn tan sɔɔn ka la a kan.» ¹⁷ Mansa ka a fo wo ye ko: «I ka wo ben! Jɔn juma le ile ri. Fen fitini le dira i ma, kɔni i ka a mira ja lon. Wo rɔ, n di i lasii so tan kun na.» ¹⁸ Wo ko, a filana nara ka a fo mansa ye ko: «Mansa, n da baara ke i la wodi rɔ ka a jɔn tan loolu sɔɔn ka la a kan.» ¹⁹ Mansa ka a jabi: «I fanan di sii so loolu kun na.» ²⁰ Jɔn dogbere nara. Wo ka a fo mansa ye ko: «Mansa, n da na i la wodi ri. N ka a bila faanin do ka a dokon ka a mara. ²¹ N silanda i ye, ka a masɔɔn ile ye mɔɔ kadagbelen de ri. I ma men bila, i ri wo ta. I ma men foyi, i ri wo ka.» ²² Mansa ka a jabi: «Jɔn juu le ile ri! N di i la kiti tee ka ben i da rɔ kuma ma, men bɔ sa i da rɔ jin. I ka a lon ko n ye mɔɔ kadagbelen di. I jere ka a fo ko n ma men bila, n ye wo tala. Ko n ma men foyi, n ye wo kala. ²³ A ye di wo rɔ? Nfenna i ma n na wodi don tonɔ jininna bolo? Kosa n wa na, n di tonɔ sɔɔn n na wodi la.»

²⁴ «Nba mansa ka jamarili di a la mɔɔilu ma men tere ye ye ko: «Ai ye a la wodi mira a la ka wo di jɔn foloman ma, men ka a la wodi jɔn tan sɔɔn.» ²⁵ Alu ka mansa jabi: «Mansa, wodigbe tan ye jɔn foloman wo bolo!» ²⁶ Kɔni mansa ka a fo ie ye ko: «N ka wo lon. N di a fo ai ye ko fen ye men bolo, do fanan di la wo ta kan. Kɔni foyi te men bolo, hali fitini men ye wo bolo, wo ri ta a bolo. ²⁷ Nba, n juu menilu tun te a fe n ye sii ie kun na, wa wilu mira ka na ie be faa n jakɔɔ yan.»

Isa ka karanden fila b fali den ta la

²⁸ Isa banni sanda wo lala, a bilara jama je ka wa Jerusalemu. ²⁹ A sudunyani so doilu la, Betifase ni Betani kɔnin, a sera koyinke yɔɔ do ma, mɔɔilu ye a folamen ma ko Olibiye koyinke. A se men keni ye, a ka karanden fila b kela diya. ³⁰ A ka a fo ie ye ko: «So men ye an je, ai ye wa se ye. Ai wa don so kɔndo, ai ri faliden bulan sidini teren ye, mɔɔ si ma isii men kan butun. Ai ye a fulen ka na a ri. ³¹ Ni mɔɔ ka ai mapininka ko: «Ai ye fali den fulenna nfenna?», ai ye wo jabi: «An Maari mako ye a la.» ³² Isa ka men lawa ie ka a teren ikomin a ka a fo ja men ma. ³³ Alu tere ye fali den fulenna tuma men, a tiilu nara ka a fo ko: «Hen! Ai ye fali den fulenna nfenna?» ³⁴ Alu ka jabili ke ko: «An Maari mako ye a la.» ³⁵ Alu ka fali den ta, wo rɔ, ka wa a ri Isa ma. Alu se men keni Isa tɔɔfe ye, alu ka ie la durukilu la fali den kan. Alu ka Isa ta ka a layele fali kan. ³⁶ Isa watɔla, mɔɔilu ka ie la durukilu jensen sila kan a

ɲɛ. ³⁷ Wo ɲa ma, a sudunyara Jerusalemu la, ka na se Olibiye koyinkɛ ma. A seni koyinkɛ lajii diya, Isa la karandenilu jama ba sewara ka ie kan nabɔ ka Alla tando Isa la kabannakoilu ko kosɔn.

³⁸ Alu tora a fɔla ko:

«Duwawu ye mansa ye,
mɛn nani Maari Alla tɔɔ rɔ.
Hɛra ye kɛ sankolo rɔ.
Tandoli ba ye kɛ Alla ye.»

³⁹ Farisi doilu tora jama tema ka a fɔ Isa ye ko: «Karanmɔɔ, a fɔ i la karandenilu ye ko alu ye makun.» ⁴⁰ Isa ka woilu jabi: «Ni alu bɛɛ ka imakun, hali kabakurun ɲinilu ri ie kan nabɔ ka Alla tando karandenilu nɔ rɔ. A ye ten de!»

⁴¹ Isa nara ka a ɲa la Jerusalemu kan tuma mɛn, a kasira a la ko la. ⁴² A ka a fɔ ko: «Ko mɛn tun di jusu suma di ai ye, ni ai tun ka wo ɲayen, sa ai ra jusu suma sarɔn. Kɔni ai filira wo ma. Wo ra dokon ai ma sisen. ⁴³ Lon do nato, ai juuilu ri na ai kanma. Woilu ri so bɛɛ sansan kojuuya, ka sila bɛɛ tɛɛ, ka so laminin fan bɛɛ rɔ, fɔ ka ai ragbɛɛn. ⁴⁴ Ai juuilu ri so kɔndɔ mɔɔilu bɛɛ ratɲan. Alu ri so bɛɛ te fɔ ka a kabakurunilu bɛɛ jɛnsɛn. Ka a masɔrɔn, Alla tun ye ai fɛ waati mɛn na, ai ma wo jate fewu!»

Isa ka julailu gbɛn

⁴⁵ Nba, Isa wara Allabatobonba kɔndɔ, ka a tɛrɛn julailu warani ye. A ka ie gbɛn ie labɔ, ⁴⁶ ka a fɔ ie ye ko: «A sɛbɛni Alla la kuma rɔ ko: «N na bon di ke Alla bato diya ri.» kɔni ai ra a ta ka ke sonilu wara ri.»

⁴⁷ Wo kɔ, Isa tɛrɛ ye mɔɔilu karanna lon lon Allabatobonba la. Sarakalase la kuntuilu ni sariya karanmɔɔilu ni jamana ɲɛmɔɔilu tɛrɛ ye a faa ɲa ɲininna, ⁴⁸ kɔni, alu ti se wo kɛla, ka a masɔrɔn mɔɔ bɛɛ tɛrɛ ye a la kuma mirala fewu.

20

Isa ye yon na fanka kɔrɔ

¹ Lon do rɔ, Isa tɛrɛ ye mɔɔilu karanna ka kibaro ɲuma lase ie ma Allabatobonba kɔndɔ. Sarakalase la kuntuilu, ni sariya karanmɔɔilu, ni mɔɔbailu wara a tɛrɛn ye. ² Alu ka Isa maɲininka ko: «I ye baara mɛn kɛla ɲin, yon ka i lɔ wo la? I ye yon na fanka kɔrɔ?» ³ Isa ka ie jabi: «N di ai maɲininka fɔlɔ: ⁴ Yon ka Yaya lɔ sun na ji rɔ? Alla le ka a lɔ a la, wa mɔɔilu?» ⁵ Alu wara ɲɔɔn ye ka wo jabili ɲinin. Alu kan ko: «Ni an ka a jabi: «Alla ka Yaya lɔ wo la, a ri a fɔ ko: «nfenna ai ma la Yaya la wo rɔ?» ⁶ Ni an ka jabili kɛ ko: «Mɔɔ ka Yaya lɔ,» mɔɔ bɛɛ ri wuli ka an bon kaba la, baa alu bɛɛ kan ko nabɲuma do le tɛrɛ Yaya ri.» ⁷ Wo rɔ, alu nara Isa jabi: «An ma Yaya kelayaba lɔn.» ⁸ Isa ka jabili kɛ ko: «Nba, n fanan ti sɔn ka n kelayaba tɔɔ fɔ ai ye, n ye mɛn fanka kɔrɔ kɔnin.»

Baarala juuilu ka mɛn kɛ

⁹ Ka Isa to ye, a ka sanda do la jama ye. A kan ko: «Cɛ do ka jirifɛ labɔ a la sɛnɛ rɔ, ka ban ka a karifa baarala doilu la. A banni a karifala, a bɔra ye ka wa taama rɔ. A mɛnda ye, a ma ikɔseyi. ¹⁰ Jiri den kadi waati sera tuma mɛn, jirifɛ tii ka jɔn do lawa jirifɛ rɔ, ka a fɔ baaralailu ye ko alu ye a sɔ jiri den do. Keladen se mɛn kɛni ye, baaralailu ma sɔn ka a sɔ. Alu ka keladen mira ka a gbasi ka a gbɛn. ¹¹ Jirifɛ tii ka jɔn gbɛrɛ lawa. A fanan seni ye, baaralailu ma sɔn ka wo fanan sɔ, fɔ ka a gbasi ka a nani ka a gbɛn. ¹² Jirifɛ tii ka jɔn sawana lawa ie ma. A se mɛn kɛra ie ma, alu ka a mira ka a gbasi fɔ ka a madimin ka wa a lafili kɔkan.»

¹³ «Wo rɔ, jirife tii ka a fɔ ko: «N ye nfen kɛla? Nba, n di n diyanan dence lawa ie ma. Alu ka kan ka ale bonya.» ¹⁴ Baaralailu ka den wo natɔla yen, ka a fɔ jɛɔɔn ye ko: «Den wo ri ke jirife tii ri a fa kɔ. An ye a mira ka a faa. Sa jirife ri ke an ta ri.» ¹⁵ Wo bolo ma, alu ka a mira ka a lafli kɔkan ka a faa.»

«A ye di? Jirife tii ri nfen ke baarala woilu la? ¹⁶ A ri na ka ie faa, ka ban ka jirife karifa dogberɛilu la.» Jama ka sanda wo mɛn ka a fɔ ko: «Eɛ! Alla ma an kisira ko su wo ma!» ¹⁷ Isa ka a ja lɔ jama rɔ ka ie majininka ko: «Nba, mɛn sɛbɛni Alla la kuma rɔ, wo kɔrɔ ye nfen di? A sɛbɛli ko: «Bon lɔlailu ka iban kabakurun mɛn dɔ, wo le kɛra bon ju sii kaba ri.»»

¹⁸ «Mɔɔ mɛn wa be kaba wo kan, wo ri madimin kosɛbɛ, kɔni kaba wo wa be mɔɔ mɛn kan, wo ri mɔɔn kɔ.»

¹⁹ Sariya karanmɔɔilu ni sarakalase la kuntuilu ka a yen ko Isa ka sanda wo la ie ma. Wo rɔ, alu wulira ka Isa mira ja jinin damira. Kɔni alu silanda jama ye, ka a masɔɔn Isa duman tɛɛ ye jama ye kosɛbɛ.

Nisɔnkɔ bɔ ko

²⁰ Wo bolo ma, alu tɛɛ ye Isa lakɔrɔsila tuma bɛɛ. Alu ka janfateilu lawa a ma, mɛnilu ka ie jɛɛ ke iko telenbailu Isa lajinin kanma. Woilu tɛɛ ye a fɛ kuma bɛnbali do ye bɔ Isa da rɔ, mɛn di se kɛla a mira sababu ri. Kosa alu ri wa a ri kiti diya fanma wara. ²¹ Wo bolo ma, janfateilu nara ka jininkali ke a kun ko: «Karanmɔɔ, an ka a lɔn ko i la kuma telenni le, a ni i la karan. I tɛ mɔɔ dooyala mɔɔ do ye. Alla la sila ka kan ka taama ja mɛn, i ye mɔɔilu karanna wo la tɔja jɛɛ jɛɛ rɔ. ²² Wo rɔ, an ye a fɛ ka i majininka ko do la. A ye di? Ka nisɔnkɔ bɔ ka a di Rɔmu mansaba ma, wo dani an ma, wa wo dani tɛ?» ²³ Isa ka a lɔn ko a lajinin kuma le jin. Wo rɔ, a ka a fɔ ie ye ko: ²⁴ «Ai ye wodi banan kelen yiraka n na. Yon sawura ni yon tɔɔ ye wodi banan jin kan?» Alu ka a jabi: «Rɔmu mansaba.» ²⁵ Isa kan ko: «Nba, ai ye Rɔmu mansaba ta di Rɔmu mansaba ma. Ai ye Alla ta di Alla ma fanan.» ²⁶ Isa ka jabili ke kɔɔuma jama bɛɛ ja na ka janfateilu mabali. A la jabili ka ie kabannakoya fo ka ie makun.

Sadusilu ka jininkali ke Isa kun

²⁷ Dina mɔɔ doilu tɛɛ ye, mɛnilu tɔɔ ko Sadusilu. Woilu ye a fɔla ko mɔɔ si te wulila saya kɔ. Wo doilu nara imadon Isa la ka a majininka ko: ²⁸ «Karanmɔɔ, Nabi Musa ka a sɛbɛ a la sariya rɔ ko ni i kɔrɔcɛ sara ka a muso dɛnsɔrɔnbali to ye, i ye a muso ta, kosa muso ri den sɔɔn i kɔrɔcɛ ye. ²⁹ Awa, dence wɔrɔnwula tɛɛ ye cɛ do bolo. Dence fɔlɔ ka muso do furu. A sara ka a muso dɛnsɔrɔnbali to ye. ³⁰ Ka bɛn sariya ma, dence filana ka muso wo ta. Ale fanan sara ka muso dɛnsɔrɔnbali to ye. ³¹ Wo rɔ, dence sawana ka muso ta. Dence wo fanan sara. A kɛra ten haan muso wo siira kanberen wɔrɔnwula kelen kelenna bɛɛ kun. Alu bɛɛ sara ka muso dɛnsɔrɔnbali to ye. ³² A laban, muso fanan sara. ³³ A ye di? Suu lawuli lon, muso ri cɛ yon ta ri sa? A siira a kelen kelenna bɛɛ kun.»

³⁴ Isa ka ie jabi: «Bi mɔɔilu ye furu kɛla. Cɛ ni muso ri furu ie jɔɔn ma. ³⁵ Kɔni sini, a tɛ ke wo ja. Alla wa mɔɔ mɛnilu jate, woilu ri wuli ka don harijeene. Kɔni furu ko tɛ ye. Cɛ tɛ muso furu. Muso tɛ sii cɛ kun ma. ³⁶ Alu tɛ sa butun, fɔ ka iko mɛlekailu. Alu ye Alla la denilu ri, ka a masɔɔn alu ra bɔ saya rɔ ka don Alla la jɛnemaya banbali rɔ. ³⁷ Mɔɔ ri wuli saya kɔ, sika tɛ wo rɔ. Nabi Musa jɛɛ ka wo le yiraka an na. A bɛnda Alla ri jiri tuni taman dafɛ waati mɛn na, a ka a fɔ Maari Alla ma ko: «Burahima la Alla, Isiyaka la Alla, a ni

Yakuba la Alla.»³⁸ Awa Alla te suuilu la Alla ri, fo jenenmailu. Mɔɔ beɛ jenenma le Alla jana.»

³⁹ Sariya karanmɔɔ doilu ka a fo Isa ye ko: «Ee, karanmɔɔ! I ra jabili ke kojuma!»⁴⁰ Mɔɔ si ma susu ka a jininka foyi la wo ka.

Mansa Dawuda dence ye Alla la Mɔɔ Nenematɔɔnin di wa?

⁴¹ Isa ka ie jininka ko: «Nfenna mɔɔilu ye a fola ko Alla la Mɔɔ Nenematɔɔnin di ke Mansa Dawuda dence do ri wa?»⁴² Mansa Dawuda jere ka a seɛ Jaburi kitabu ro ko:

«Maari Alla ka a fo n Maari ye ko:

Na isii n bolokinin ma,

⁴³ haan n ye i juuilu beɛ mira ka woilu lala i sen korɔ.»

⁴⁴ Mansa Dawuda jere ka a fo a ma ko «n Maari.» A ye di? A ri se kela Mansa Dawuda dence gbansan di wo ro wa?»

Isa ka sariya karanmɔɔilu dooya

⁴⁵ Isa ka kuma do fo a la karandenilu ye jama jana. A kan ko: ⁴⁶ «Ai ye ai jere lakɔɔsi sariya karanmɔɔilu la ko ro. A duman ie ye ka duruki jumailu don ka imataama. Alu ye a fe mɔɔilu ye ie tuwa ka ie bonya jama ladendiya ro, a ni ka jemɔɔ siidiya sɔɔn Allabato diya, a ni sali kinin damun diya. Wo beɛ duman ie le. ⁴⁷ Alu ri cesamusoilu bolofenilu beɛ damun, ka ban ka waati jan ke Alla matarala ka ie jere ke ikomin Alla kaninbailu. Jahadi juu ba ye woilu makɔɔla.»

21

Muso fantan ka wodi men bo

¹ Ka Isa to Allabatobonba kɔɔdo, a ka a ja lo wodi bila diya ro. A ka nanfulutii doilu yen, menilu tere ye wodi ba bilala ye. ² A ka cesamuso fantan do fanan yen, men ka wodi misen fila ke wodi bila diya ro.

³ Isa ka wo beɛ lakɔɔsi ka a fo ko: «Tɔɔna le! Cesamuso fantan wo ra wodi men bo, wo ka bon mɔɔ toilu beɛ ta ri. ⁴ Alu kelen kelenna beɛ ka dooni bo ie la nanfulu ba ro ka a di Alla ma, kɔni ale, a la balo wodi men beɛ tere ye a bolo, a ka a beɛ di.»

Jerusalemu ri tɔɔnan Mɔɔ Dence ja ro

⁵ Wo kɔfe, karanden doilu tere ye barola Allabatobonba la ko kan. Alu ko, ko a lɔra kabakurun jumailu la. Ko a masidi fenilu, menilu dini Alla bonya kanma, ko woilu keji kosɛɛ. ⁶ Isa ka ie jabi: «Bi, ai ja ye bon jin na, kɔni sini men nato, a beɛ ri te. A kabakurunilu beɛ ri jensen ka bo ye. A kabakurun si te to jɔɔn kan.» ⁷ Karandenilu ka Isa majininka ko: «Karanmɔɔ, wo ri ke waati juman na? A waati wa sudunya, an di a lon tɔɔmasere juman de ma?» ⁸ A ka jabili ke ko: «Ai ye a ke kojuma. Ai kana sɔn mɔɔ si ye ai lafili, ka a masɔɔn mɔɔ siyaman di na ai ma n tɔɔ ro, ka a fo ko Alla la Mɔɔ Nenematɔɔnin le a ri, ko Alla la waati ra se. Ai kana bila woilu si ko. ⁹ Ai wa keleilu kibaro men, a ni murunti kibaro, ai kana silan. A fere te fo wo koilu ye ke folo, kɔni dunuja laban te wo si ri folo.»

¹⁰ A kan ko: «Siya ri wuli siya kanma. Jamana ri wuli jamana kanma.

¹¹ Duukolo yereyere ba ri ke yoro doilu ro, a ni jankaro juu, a ni kɔnkɔ fitina ba. Masilan fenilu ri ke san do, a ni tɔɔmasere bailu.

¹² «Kɔni, yani wo koilu ye ke, mɔɔilu ri ai mira ka ai bensenkɔninteya. Alu ri ai don salibon jemɔɔilu bolo, ka ai bila kaso la. Mɔɔilu ri wa ai ri kiti diya mansailu ni jamana jemɔɔilu wara. Tɔɔɔya wo beɛ ri ke ai la nde la ko ro.

¹³ Kōni wo bεε ketō fere dila ai ma ka n na sereya bō ai mirabailu jana. ¹⁴ Yani wo waati ye se, ai ye ai jusu lateε, sa ai kana hamin ai lafasali ko rō. ¹⁵ A waati wa se, nde jere ri lafasali kuma hankili di ai ma, ai ri men fō. Ai juu si ti se kuma wo sōsōla. ¹⁶ Ai sōrōnbailu ni ai kōrōilu ni ai dooninilu ni ai badenmailu ni ai terilu, woilu jere ri ai janfa ka ai doilu faa. ¹⁷ Mōō bεε ri ai magboya nde la ko rō. ¹⁸ Hali wo, ai te halaki, hali ai kungsi den kelen pe te tunun. ¹⁹ Wo rō, ai ye iraja tuma bεε ka ilo, sa ai ri ai jere kisi.

Jerusalemu tjan tuma

²⁰ «Sorodasilu wa na Jerusalemu so laminin lon mēn, ai ye a lōn ko so te tuma a ra se. ²¹ Wo lon, mōō menilu ye Jude mara rō, woilu ye ibori ka wa koyinkeilu kan. Wo wa menilu tereh Jerusalemu so kōndō, woilu ye bō ka wa idoon. Mōō menilu kera sene rō, woilu kana don so kōndō butun, ²² ka a masōrōn, wo lon di ke Alla la jahadi lon di, sa fen fen sebeni Alla la kitabu rō, wo bεε ri dafa. ²³ Wo lon, gbalo ri la muso kōnōmailu a ni denbatuilu ka a dan natamin, baa jamana bεε ri jakankata. Jahadi ri la mōō bεε kan. ²⁴ Doilu ri sōō fan na ka faa. Doilu ri mira ka bila jonya rō dunuḡa fan bεε rō. Wo tuma, siya gberε mōōilu ri don Jerusalemu. Alu ri don fanka jere jere la, ka to ye haan ka jahadi waati wo dafa.

Isa ri na ka bō sankolo rō

²⁵ «Tōomasere ri ke tele ni karo ni loloilu la san dō. Dunuḡa kōndō, ji kuru bailu ri wuli kōōji kan, ka ke mankan ba ri. Wo ri mōōilu tōrō ka ie kōndafilu. ²⁶ Ko menilu ketō dunuḡa rō, wo ri mōōilu masilan fo ka ie kidon a la, ka a masōrōn hali san kōndō fenilu ri lamaa ka bō ie nō rō. ²⁷ Wo tuma, alu ri Mōō Dence natōla yen banda sisi rō, sebaaya ba ni nōōrō ba rō. ²⁸ Ni ai ka ko woilu ketōla yen, ai ye ilo ka ai ja lō san ma, ka a masōrōn ai la kanhōrōya waati ra sudunya.»

²⁹ Wo kō, Isa ka sanda do la ie ye ko: «Ai ye toro ju lakōrōsi, wala jiri dōgbere. ³⁰ A wa naron, ai ye a fōla ko sanma donda ra sudunya. ³¹ Wo ja ma, ko menilu fōni ai ye bi, ai wa woilu ketō yen, ai ri a lōn ko Alla la mansaya ra sudunya. ³² N di tuḡa fō ai ye. Yani jin ko bεε ye ban kela, bi mōōilu te ban sala. ³³ San ni dunuḡa ri ban ka tunun fewu, kōni n na kuma te ban habadan! ³⁴ «Ai ye ai jere la ko lakōrōsi. Ai kana to ai diyani koilu kela, ka dōlō min ka ai ja laminin, ka hamin dunuḡa sii ja la. Lon wo kana ai mira a bolo ma ikomin miralifen ye sobo mirala ja mēn ma. ³⁵ N natola ri ke ikomin miralifen, fen fen bεε ye duukolo kan a ri a bεε mira. ³⁶ Wo rō, ai ye to iḡena, ka Alla matara tuma bεε; sa ai ri fanka sōrōn kojuu jin kan, mēn ketō kōnin; sa ai ri bō wo bolo; sa ai ri se ka ilo Mōō Dence jana.»

³⁷ Nba, Isa tere ye mōōilu karanna Allabatobonba kōndō lon lon. Ni su kora, a ri wa susi koyinke yōrō rō, mēn tōō ko Olibiye koyinke. ³⁸ Sōōma jona, mōōilu ri iladen Allabatobonba kōndō ka ie tolo malō a la.

22

Janfa donda Isa ma

¹ Nba, Yahudiyailu la Buru Fununbali Sali tun da sudunya, ni doilu ra fō a ma ko Taminkunna Sali. ² Wo tuma sarakalaselailu la kuntuilu ni sariya karanmōōilu tere ye Isa faa ja jininna, ka a masōrōn alu silanni tere jama jε.

³ Wo rō, Setana donda Judasi Sikariyōti rō a tere ye Isa la keladenba tan ni fila rō. ⁴ Wo rō, a wara se sarakalaselailu la kuntuilu ma, a ni Allabatobonba kandalila kuntuilu. A ka a fō ie ye ko a ri Isa mira ja jinin ie ye. ⁵ Kuma wo

diyara ie ye kosεβε. Alu ka a fɔ Judasi ye ko alu ri wodi di a ma. ⁶ Judasi di jɛra wo ma. A bɔni yɔrɔ wo rɔ, a ka isεεβε don Isa mira ja jinin ma, Isa ri se mirala jama kɔ ma ja mɛn ma kɔnin.

Karandenilu ka Taminkunna Sali rabɛn

⁷ Nba, Buru Fununbali Sali lon sera. Wo lon Yahudiyailu ka kan ka saa san kelennin bɔ sarakaya la. ⁸ Isa ka Piyɛri ni Yuhana kili ka ie lɔ kela la. A kan ko: «Ai ye wa sali damunun dabɛn an ye.» ⁹ Alu ka Isa maɲininka ko: «I ye a fɛ an ye wa a rabɛn yɔrɔ juman?» ¹⁰ Isa kan ko: «Ni ai donda so kɔndɔ, ai ri bɛn cɛ do ri. Ji ye a kun ma. Ai ye bila a kɔ. A wa don lu mɛn ma, ¹¹ ai ye don ye ka a fɔ lutii ye ko: «Karanmɔɔ kan ko a jiya bon ye mi, ale ni a la karandenilu ri Taminkunna Sali damunun kɛ yɔrɔ mɛn?» ¹² Cɛ wo ri bon ba do yiraka ai la sankaso sanfɛ. Bon wo rabenni. Ai ri Taminkunna Sali damunun dabɛn an ye yɔrɔ wo rɔ.»

¹³ Piyɛri ni Yuhana bɔra ye ka wa a tɛrɛn iko Isa ka a fɔ ie ye ja mɛn ma. Alu ka Taminkunna Sali damunun dabɛn ye.

Sali damunun kɛra

¹⁴ Damunun kɛ waati sera tuma mɛn na, Isa ni a keladenba bɛɛ ka isii yɔrɔ kelen. ¹⁵ Ka alu to damununna, Isa ka a fɔ ie ye ko: «Bi a loo ba ye n na ka sali damunun jɲin kɛ ai fɛ, yani n ye jakankata, ¹⁶ ka a masɔrɔn n di a fɔ ai ye ko n tɛ a jɔɔn damunun kɛla butun fewu fo a waati wa se Alla la mansaya rɔ.»

¹⁷ A ka rɛsɛnji sɔri fen do ta, mɛn fani rɛsɛnji la. A ka baraka bila Alla ye, ka ban ka a fɔ ie ye ko: «Ai kelen kelenna bɛɛ ye a ta ka do min a rɔ, ¹⁸ ka a masɔrɔn n tɛ na rɛsɛnji min butun fewu fo Alla la mansaya wa na lon mɛn.» ¹⁹ Wo kɔ, a ka buru ta. A ka baraka bila Alla ye, ka ban ka buru rakadikadi ka a di ie ma. A ka a fɔ ie ye wo rɔ ko: «Buru jɲin ye n fari le ri, mɛn dini ai kosɔn. Ai ye wo kɛ ka hankili bila n na ko rɔ.» ²⁰ Damunun banni tuma mɛn, Isa ka ji sɔri fen ta. Rɛsɛnji ye a kɔndɔ. A ka wo di ie ma ka a fɔ ie ye ko: «Alla ketɔ teriya kura sidila mɔɔilu ye n jeli baraka rɔ. Jeli wo munɲa le jɲin di, jeli mɛn di bɔ ai kosɔn. ²¹ Hali wo, mɛn di janfa don n ma, wo siini n fɛ damunun diya yan. ²² Mɔɔ Dence ri faa iko a ra lateɛ ja mɛn. Sika tɛ fewu wo rɔ. Kɔni, gbalo ba a ri la cɛ wo kan mɛn ka a don mɔɔ juuulu bolo.» ²³ Alu ka kuma wo mɛn ka jɲɔn maɲininka yon ye ie tɛma, mɛn di sɔn ka ko su wo kɛ?

Yon ye jɛmɔɔ ri?

²⁴ Nba, wo tuma, sɔsɔli wulira keladenbailu tɛma ko yon ka kan ka jate jɛmɔɔ ri ie la dɛkuru rɔ. ²⁵ Isa ka ie jabi wo rɔ ko: «Jamana mansailu ri ie la jamana denilu mara fanka la. Fanka ye menilu bolo, alu ye a fɛ mɔɔilu ye ie jate mɔɔ jumailu ri. ²⁶ Ai kana kɛ ten. Mɛn ye jɛmɔɔ ri ai tɛma, wo ye a jɛɛ kɛ iko dooman mɔɔ. Mɛn ye kuntiyya la, wo ye kɛ iko baaraden. ²⁷ A ye di? Baaraden mɛn ye gba don na, a ni a la kuntii mɛn siini ka damunun kɛ dɔrɔn, yon ka bon wo fila rɔ? Mɛn siini ka damunun kɛ, wo ka bon a la baaraden di paaɔn, wo tɛ? Kɔni i ja lɔ! Nde ye ai tɛma yan iko baaraden.

²⁸ «Kɔni ai ra imuɲun ka to n kɔ n na kɔrɔbɔli ko bɛɛ rɔ. ²⁹ Wo le kosɔn, n di Alla la mansaya labila ai ye, iko n Fa ka a labila n ye ja mɛn, ³⁰ sa ai ri damunun kɛ ka imin n dafɛ n na mansaya rɔ. Ai ri isii mansa la siifenilu rɔ ka Isirayelika tan ni fila la kiti tɛɛ.»

Piyɛri ri a fɔ ko a ma Isa lɔn

³¹ Isa ka a fɔ Simɔn Piyɛri ye ko: «Simɔn, Simɔn, i tolo malɔ n na. Setana ra fɛrɛ jinin Alla fɛ ka ai kɔrɔbɔ. ³² Kɔni n da Alla matara ile ye, sa i ri iraja ka la

nde la. I wa ikōseyi n ma, i ye i badenmailu seɛbe don.»³³ A ka Isa jabi: «N di wa i kōfe kaso la. N di sa i fe.»³⁴ Kōni Isa kan ko: «Piyeri, i ja lɔ. Yani dondon ye kasi bi, i ri a fɔ mɔɔilu jana haan siɲa sawa ko i ma n lɔn.»

Keladenbailu ye ie jere raben

³⁵ Nba, Isa ka a la keladenbailu maɲininka ko: «A ye di? Ai wa men keni kawandili diya, wo tuma n ma a fɔ ai ye ko ai kana wodi bila ai kun, ko ai kana bɔɔ ta, ko ai kana sanbara ta? Wo tuma fen do deɛera ai bolo wa?» Alu ka a jabi: «Een de! Foyi si ma deɛe an bolo.»³⁶ Isa ko: «Kōni sisen, wodi ye men bolo, wo ye a bila a kun. Bɔɔ ye men bolo, wo ye a ta. Ni fanmuru ti i bolo, i la faanin do majira ka fanmuru kelen san,³⁷ ka a masɔɔɔn n di a fɔ ai ye ko, men sebeni n na ko rɔ, a fere te fo wo beɛ ye dafa. A sebeni n na ko rɔ ko: «A jatera kojuukela le ri.» Wo dafa waati ra sudunya sisen.»³⁸ Alu ka a fɔ Isa ye ko: «Maari, a mafene. Fanmuru fila ye yan.» Isa kan ko: «Wo ri a bɔ.»

Isa ni karandenilu wara Olibiye koyinke kan

³⁹ Wo rɔ, Isa bɔra ye ka wa Olibiye koyinke la, iko a tere ye a kela ja men ma tuma beɛ. A la karandenilu fanan bilara a ko.⁴⁰ Alu se men keni ye, Isa ka a fɔ ie ye ko: «Ai ye Alla matara, sa ai kana maneen ka bila kojuu rɔ.»⁴¹ Wo fɔni kɔ, a ka a mabɔ ie la ka jɔɔɔnkin ka Alla matara ke.⁴² A kan ko: «N Fa, ni i sonda, i ye jakankataya jin mabɔ n na. Kōni n jere sawo kana ke, fo i sawo.»⁴³ Wo tuma, meleka do bɔra sanfe ka na Isa seɛbe don,⁴⁴ ka a masɔɔɔn wo ko tun da gbeleya a ma kojuuya. A jusu makasini fo ka a dan natamin. Wo le ka a ke, a ka iraja Alla matarala a ni a la tara ji keni iko jeli, ka buruburun duu ma.⁴⁵ A banni Alla matarala, a wulira ka wa se a la karandenilu ma. A nara ka ie teren sunɔ rɔ. Jusu kasi tun da ie bɔ.⁴⁶ A ka a fɔ ie ye ko: «Nfenna ai ye sunɔla? Ai ye wuli ka Alla matara, sa ai kana maneen ka bila kojuu rɔ.»

Yahudiyailu nara Isa mira diya

⁴⁷ Ka Isa to kuma wo la, alu ka jama ba natɔla yen. Jama wo bilani tere Judasi kōfe, men ye Isa la keladenba tan ni fila do ri. Jama se men keni Isa ma, Judasi ka imadon Isa la ka a sunbu.⁴⁸ Yɔɔ wo rɔ, Isa ka Judasi maɲininka ko: «Judasi, i ri janfa don Mɔɔ Dence ma masunbuli rɔ wa?»⁴⁹ Karandenilu ka wo beɛ lakɔɔsi ka a yen ko jama nani Isa kanma, ka Isa maɲininka ko: «Maari, an te fan ta wa?»⁵⁰ Karanden do ka fan ta kelendi, ka sarakalase la kuntii ba la jɔnce bolokininma tolo tee a la.⁵¹ Isa ka a fɔ ko: «Ai ye a to ten!» A ka a bolo maa jɔnce tolo la ka a lakendeya.

⁵² Isa ka a fɔ sarakalase la kuntiilu a ni Allabatobonba kandalila kuntiilu a ni mɔɔbailu ye ko: «Nfenna ai ra bɔ n kanma fanilu ni gbelekeilu ri, iko mɔɔ ye bɔla benkaninna kanma ja men ma?»⁵³ N tere ye ai fe lon lon Allabatobonba kɔndɔ, kōni ai ma sɔn ka n mira ye. Kōni ai la waati ra se, a ni dibi la fanka waati ra se.»

Piyeri ko a ma Isa lɔn

⁵⁴ Nba, alu ka Isa mira, ka wa a ri sarakalase la kuntiiba wara. Piyeri bilara ie kōfe, kōni a ma imadon ie la.⁵⁵ Mɔɔilu ka ta ladan lu ba ma ye, ka isii ta da la. Piyeri fanan nara ka isii ie tema.

⁵⁶ Baarden muso do nara ka Piyeri siini teren ta da la. A ka Piyeri lakɔɔsi kosebe, ka a fɔ mɔɔilu ye ko: «Ce jin fanan tere ye Isa kafe jɔ.»⁵⁷ Piyeri ma sɔn ka ilɔ wo la. A ka muso jabi: «Muso, n ma a lɔn.»⁵⁸ Wo kōfe dooni, mɔɔ ghere nara Piyeri sɔɔn ye. Wo ka a fɔ a ye ko: «I fanan ye Isa la dekuru rɔ jɔ.» Piyeri ka wo jabi: «Een de! Nde sa a rɔ!»⁵⁹ A ma men bake, dɔgbere nara Piyeri ye. Wo

ka a fɔ fanka la ko: «Sika tɛ a rɔ fewu, cɛ jin tɛrɛ ye Isa kɔfɛ. I ma a yen, Kalileka le.» ⁶⁰ Kɔni Piyɛri kan ko: «Cɛ, n ma i la kuma ja yen.» Piyɛri banni wo fɔla, dondon kasira ikɔrɔ ye. ⁶¹ Wo waati kelen na, Maari Isa ka iyɛleman ka a ja lɔ Piyɛri rɔ. Piyɛri hankili bilara Maari la kuma rɔ kelendi, ka a masɔrɔn Maari tun da a fɔ a yɛ ko: «Yani dondon ye kasi bi, i ri a fɔ mɔɔilu ye haan sija sawa ko i ma n lon.» ⁶² Piyɛri bɔra lu ma ka wa kasi kojuuya.

Isa mirani Yahudiyailu bolo

⁶³ Nba, wo tuma Isa marabailu ka a lafɛya, ka a gbasi damira. ⁶⁴ Alu ka a ja lasidi ka a maɲininka ko: «Yon ka i gbasi? A tii tɔɔ fɔ an yɛ.» ⁶⁵ Alu ka a nani ka kuma juu siyaman fɔ a ma.

⁶⁶ Banda ka nin, sɔɔma da la, Yahudiyailu la mɔɔbailu ka ladɛn kɛ, sarakalase la kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu kɔnin. Isa marabailu nara a ri kiti diya. ⁶⁷ A se mɛn keni ye, alu ka a fɔ a yɛ ko: «Ni Alla la Mɔɔ Nɛnematomɔnin le ile ri, i ye i lɔ a la.» Isa ka ie jabi: «Ni n ka n lɔ a la, ai tɛ la a la. ⁶⁸ Ni n fanan ka ai jininka, ai ri iban n jabila. ⁶⁹ Kɔni ka bɔ bi ma, Mɔɔ Dɛncɛ ri lasii Alla Sebɛɛtii bolokinin ma.» ⁷⁰ Alu bɛɛ ladɛnni ka a maɲininka ko: «Alla Dɛncɛ le ile ri wo rɔ wa?» Isa ka ie jabi: «Alu ye a fɔla ko n ye wo ri.» ⁷¹ Alu ka a fɔ wo rɔ ko: «An mako ti sereya si la butun. An da ban a kumakan mɛnna, mɛn bɔni a jɛrɛ da rɔ.»

23

Alu wara Isa ri Pilate wara

¹ Nba, jɛmɔɔilu bɛɛ ladɛnni wulira wo rɔ ka wa Isa malɔ Pilate wara. ² Alu se mɛn keni Pilate ma, alu ka imakasi Isa kan. Alu kan ko: «An da a lakɔrɔsi ka a yen ko cɛ jin ye an na jamana mɔɔilu lafilila ka ie lamurunti. A ye a fɔla ie ye ko alu kana nisɔnkɔ bɔ ka a di Romu mansa ba ma. A jɛrɛ ko, ko ale le ye Alla la Mɔɔ Nɛnematomɔnin di, mɛn kɔrɔ ye ko mansa.» ³ Pilate ka Isa maɲininka ko: «Ile ye Yahudiyailu la mansa ri wa?» Isa ka a jabi: «I ra wo fɔ.» ⁴ Wo rɔ, Pilate ka a fɔ sarakalase la kuntiilu ni jama bɛɛ ye ko: «N ma kojuu si sɔrɔn cɛ jin na ko rɔ, mɛn di kɛ a jalaki sababu ri.» ⁵ Kɔni alu ka ie sɛɛbɛ don a fɔ a ma ko: «Ale le jama lawuli la ka ie karan ka ie lamurunti Jude mara fan bɛɛ rɔ, a ka a damira Kalile ka na haan yan.»

Alu wara Isa ri Herodi wara

⁶ Pilate ka kuma wo mɛn ka ie jininka ko: «Isa ye Kalileka le ri wa?» ⁷ Pilate ka a yen tuma mɛn ko Isa bɔni Kalile mara rɔ, a ka a lawa Herodi ma, mɛn siini Kalile mara kun na. Wo tun da na bɔ diya Jerusalemu. ⁸ Isa se mɛn keni ye, Herodi sewara kɔsɛbɛ. A tɛrɛ ye Isa la ko siyaman kalama. Kɛbi waati jan, a loo tɛrɛ ye a la ka Isa yen, ka a masɔrɔn a ye a fɛ Isa ye kabannako do kɛ a jana. ⁹ Wo rɔ, Herodi ka jininkali siyaman kɛ Isa kun, kɔni Isa ma jabili si di a ma. ¹⁰ Sarakalase la kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu bɛɛ lɔni tɛrɛ ye. Alu jamanda ka Isa jalaki kɔsɛbɛ. ¹¹ Mansa Herodi ni a la sorodasilu ka Isa dooya ka a lafɛya ja bɛɛ ma, ka ban ka mansa duruki bila a kan na. Wo kɔrɔ alu ka a laseyi Pilate ma. ¹² Pilate ni Herodi tun ma di kɔrɔman. Kɔni wo lon kelen, alu diyara iɲɔn ye kɔsɛbɛ ka kɛ terilu ri.

Barabasi ye bila, ka Isa faa

¹³ Pilate ka sarakalase la kuntiilu ni jamana jɛmɔɔilu ni Yahudiya tɔilu ladɛn. ¹⁴ A ka a fɔ ie ye ko: «Ai nara cɛ jin di ka a fɔ ko a yɛ jamana mɔɔilu lamuruntila. N ka a maɲininka, ka a fɛsɛfɛsɛ ai bɛɛ jana. Kɔni n ka a yen ko

ai ka fen fen fɔ a ma, ai jɔ tɛ wo si rɔ. ¹⁵ Ai ma a yen? Herodi ra a laseyi n ma yan, ka a masɔrɔn a fanan ma kojuu si tɛrɛn a la ko rɔ. Cɛ jɪn ma foyi kɛ, mɛn ka kan ka kɛ a faa sababu ri. ¹⁶ Wo le kosɔn, n di a gbasi biɲɛ la ka a bila.»

¹⁷⁻¹⁸ * Alu bɛɛ ladɛnni ka ie kan nabɔ ko: «I ye cɛ jɪn faa ka Barabasi bila!» ¹⁹ Barabasi wo ye mɔɔ muruntini ri. Waati taminni, a tun ka kɛɛ ba lawuli jama tɛma so kɔndɔ, ka mɔɔ do faa fanan. Wo le kosɔn, a mirara ka bila kaso la.

²⁰ Pilate tɛrɛ ye Isa bila ko rɔ. Wo rɔ, a ka jama madiya ikɔ tuun. ²¹ Kɔni alu jamanda ka ie kan nabɔ ko: «A ye gbɔngbɔn jiri kan, ka a faa. A ye gbɔngbɔn jiri kan, ka a faa!» ²² Pilate ka ie maɲininka a siɲa sawana la ko: «N ye a gbɔngbɔn nfenna? A ka kojuu su juman kɛ? N ma foyi sɔrɔn a la, mɛn di kɛ a faa kun di. N di a gbasi biɲɛ la ka a bila.» ²³ Kɔni ie ma diɲɛ fewu, fo ka to ie kan nabɔla kojuuya ko Isa ye gbɔngbɔn jiri kan. Ie jama kan ka Pilate hankili yeɛleman. ²⁴ Alu tɛrɛ ye mɛn jɪninna, a diɲɛra wo ma. ²⁵ Alu tun da kasoden mɛn na ko fɔ, mɛn tun ka mɔɔilu lamurunti ka mɔɔ faa, Pilate ka wo bila, kɔni a ka Isa to ie sawo rɔ.

Isa gbɔngbɔnda jiri kan

²⁶ Nba, ka alu to wala Isa ri a gbɔngbɔn diya, alu bɛnda cɛ do ri mɛn tɔɔ tɛrɛ ye ko Simɔn Sirenika. A bɔtɔ waa rɔ. Sorodasilu ka a mira ko a ye Isa gbɔngbɔn jiri ta ka bila a kɔ. ²⁷ Alu watɔla, jama siyaman bilara ie kɔfɛ. Muso doilu tɛrɛ ye kasila ka kule jama tɛma. ²⁸ Isa ka iyɛleman ka a fɔ ie ye ko: «Jerusalemu musoilu, ai kana kasi nde la ko rɔ. Ai ye kasi ai jɛrɛ ni ai denilu la ko rɔ, ²⁹ ka a masɔrɔn jakankata waati natɔ Jerusalemu kan. Wo lon, ai ri a fɔ ko: «Muso dɛnsɔrɔnbali, baraka ri don ie la ko rɔ. Muso mɛn ma den ko lon, a ni mɛn ma sin di den si ma, baraka ri don ie la ko rɔ.» ³⁰ Wo tuma, mɔɔilu ri a fɔ koyinkɛilu ye ko: «Be an kan.» Alu ri a fɔ tindilu ye ko: «Birin an kan ka an natunun,» ³¹ baa ko mɛn ketɔ n na, ni mɔɔilu ri wo su kɛ jiri kɛndɛ la, nfen di kɛ jiri jaran na wo rɔ?»

³² Alu wara Isa ni kojuukela fila malɔ gbɔngbɔnni diya. ³³ Alu wa se dinkira mɛn tɔɔ ko Kunkolo, alu ka Isa gbɔngbɔn jiri kan, a ni kojuukela fila wo. Kojuukela kelen gbɔngbɔnda jiri do kan Isa bolokinin ma, a to kelen gbɔngbɔnda jiri kan a bolomaran ma. ³⁴ Ka Isa gbɔngbɔnni to jiri kan, a ka a fɔ ko: «N Fa, i ye ie makoto, ka a masɔrɔn alu ra ko mɛn kɛ, alu ma wo lon.» Wo tuma, sorodasilu ka kalabɛn kɛ ka a la faanin dafara.

³⁵ Jama ba lɔni tɛrɛ ye wo bɛɛ ragbɛla. Yahudiya jɛmɔɔilu tɛrɛ ye Isa dooyala kojuuya. Alu kan ko: «A ka doilu kisi kɔrɔman. Ni Alla la Mɔɔ Jɛnematɔmɔnin de a ri, a ye a jɛrɛ kisi sisen.» ³⁶ Sorodasilu fanan ka Isa lafɛya, ka a sɔ rɛsenji kumun dɔ. ³⁷ Alu ka a fɔ a ye ko: «Ni Yahudiyailu la mansa le i ri, i ye i jɛrɛ kisi.» ³⁸ Sebɛli do tɛrɛ ye walan kan Isa kun dɔ. A sebɛni wo kan ko: «Yahudiyailu la mansa le jɪn di.»

³⁹ Kojuukela mɛnilu gbɔngbɔnni Isa dafɛ, wo kelen fanan ka Isa lafɛya. A kan ko: «I tɛ Alla la Mɔɔ Jɛnematɔmɔnin di wa? I jɛrɛ kisi ka an fanan kisi.» ⁴⁰ Kɔni a durɔɔn cɛ jamanda a ma ka a jabi: «I tɛ silan Alla ye wa? I ma a lɔn ko an bɛɛ gbɔngbɔnni. ⁴¹ Andeilu ka kan ka tɔrɔya jɪn sɔrɔn, baa an ka kojuu mɛn kɛ, wo sara le wo ri. Kɔni ale ma kojuu si kɛ.» ⁴² A ka a fɔ Isa ye ko: «Isa, i wa don i la mansaya la, i ye i hankili to n dɔ.» ⁴³ Isa ka a jabi: «N di tuɲa fɔ i ye. Bi jɛrɛ i ri kɛ n dafɛ harijeene.»

* **23:17-18** Sebɛli do fɔla ko: Nba, Yahudiyailu la Taminkunna Sali waati wa se san san, Pilate ri kasoden kelen bila ka Yahudiyailu ladiya.

⁴⁴ Midi waati seni, dibi donda jamana fan bεε rɔ. A tora ten haan ka lansara waati magben. ⁴⁵ Baa, tele ma bɔ fewu! Allabatobonba tεεtεε faanin farara a tεma. ⁴⁶ Isa ka a kan nabɔ, wo rɔ, ko: «N Fa, n da n nin don i bolo.» A banni wo fɔla, a ka a nin bila.

⁴⁷ Rɔmu sorodasi kuntii ka ko wo bεε yenni tuma mεn na a ka Alla tando ka a fɔ: «Tɔna ka fisa: ce jin telenni tεre!» ⁴⁸ Menilu lɔni tεre ye ka wo bεε lakɔrsi, ka ban ka ie sisi magbasi nimisali ni jusu makasi rɔ, ka ikɔseyi so kɔndɔ. ⁴⁹ Kɔni muso menilu tun da to Isa kɔ kebi a bɔ waati Kalile, a ni a lɔnba tɔlu bεε, alu bεε tora yɔrɔ jan ka wo bεε mafene.

Isa suu don ko

⁵⁰⁻⁵¹ Nba, ce do tεre ye mεn tɔɔ ko Yusufu. A bɔni Arimate, so mεn ye Jude mara rɔ. Mɔɔ juma le tεre a ri, a ni mɔɔ telenni. A jii lani Alla la mansaya la. A tεre ye Yahudiyailu la jεmɔɔ dekuru rɔ, kɔni dekuru wo tun ka mεn natεε ka mεn ke Isa la, wo ma diya a ye. ⁵² A wara Pilate majininka Isa suu la ko rɔ. ⁵³ Yusufu wara Isa suu lajii ka bɔ gbɔngbɔnjiri kan a ka a kansanke ka wa a don kaburu rɔ. Kaburu wo le senni farakolo rɔ iko falan. Suu si tun ma la wo kɔndɔ fɔlɔ. ⁵⁴ Nɔɔnɔn lon jarasii lon de tεre. Ni tele bera Nɔɔnɔn lon di bɔ.

⁵⁵ Muso menilu tεre ye Isa kɔ kebi a bɔ tuma Kalile mara rɔ, woilu bilara Yusufu kɔ ka wa suu don diya. Wo bolo ma, alu ka kaburu yen, ka Isa suu don ja fanan yen. ⁵⁶ Alu ka ikɔseyi so kɔndɔ. Alu ka tulu suman duman ni latikolon dabɛn Isa suu ye, ka ban ka jɔɔnɔn. Ka bεn sariya ma, alu ma baara si ke Nɔɔnɔn lon.

24

Isa wulira sayarɔ

¹ Nɔɔnɔn lon taminni, Lahadi sɔɔma dala jona, muso woilu ka tulu suman duman ni latikolon ta ka wa kaburu da la. ² Alu seni kaburu da la, kabakurun ba mεn lani tεre kaburu da la ka da tuun, wo ra makurukuru ka bɔ ye. ³ Wo rɔ, alu donda kaburu kɔndɔ, kɔni alu ma Maari Isa suu tεren ye. ⁴ Ka alu to wo kɔndafilini rɔ, alu ka ce fila yen, faanin gbε melenmelenna tεre ye menilu kan na. ⁵ Musoilu silanda kojuuya, ka ie jɔkɔrɔ bεn duu ma. Ce fila wo ka a fɔ ie ye ko: «Nfenna ai ye mɔɔ jεnema jininna suuila tεma?» ⁶ A tε yan. A ra wuli ka bɔ sayarɔ. A ka mεn fɔ ai ye Kalile mara rɔ, ai kana jina wo la. ⁷ Wo tuma a ka a fɔ ai ye ko: «A fεre tε fɔ Mɔɔ Dence ye don kojuukelailu bolo. Alu ri a ta ka a gbɔngbɔn jiri kan ka a faa. Tele fila a sawana, a ri lawuli ikɔ tuun.» ⁸ Wo ka musoilu hankili lajii Isa la kuma rɔ.

Musoilu wara dantεeli ke

⁹ Alu ka ibori ka wa wo ja bεε fɔ keladenba tan ni kelen ye, a ni ie dekuru tɔlu bεε. ¹⁰ Mariyamu Makidalaka, ni Yahani, ni Yakuba na Mariyamu, a ni ie dafɔɔnɔnɔnɔni le tεre, menilu bɔra kaburu da la ka wa dantεeli ke keladenbailu ye. ¹¹ Kɔni keladenbailu ma dantεeli wo jate. Alu ma la a la fewu. ¹² Hali wo, Piyeri wulira ka ibori ka wa kaburu da la. A se mεn keni ye, a ka imajii ka kaburu kɔndɔ mafene. A ma foyi yen a kɔndɔ fo kansanke gbansan. A kɔndafilini ka ikɔseyi so kɔndɔ.

Karanden fila ni Isa ka jɔnɔn yen Emayusi sila la

¹³ Nba, wo lon kelen na, karanden fila bɔra Jerusalemu ka wa so do la, mεn tɔɔ ko Emayusi. Wo so ni Jerusalemu tε ri kilo tan ni kelen jɔnɔn bɔ. ¹⁴ Ko menilu keni, alu tεre ye barola woilu kan. ¹⁵ Ka alu to barola, Isa nara ka

imadon ie la. A ni ie wara ijɔɔn fɛ. ¹⁶ Alu ka Isa yen ie ja la, kɔni alu filiyara a ma.

¹⁷ Isa ka ie majininka ko: «Ai tɛɛ ye barola nfen de kan?» Alu ka ilo, alu fila nin nafinni ie ma. ¹⁸ Mɛn tɔɔ ko Kilopasi, wo ka Isa jabi: «Ile kelen de londanyala Jerusalem yan mɛn i ma a lɔn ko mɛn ye taminna yan tele jin dɔ?» ¹⁹ Isa ka ie majininka ko: «Ko su juman de wo ri?» Alu ka a jabi: «Ko mɛn kɛra Isa Nasaretika la. A la kuma ni a la kɛwalilu yirakara an na ko Alla la nabijuma barakani le ale ri, Alla jana a ni mɔɔ bɛɛ jana. ²⁰ Sarakalase la kuntuilu ni an na jamana jɛmɔɔilu ka a mira. Alu wara a ri Rɔmu faama cɛ ma ko a ye a faa. Wo rɔ, alu ka a gbɔngbɔn jiri kan ka a faa. ²¹ An jii tɛɛ ye a kan ko ale ri Isirayɛli mɔɔilu hɔɔya, kɔni alu ra a faa. A faa tele sawanan de bi ri. ²² An na dekuru muso doilu nara kuma dɔ fɔ an ye. Wo ka an kɔndafili kɔsɛɛ. Alu ka a fɔ an jana ko alu wara kaburu da la bi sɔɔma jona, ²³ kɔni alu ma a suu tɛɛn kaburu kɔndɔ. Alu ka ikɔseyi ka a fɔ an ye ko alu ka meleka doilu yen, mɛnilu ka a fɔ ie jana ko Isa jɛnema le. ²⁴ Wo le ka a kɛ, an dafɔɔn doilu bɔra ye ka wa wo lakɔɔsi. Alu wara kaburu da la ka a bɛɛ tɛɛn iko musoilu ka a fɔ ja mɛn. Kɔni alu ma Isa jɛɛ yen.»

²⁵ Isa ka ie jabi: «Ai hankilitanilu! Nabijumailu ka mɛnilu fɔ, ai tɛ lala woilu la jona dɛ! ²⁶ Ni wo tɛ, nabijumailu ka a fɔ ko Alla la Mɔɔ Jɛnematɔmɔnin di tɔɔya sɔɔn ten, ka ban ka don a la gbiliya jɛɛ jɛɛ rɔ. Kuma wo ma kan ka kanbali wa?» ²⁷ Wo rɔ, fen fen sɛbɛni a jɛɛ la ko rɔ Alla la kuma rɔ, ka damira Nabi Musa la sariya rɔ haan ka na se nabijuma tɔilu bɛɛ la sɛbɛlilu ma, a ka wo bɛɛ kɔrɔ fɔ ie ye.

²⁸ Alu ka so magbɛn tuma mɛn, Isa ka a jɛɛ kɛ taminbatɔ ri. ²⁹ Kɔni alu ka a madiya kɔsɛɛ, ka a fɔ a ye ko: «I jaandi, i ye to an fɛ yan. Su kotɔ le, dibi ri don sisen.» Wo rɔ, a ni alu donda so kɔndɔ ijɔɔn fɛ. ³⁰ Damunun waati seni, alu bɛɛ ka isii damunun kanma. Isa ka buru ta ka baraka bila Alla ye, ka a rakadikadi ie bɛɛ tema. ³¹ Waati kelen wo la, karanden fila bɛɛ ja lakara ka a lɔn ko lɔndan cɛ wo ye Isa le ri. Kɔni Isa tununda ie ma kelen di. ³² Alu fila ka ijɔɔn majininka ko: «A ka Alla la kuma fɔ an ye sila kan tuma mɛn, an jusu ma bɔ wa?»

³³ Alu fila wulira kelendi ka ikɔseyi Jerusalemu. Alu se mɛn kɛni ye, alu ka keladenba tan ni kelen ni karanden tɔilu ladɛnni tɛɛn yɔrɔ kelen. ³⁴ Alu bɛɛ ladɛnni ka a fɔ mɔɔ fila wo ye ko: «Tɔja jɛɛ jɛɛ le. An Maari ra wuli ka bɔ saya rɔ. Simɔn jɛɛ ra a yen.» ³⁵ Wo rɔ, wo fila ka ie ta fanan fɔ. Alu bɛnda Isa ri sila la ja mɛn ma, a ni alu ka Isa lɔn ja mɛn buru rafara waati, alu ka wo bɛɛ dantɛɛ jama jana.

Isa ka a jɛɛ yiraka jama la

³⁶ Ka alu to kuma wo kan, Isa bɔra gbɛ rɔ ie tema. A kan ko: «Alla ye hɛra kɛ ai ye.» ³⁷ Alu bɛɛ barara ka silan kojuuuya, baa alu tɛɛ ye a jatela suu jiya kɔrɔ le ri. ³⁸ Isa ka a fɔ ie ye ko: «Ai silanni nfenna? Ai sikani nfenna?»

³⁹ «Ai ye imadon n na ka n boloilu mafɛnɛ, a ni n senilu. Nde jɛɛ le fasayi! Ai ye ai bolo maa n na. Bu ni kolo ye n na jɔ! Ni suu jiya kɔrɔ le, ai ri bu ni kolo yen wo la wa?» ⁴⁰ Wo rɔ, a ka a boloilu ni a senilu yiraka ie la.

⁴¹ Wo kɛra sewa ko ba ri, kɔni alu kabannakoyani tɛɛ kojuuuya, haan ka ie kɔndafili. Sika tɛɛ ye ie rɔ butun. Ka alu to miriya wo rɔ, Isa ka a fɔ ie ye ko: «Damunun fen tɛ ai bolo yan wa?» ⁴² Alu ka jɛɛ janinni do ta ka di a ma. ⁴³ A ka a ta ka a damun ie bɛɛ jana.

⁴⁴ Wo kɔ, a ka a fɔ ie yɛ ko: «Waati taminni, n tɛrɛ ye a fɔla ai yɛ ko fen fen sɛbɛni n na ko rɔ, wo bɛɛ ri dafa. Mɛnilu sɛbɛni Nabi Musa la sariya rɔ, a ni mɛnilu sɛbɛni nabijuma tɔilu la kuma rɔ, a ni mɛnilu sɛbɛni Jaburi kitabu rɔ, woilu bɛɛ ri dafa fewu.» ⁴⁵ Wo rɔ, a ka hankili di ie ma, sa alu ri se ka Alla la kuma ja yen. ⁴⁶ A ka a fɔ ie yɛ ikɔ tuun ko: «A sɛbɛni Alla la kuma rɔ ko Alla la Mɔɔ Nɛnematɔmɔnin di jakankata ka faa. Kɔni a faa tele sawana, a ri wuli ikɔ tuun. ⁴⁷ A ri fɔ mɔɔilu bɛɛ yɛ Alla la Mɔɔ Nɛnematɔmɔnin tɔɔ rɔ ko alu ye tubi, kosa Alla ri ie makoto. A kibaro ri bɔ Jerusalemu yan ka jɛnsɛn jamana bɛɛ rɔ. ⁴⁸ Ai ri ko woilu sereilu ri. ⁴⁹ N Fa ka lahidi mɛn sisi ai yɛ, n di wo dafa lana ai ma. Wo rɔ, ai kana bɔ Jerusalemu so kɔndɔ fo sɛɛbɛ wo wa bɔ sanfɛ ka jii ai kan.»

Isa yɛlɛra san ma

⁵⁰ Wo kɔ, a wara ie malɔ Betani so fan fɛ. A ka a bolo fila kɔrɔta ka duwawu kɛ ie yɛ. ⁵¹ Ka a to duwawu la, a kɔrɔtara ka bɔ ie tɛma ka wa sankolo rɔ. ⁵² Alu ka a bato, ka ban ka ie koseyi Jerusalemu sewa ba rɔ.

⁵³ Nba, alu tɛrɛ ye wala Allabatɔbonba kɔndɔ tuma bɛɛ ka to Alla batola.

Poli la bataki lawa Kalatikailu ma Kalatikailu

Kumakan men ye Kitabu seniman jin kondo

Kitabu seniman ye sebani Poli le bolo ka a lawa lemeninya moailu ma men ye Kalati. Wo bee sebani kitabu Keladenilu la Kewali kondo suran 13 a ni suran 14.

Nba, Isa la baara damira waati, lemeninya mo siyaman tere ye Yahudiyailu le ri. ("Yahudiyailu" ni "Isirayeli" wo bee ye too kelen de ri). Yahudiyailu men lemeninyara Isa ma ie ka lon ko Mo Suwandini le, nabilu kumara a la koro. Alu ma Isa la karan lon ikomi dina kura le. Alu la miriya ye, Isa la karanya ma, a ye ie la dina le dafa la, ikomi Alla ka fona men ma. Ka a ma saron, alu lemeninyara, koni alu ma ie la dina sariya sila si bila, Nabi Musa la Tawureta a ni Nabi Dawuda la Yabuur. Ie ma si bila. Alu ka lonni mi saron Isa fe, ie ka fanan la wo kan.

Konofili si te wo ro ka a masaron Alla la kumakan tere ye wala Yahudiyailu le ma. Koni Isa la karandenilu ka a la kumakan nase siya gberere moailu ma waati men na, konofili ka siya gberere moailu mira. Siya gberere mo men lemeninyara Isa ma, alu ma son Yahudiyailu la namun tala ka a la ie ka lonin kan, ie ka men saron Isa la, ka a masaron Isa la karan ka woilu wasa.

Ka a masaron wo fe, Yahudiya lemeninyamoailu ma kuma kujere siya gberere moailu fe, ka a masaron jinilu ma kojii ke. Yahudiya lemeninyamoailu ka a fo ko lemeninyamo men ma kojii ke ma kisiba bere saron. Poli ka a men tuma men ai le ye kuma wo fala, a ka ie soso ka a fo ko ni an di kisi saron Isa la saraka sababu la, an makosa sa kojii la kosa an di kisi saron. A ma a fo ko kojii ke a ma ni. A ka fo ko kojii ke ti an kisila; an ti se kisila sila si fe. Isa kelen pe la saraka le ri se wo kela.

Sosoli la men ye Yahudiya lemeninyamoailu ni siya gberere lemeninyamoailu tema wo ri se hankili dila an ma. Sariya doilu ye dina ro an di se woilu bonyala, koni a ti se an kisila. Namun doilu ye ye an di se bilala namun sila woilu kan. An ti se jatela ikomi a diya boyani ko an di kisi saron. A ka gbelen dooni ka bere jafu, koni Alla la kitabu seniman wo di se hankili dila an ma ka a payen.

Kebi Poli ka bataki lawa Kalati lemeninyamoailu ma, a ri se an karanna ka bila lemeninya a ro. Lemeningamoailu la sariya folo le kaninteya ri. Nin Seniman ye lemeninya moailujusu ro, wo fanan ye sila yirakala ie la ka lo Alla ma. Wo le tono ye a la, ni wo te Setana ri bo fere su bee la ka ai la lemeninya tijan, ka ai lo sila gberere ma men ye kojuu sila ri. Alla ye an tanka wo ma. Amina!

¹ Sebepin farani nde Poli le la, nde men ye keladen di. Moailu ma n suwandi baara wo kanma. Mo si ma n kelaya. Een, n kera keladen de ri ka fara Isa Nenematomonin de la, a ni an Fa Alla men ka a lawuli ka a bo saya ro.

² Nde ni an badenma menilu bee ye n torofe yan, an ye sebe jin nawala lemeninyamoailu la dekuruilu le ma, menilu ye Kalati jamana ro. ³ An Fa Alla a ni Maari Isa Nenematomonin ye jumaya ke ai ye, ka jususuma di ai ma. ⁴ Isa Nenematomonin de ka a jere ke saraka ri an na kojuuilu koson, sa a ri an bo dununa juu jin fanka koro, baa an Fa Alla sawo tere ye wo ro. ⁵ A too ye gbiliya kadawu. Amina!

Kibaro numa kelen pe le ye ye

⁶ N da kabannakoya kojuuya ka a masɔɔn Alla mɛn ka ai kili ka fara Nenematɔmɔnin na ɲumaya la, ai ra ai kɔdon wo la jona jona, ka wa kela gbɛɛ kɔ. ⁷ Kɔni kela gbɛɛ tɛ wo ri de! Mɔɔ doilu le ye ai kɔndafilila ten. Alu ye a fɛ ka Nenematɔmɔnin na kibaro ɲuma yeleman. ⁸ Kɔni an ka kibaro ɲuma mɛn nase ai ma, ni fen fen ka kela gbɛɛ lase ai ma, mɛn ni fɔlɔman wo tɛ kelen di, danka ye wo tii kan, hali ni a kera andeilu ri, wala sankolorɔ mɛlɛka do ri. ⁹ An ka mɛn fɔ ai ye kɔɔman, n di wo fɔ ikɔ ko ai sɔnda kibaro ɲuma mɛn ma, ni mɔɔ mɔɔ ka kela gbɛɛ lase ai ma, mɛn ni fɔlɔman wo tɛ kelen di, danka ye wo tii kan kadawu!

¹⁰ A ye di? N ye a ɲininna ka n jɛɛ diya mɔɔilu ye wa, wala Alla ye wa? N ye a ɲininna ka mɔɔilu hɛnɛ wa? Wo kuma tɛ! Ni n tɛɛ ye a fɛ ka mɔɔilu hɛnɛ fɔlɔ, n tun tɛna kela Nenematɔmɔnin na baaraden di.

Alla ka Pɔli bila a la baara la ɲa mɛn ma

¹¹ N badenmailu, n ye a fɛ ai ye a lɔn ko n ka kibaro ɲuma mɛn nase ai ma, wo ma fara mɔɔ la. ¹² N ma a sɔɔn mɔɔ si la. Mɔɔ ma n karan a la fanan. Kɔni Isa Nenematɔmɔnin jɛɛ le ka a yiraka n na.

¹³ N tɛɛ ye taamala Yahudiyailu la dina sila kan ɲa mɛn ma fɔlɔfɔlɔ, ai ra wo mɛn. N tɛɛ ye Alla la jama tɔɔla foo ka a dan natamin kojuuya. N tɛɛ ye a ɲininna ka a ratɔɲan fewu. ¹⁴ N jɛɛ siya mɔɔilu tɛma, n tɛɛ ye wala ɲɛfɛ Yahudiyailu la dina sila kan ka tamin n kanyarɔɔn ma fan ba kan, baa n benbailu la landailu tun ka gbɛlɛn n ma kɔsɛbɛ.

¹⁵ Kɔni ka a tɛɛn n ma sɔɔn fɔlɔ, Alla ka n suwandi ka n bila a dan na. A ka n kili ka fara a la ɲumaya la. A diyara a ye tuma mɛn na ¹⁶ ka a Dɛncɛ yiraka n na sa n di a la kɔ siya gbɛɛ mɔɔilu ye, n ma hankili ɲinin mɔɔ si la. ¹⁷ N ma wa Jerusalemu ka hankili ɲinin keladen fɔlɔlu la. N wara Arabu jamana rɔ i kɔɔ. Wo kɔ rɔ, n ka n kɔseyi ka wa Damasi so kɔndɔ.

¹⁸ San sawa taminni kɔ, n wara Jerusalemu, sa n ni Kefasi* ri kuma an ɲɔɔn fɛ. N ka tele tan ni loolu kɛ a tɔɔfɛ. ¹⁹ Kɔni n ɲa ma la keladen tɔilu si kan, fo Maari Isa doocɛ Yakuba.

²⁰ Nde ye mɛn sɛbɛla ka a di ai ma, wuya tɛ wo ri. N ye wo lasereyala Alla ɲana. ²¹ Wo kɔ rɔ, n wara Siri ni Silisi jamanailu rɔ.

²² Kɔni lemɛniyamɔɔilu la dekuru mɛnilu sidini Nenematɔmɔnin ma Jude mara rɔ, woilu tun ma nde yen, alu tun ma n lɔn. ²³ Alu ka a mɛn ten de dɔɔn kɔ: «Mɛn tɛɛ ye an tɔɔla fɔlɔfɔlɔ, wo ye lemɛniya kɔ lasela mɔɔilu ma sisen, a tɛɛ ye a ɲininna ka lemɛniya kɔ mɛn tɔɲan fɔlɔfɔlɔ.» ²⁴ Wo kɛra sababu ri alu ka Alla tando nde la ko kɔsɔn.

2

Keladen tɔilu sɔnda Pɔli rɔ

¹ Nba, san tan ni naanin taminni kɔ, nde ni Barinabasi wara Jerusalemu ikɔ tuun. N wara Tite fanan di. ² N na wa kun kɛra mɛn di Alla le ka a fɔ n ye ko n ye wa. N seni ye, n ye kibaro ɲuma mɛn nasela siya gbɛɛilu ma, n ka wo yiraka mɔɔbailu la ie la ɲɔɔnyɛn dɔ ka a ɲafɔ ie ye. N ka wo kɛ ka a masɔɔn n tun tɛ a fɛ n na baara ye kɛ baara fuu ri, n tun ka mɛn kɛ kɔɔman na, a ni n tɛɛ ye mɛn kan wo waati la. ³ Ni wo tɛ, hali n taamajɔɔn Tite mɛn ye Kɛɛkika ri, alu ma a diyagboya ko a ye kojiikɛ. ⁴ Kuma wo kɛra ka a masɔɔn wuyafɔla doilu tun ka alu jɛɛ kɛ ikomin lemɛniyamɔɔilu, ka alu dokon ka don an tɛma. Baa Isa Nenematɔmɔnin ka an kanhɔɔya ɲa mɛn ma, alu tɛɛ ye a fɛ ka wo

* 1:18 Kefasi Simɔn Piyɛri, kɔnin.

lakarosi bundu le rɔ. Alu tere ye a fe ka an ke jonilu ri ikɔ tuun. ⁵ Kɔni an ma sɔn ie rɔ hali waatini, sa kibaro juma ri to ai jusu rɔ, kibaro juma men ye tɔja ri.

⁶ Kɔni mɔɔilu tere ye menilu jatela jemɔɔilu ri, woilu ma fosi la n na kibaro juma kan, n ye men nasela mɔɔilu ma. Ni mɔɔilu ye ie jatela jemɔɔilu le ri, wo tɔ jana foyi ri, baa Alla te mɔɔ bɔla mɔɔ rɔ. ⁷ Kɔni alu jere ka a jayen ko Alla de ka baara karifa nde la ko n ye kibaro juma lase kojiikelailu ma, ikomin a ka baara karifa Piyeri la ja men ma ko a ye a lase kojiikelailu* ma. ⁸ Baa Alla ka Piyeri ke kojiikelailu la keladen di ja men ma, a ka nde fanan ke siya gberɛilu la keladen di wo ja le ma. ⁹ Yakuba ni Kefasi ni Yuhana menilu tere ye jatela jemɔɔbailu ri, woilu jere ka a jayen ko Alla le ka jumaya ke n ye ka n kelaya. Wo le rɔ, alu ka ie bolo don Barinabasi ni nde bolo, ka a yiraka an na ko an beɛ ye baarakɛjonilu le ri. An benda a ma ko andeilu ye wa kibaro juma lase siya gberɛilu ma, woilu fanan ye wa wo lase kojiikelailu ma. ¹⁰ Alu ka ko kelen jinin an fe ko an ye an hankili to fantanilu rɔ. N fanan tere ye n dajala ka wo ke tuma beɛ.

Pɔli ka Piyeri jalaki Antiyɔci

¹¹ Nba, Kefasi nara Antiyɔci so kondɔ tuma men na, n ka a sɔsɔ gbe ni gbe rɔ, baa a ka ko men ke, wo ma ben fewu. ¹² Ka a masɔɔn sani Yakuba la keladenilu ye na, Kefasi ni ye mɔɔilu tere ye damunun kela kelen di, badenma menilu ye siya gberɛilu ri. Kɔni Yakuba la keladenilu nara tuma men na, a ka a jere mabɔ siya gberɛ woilu la. A ma sɔn a ni woilu ye damunun ke kelen di wo kɔ, baa a silanda mɔɔilu ye, menilu kan ko siya gberɛilu ka kan ka kojiike. ¹³ Badenma jɔɔn ma menilu tere ye Yahudiyailu ri, wo tɔilu ka ie bila Piyeri kɔ a la filankafuya rɔ. Wo kera sababu ri hali Barinabasi ka a bila ie kɔ. ¹⁴ N ka a yen tuma men na ko alu te taamala ka telen kibaro juma sila kan, men ye tɔja ri, n ka a fɔ Kefasi ye ai beɛ jana ko: «A ye di? Ie men ye Yahudiya ri, ni ile ka Yahudiyailu la landailu bila ka i ke ikomin siya gberɛilu, nfen de koson i ye siya gberɛilu diyagboyala ko alu ye Yahudiyailu la landa latelen?»

Mɔɔilu ye kisila lemeniya le rɔ

¹⁵ An ye Yahudiya jere wolo le ri. An te kojuukelailu ri siyailu tema. ¹⁶ Kɔni an ka a lon ko mɔɔ si ti se kela mɔɔ telenni ri ka fara Nabi Musa la sariya labatoli la. Eɛn, telenbaya ye kela ka a fara lemeniya ma Isa Nenematɔmonin ma gbansan. Wo le koson, an fanan lemeniyani Isa Nenematɔmonin ma. Mɔɔ ri ke mɔɔ teleni ri ka fara lemeniya ma Isa Nenematɔmonin ma, Nabi Musa la sariya labatoli te. Baa mɔɔ si te kela mɔɔ telenni ri ka fara Nabi Musa la sariya labato ja ma.

¹⁷ Nba, ni an ye telenbaya jininna gbe rɔ Nenematɔmonin ladeɛn dɔ, an ye a yirakala wo ja kelen de ma ko an ye haketi le ri ikomin siya gberɛ mɔɔilu, wo ye a yirakala ye ko Nenematɔmonin ye an sebe donna haketa ma wo rɔ wa? Wo kuma te! ¹⁸ N ka sariya men to ye, ni n ka n kɔseyi wo ma ikɔ, n ye a yirakala ko n ye sariyatɔjanna le ri. ¹⁹ Wo rɔ, sariya labatoli nde jere sani sariya rɔ, wo rɔ n ye jenenmaya rɔ Alla ye. Nde ni Nenematɔmonin gbɔngbɔnda jiri kan kelen di. ²⁰ Nde sa n ninna butun, Nenematɔmonin de ye a ninna n fari rɔ. N ye dunɔparateɛ men kela faribanku jin dɔ sisen, n ye wo kela lemeniya le rɔ Alla Dence ye, men ka n kanin ka a jere nin di n koson. ²¹ N ti sɔn ka n ban Alla

* 2:7 kojiikelailu kojiike ko men ye sebe jin dɔ wo kuma ye fɔla Yahudiyailu la ko le rɔ.

la jumaya rɔ. Baa ni mɔɔ ri se kɛla mɔɔ telenni ri ka fara sariya labatoli la, Nenematɔmɔnin sani le wo rɔ gbansan!

3

Alla ye mɔɔ jatela mɔɔ telenni ri ka fara lemɛniya le la

¹ Ai Kalatikailu, ai ye kɔmɔɔilu ri! Yon de ka ai lafilii? Isa Nenematɔmɔnin ka saya mɛn kɛ gbɔngbɔn jiri kan, nde ka wo yiraka ai la ka a gbɛ. ² N ye a fɛ ka ai majininka jininkali kelen ma: Ai ka Nin Seniman sɔrɔn di? Ai ka wo sɔrɔn ka a masɔrɔn sariya labatoli le ma wa, wala ka a masɔrɔn lemɛniyala kibaro juma le rɔ, ai ka mɛn namɛn? ³ Nfenna ai kɛra kɔmɔɔilu di wo rɔ? Ai nɔ sila mɛn taama damirala Nin Seniman na sebaaya rɔ. A ye di? Ai ye a fɛ ka a laban a jɛrɛ le sebaaya rɔ wa? ⁴ Ai ka ko siyaman muɔun ai ma. Wo kɛra ko fuu ri wa? Ni wo kɛra fuu! ⁵ Alla mɛn ye Nin Seniman dila ai ma ka kabannakoilu kɛ ai tema, a ye wo kɛla ka a masɔrɔn ai ye Nabi Musa la sariya labatola wa, wala ka a masɔrɔn ai lemɛniya kibaro juma ma, ai ka mɛn namɛn wa?

⁶ Nba, Ibrahima don? «Ibrahima lara Alla la ja mɛn ma; wo le kɔsɔn, Alla ka a jate mɔɔ telenni ri,» ⁷ wo rɔ ai ye a lɔn ko mɛn wa lemɛniya wo le Ibrahima den de ri. ⁸ A sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ kɔfɔfɔ ko Alla ri siya tɔilu kɛ a jɛrɛ jɔkɔrɔ mɔɔ telenilu ri ka fara ie la lemɛniya le la. Wo le kɔsɔn, a sɛbɛni ko a ka kibaro juma lase Ibrahima ma fɔlo ko: «Siyailu bɛɛ ri Alla la jumaya sɔrɔn ile le fɛ.» ⁹ Awa, mɔɔ mɔɔ wa lala Alla la ikomin Ibrahima lara Alla la ja mɛn ma, wo bɛɛ ri Alla la jumaya sɔrɔn.

¹⁰ Mɔɔ mɛnilu ra alu la lemɛniya la sariya labatoli kan, woilu bɛɛ dankani. Baa a sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ ko: «Mɔɔ mɛnilu tɛ Alla la sariya sɛbɛnilu bɛɛ labatola, wo tiilu bɛɛ dankanin de.» ¹¹ A gbɛni le ko mɔɔ si tena kɛla Alla jɔkɔrɔ mɔɔ telenni ri ka fara sariya labatoli la. Baa: «Mɔɔ telenni a ye dunɔna rateɛla landanya le rɔ.» ¹² Kɔni ka Alla la sariya labato, a ni ka lemɛniya Alla ma, woilu tɛ kelen di muumɛ. Baa: «Mɔɔ mɛn ka sariyailu bɛɛ labato, wo ri kɛ ie la dunɔnalatɛɛ kun di.»

¹³ Nenematɔmɔnin ka an kunka danka le la, mɛn ye mɔɔilu kan sariya kɔsɔn. Danka wo ye a kan an na nɔ rɔ. Baa a sɛbɛni ko: «Mɔɔ mɔɔ dunni jiri la, wo tii dankani.» ¹⁴ Isa Nenematɔmɔnin ka wo kɛ sa Ibrahima la duwawu ri se siya gbɛrɛilu ma, a ni an bɛɛ ri Nin Seniman sɔrɔn landanya le rɔ.

Nabi Musa la sariya ni Alla la teriya

¹⁵ N badenmailu, n di misali di ka a bɛn an na landailu le ma. Ni mɔɔ do ka teriya sidi ka ban, mɔɔ si kana teriya wo lasa, mɔɔ si kana do la teriya wo kan. ¹⁶ Awa, Alla ka teriya sidi Ibrahima ni a bɔnsɔn na. A ma sɛbɛ ko «a bɔnsɔnilu» ikomin bɔnsɔn siyaman de ko. Ɛɛn, a sɛbɛni ko «i bɔnsɔn.» Wo kɔrɔ le ko «i bɔnsɔn» kelen de ri, mɛn ye Nenematɔmɔnin di. ¹⁷ N ye a fɛ ka kɛn fɔ, wo le jin di: Sariya mɛn nara san kɛmɛ naanin ni san bisawa Alla la teriya kɔman ti se ka Alla la lahidi ban. Kɔni sariya wo ti se ka Alla la teriya lasa ka Alla la lahidi bɔ a nɔ rɔ. ¹⁸ Baa ni cɛta ye sɔrɔnna sariya labatoli le rɔ, a tɛ sɔrɔnna lahidi rɔ butun. Kɔni Alla ka wo di Ibrahima ma lahidi wo sababu rɔ.

Sariya siikun ye mɛn di

¹⁹ Nba, sariya kun ye mun di? A siira, sa an di sariya tiɔan koilu lɔn haan lahidi den wa sɔrɔn waati mɛn, lahidi mɛn sidini. Mɛlɛkailu ka sariya wo di ka a fara kumalataaminna le la ²⁰ Ni kumataaminina ye ye, mɔɔ kelenna ko tɛ wo ri. Kɔni lahidi la ko rɔ, Alla kelen pe le wo ri.

²¹ A ye di wo rɔ? Nabi Musa la sariya ye Alla la lahidilu sɔsɔla le wa? Wo kuma tɛ! Ni sariya dira mɔɔilu ma, mɛn tun di se jenemaya dila ie ma, mɔɔilu tun di jate mɔɔ telenilu ri ka fara sariya wo la. ²² Kɔni sebeli kuma wo le nɔ an bilana kaso la an julumun dɔ, sa Alla ri a la lahidi dafa lemɛniyamɔɔilu ye ka fara ie la lemɛniya la Isa Nenematɔmɔnin ma.

²³ Sani lemɛniya waati ye se, sariya tɛɛ ye an kɔnɔgbenna ka an kɛ ikomin kasodenilu. An tora ten haan ka lemɛniya makɔnɔ, mɛn natɔ bɔla gbɛ rɔ.

²⁴ Wo rɔ, sariya wo kɛra ikomin an na kɔrɔsiba foo Nenematɔmɔnin na waati, sa an di jate mɔɔ telenilu ri ka fara lemɛniya la. ²⁵ Lemɛniya nala sisen, an tɛ kɔrɔsiba wo bolo butun.

²⁶ Baa ai bɛɛ ra kɛ Alla denilu ri ka fara lemɛniya la, lemɛniya mɛn ye ai badila Isa Nenematɔmɔnin ma. ²⁷ Ai mɛn sunda jii rɔ Nenematɔmɔnin tɔɔ rɔ, ai badini Nenematɔmɔnin ma.

²⁸ Wo le kɔsɔn, faranfasi tɛ Yahudiyailu ni siya gbɛɛilu tɛma butun, wala jɔnilu ni hɔrɔnilu tɛma, wala cɛ ni muso tɛma. Baa ai bɛɛ ka kan Isa Nenematɔmɔnin ma. ²⁹ Ni ai ye Isa Nenematɔmɔnin ta le ri, ai fanan ye lburahima bɔnsɔnilu le ri. Cɛta la le ile ri ikomin lahidi mɛn taani.

4

¹ Nba, n ye a fɛ ka mɛn fɔ, wo le jɔn di: den de ye a fa cɛtala ri. A fa la fen bɛɛ ri kɛ a ta ri. Hali wo, a denninya waati, a ni jɔn bɛɛ ka kan. ² Ka a to denninya rɔ, a tɛɛ ye a denmamiralailu ni a denmakololailu la fanka le kɔrɔ foo ka wa se a fa la waati latɛɛni ma. ³ Andeilu fanan tɛɛ ten de. An tɛɛ ye denninya rɔ tuma mɛn na, an tɛɛ ye dunuɗa koilu fanka le kɔrɔ, ka kɛ woilu la jɔnilu ri. ⁴ Kɔni Alla la waati latɛɛni sera tuma mɛn na, a ka a dence lana. Muso le ka a sɔrɔn. A sɔrɔnda Nabi Musa la sariya kɔrɔ, ⁵ sa a ri mɔɔilu kunka, mɛnilu ye sariya kɔrɔ. Wo rɔ, an kɛra mɔɔilu ri, Alla ye mɛnilu mirala ikomin a denilu.

⁶ Ɔɔn, ikomin ai ye Alla denilu ri, a ka a Dence Nin nana an ma. Nin Seniman wo ye a kɛla, an ye Alla kilila kɔ: «an Baba, an Fa!» ⁷ Wo le rɔ, i tɛ jɔn di butun, i ye Alla den de ri sisen. Ikomin i ye Alla den di, a ra mɛn dabɛn a denilu bɛɛ yɛ, i fanan di wo sɔrɔn ale baraka rɔ.

Pɔli haminni Kalatikailu la kɔ rɔ

⁸ Fɔlɔfɔlɔ, ka a tɛɛn ai tun ma Alla lɔn fɔlɔ, ai tɛɛ ye jinailu la jɔnya le rɔ. Woilu tun tɛ batofen seɛɛilu ri. ⁹ Kɔni sisen ai ka Alla lɔn; tuɗa le Alla ka ai lɔn. Ai ye a fɛ ka wa dunuɗa kɔ barakatanilu le kɔ iko wo rɔ wa, wo mɛnilu tɛ foyi ɗala ai ma? Ai ye a fɛ ka kɛ woilu la jɔnilu ri kokura wa? ¹⁰ Ai ye lɔn doilu jatela lɔn bailu ri ka woilu bonya, a ni karo doilu a ni waati doilu a ni san doilu. ¹¹ Aa! N da hamin ai la ko la, ko n ka baara mɛn kɛ ka ai madɛmɛn, wo bɛɛ ri kɛ baara fuu ri.

¹² N badenmailu, n ye ai madiyala ko ai ye ai jɛɛ kɛ ikomin nde ye ɗa mɛn ma, baa n ka n jɛɛ kɛ ikomin ai ye ɗa mɛn ma. Ai ma kojuu si kɛ n na. ¹³ Ai ka a lɔn ko jankarɔ le ka a kɛ n sera ai wara ka kibaro ɗuma lase ai ma fɔlɔfɔlɔ.

¹⁴ N na jankarɔ ka ai tɔrɔ kɔseɛɛ, kɔni ai ma n dooya, ai ma ai kɔdon n na. Ai ka n mira kojuma, ikomin ai tun di Alla la mɛleka wala Isa Nenematɔmɔnin jɛɛ mirala ɗa mɛn ma. ¹⁵ Ai sewani tɛɛ kɔseɛɛ. Sewa wo wani mi? N ye sereya di ko ni a se tɛɛ ai ye wo lɔn, ai tun di ai ɗaden bɔ ka a di n ma. ¹⁶ Ai ye n jatela ai juu ri baa n ka tuɗa fɔ ai ye wa?

¹⁷ Karanmɔɔ wuya fɔlailu ye alu rajala kɔseɛɛ ai la ko rɔ, kɔni alu tɛ wo kɛla kun ɗuman na. Baa alu ye a fɛ le ka n ni ai fara ka an bɔ an ɗɔɔn na, sa ai ri ai raja ka wa ie kɔ. ¹⁸ Ni ai ka ai raja kojuma kɛla tuma bɛɛ, wo ka jɔi. Ai kana

wo ke n jana gbansan. ¹⁹ N denilu, n ye tɔɔla ai la ko rɔ kokura ikomin muso men ye tin ma. N di tɔɔ ten haan Nenematɔmɔnin ye don ai rɔ tuma men na. ²⁰ A loo ye n na sisen ka ke ai tema, sa n di se kumala ai ye ja gberɛ ma. Baa n da kondafili ai la ko rɔ.

Saran ni Hajara la ko

²¹ Nba, ai menilu ye a fe ka tɔ Nabi Musa la sariya le kɔɔ, ai ye n jabi: Sariya wo ka men fo, ai ma wo lon wa? ²² Nba a sebeni ko Iburahima ka dence fila sɔɔn. Jonmuso ka kelen sɔɔn a ye, hɔɔnmuso ka a tɔ kelen sɔɔn a ye. ²³ Jonmuso den sɔɔnda ikomin ce ni muso ye den sɔɔnna ja men ma tuma beɛ. Kɔni hɔɔnmuso den sɔɔnda ka a ke lahidi den de ri, Alla tun ka lahidi men ta Iburahima ye.

²⁴ Misaliya gberɛ fanan ye tariku wo rɔ. Nba, muso fila woilu ye teriya su fila yirakala. Teriya men sidira Sinayi koyinke kan, Hajara ye wo le yirakala. Ale ye den menilu sɔɔnna, woilu ye jonilu le ri. ²⁵ Hajara le ye Sinayi koyinke misali ri, men ye Arabu jamana rɔ. Hajara le ye Jerusalemu misali fanan, men ye yi bi. Baa Jerusalemu wo ni a la mɔɔilu ye jonya le rɔ. ²⁶ Kɔni Alla la Jerusalemu men ye sanma, wo hɔɔyani le ri. Ale le ye ikomin an na. ²⁷ Baa a sebeni Alla la kitabu kondɔ ko:

«Ile muso densɔɔnbali, ile men te den sɔɔnna,
i ye sewa ka jaalen kosebe!
Ɔɔn, ile men ma tin tɔɔ lon,
i ye i sewakan ba labo!
Baa muso men da bila,
wo denilu ri siyaya ka tamin muso cetii ta kan.»

²⁸ Wo le rɔ, n badenmailu, ai ye lahidi denilu de ri, ikomin Isiyaka. ²⁹ Jonmuso den sɔɔnda ikomin ce ni muso ye den sɔɔnna ja men ma tuma beɛ. Hɔɔnmuso den sɔɔnda ikomin ce ni muso ye den sɔɔnna ja men ma, kɔni den farara Nin Seniman na. Nba, wo tuma jonmuso den ka hɔɔnmuso den wo tɔɔ. Hali bi a ye ten de. ³⁰ Kɔni a sebeni Alla la kitabu kondɔ di? A sebeni ko: «Jonmuso ni a dence gben, baa hɔɔnmuso dence ri a fa ceta. Jonmuso dence sen te a rɔ muume.» ³¹ Wo le kosɔn, n badenmailu, an te jonmuso denilu ri; an ye hɔɔnmuso denilu le ri.

5

Nenematɔmɔnin ka an hɔɔya

¹ Nenematɔmɔnin ka an hɔɔya, sa an di ke mɔɔ hɔɔyani jere jere ri. Wo le rɔ, ai ye ai rajala. Ai kana sɔn mɔɔilu ye ai bila sariya jonya rɔ kokura.

² Ai ye ai tolo malɔ! Nde Pɔli kan ko ni ai sɔnda mɔɔilu ye ai kojiike, Nenematɔmɔnin ka baara men ke ai ye, wo te foyi ja ai ma. ³ N ye a fɔla ikɔ ko mɔɔ mɔɔ wa sɔn mɔɔilu ye a kojiike ten, fo wo tii ye Nabi Musa la sariya beɛ labato; diyagboya le wo ri. ⁴ Ai menilu ye a jininna ka ke mɔɔ telen ri ka fara Nabi Musa la sariya la, ai ra ai jere fara Nenematɔmɔnin na. Ai ra ai kɔdon Alla la jumaya la.

⁵ Kɔni andeilu, an jii ye a kan ko Alla ri an jate mɔɔ telenni ri. Nin Seniman ye an demenna ka wo le makɔnɔ ka fara an na lemeniya la. ⁶ Baa ni mɔɔ sidini Isa Nenematɔmɔnin ma, kojiike te foyi ri butun, kojiikebaliya fanan te foyi ri butun. Men ye ko ba ri, wo ye lemeniya le ri, lemeniya men ye mɔɔ lɔla kewalilu kela kaninteya kosɔn.

7 Ai tere ye ai borila kojuma! Yon ka ai la sila tee, ka ai mabali tujna labatola? 8 Mabalili wo ma bo ale ro, men ka ai kili. 9 «Leben fitinin di buru siyaman nawuli ka a funun.» 10 Nba, n lani ai la ko ai la miriya a ni n na miriya a ri kanya, baa an bee sidini Maari ma. Koni moo men ye ai hankili jaamina, wo tii ri a sara soron, a kera moo su su ri.

11 N badenmailu, ni n ye mooilu kawandila folo ko alu ye kojiike, nfenna mooilu ye n torola? Ni n ye mooilu kawandila ten, Nenematomonin faa ko gbongbon jiri kan, wo tun tena gbalaa moo si la. 12 Moo menilu ye ai lamaala, woilu ka kan ka ie jere ceya diya tee!

Lemeniyamooilu ka kan ka taama ja men ma

13 N badenmailu, Alla ka ai kili sa ai ri ke moo horoyanilu ri. Koni ai kana horoya ko wo ke sababu ri ka ai farikolo diyana koilu ke. Een! Ai ye ai joon demen, kaninteya koson. 14 Baa Alla la sariya bee ye soronna jin kuma kelen de kondoo ko: «I ye i moojooon kanin ikomin i jere.» 15 Ni ai ka ai joon cin ka ai joon rarafarafa, ai ri ai jere tujan.

16 N ye a folo ai ye ko ai ye taama ka a ben Nin Seniman na sila ma, wo ro nata juu menilu ye ai fari ro, woilu te ai lo kojuu kela habadan. 17 Baa nata juu menilu ye ai fari ro, woilu ye Nin Seniman sosola. Nin Seniman fanan ye woilu sosola. Alu ye ie joon kelela. Wo ro, ai ye a fe ka men ke, ai ti se wo kela. 18 Koni ni ai ye taamala ka a ben Nin Seniman na sila ma, ai te Nabi Musa la sariya fanka koroo butun.

19 Farikolo ye baarada men kela, wo le jin di, bee ka a lon: jatoya ni ko nooni ke ni malobaliya koilu 20 ni joo soli ni subaaya ni lagboyaje ni sosoli ni keleya ni jusu mangbaya ni natabaya ni benbaliya ni kanintema le fara ie jooonna, 21 ni nata ni dolomin ni manamana ko dan natamin mooilu, a ni wo joon gberere. N ye ai laloninna sisen ikomin n ka ai lalonin ja men folo ko moo menilu ye ko su woilu kela, woilu te ninyoro soron Alla la mansaya ro.

22 Koni Nin Seniman ye a den men kela moo jusu kondoo, wo le jin di: kaninteya ni sewa ni jususuma ni mujunnin ni moo demennin ni jumaya ni lemeniya 23 ni sabari a ni senjerela. Sariya si te ko su woilu kanma. 24 Moo menilu ye Isa Nenematomonin ta ri, alu ra ie sawonan koilu ni ie nata juu bailu bee gbongbon jiri kan. 25 Ni an da jenenemaya kura soron Nin Seniman na, an ka kan ka an taama ka a ben a la sila ma. 26 An kana jeredabaya ke, an kana sosoli lawuli an ni an joon tema, an kana an joon keleya.

6

Lemeniyamooilu ka kan ka i joon demen

1 N badenmailu, ni ai ka moo do yen kojuu kela, ai menilu ye taamala ka a ben Nin Seniman sawo ma, ai ye wo tii lali jususuma ro, ka a demen a koseyila sila juma kan. Koni i ye i janto i jere ro, sa i fanan kana maneen ka kojuu wo joon ke. 2 Ai ye i joon demen ai la doninilu tala sa ai ri Nenematomonin na sariya labato a ja ma. 3 Ni moo men ye a mirila ko ale ye moo ba ri, ka a teren a te foyi ri, wo tii ye a jere le lafilila. 4 Moo kelen kelenna bee ye a jere la kewalilu fesefese a ni ka a jere bonya. A mako te a la ka a la kewalilu la moo gberere ta ma. 5 Baa bee ka kan ka a jere la kunko ta.

6 Karanden men da Alla la kumakan soron ka a karan, wo tii ka kan ka a la karanmoo so a la bolofen jumailu ro.

7 Ai kana ai jere lafilili. Moo ti se monedona Alla ro wala ka a mayele. Baa mooilu wa si su su foyi sene ro, alu ri suman su wo soron. 8 Jon, moo men wa

sɔn a jɛɛ farikolo nata juuilu ma ka kojuu kɛ, wo tii ri saya sɔrɔn. Kɔni mɔɔ mɛn wa sɔn Nin Sɛniman diyana koilu ma ka kojuuma kɛ, wo tii ri jɛnemaya banbali sɔrɔn. ⁹ An kana kori kojuuma kɛ rɔ, baa ni an ma jiiɛɛ ka a boloka, an di a tɔnɔ sɔrɔn a waati la. ¹⁰ Wo le kosɔn, an wa fɛɛ sɔrɔn tuma mɛn na, an ka kan ka kojuuma kɛ mɔɔilu bɛɛ yɛ, ka tɛɛ tɛ an badenma lemeniyamɔɔilu ma.

Kuma laban

¹¹ Nba, ai ye sɛbɛden kunba jɛnilu ragbɛ. Nde ye woilu sɛbɛla n jɛɛ bolo le la ka a lawa ai ma. ¹² Mɔɔ mɛnilu ye a fɛ ka ai diyagboya ko ai ye kojiikɛ, alu bɛɛ ye a jɛninna ka diya mɔɔilu ye tuun, baa alu tɛ a fɛ mɔɔilu ye ie tɔrɔ Nɛnematɔmɔnin faa gbɔngbɔn jiri kan wo kosɔn. ¹³ Baa mɔɔ mɛnilu kojiikɛ la, woilu jɛɛ tɛ Nabi Musa la sariya labatola. Kɔni alu ye a fɛ ai ye kojiikɛ sa alu ri se alu jɛɛbonyala ko alu ka a kɛ kojiikɛ nɔ ra kɛ ai fari ma. ¹⁴ Nde kɔni, n tɛna n jɛɛbonyala ko si ma, fo an na Maari Isa Nɛnematɔmɔnin faa ko gbɔngbɔn jiri kan. A la saya kosɔn gbɔngbɔn jiri wo kan, dunuɲa koilu ye n jana ikomin fen mɛnilu faani. N fanan ye dunuɲa jana ikomin fen mɛn faani. ¹⁵ Kojiikɛ tɛ foyi ri. Kojiikɛbaliya fanan tɛ foyi ri, foo a kɛ danfen kura ri.

¹⁶ Mɛnilu ye sila wo taamala a ni Isirayɛli mɔɔilu* fanan, Alla ye jususuma di wo bɛɛ ma, ka hina ie la.

¹⁷ Nba, sisen mɔɔ si kana n tɔrɔ butun, baa tɔrɔya nɔ mɛnilu ye n fari ma, n ka woilu sɔrɔn Isa le kosɔn.

¹⁸ N badenmailu, an Maari Isa Nɛnematɔmɔnin na jumaya ye to ai fɛ. Amina.

---

* 6:16 a la Isirayeli mɔɔilu wo kɔrɔ ye le mɔɔ mɛnilu lemeniyani Maari Isa ma ko ale le ye an kisiba ri.

Yakuba

Kuma Kan Men ye Kitabu Nin Kɔndo

Kitabu jin ye bataki le ri men farani Yakuba la. A ka jin seɓe Yahudiya lemeniyamɔɔilu le ma men ye jensenni jamana gberɛilu kɔndo londanya la. Waati wo la, lemeniyamɔɔilu tere ye tɔɔya rɔ. Hali jamana jemɔɔilu tere ye ie tɔɔla. Alla la Nin Senaman jiira Yakuba ma, a ka kuma jin dafɔ damira a ni ka a seɓe, ka lemeniyamɔɔilu fanka don sila men ye tuɔa ri, ka wa Alla ma.

Kitabu jin ye lalili siyaman de dila lemeniyamɔɔilu ma. A ye an karanna Alla tɔɔ fɔ jala an dagbolo la a ni ka Alla sariyailu bonya, wo ye ko fila le ri men te kelen di. Lemeniya ti foyi ri ni i ma Alla la sariya sila latelen. Kitabu jin ye jusukolo le karanna a ni ka sila juma laka an jɔɔn fe. A ti se farala.

Kitabu jin ye mɔɔ lalila ja gberɛ ma men ye an jusukolo lola sila berɛ mira la. An ma kan ka mɔɔ bɔ mɔɔ rɔ. A ye an majininkala ka an ye an jɔɔn demen, an ye an jɔɔn bonya, an ye diya an jɔɔn ye. A ye an majininkala an ye an nenkun mira, ka kumaba fɔto ye. An ye an mujun an na tɔɔyailu ma. An kana ke mɔɔ manema ri. An kana dunuɔa nata diya an ye. An ye an karifa Alla la, an na ko berɔ rɔ.

Alla ye an berɛ demen an ye a la sariya berɛ latelen ikomin a ka kan ka ke ja men ma. Allama wo kera. Amina.

Yakuba la foli rɔ

¹ Seɓe jin farani Yakuba le la, men ye Alla la jɔn de a ni Maari Isa men Nenematɔmɔnin na jɔn de ri. N ye a lawala *Isirayeli la kabila tan ni fila ma, menilu jensenni dunuɔa fan berɛ rɔ. N ye ai tuwala.

Alu ye sewa tɔɔya rɔ

² N badenmailu, tɔɔya su su wa ai sɔɔn, ai ye wo mira ka a ke ai sewa ko ba ri, ³ baa ai ka a lon ko ai la lemeniya wa kɔɔbɔ, wo ri ke sababu ri do ri la ai la mujunnin kan. ⁴ Ai ye tɔɔya berɛ mujun foo ka a ban, sa ai ri ke mɔɔ dafaninilu ri fewu. Foyi te ai jen butun. ⁵ Kɔni ni famunyali ka ai do jen, a ye Alla matara. Wo ri famunyali di a ma, baa Alla ye mɔɔ berɛ sola ka a wasa. A te alu jalakila fo ka alu sɔ. ⁶ Kɔni mɔɔ wo wa Alla tara, fo a ye ala lemeniya la Alla rɔ, a kana sika. Mɔɔ men ye sikasikala, wo tii ye ikomin kɔɔji jikuru ba, fɔɔa ye men namaala kojuuya. ⁷ Wo tii kana a miri ko a ri fen sɔɔn Maari bolo. ⁸ Filankafu le. A te tola kan kelen si kan ala ko si rɔ.

Fantan ni nanfulutii

⁹ Lemeniya mɔɔ men ye fantan di, wo ka kan ka waso bake, baa a ka bonya sɔɔn Alla la. ¹⁰ Men ye nanfulutii ri, wo fanan ka kan ka waso bake, baa a ka dooya sɔɔn. Mɔɔ wo ri sa ka wa ikomin bin feren ye jala ka wa ja men ma. ¹¹ Ni tele bɔra ka a wuyɛ ba labɔ, bin di ja, a fereilu berɛ ri tunun. A dariya berɛ ri ban fewu. Nanfulutii fanan bantɔ ten de ka bɔ ala ko ketailu tema.

Alla te mɔɔ manɛnna

¹² Kunnadiya mɔɔ men ye a mujunna ala tɔɔya rɔ, wo mɔɔ wa ban kɔɔbɔla Alla bolo a ri jenenmaya banbali sɔɔn, Alla ka men lahidi ta a kanintemailu

* **1:1** Kuma jin ma fɔ ko mɔɔ wo ye sɔɔnna Isirayeli la kabila tan ni fila kelen de ma, a fonin dunuɔa mɔɔ berɛ le ye men lanin Maari Isa la.

ye. ¹³ Kojuu ke loo wa mɔɔ mira a tɔɔya waati rɔ tuma men na, a kana a fɔ ko Alla le ye a manɛenna, baa kojuu ke loo te Alla mirala. Alla fanan te mɔɔ si manɛenna ten. ¹⁴ Mɔɔ bɛe ye manɛenna a jere la nata juu la ka a mira ikomin miralifen. ¹⁵ Kojuu loo wa an mira tuma men na a ri an ke kojuu kela ri, a ni kojuu wa fanka sɔɔn tuma men na, a ri an faa.

¹⁶ Nba, n kaninbailu, ai kana sɔn ai ye lafili. ¹⁷ Mɔɔ ri fen juma menilu sɔɔn, a ni fen dafanilu, woilu bɛe ye bɔla Alla fe san ma, men ka san dɔ kenɛbɔlanilu dan. A te yelemanna ka bɔ a ja ma. Dibi yɔɔ si te a la. ¹⁸ A ka jenemaya kura latee ka a di an ma ka fara ala kuma la, men ye tujɔ ri. A ka wo ke, sa a ri lɔdiya fɔlɔ di an ma ala danninfenilu bɛe tema.

Fo ka Alla la kuma labato

¹⁹ Ai ye hankili bila jin dɔ, n kaninbailu, ai ka kan ka kaliya ka ai tolo malɔ ai jɔɔn na, ai kana da lakaliya kuma fɔla, ai kana mɔne jona. ²⁰ Baa mɔɔ wa mɔne, a ti se telenbaya koilu kela. ²¹ Wo le kosɔn, ai ye kɔnɔɔjuuya bɛe to ye, ka kojuu bɛe boloka. Ai ye ai fanmajii ka sɔn Alla la kuma ma, a ka men don ai jusukun dɔ. Kuma wo le ri se ka ai kisi.

²² Ai ye ai tolo malɔ Alla la kuma la ka a labato. Ai kana dan ai tolo malɔla a la. Ni wo te, ai ri ai jere lafili. ²³ Baa ni mɔɔ ka a tolo malɔ kuma wo la, kɔni a ma sɔn wo labatola, a ye ikomin mɔɔ men ye a jere jɔkɔɔ ragbela dubalen na kosebe. ²⁴ A wa ban a jɔkɔɔ ragbela ka wa, a jɔkɔɔ ye ja men ma, a ri jina wo ko i kɔɔ. ²⁵ Sariya dafanin di se mɔɔilu hɔɔyala. Mɔɔ men wa a raja a karanna tuma bɛe, Alla ri wo tii kunnadiya ala ko ketailu rɔ. Wo ye mɔɔ le ri, men ye kuma wo labatola. A te sɔn ka a tolo malɔ a la gbansan.

²⁶ Ni mɔɔ ye a mirila ko a ye Alla la dina rɔ, ka a teren a ti se a nen kun marala, wo tii ye a jere lafilila. A ye menilu jatela Alla la dina ri, woilu te foyi ri. ²⁷ Ka faratanilu ni cesamusoi lu demen alu la tɔɔya waati, a ni ka an jere mɔɔ dunujɔ ko nɔɔilu bɛe la, wo ye Alla la dina seniman ba le ri an Fa Alla jɔkɔɔ.

2

Alu kana mɔɔ do lafisaya mɔɔ do ma

¹ Nba, n badenmailu, ai ra lemeniya an na Maari Isa men Nenematamonin ma, gbiliya ba ye men bolo, wo rɔ ai kana mɔɔ do lafisaya mɔɔ do ma. ² N di misaliya di ai ma. Ni lon do rɔ, mɔɔ do ri na don ai kan ai la ladeɛ diya, koyina saninnaman ye a bolo la, faanin juma ye a kan na, a ni wo waati kelen, fantan do fanan di don ai kan, faanin koron ye a kan na, ³ tumadɔ ai ri jɔbɔ faanin jumatii wo la, ka a bonya, ka a fɔ a ye ko a ye na a sii siifen juma rɔ yan, kɔni ai ri a fɔ fantan ye ko a ye a lɔ wo ri, ni wo te, ai ri a fɔ a ye ko a ye a sii duu ma ai sen kɔɔ. ⁴ A ye di wo rɔ? Ni ai ka a ke ten, ai ma mɔɔ do lafisaya do ri ai tema wa? Ai ma na ke miriyajuutii ri ai la kititeɛ diya rɔ wa?

⁵ N badenma kaninbailu, ai tolo malɔ. Dunujɔ mɔɔilu ye menilu jatela fantanilu ri, Alla le ka woilu suwandi sa alu ri lemeniya kosebe. Alla ka alu suwandi fanan, sa alu ri se donna ala mansaya rɔ, a ka men lahidi ta a kanintemailu ye. ⁶ Kɔni ai ye fantanilu dooyala! Nanfulutiilu le te ai mirala karagbeɛya la wa? Alu le te ai mirala ka wa ai ri kititeɛ diya rɔ wa? ⁷ Ai ye men ta ri, nanfulutii le te wo tanama kuma fɔ wa?

⁸ A sebeni Alla la kitabi kɔndɔ ko: «I ye i siijɔɔn kanin ikomin i ye i jere kaninna ja men ma.» Alla la mansaya sariya le wo ri. Ni ai ka sariya wo labato, ai ye kojuma kela. ⁹ Kɔni ni ai ka mɔɔ bɔ mɔɔ rɔ, ai ra kojuu ke. Sariya

ye a yirakala ko ai ye sariya tɔɔnɔbailu le ri wo rɔ. ¹⁰ Ni mɔɔ ka sariya kelen pe tɔɔnɔ ka a tɔɔlu bɛɛ latelen, a ye ikomin wo tii ra sariya bɛɛ tɔɔnɔ. ¹¹ Baa Alla kan ko: «I kana kaninke ke.» A kan fanan ko: «I kana mɔɔ faa.» Awa, ni mɔɔ ka mɔɔ faa, wo tii ra ke sariya tɔɔnɔba ri, hali ni a ma kaninke ke. ¹² Alla ri ai la kititɛɛ ka a bɛn sariya le ma, sariya mɛn ye mɔɔ hɔɔɔyala. Wo le kosɔn, ai ye ai kuma ni ai taama bɛɛ ke ka a bɛn miriya wo ma. ¹³ Hina ri se kititɛɛ ma.

Lemɛniyamɔɔilu ka kan ka kewalijumailu ke

¹⁴ Nba, n badenmailu, ni mɔɔ do ka fɔ ko lemɛniya ye a bolo, ka a tɛrɛn a tɛ kewalijumailu kɛla, a ye di wo rɔ? A tii ri se kisila wa? ¹⁵ Ni ai badenmace wala ai badenmamuso mako ye feriyabɔ ni balo la don? ¹⁶ Tumadɔ ai do ri a fɔ makotii wo ye ko, «Alla ye hɛrɛ ke i ye, ko i ye wa i maja, ka damunun ke ka i fa,» koni ni a ka wo le fɔ ka a tɛrɛn a ma fosi di a ma ka a mako ɔa, wo ye nfen de ɔala? ¹⁷ Wo ɔa kelen de ma, ni mɔɔ do kan ko a lemɛniyani, ka a tɛrɛn a tɛ kewalijumailu kɛla, wo tii la lemɛniya tɛ foyi ɔala a ma. A ye ikomin fen faanin de.

¹⁸ Tumadɔ do ri a fɔ ko: «Lemɛniya ye i bolo, koni nde ye kewalijumailu kɛla.» Nba, ile mɛn tɛ kewalijumailu kɛla, i ye i la lemɛniya yiraka n na ni kewalijumailu tɛ. Nde fanan di n na lemɛniya yiraka i la n na kewalijumailu sababu la. ¹⁹ I lani a la ko Alla kelen pe le ye ye. Wo ka ɔi! Hali jinailu lani wo la. Woilu silanni Alla ye foo ka alu yerɛyerɛ. ²⁰ Mɔɔkuntan! I ye a fɛ n ye a yiraka i la wa ko lemɛniya tɛ foyi ɔala ni a ma mɔɔ lɔ kewalijumailu kɛla? ²¹ Alla ma an benba Iburahima jate mɔɔ telenni ri ala kewalijumailu le kosɔn wa? Baa a ka a dence Isiyaka la sarakadiya kan ka a ke Alla la sarakafen di. ²² I ka a ɔayen wa? A lemɛniyara Alla ma ka kewalilu ke. A ka kewali mɛnilu ke, woilu le ka ala lemɛniya dafa. ²³ Wo le rɔ, mɛn sɛbɛni Alla la kitabu kondɔ, wo dafanin. A sɛbɛni ko: «Iburahima lara Alla la kuma la. Wo rɔ, Alla ka a jate mɔɔ telennin di.» Ka a la wo kan, Alla ka Iburahima kili ko a terice. ²⁴ Ai ka a ɔayen wo rɔ ko Alla ri mɔɔ jate mɔɔ telennin di a tii la kewalilu kosɔn, lemɛniya ko gbansan tɛ.

²⁵ Wo ɔa kelen de ma, Alla ka sunkurunba muso Rahabu jate mɔɔ telennin di ala kewalijumailu le kosɔn. Baa Isirayɛlika cɛ fila mɛnilu wara jamana lakɔɔsi, Rahabu ka woilu ramira korɔɔma a wara, ka ban ka alu demɛn sila gbɛrɛ sɔɔnna ka wa. ²⁶ Nba, ni nin tɛ mɔɔ mɛn faribanku rɔ, mɔɔ wo sanin de. Wo ɔa kelen de ma, ni mɔɔ do kan ko a lemɛniyani, ka a tɛrɛn a tɛ kewalijumailu kɛla, wo tii la lemɛniya ye ikomin fen faanin de.

3

Fanka ye mɔɔ nɛn na

¹ N badenmailu, ai siyaman ma kan ka ke karanmɔɔilu ri, baa ai ka a lɔn ko andeilu mɛnilu ye mɔɔilu karanna, an na kiti ri gbɛɛya ka tamin mɔɔ tɔɔlu ta la. ² An bɛɛ ye filila ɔa siyaman de ma. Ni mɔɔ mɛn tɛ filila a kuma rɔ fewu, wo tii ye mɔɔ dafanin de ri. A ye senjerɛla mɔɔ le ri. ³ An wa karafe don so da rɔ sa a ri wa an sawonan diya rɔ, so la ko bɛɛ ri ke andeilu le bolo. ⁴ Ai ye jikan kulunbailu mafɛnɛ. Alu ka bon kosɛbɛ. Fɔɔɔ ba wa tɛɛ, a ri alu ta ka wa alu ri. Kɔni kulun borilan fitini do ye alu la, mɛn ye alu lawala kulunborila sawonan diya bɛɛ rɔ. ⁵ Wo ɔa kelen de ma, nɛn ye mɔɔ faribanku fen fitini do le ri. Kɔni a ye waso ko bailu fɔla.

A ragbe! Ta fitina ri se tu ba mirala ka wo beε janin. ⁶ Mɔɔ nɛn fanan ye ikomin ta. Foyi tɛ a la ni kojuu gbansan tɛ! A ye mɔɔ faribanku yɔrɔ do le ri, mɛn di mɔɔ faribanku yɔrɔ tɔilu beε lanɔɔ. A ye ikomin jahanama ta le ye a rɔ. A ri se mɔɔ la dunɔnaratɛε beε ratijanna. ⁷ Adamaden ye nimafen su beε kolola: waa rɔ soboilu wo, kɔnɔilu wo, ji rɔ fenilu wo, nimafen misenilu wo, mɛnilu ye taamala duu ma. Adamaden da wo beε kolo, ⁸ kɔni mɔɔ si ti se a nɛn kolola! Fen juu le. Mɔɔ ti se a la. A kɛni ikomin a lafani baa le la. ⁹ Maari mɛn ye an fa Alla ri, an ye wo tandola an nɛn de la, kɔni Alla ka mɔɔ mɛnilu dan ka alu kɛ a jɛrɛ munɔɔna ri, an ye woilu dankala nɛn kelen wo le la. ¹⁰ Da kelen de ri duwawu kɛ a ri dankali fanan kɛ! N badenmailu, wo ma kan ka kɛ de! ¹¹ A ye di? Ji duman ni ji kunani fila beε ri se bɔla ji bɔ diya kelen dɔ wa? ¹² A ye di, n badenmailu? Toroju ri se a denna olibiyedenilu la wa? Rɛsɛnju ri se a denna torodenilu la wa? Wo kuma tɛ! Nba, ji duman tɛna bɔla ji bu yɔrɔ rɔ, kɔɔji ye bɔla mɛn dɔ.

Famunyali mɛn bɔni Alla rɔ

¹³ Nba, mɔɔ ye ai tɛma wa, mɛn ye mɔɔ famunyali hankilima ri? Ni do ye ye, wo tii ye ala famunyali yiraka ala taama juma rɔ, a ni ala kewalilu rɔ, a ye mɛnilu kela fanmajii mɛn bɔni famunyali rɔ. ¹⁴ Kɔni ni keleya ye ai la kojuuya, a ni bɛnsɛnkolontɛya, ai kana ai jɛrɛ bonya ko ai ye mɔɔ famunyanilu le ri. Ni wo tɛ, ai ri wuya fɔ ka tɔɔna tɔɔna. ¹⁵ Famunyali su wo ma bɔ Alla rɔ sankolo rɔ. A bɔni dunɔɔna le rɔ yan, a ni adamaden ni jina le rɔ. ¹⁶ Baa keleya ni bɛnsɛnkolontɛya ye yɔrɔ mɛn dɔ, sɔsɔli fanan ka siya ye, a ni kewalijuu su beε. ¹⁷ Kɔni famunyali mɛn bɔni Alla rɔ sankolo rɔ, wo fɔlɔ ye a tii kela mɔɔ sɛniman de ri, jususuma duman mɛn ye. Wo tii ye mɔɔ sabarini de ri, mɛn na ko ma gbɛlɛn. Wo ye hinala mɔɔilu la kosebɛ ka kojumailu kɛ alu ye. A tɛ mɔɔ bɔla mɔɔ rɔ. Filankafuya tɛ ala ko rɔ.

¹⁸ Mɔɔ mɛn ye jususuma baara kela mɔɔilu tɛma wo la dunɔnaratɛε ri ke telenbaya ri.

4

Ai ye ai madon Alla la

¹ Nba, keɛ ni sɔsɔli mɛnilu ye ai ni i jɔɔn tɛ, woilu bɔni mi? Alu ma bɔ ai la nata juuilu le rɔ wa, mɛnilu ye keɛ kela ai la jɛnemaya rɔ tuma beε? ² Fen loo ye ai la, kɔni ai tɛ a sɔrɔnna. Wo rɔ, mɔɔ faa loo ye ai mirala. Ai nata lani fen do kan, kɔni ai ti se wo sɔrɔnna. Wo rɔ, ai ye i jɔɔn sɔsɔli, ka i jɔɔn keɛ. Ai ye mɛn fɛ, wo tɛ ai bolo, baa ai tɛ a tarala Alla la. ³ Ni wo tɛ, ai wa a tara, ai tɛ fen sɔrɔnna, baa ai ye a tarala miriyajuuya le la. Ai ye a tarala ai jɛrɛ la nata juuilu le nafa kanma. ⁴ Ai ye ikomin kaninkɛlailu! Dunɔɔna koilu duman mɛn ye, Alla la ko ma di wo tii ye. Ai ma wo lɔn wa? Nba, mɔɔ mɛn ye a fɛ ka kɛ dunɔɔna koilu kaninba ri, wo tii ye a jɛrɛ kela Alla juu le ri. ⁵ Mɛn fɔni Alla la kitabu kɔndɔ, ai ye ai mirila le ko wo fɔni le fuu wa? A kan ko: «Alla ka nin mɛn bila an dɔ, wo duman a ye a jia jɛrɛ jɛrɛ ma.»

⁶ Kɔni Alla ka baraka don an na ko rɔ haan ka tamin. Wo le kosɔn, a fɔni Alla la kitabu kɔndɔ ko:

«Alla ye jɛrɛdabailu keɛla.

Kɔni a ye baraka donna mɔɔ fanmajiiɔni rɔ.»

⁷ Wo le rɔ, ai ye ai fanmajii Alla ye ka a kan mira. Ai ye ai ban Sɛtana rɔ. Wo rɔ, a ri a bori ka a mabɔ ai la. ⁸ Ai ye ai madon Alla la. Wo rɔ, Alla fanan di a madon ai la. Ai kojuukɛlailu, ai ye ai bolo bɔ kojuu la fewu. Ai filankafuilu, ai

ye ai jusukun seniya. ⁹ Ai ye jusumakasa, ka kasi, ka kule! Ai ye yele boloka ka a ke kasi ri. Ai ye sewa boloka, ka a ke jusukasi ri. ¹⁰ Ai ye ai fanmajii Maari jakoro. Wo ro, a ri ai kun nawuli.

Lemeniyamailu kana i joon mafɔ

¹¹ Nba, n badenmailu, ai kana i joon toojuu fo. Moo men wa a badenma toojuu fo, ka a badenma jii kojuukela ri, wo tii ye Alla la sariya le toojuu fola, ka sariya wo jii fen juu ri. Ni moo don ka sariya jii fen juu ri, wo tii te sariya labatola fo ka a jere ke sariya jalakiba ri. ¹² A kelen pe le ye sariyasiiba ri. A kelen pe le ye kititeela ri. Ale le seni moo kisila, a seni moo halakila fanan. Koni ai moo gbansan, nfenna ai ye ai mooloon jii kojuukela ri?

Lemeniyamailu kana alu jeredabaya

¹³ Nba, ai ye ai tolo malɔ sisen. Ai kan ko: «An di wa so do kondɔ bi, ni wo te sini. An di san kelen ke ye, ka julaya ke ka tonɔ sɔron.» ¹⁴ Ai kan ten, koni ai ma wo lon men di ke sini. A ye di? Aila dunuɔratee ye nfen di? Ai ye ikomin duuru, men di bo ka waatini ke, ka ban ka tunun. ¹⁵ Ai ka kan de ka a fo ko: «Ni Maari sonda, an kende ri to, an di ko jinilu ke.» ¹⁶ Koni sisen, ai ye ai wasola ka jeredabaya kumailu fo. Wo joon bee ma jii le! ¹⁷ Wo ro, ni moo men ka a lon a ka kan ka kojuma men ke, koni a ma wo ke, wo tii ra julumun ke.

5

Nanfulutii janinkejuuulu

¹ Nba ai nanfulutii, ai ye ai tolo malɔ! Ai ye kasi ka kule, baa torɔya ri na ai sɔron. ² Aila nanfulu ra tjan. Baabaanen da don ai la faaninilu ro. ³ Korikori ra ai la sanin ni ai la wodigbe mira. Korikori wo ri ai jalaki. A ri ai fari halaki ikomin ta. Ai ra nanfulu laden ai jere ye dunuɔra laban waati jin do. ⁴ Ai ja lo! Baaraden menilu ka ai la senesumanilu ka, ai ka woilu janfa. Ai ma son alu sara dila alu ma. Sara wo ye kulekan bola ai kanma. Baaradenilu kulekan ra se Maari Sebetii ma. ⁵ Ai ka ai la dunuɔratee ke fen duman gbansan de kan, ka ai diyana koilu gbansan de ke. Ai ra ai jere ke ikomin nisi tolɔnilu, menilu ye alu kannatee lon makonola. ⁶ Ai ra kiti labe moo telenni kan ka a faa, men te ai sosoli.

Lemeniyamailu ye alu mujun

⁷ Wo le ro, n badenmailu, ai ye ai mujun foo Maari ye na. Ai ma senekelailu korosi wa? Alu ye suman ka makonola, alu ri men sɔron alu la sene ro. Alu ri alu mujun foo sancu ye na, sancu folo ni sancu laban. ⁸ Ai fanan ye ai mujun, ka jusu lasewa, baa Maari na lon da sudunya.

⁹ N badenmailu, ai kana ai makasi ai joon kan, sa Alla kana kiti labe ai kan. Kititeela le a ri, men ma jan ai la. A ri na i torofe sisen. ¹⁰ N badenmailu, ai ye ai hankili to Maari la nabijumailu la kuma ro, menilu kumara a too ro. Woilu ka alu mujun i torɔya korɔ ja men ma, ai ye ai mujun ja wo le ma. ¹¹ Ai ja lo! Moo menilu ka alu mujun torɔya ro, an ye a fola ko wo tii kunnadiyani Alla bolo. Ayuba ka a mujun ja men ma, ai ka wo men. Maari ka men ke a ye a laban do, ai ka wo fanan lon, baa Maari la kininkin ka bon, a ni ala kaninteya.

¹² Nba, n badenmailu, n ye men magbelayala ai ye, wo le jin: ai kana ai kali. Jon, ai kana ai kali sankolo la, wala duukolo la. Ai kana ai kali foyi la. Ni ai sonda ko ma, ai ye a fo doron ko on. Ni ai ma son ko ma, ai ye a fo doron ko en. Ai ye dan wo ma, sa kiti kana be ai kan.

Fanka ye Alla tara rɔ

¹³ Nba, ni tɔrɔbatɔ ye ai tɛma, wo ye Alla tara. Ni mɔɔ sewanin ye ye, wo ye kaliman bɔ Alla ye ka a tando. ¹⁴ Ni jankarɔto ye alu rɔ, wo ye lemɛniyamɔɔilu la dɛkuru jɛmɔɔilu kili. Alu ye tulu kɛ a kun na Maari tɔɔ rɔ, ka Alla tara a ye.

¹⁵ Ni mɔɔ ka ala lemɛniya la Alla rɔ ka a matara, jankarɔto ri kɛndɛya. Maari ri a lawuli. Ni jankarɔto tun ka kojuu le kɛ, Maari ri woilu yafa a ma. ¹⁶ Wo le rɔ, ai ra kojuu menilu kɛ, alu ye woilu fɔ i jɔɔn ye, ka Alla tara ai jɔɔn ye, sa ai ri kɛndɛya. Fanka ye telenba la tarali la a ye ko jala kosɛɛ.

¹⁷ Nabi Eli fanan tɛɛ adamaden de ri ikomin andeilu, kɔni a ka a raja Alla matarala ko sancɛ kana na. Wo rɔ, sancɛ ma na san sawa ni karo wɔɔrɔ kɔrɔ. ¹⁸ Wo taminni kɔ rɔ, a ka Alla tara ikɔ ko sancɛ ye na. Sancɛ nara. Duukolo jiri ni a sumanilu ka alu den.

¹⁹ N badenmailu, tumadɔ ai do ri fili ka tɔɔna sila bila, kɔni lemɛniyamɔɔ do ri wo tii laseyi ka a bila tɔɔna sila kan ikɔ. ²⁰ Ni wo kɛra, ai ye la a la ko mɔɔ mɛn ka kojukɛla labɔ ala fili sila kan, wo tii ra kojukɛla ni kisi saya ma. A fanan di kɛ sababu ri, Alla ri kojuu siyaman ba yafa kojukɛla wo ma.